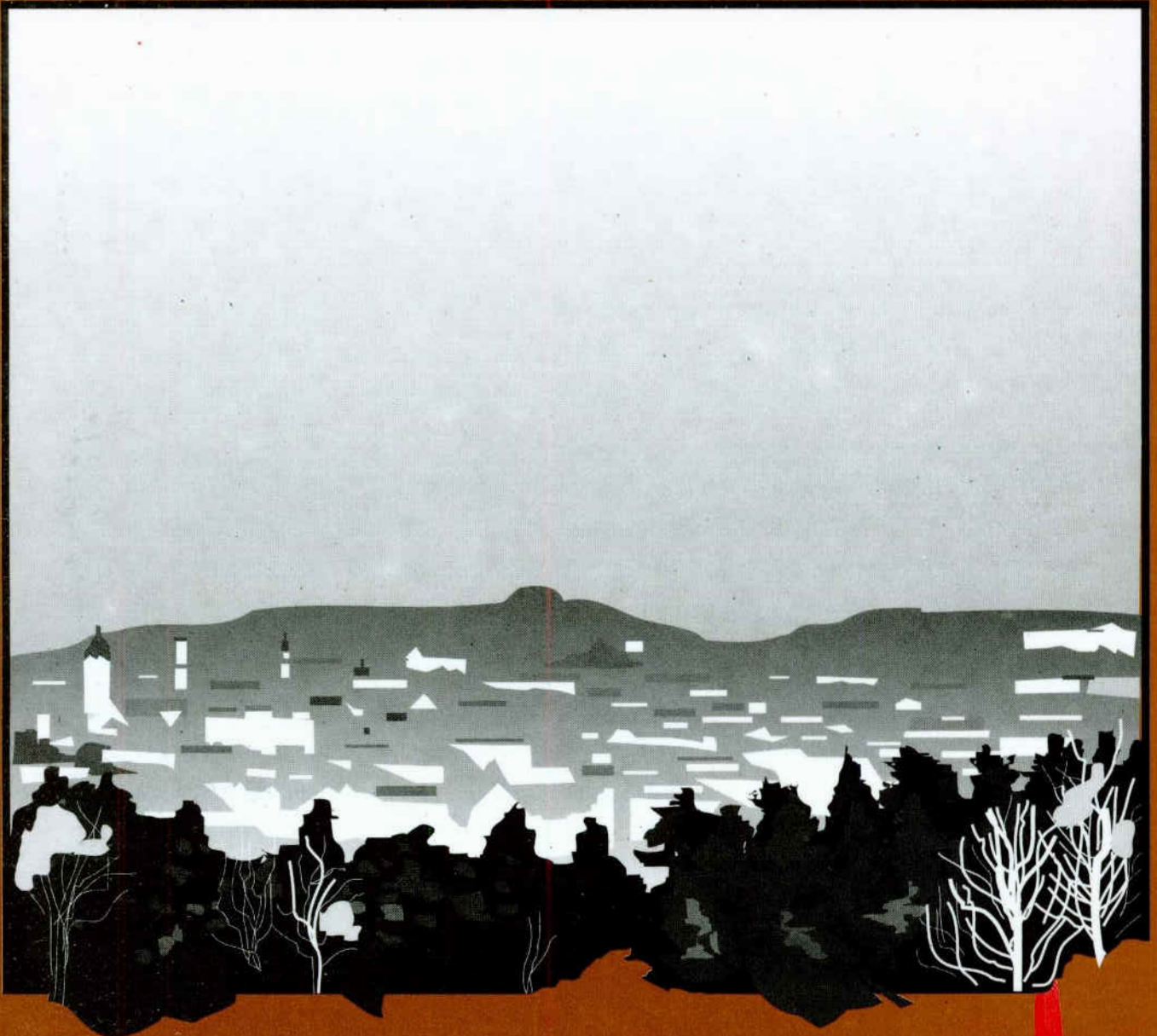

Bogusław Polak

*Walki o Lwów
i Małopolskę
Wschodnią*

1918 - 1919

Tom I

POLITECHNIKA KOSZALIŃSKA

**WALKI O LWÓW
I MAŁOPOLSKĘ WSCHODNIĄ 1918–1919**

**T. I
1–30 listopada 1918 r.**

Wybór materiałów źródłowych

**Wstęp, wybór dokumentów i opracowanie
Bogusław Polak**

KOSZALIN 2000

WYDZIAŁ EKONOMII I ZARZĄDZANIA

ISBN 83-88283-33-2

Przewodniczący Uczelnianej Rady Wydawniczej
Szymon Pałkowski

Recenzenci
Tadeusz Kotłowski
Bernard Piotrowski

Redakcja
Jarostaw Sawka

Wykonanie map
Grzegorz Pawlak

Projekt okładki
Grzegorz Pawlak

WYDAWNICTWO UCZELNIANE POLITECHNIKI KOSZALIŃSKIEJ
75-620 Koszalin, ul. Raławicka 15-17

Koszalin 2000, wyd. I, ark. wyd. 20, format B-5, nakład 500 egz.
Druk: Drukarnia ERGO-SUM, Koszalin

WYKAZ DOKUMENTÓW

Nr 1	1918 październik 26, Lwów. — Protokół z zebrania byłych żołnierzy w sali Towarzystwa Gwardia we Lwowie.....	28
Nr 2	1918 październik 28, Kraków. — Uchwała Polskiej Komisji Likwidacyjnej w Krakowie w sprawie wyłączenia z monarchii austriackiej ziem polskich	30
Nr 3	1918 październik 31 (godzina 18 ⁰⁰), Lwów. — Z protokołu posiedzenia przedstawicieli polskich organizacji wojskowych	32
Nr 4	1918 październik (koniec), Lwów. — Statut Polskich Kadr Wojskowych (PKW)	34
Nr 5	1918 listopad 1, Lwów. — Odezwa Ukraińskiej Rady Narodowej.....	38
Nr 6	1918 listopad 1, Lwów. — Obwieszczenie o stanie wyjątkowym wydane przez Dmytro Witowskiego.....	38
Nr 7	1918 listopad 1, Lwów. — Zarządzenie płk. Mykoły Marynowicza, ukraińskiego komendanta miasta.....	39
Nr 8	1918 listopad 2, Lwów. — Odezwa komitetu polsko-ukraińskiego do mieszkańców miasta.....	41
Nr 9	1918 listopad 2, Lwów. — Pierwszy rozkaz kpt. Czesława Mączyńskiego o objęciu Naczelnej Komendy Obrony Lwowa	43
Nr 10	1918 listopad 2, Lwów. — Rozkaz kpt. Antoniego Kamińskiego dla por. Ferdynanda Andruszewicza.....	43
Nr 11	1918 listopad 2, Lwów — Odezwa uczestników zjazdu związków studenckich.....	44
Nr 12	1918 listopad 3, Lwów. — Komunikat nr II Naczelnej Komendy Wojsk Polskich we Lwowie.....	45
Nr 13	1918 listopad 3, Lwów. — Odezwa Polskiego Komitetu Narodowego do mieszkańców Lwowa	45
Nr 14	1918 listopad 3, Lwów. — Protokół przekazania przez Wołodymyra Decykiewicza władzy namiestnikowskiej Ukraińskiej Radzie Narodowej	46
Nr 15	1918 listopad 4 (godzina 22 ⁰⁰), Lwów — Komunikat nr III Naczelnej Komendy Wojsk Polskich we Lwowie	47
Nr 16	1918 listopad 4, Lwów. — Komunikat Dowództwa Wojsk Ukraińskich	48
Nr 17	1918 listopad 4, Lwów. — Obwieszczenie z rozkazem mobilizacyjnym dla mieszkańców Lwowa.....	48
Nr 18	1918 listopad 4, Lwów. — Ostrzeżenie atamana Dmytra Witkowskiego	49
Nr 19	1918 listopad 4, Lwów. — Odezwa PPSD.....	50
Nr 20	1918 listopad 4, Lwów. — Obsada obrony Szkoły Sienkiewicza	51
Nr 21	1918 listopad 4, Lwów. — Raport Komendy Naczelnej Wojska Polskiego we Lwowie dla Komendy Wojsk Polskich w Przemyśle	53
Nr 22	1918 listopad 5, Lwów. — Komunikat nr IV Naczelnej Komendy Wojsk Polskich we Lwowie.....	53
Nr 23	1918 listopad 5, Lwów. — Komunikat wojenny Dowództwa Wojsk Ukraińskich	55

Nr 24	1918 listopad 5, Lwów. — Rozkaz dzienny nr 2 Komendy Naczelnej Wojska Polskiego we Lwowie	56
Nr 25	1918 listopad 5, Lwów. — Odezwa władz ukraińskich w sprawie poboru do wojska.....	59
Nr 26	1918 listopad 5, Lwów. — Warunki zawieszenia broni zawarte między wojskowymi delegatami sztabów sił zbrojnych polskich i ukraińskich	61
Nr 27	1918 listopad 5, (godzina 22 ²⁰), Lwów. — Rozkaz Dowództwa Grupy Marii Magdaleny	62
Nr 28	1918 listopad około 5, Lwów. — Odezwa Naczelnej Komendy Wojsk Polskich do mieszkańców Lwowa w sprawach aprowizacji	63
Nr 29	1918 listopad około 5, Lwów. — Pismo Komendanta Żydowskiej Milicji we Lwowie do Naczelnej Komendy WP we Lwowie w sprawie wydania broni i amunicji.....	63
Nr 30	1918 listopad 5, Lwów. — Odezwa Komitetu Wykonawczego Ukraińskiej-Socjalistyczno-Demokratycznej Partii Galicji i Bukowiny	64
Nr 31	1918 listopad 6, Lwów. — Komunikat nr V Naczelnej Komendy Wojsk Polskich we Lwowie.....	65
Nr 32	1918 listopad 6, Lwów. — Komunikat wojenny Dowództwa Wojsk Ukraińskich	66
Nr 33	1918 listopad 6, Lwów. — Rozkaz dzienny nr 3 Naczelnej Komendy Wojska Polskiego we Lwowie	68
Nr 34	1918 listopad 6, Lwów. — Rozkaz nr 1 komendanta II odcinka obrony Lwowa, por. Adama Świeżawskiego.....	69
Nr 35	1918 listopad 6, Lwów. — Meldunek por. inż. Stanisława Bergmana, komendanta 1. kompanii odcinka V do kpt. Mieczysława Boruty-Spiechowicza, komendanta II Grupy Wojska Polskiego we Lwowie	71
Nr 36	1918 listopad 6, Lwów. — Odezwa Komitetu Obywatelskiego do ludności polskiej miasta Lwowa	72
Nr 37	1918 listopad 6, Lwów. — Odezwa do mieszkańców Lwowa, informująca o powstaniu Komitetu Bezpieczeństwa i Obrony Dobra Publicznego	74
Nr 38	1918 listopad 7, Lwów. — Komunikat VI Naczelnej Komendy Wojsk Polskich we Lwowie.....	75
Nr 39	1918 listopad 7, Lwów. — Komunikat wojenny Dowództwa Wojsk Ukraińskich	75
Nr 40	1918 listopad 7, Lwów. — Rozkaz dzienny nr 4 Komendy Naczelnej WP we Lwowie	77
Nr 41	1918 listopad 7, Lwów. — Rozkaz Naczelnej Komendy Obrony Lwowa do ataku 7 listopada, dla oddziałów polskich we Lwowie.....	79
Nr 42	1918 listopad 7, godz. 1230, Lwów. — Meldunek por. dr. Romana Abrahama do Dowództwa Obrony Lwowa	80
Nr 43	1918 listopad 7, Lwów. — Zestawienie rannych szpitala w Domu Technika	81
Nr 44	1918 listopad 8, Lwów. — Komunikat Naczelnego Dowództwa Wojsk Ukraińskich	82
Nr 45	1918 listopad 8, Lwów. — Komunikat nr VII Naczelnej Komendy Wojsk Polskich we Lwowie.....	85

Nr 46	1918 listopad 8, Lwów. — Rozkaz nr 8 Naczelnego Dowództwa Wojsk Polskich na Galicję Wschodnią	86
Nr 47	1918 listopad 8, Lwów. — Rozkaz dzienny nr 5 Komendy Naczelnej we Lwowie	90
Nr 48	1918 listopad 8, Lwów. — Raport por. dr. Romana Abrahama do Komendy Naczelnej Obrony Lwowa	92
Nr 49	1918 listopad 8, godz. 18 ⁰⁰ , Lwów. — Rozkaz por. dr. Romana Abrahama do oddziału karabinów maszynowych odcinka III „Góry Stracenia”	93
Nr 50	1918 listopad 8, godz. 23 ²⁰ , Lwów. — Rozkaz dla oddziałów odcinka III „Góry Stracenia”	95
Nr 51	1918 listopad 8, Kraków. — Odezwa Krakowskiego Biura Odsieczki dla Lwowa	96
Nr 52	1918 listopad 9, Lwów. — Komunikat nr VIII Naczelnej Komendy Wojsk Polskich we Lwowie	97
Nr 53	1918 listopad 9, Lwów. — Komunikat Naczelnego Dowództwa Wojsk Ukraińskich	98
Nr 54	1918 listopad 9, Lwów. — Rozkaz dzienny nr 6 Komendy Naczelnej Wojska Polskiego we Lwowie	100
Nr 55	1918 listopad 9, Lwów. — Rozkaz dzienny i meldunki por. dr. Romana Abrahama	101
Nr 56	1918 listopad 9, Lwów. — Raport bojowy Komendy I. batalionu Wojska Polskiego	104
Nr 57	1918 listopad 9, Lwów. — Meldunek ppor. Stanisława Petry’ego — komendanta placówki Most Kulparkowski do komendanta II. Grupy Wojska Polskiego	104
Nr 58	1918 listopad 9, godz. 8 ⁰⁰ , Lwów. — Raport Komendy Wojsk Polskich w Rzęśnie Polskiej do Komendy Naczelnej Wojsk Polskich we Lwowie	107
Nr 59	1918 listopad 9, Lwów. — Raport Sytuacyjny sektora Zamarstynów, odcinka VI Podzamcze do Naczelnej Komendy Wojsk Polskich we Lwowie ..	109
Nr 60	1918 listopad 9, godz. 17 ⁰⁰ , Lwów. — Raport Sytuacyjny Komendy Artylerii do Naczelnej Komendy Wojsk Polskich we Lwowie	109
Nr 61	1918 listopad 9, Lwów. — Pismo prof. dr. med: Antoniego Cieszyńskiego do Ukraińskiego Komitetu Narodowego w sprawie napaści patrolu ukraińskiego na polski punkt opatrunkowy	110
Nr 62	1918 listopad 9, Lwów. — Pismo Komendy Naczelnej Wojska Polskiego we Lwowie do Komendy Milicji Żydowskiej w sprawie wystąpień milicjantów żydowskich przeciwko żołnierzom polskim	111
Nr 63	1918 listopad z 9 na 10, Lwów. — Komunikat Naczelnego Dowództwa Wojsk Ukraińskich	111
Nr 64	1918 listopad 10, Lwów. — Komunikat nr IX Naczelnej Komendy Wojsk Polskich we Lwowie	112
Nr 65	1918 listopad 10, Lwów. — Rozkaz Naczelnej Komendy Wojsk Polskich we Lwowie (oddział polityczny) w sprawie mobilizacji do oddziałów polskich we Lwowie	113
Nr 66	1918 listopad 10, Kraków. — Rozkaz gen. Bolesława Roji w sprawie organizacji Wojska Polskiego i odsieczki dla Przemyśla	114

Nr 67	1918 listopad 10, Lwów. — Rozkaz nr 2 dowództwa II odcinka obrony Lwowa.....	115
Nr 68	1918 listopad 10, Lwów. — Wykaz oficerów i szeregowych sektora „Góra Stracenia”	117
Nr 69	1918 listopad 10, Lwów. — Meldunek sytuacyjny oddziału Biłohorszcze do dowództwa V odcinka obrony Lwowa	119
Nr 70	1918 listopad 10, Rzęsna Polska. — Raport dowództwa pododcinka Rzęsna Polska do Komendy Naczelnej Wojska Polskiego we Lwowie.....	119
Nr 71	1918 listopad 10, Lwów. — Umowa pomiędzy Milicją Żydowską a oddziałami Wojska Polskiego we Lwowie.....	121
Nr 72	1918 listopad 10, Lwów. — Komunikat Prezydium Komitetu Bezpieczeństwa i Ochrony Dobra Publicznego w sprawie rozdziału kompetencji między władze wojskowe a Komitet Bezpieczeństwa.....	122
Nr 73	1918 listopad 10 (?), Lwów. — Obwieszczenie sekcji aprowizacji Komitetu Bezpieczeństwa i Ochrony Dobra Publicznego.....	124
Nr 74	1918 listopad około 10, Kraków. — Odezwa kobiet krakowskich w sprawie obrony dla Lwowa	126
Nr 75	1918 listopad 11, Lwów. — Komunikat nr X Naczelnej Komendy Wojsk Polskich we Lwowie.....	126
Nr 76	1918 listopad 11, Lwów. — Komunikat Naczelnego Dowództwa Wojsk Ukraińskich	127
Nr 77	1918 listopad 11, Lwów. — Rozkaz dzienny nr 8 Komendy Naczelnej Wojska Polskiego we Lwowie	128
Nr 78	1918 listopad 11, Lwów. — Fonogram Komendy Naczelnej Wojska Polskiego we Lwowie do dowódców odcinków.....	129
Nr 79	1918 listopad 11, Lwów. — Meldunek por. dr. Romana Abrahama o bohaterских czynach Stanisława Żarnowskiego.....	130
Nr 80	1918 listopad 11, Lwów. — Rozkaz nr 3 dowództwa II odcinka obrony Lwowa.....	131
Nr 81	1918 listopad 11 (?), Lwów. — Rozkaz por. Karola Marksa — komendanta placówki Lewandówka (IV odcinek).....	132
Nr 82	1918 listopad 11, Sołonka. — List Zarządu Gminy Sołonka Wielka i Mała do Naczelnika gminy w Sokolnikach	133
Nr 83	1918 listopad 11, Kraków. — Pismo Skautowej Komendy Okręgowej w Krakowie do Naczelnej Komendy Skautowej we Lwowie	134
Nr 84	1918 listopad 11, Paryż. — Protokół z posiedzenia Komitetu Narodowego Polskiego nr 151 (fragment).....	135
Nr 85	1918 listopad 12, Lwów. — Komunikat nr XI Naczelnej Komendy Wojsk Polskich we Lwowie.....	136
Nr 86	1918 listopad 12, Lwów. — Komunikat Naczelnego Dowództwa Wojsk Ukraińskich	137
Nr 87	1918 listopad 12, Lwów. — Rozkaz dzienny nr 9 Komendy Naczelnej Wojska Polskiego we Lwowie	138
Nr 88	1918 listopad 12, Lwów. — Rozkaz nr 8 Naczelnej Komendy Wojsk Polskich we Lwowie.....	141

Nr 89	1918 listopad 12, Lwów. — Odezwa Naczelnej Komendy Wojsk Polskich do ludności polskiej we Lwowie.....	141
Nr 90	1918 listopad 12, Lwów. — Rozkaz nr 4 dowództwa II odcinka obrony Lwowa.....	142
Nr 91	1918 listopad 12, Lwów. — Raport „o stanie obronnym strategicznie pozycji polskich” (Szkola Sienkiewicza).....	142
Nr 92	1918 listopad 12, Lwów. — Meldunek sytuacyjny komendanta II Grupy Wojska Polskiego do Komendy Naczelnej Wojsk Polskich we Lwowie.....	144
Nr 93	1918 listopad 12, Lwów. — Raport kompanii Lewandówka (V odcinek obrony Lwowa) do dowództwa II Grupy Wojska Polskiego	144
Nr 94	1918 listopad 12, Lwów. — Meldunek sytuacyjny por. inż. Stanisława Bergmana do Komendy II Grupy Wojska Polskiego	145
Nr 95	1918 listopad 12, Lwów. — Raport prof. dr. med. Józefa Hornowskiego w sprawie ostrzelania przez Ukraińców patroli sanitarnych	145
Nr 96	1918 listopad 12, Lwów. — Odezwa Komitetu Bezpieczeństwa i Ochrony Dobra Publicznego do społeczeństwa polskiego we Lwowie w sprawie rokowań polsko-ukraińskich.....	146
Nr 97	1918 listopad 12, Paryż. — Protokół z posiedzenia Komitetu Narodowego Polskiego nr 152 (fragment).....	147
Nr 98	1918 listopad 13, Lwów. — Komunikat nr XII Naczelnej Komendy Wojsk Polskich we Lwowie.....	148
Nr 99	1918 listopad 13, Lwów. — Komunikat Naczelnego Dowództwa Wojsk Ukraińskich	149
Nr 100	1918 listopad 13, Lwów. — Rozkaz dzienny nr 10 Komendy Naczelnej Wojska Polskiego we Lwowie	150
Nr 101	1918 listopad 13, Lwów. — Rozkaz nr 5 dowództwa II odcinka obrony Lwowa.....	153
Nr 102	1918 listopad 13, Lwów. — Raport por. Stanisława Bergmana — Komendanta 1. Kompanii Kulparkowskiej o opanowaniu Kulparkowa do Komendy II Grupy Wojska Polskiego	154
Nr 103	1918 listopad 13, Lwów. — Meldunek por. Antoniego Rzepeckiego — Komendanta 1. pododcinka (IV odcinek obrony Lwowa) do dowództwa II Grupy Wojska Polskiego	155
Nr 104	1918 listopad 13, Lwów. — Odezwa kobiet do społeczeństwa polskiego we Lwowie	156
Nr 105	1918 listopad 13, Lwów. — Apel do kobiet polskich	157
Nr 106	1918 listopad 13, Lwów. — Ogłoszenie o mobilizacji wydane przez Ukraiński Sekretariat Narodowy	157
Nr 107	1918 listopad 13, Lwów. — Ogłoszenie o uchwaleniu „Tymczasowyj osnovyj zakon”	159
Nr 108	1918 listopad 13, Paryż. — Nota Komitetu Narodowego Polskiego do rządu angielskiego w sprawie polskiej akcji wojskowej i politycznej w Galicji Wschodniej.....	160
Nr 109	1918 listopad 14, Lwów. — Komunikat nr XIII Naczelnej Komendy Wojsk Polskich we Lwowie.....	162

Nr 110	1918 listopad 14, Lwów. — Komunikat Naczelnego Dowództwa Wojsk Ukraińskich	162
Nr 111	1918 listopad 14, Lwów. — Rozkaz dzienny nr 11 Komendy Naczelnej Wojska Polskiego we Lwowie	164
Nr 112	1918 listopad 14, Lwów. — Rozkaz nr 6 dowództwa II odcinka obrony Lwowa.....	167
Nr 113	1918 listopad 14, Lwów. — Raport pchor. Mieczysława Sieleskiego-Selzera do dowództwa II Grupy Wojska Polskiego	169
Nr 114	1918 listopad 14, Lwów. — Rozkaz nr 1 kpt. Bronisława Pierackiego – Komendanta IV odcinka obrony Lwowa	170
Nr 115	1918 listopad 14, Lwów. — Pismo Dyrektora Krajowego Zakładu dla Obłąkanych w Kulparkowie dr. W. Kohlbergera do Naczelnej Komendy Wojsk Polskich we Lwowie w sprawie wykorzystywania szpitala przez żołnierzy ukraińskich do ostrzeliwania pozycji polskich	171
Nr 116	1918 listopad 15, Lwów. — Komunikat z narady Komendy Wojsk Polskich we Lwowie.....	172
Nr 117	1918 listopad 15, Lwów. — Komunikat Naczelnego Dowództwa Wojsk Ukraińskich	173
Nr 118	1918 listopad 15, Lwów. — Rozkaz dzienny nr 12 Komendy Naczelnej WP we Lwowie	174
Nr 119	1918 listopad 15, Lwów. — Rozkaz dowództwa Brygady Lwowskiej.....	177
Nr 120	1918 listopad około 15, Lwów. — Apel o odsiecz dla Lwowa skierowany przez Komendę Naczelną Wojska Polskiego we Lwowie do Komendy Wojsk Polskich w Przemyślu	179
Nr 121	1918 listopad 15, Lwów. — Rozkaz nr 7 dowództwa II odcinka obrony Lwowa.....	180
Nr 122	1918 listopad 15, Warszawa. — Raport gen. Tadeusza Rozwadowskiego dla Józefa Piłsudskiego w sprawie odsieczy dla Lwowa.....	181
Nr 123	1918 listopad 15 (?), Lwów. — Z raportu por. Eustachiewicza dotyczącego misji do Lublina i Krakowa w sprawie organizacji Polskich Kadr Wojskowych w Małopolsce Wschodniej i pomocy wojskowej dla Lwowa	183
Nr 124	1918 listopad 15, Lwów. — Raporty por. dr. R. Abrahama, odcinek III „Góra Stracenia”, do komendy odcinka III (Szkoła Konarskiego)	188
Nr 125	1918 listopad ok. 15, Lwów. — Organizacja służby sanitarnej w oddziałach obrony Lwowa.....	190
Nr 126	1918 listopad 15 (?), Lwów. — Wykaz personelu Szpitala Wojskowego „Technika”	192
Nr 127	1918 listopad 15, Lwów. — Raport dzienny Szpitala Wojskowego „Technika”	193
Nr 128	1918 listopad 15, Lwów. — Odezwa Naczelnej Komendy Wojsk Polskich we Lwowie do Komendy Wojsk Ukraińskich we Lwowie.....	194
Nr 129	1918 listopad około 15, Lwów. — Odezwa Komitetu Bezpieczeństwa Ochrony Dobra Publicznego do mieszkańców Lwowa w sprawie rokowań polsko-ukraińskich.....	194

Nr 130	1918 listopad 16, Lwów. — Komunikat nr XV Naczelnej Komendy Wojsk Polskich we Lwowie	196
Nr 131	1918 listopad 16, Lwów. — Komunikat Naczelnego Dowództwa Wojsk Ukraińskich	197
Nr 132	1918 listopad 16, Lwów. — Rozkaz dzienny nr 13 Komendy Naczelnej Wojska Polskiego we Lwowie	199
Nr 133	1918 listopad 16, Lwów. — Rozkaz dzienny dowództwa Brygady Lwowskiej	200
Nr 134	1918 listopad 16, Lwów. — List Józefa Piłsudskiego do generała Bolesława Roji w sprawie organizacji odsieczy dla Lwowa	201
Nr 135	1918 listopad 16, Lwów. — Pismo dowódcy Okręgu Wojskowego Wojska Polskiego w Przemyślu ppłk. Michała Tokarzewskiego do Dowództwa Wojsk Polskich we Lwowie w sprawie organizacji odsieczy	202
Nr 136	1918 listopad 16, Lwów. — Raport z patrolu ppor. Stanisława Krobickiego z IV odcinka obrony Lwowa (pododcinek I – rogatka Gródecka i fabryka chleba „Merkury”)	203
Nr 137	1918 listopad 16 (?), Lwów. — Z pisma szefa sanitarnego Komendy Naczelnej Wojska Polskiego we Lwowie do szefa sanitarnego wojsk ukraińskich we Lwowie	205
Nr 138	1918 listopad 16, Lwów. — Protokół spisany na okoliczność ostrzeliwania szpitala „Technika” przez artylerię ukraińską	206
Nr 139	1918 listopad 16, Lwów. — Wspólny list ks. arcybiskupa [Józefa] Bilczewskiego i metropolity [Andrzeja] Szeptyckiego wydany w dwóch językach, polskim i ukraińskim	207
Nr 140	1918 listopad 11 a 16, Lwów. — Radiotelegram Naczelnej Komendy Wojsk Polskich we Lwowie, do Krakowa o przystanie odsieczy	208
Nr 141	1918 listopad 17, Lwów. — Komunikat nr XVI Naczelnej Komendy Wojsk Polskich we Lwowie	208
Nr 142	1918 listopad 17, Lwów. — Komunikat Naczelnego Dowództwa Wojsk Ukraińskich	209
Nr 143	1918 listopad 17, Lwów. — Rozkaz dzienny nr 14 Komendy Naczelnej Wojska Polskiego we Lwowie	210
Nr 144	1918 listopad 17, Lwów. — Pismo Naczelnego Komendanta Wojska Polskiego we Lwowie ppłk. Czesława Mączyńskiego oraz Rządu Polskiego w Warszawie	213
Nr 145	1918 listopad 17, Lwów. — Pismo Komendy Naczelnej Wojsk Polskich we Lwowie do Komendy Wojsk Polskich w Przemyślu	215
Nr 146	1918 listopad 17, Lwów. — Umowa o zawieszeniu broni	215
Nr 147	1918 listopad 17, Lwów. — Rozkaz nr 8 dowództwa II odcinka obrony Lwowa	217
Nr 148	1918 listopad 17, Lwów. — Pismo Naczelnej Komendy Wojsk Polskich we Lwowie do podległych oddziałów w sprawie metryk poległych żołnierzy oraz wyróżnień za męstwo	218
Nr 149	1918 listopad 18, Lwów. — Komunikat Naczelnej Komendy Wojsk Polskich we Lwowie	219

Nr 150	1918 listopad 18, Lwów. — Komunikat Naczelnego Dowództwa Wojsk Ukraińskich	220
Nr 151	1918 listopad 18, Lwów. — Rozkaz dzienny nr 15 Komendy Naczelnej Wojska Polskiego we Lwowie	221
Nr 152	1918 listopad 18, Lwów. — Koncepcja opanowania Lwowa opracowana przez sztab Naczelnej Komendy Obrony Lwowa i dowódców grup	222
Nr 153	1918 listopad 18, Lwów. — Pismo gen. Bolesława Roji do gen. Juliusza Bijaka komendanta Okręgu w Przemyślu w sprawie objęcia dowództwa nad oddziałami polskimi działającymi na wschód od Sanu	225
Nr 154	1918 listopad 18, Lwów. — Dyspozycje marszowe dla transportów odsieczy dla Lwowa	226
Nr 155	1918 listopad 18, Lwów. — Zameldowanie Naczelnej Komendy Wojsk Polskich we Lwowie o sile i terminie odjazdu z Przemyśla odsieczy dla Lwowa	229
Nr 156	1918 listopad 18, Lwów. — Rozkaz Dmytra Witkowskiego i Romana Perfeckija do komisarzy i komendantów Republiki Zachodnio-Ukraińskiej	229
Nr 157	1918 listopad 18, m.p. — Zarządzenie władz ukraińskich w sprawie organizacji wojska	230
Nr 158	1918 listopad 18, m.p. — Zarządzenie władz ukraińskich w sprawie mobilizacji i rejestracji poborowych rocznika 1901	232
Nr 159	1918 listopad 18, godz. 8 ³⁰ , Lwów. — Raport por. dr. Romana Abrahama do komendy Grupy „Konarski”	233
Nr 160	1918 listopad 18, Lwów. — Rozkaz nr 9 dowództwa II odcinka obrony Lwowa	234
Nr 161	1918 listopad 18, Lwów. — Meldunek ppor. Stanisława Petry’ego komendanta placówki Most Kulparkowski do dowództwa II Grupy Wojska Polskiego	235
Nr 162	1918 listopad 19, Lwów. — Komunikat Naczelnego Dowództwa Wojsk Ukraińskich	235
Nr 163	1918 listopad 19, Lwów. — Rozkaz dzienny nr 16 Komendy Naczelnej Wojsk Polskich we Lwowie	236
Nr 164	1918 listopad 19, Lwów. — Rozkaz dzienny nr 18 Komendy Naczelnej WP we Lwowie	239
Nr 165	1918 listopad 19, Lwów. — Rozkaz Naczelnika Państwa Józefa Piłsudskiego do płk. Stanisława Skrzyńskiego w sprawie sformowania oddziału ochotniczego przeznaczonego do odsieczy Lwowa	240
Nr 166	1918 listopad 19, Lwów. — Rozkaz nr 10 dowództwa II odcinka obrony Lwowa	241
Nr 167	1918 listopad 19, Lwów. — Umowa zawarta między dowództwami walczących wojsk w sprawie 24-godzinnej rozejmu	242
Nr 168	1918 listopad 19, Lwów. — Umowa polsko-ukraińska w sprawie dwudziestoczworgodzinnej zawieszenia broni na froncie lwowskim	244
Nr 169	1918 listopad 19, Lwów. — Odezwa płk. Marynowicza komendanta Lwowa do ludności Lwowa	244

Nr 170	1918 listopad 19, Lwów. — Pismo kpt. Czesława Mączyńskiego do Dowództwa Wojsk Ukraińskich	246
Nr 171	1918 listopad 20, Lwów. — Komunikat Naczelnego Dowództwa Wojsk Ukraińskich	246
Nr 172	1918 listopad 20, Lwów. — Rozkaz dzienny nr 17 Komendy Naczelnej Wojska Polskiego we Lwowie	247
Nr 173	1918 listopad 20, Lwów. — Rozkaz operacyjny dowództwa odsieczy Lwowa	248
Nr 174	1918 listopad 20, Lwów. — Rozkaz Komendy Grupy Operacyjnej gen. Bolesława Roji przesłany drogą lotniczą do Grupy płk. Michała Tokarzewskiego	250
Nr 175	1918 listopad 20, Lwów. — Rozkaz nr 5 dowództwa odsieczy Lwowa	251
Nr 176	1918 listopad 20, Lwów. — Rozkaz operacyjny gen. Juliusza Bijaka, komendanta Okręgu Wojskowego w Przemyślu	252
Nr 177	1918 listopad 20, Lwów. — Depesza gen. Bolesława Roji do Wojskowej Komendy Powiatowej w Dębicy w sprawie przysłania piechoty i kawalerii do Przemyśla	253
Nr 178	1918 listopad 20, Lwów. — Rozkaz gen. Bolesława Roji do Wojskowej Komendy Powiatowej w Sanoku w sprawie odsieczy Lwowa	253
Nr 179	1918 listopad 20, Lwów. — Rozkaz gen. Bolesława Roji w sprawach kwaterunkowych podległych mu oddziałów	254
Nr 180	1918 listopad 20, Lwów. — Depesza gen. Bolesława Roji do Józefa Piłsudskiego w sprawie przybycia do Warszawy delegacji ukraińskiej	255
Nr 181	1918 listopad 20, Lwów. — Rozkaz nr 11 dowództwa II odcinka obrony Lwowa	255
Nr 182	1918 listopad 20, Lwów. — Wywiad udzielony przez Józefa Piłsudskiego przedstawicielom prasy w sprawie obrony Lwowa	256
Nr 183	1918 listopad 21, Lwów. — Komunikat nr XVIII Naczelnej Komendy Wojsk Polskich we Lwowie	258
Nr 184	1918 listopad 21, Lwów. — Komunikat Naczelnego Dowództwa Wojsk Ukraińskich	258
Nr 185	1918 listopad 21, Lwów. — Rozkaz gen. Bolesława Roji do gen. Juliusza Bijaka, ppłk. Michała Tokarzewskiego i mjr. Lisowskiego w sprawie odsieczy Lwowa	259
Nr 186	1918 listopad 21, Lwów. — Depesza gen. Bolesława Roji do Komendy Wojskowej w Krakowie w sprawie wysłania posiłków do Przemyśla	260
Nr 187	1918 listopad 21, Lwów. — Diariusz wypadków listopadowych dr. Aleksandra Rutkowskiego od 31 października do 21 listopada	260
Nr 188	1918 listopad 21, Lwów. — Meldunek kpt. Zdzisława Trzeźniowskiego do Naczelnej Komendy Wojsk Polskich dotyczący czynów bojowych jego podkomendnych	273
Nr 189	1918 listopad 21, Lwów. — Meldunek por. dr. Konstantego Dzieduszyckiego komendanta pododcinka Wulka (odcinek I obrony Lwowa) do dowództwa II Grupy Wojska Polskiego	274
Nr 190	1918 listopad 21, Lwów. — Meldunek sytuacyjny dowódcy II Grupy Wojska Polskiego do Naczelnej Komendy Obrony Lwowa	275

Nr 191	1918 listopad 21, Lwów. — Raport nr 10 Technicznej Komendy Dworca .	275
Nr 192	1918 listopad 22, Lwów. — Komunikat nr XI Naczelnej Komendy Wojsk Polskich we Lwowie	276
Nr 193	1918 listopad 22, Lwów. — Rozkaz gen. Bolesława Roji w sprawie or- ganizacji Komend Wojskowych w powiatach Galicji Wschodniej	277
Nr 194	1918 listopad 22, Lwów. — Rozkaz gen. Bolesława Roji do płk. Michała Tokarzewskiego w sprawie przydziałów oddziałów odsieczy	279
Nr 195	1918 listopad 22, Lwów. — Rozkaz połączonych sił lwowskich i ekspe- dycji przemyskiej w sprawie dyslokacji i ubezpieczeń na zewnątrz	280
Nr 196	1918 listopad 22, Lwów. — Rozkaz dzienny nr 19 Komendy Miasta Lwowa	281
Nr 197	1918 listopad 22, Lwów. — Wykaz uczestników pierwszej załogi obrony Lwowa w Szkole im. H. Sienkiewicza	283
Nr 198	1918 listopad 22, Lwów. — Raporty por. dr. Romana Abrahama do Ko- mendy Grupy „Konarski”	284
Nr 199	1918 listopad 22, Lwów. — Meldunek sytuacyjny dowództwa IV odcin- ka obrony Lwowa do Naczelnej Komendy	285
Nr 200	1918 listopad 22, Lwów. — Raport Komendy Artylerii Wojsk Polskich do Komendy Naczelnej WP we Lwowie	286
Nr 201	1918 listopad 22, Lwów. — Raport nr 11 Technicznej Komendy Dworca .	286
Nr 202	1918 listopad 23, Lwów. — Meldunek Komendy Miasta Lwowa z dzia- łań wojennych 21 listopada	288
Nr 203	1918 listopad 23, Lwów. — Rozkaz dzienny nr 20 Komendy Miasta Lwowa	288
Nr 204	1918 listopad 23, Lwów. — Z rozkazu nr 2 Grupy gen. Bolesława Roji	290
Nr 205	1918 listopad 23, Lwów. — Rozkaz dzienny nr 19 Komendy Miasta Lwowa	293
Nr 206	1918 listopad 23, Lwów. — Odezwa ppłk. Czesława Mączyńskiego do mieszkańców Lwowa	295
Nr 207	1918 listopad 23, Lwów. — Ogłoszenie ppłk. Czesława Mączyńskiego o wprowadzeniu sądów doraźnych	296
Nr 208	1918 listopad 23, Lwów. — Ogłoszenie Komendy Miasta Lwowa i Po- wiatu o wprowadzeniu sądów doraźnych we Lwowie	296
Nr 209	1918 listopad 23, Lwów. — Obwieszczenie ppłk. Czesława Mączyńskie- go w sprawie wprowadzenia we Lwowie godziny policyjnej	297
Nr 210	1918 listopad 23, Lwów. — Projekt odezwy ppłk. Czesława Mączyń- skiego do ludności żydowskiej Lwowa	297
Nr 211	1918 listopad 23, Lwów. — Odezwa ppłk. Czesława Mączyńskiego do mieszkańców Lwowa w sprawie pożyczki państwowej	298
Nr 212	1918 listopad 23, Lwów. — Rozkaz nr 12 dowództwa II odcinka obrony Lwowa	299
Nr 213	1918 listopad 23, Lwów. — Meldunek sytuacyjny dowództwa IV odcin- ka do Naczelnej Komendy Obrony Lwowa	301
Nr 214	1918 listopad 24, Lwów. — Rozkaz nr 3 Grupy gen. Bolesława Roji	301
Nr 215	1918 listopad 24, Lwów. — Rozkaz nr 4 Grupy gen. Bolesława Roji	304

Nr 216	1918 listopad 24, Lwów. — Rozkaz nr 13 dowództwa II odcinka obrony Lwowa	307
Nr 217	1918 listopad 24, Lwów. — Meldunek dowództwa IV odcinka do Naczelnej Komendy Obrony Lwowa	308
Nr 218	1918 listopad 25, Lwów. — Rozkaz dzienny nr 22 Komendy Miasta Lwowa	309
Nr 219	1918 listopad 25, Lwów. — Pismo ppłk. Czesława Mączyńskiego do komendy wojskowej we Lwowie w sprawie awansów oficerskich i adnotacje płk. Władysława Sikorskiego	313
Nr 220	1918 listopad 25, Lwów. — Rozkaz nr 14 dowództwa II odcinka obrony Lwowa (I batalion)	314
Nr 221	1918 listopad 25, Lwów. — Pismo grupy lekarzy żydowskich ze Lwowa do Komendy Szpitala Garnizonowego we Lwowie	315
Nr 222	1918 listopad 25, Lwów. — List Józefa Piłsudskiego do Komitetu Bezpieczeństwa i Ochrony Dobra Publicznego we Lwowie	316
Nr 223	1918 listopad 26, Lwów. — Rozkaz operacyjny nr 17 Polskiej Komendy Wojskowej we Lwowie, grupa operacyjna gen. Bolesława Roji	316
Nr 224	1918 listopad 26, Lwów. — Rozkaz Naczelnego Dowództwa Wojsk Polskich na Galicję Wschodnią	319
Nr 225	1918 listopad 26, Lwów. — Rozkaz nr 15 dowództwa II odcinka obrony Lwowa (II baon)	321
Nr 226	1918 listopad 26, Lwów. — Pismo Komitetu Międzynarodowego dla Ochrony Interesów Naftowych w Galicji obywateli angielskich, francuskich, belgijskich i in. do brytyjskiego ministra spraw zagranicznych w sprawie poddania rejonu naftowego pod administrację polską	322
Nr 227	1918 listopad 27, godz. 15 ⁰⁰ , Lwów. — Rozkaz operacyjny Komendy Wojsk Polskich Wschód	323
Nr 228	1918 listopad 27, Lwów. — Rozkaz Komendy Miasta Lwowa	325
Nr 229	1918 listopad 27, Lwów. — Rozkaz dzienny nr 24 Komendy Miasta Lwowa	327
Nr 230	1918 listopad 27, Lwów. — Meldunek ppor. Ludwika Aślanowicza z 1. kompanii kulparkowskiej do dowództwa II Grupy Wojska Polskiego .	330
Nr 231	1918 listopad 27, Lwów. — Meldunek chor. Ryszarda Wasilewskiego	331
Nr 232	1918 listopad 27, Saloniki. — Depesza szyfrowa gen. L. Franchet d'Esperey do francuskiego ministra wojny G. Clemenceau, i do marsz. F. Focha w sprawie interwencji koalicyjnej w Galicji Wschodniej	331
Nr 233	1918 listopad 28, Lwów. — Rozkaz dzienny nr 25 Komendy Miasta Lwowa	333
Nr 234	1918 listopad 28, Lwów. — Wykaz żołnierzy 1. kompanii II Grupy obrony Lwowa przedstawionych do odznaczenia	338
Nr 235	1918 listopad 28, Lwów. — Meldunek sytuacyjny dowództwa II grupy Wojska Polskiego do Komendy Naczelnej Obrony Lwowa	339
Nr 236	1918 listopad 28, Lwów. — <i>Aide-mémoire</i> posła S. Strońskiego w sprawie Galicji Wschodniej	340
Nr 237	1918 listopad 29, Lwów. — Z rozkazu nr 7 grupy gen. Bolesława Roji	342

Nr 238	1918 listopad 29, Lwów. — Rozkaz dzienny nr 26 Komendy Naczelnej WP we Lwowie	344
Nr 239	1918 listopad 30, Lwów. — Rozkaz operacyjny nr 33 Dowództwa Wojsk Polskich na Galicję Wschodnią	347
Nr 240	1918 listopad 30, Lwów. — Rozkaz dzienny nr 27 Komendy Miasta Lwowa	348
Nr 241	1918 listopad 30, Lwów. — Raport Dowództwa Uzupelnień Artylerii do Dowództwa Artylerii WP we Lwowie w sprawie śmierci ppor. Edwarda Mossa	350

Wstęp

Walki o Lwów w listopadzie 1918 r., jak i przebieg wojny polsko-ukraińskiej w latach 1918–1919 wywarły silne piętno na stosunkach obu narodów i znalazły duże odbicie w historiografii.

Historycy polscy są zgodni, że próba opanowania Lwowa przez Ukraińców 1 listopada 1918 r. całkowicie zaskoczyła kierownictwo polityczne i wojskowe polskiej społeczności we Lwowie. Zagadnienia dotyczące genezy, przebiegu i skutków konfliktu polsko-ukraińskiego w ostatnich latach często inspirowały historyków. Między innymi ukazały się praca Macieja *Kozłowskiego* i opracowanie zbiorowe historyków poznańskich i koszalińskich, a w roku 1997 na półki księgarskie dotarła monografia Michała *Klimeckiego*. Z uznaniem odnotować też trzeba nowe wydanie, trzypięciową „Obronę Lwowa”, fundamentalnego wydawnictwa Towarzystwa Badania Historii Obrony Lwowa i Województw Południowo-Wschodnich.

Jesienią 1918 r. polscy politycy w Galicji obawiali się przede wszystkim podziału kraju. Czternaście Punktów Prezydenta Stanów Zjednoczonych Woodrowa Wilsona z 8 I 1918 r. rozbudziło aspiracje zarówno Polaków, jak i Ukraińców.

Pogarszające się w 1918 r. położenie militarne państw centralnych i silna pozycja Polaków w Galicji, skłaniała radykalne kręgi ukraińskie do utworzenia struktur konspiracyjnych, umożliwiających w stosownym momencie stworzenie faktów dokonanych.

W sierpniu 1918 r. Komitet Narodowy kierujący Ukraińską Partią Narodowo-Demokratyczną podjął decyzję o stworzeniu dwóch pionów konspiracyjnych: cywilnego i wojskowego, powołując komitet polityczny, który miał koordynować działalność obu pionów. W skład komitetu weszli Stepan Baran, Wołodymyr Baczynskyj, Łonhyn (Longin) Cehel'skyj i Iwan Kiweluk. Pion wojskowy we Lwowie we wrześniu 1918 r. utworzył Kost' Taniakiewicz. Powstał wówczas Ukraiński Generalny Komisariat Wojskowy. Konspiratorzy działali w oddziałach garnizonu lwowskiego, docierali do jednostek stacjonujących w Galicji, współpracowali z formacjami Ukraińskich Strzelców Siczowych (USS), szukali możliwości działania na obszarze Ukrainy Naddnieprzańskiej. W pionie wojskowym nie powołano dowódcy, nie stworzono też struktury organizacyjnej o charakterze wojskowym. Jednakże 14 X 1918 r. podzielono Galicję na Okręgi, a na referenta organizacyjnego wybrano Osipa Nazaruka. Wobec odmowy Nazaruka, kierownictwo przejął Dmytro Palijew, 27 X oddając stanowisko por. Petro Bubeli.

Dużą wagę konspiratorzy ukraińscy przywiązywali do przeniesienia Legionu USS z północnej Bukowiny do Galicji, ale sprzeciwiały się temu władze austriackie, słusznie obawiając się sprowokowania walk.

Wobec postępujących szybko wydarzeń, niezależnie od aktywności politycznej Ukraińskiej Rady Narodowej i ogłoszenia 19 października powstania Państwa Ukraińskiego na ziemiach wchodzących dotąd w skład monarchii austro-węgierskiej, decydującym o powodzeniu był problem szybkiego utworzenia siły zbrojnej.

Tymczasem 20 X 1918 r. Lwowska Rada Narodowa podjęła uchwałę proklamującą powstanie niepodległego państwa polskiego z dostępem do morza, obejmującego wszystkie ziemie polskie. Zapowiedziano podjęcie działań zmierzających „do powstania ośrodków organizacyjno-politycznych i społecznych niezbędnych do urzeczywistnienia w tej naszej dzielnicy państwowości polskiej”.

Tegoż dnia odbyła się manifestacja patriotyczna i uroczysta procesja kościelna. Uchwałą Rady Miejskiej uznano przyłączenie miasta do Królestwa Polskiego.

Polskie czynniki polityczne w Galicji osłabione były brakiem organu reprezentującego społeczność polską w Galicji. Dopiero 28 X 1918 r. w Krakowie powstał Polski Komitet Likwidacyjny (PKL). Już następnego dnia wysłano pismo notyfikujące do premiera Austrii H. Lammascha, stwierdzając w nim, że wszystkie ziemie zaboru austriackiego należą już do państwa polskiego. Siedzibą PKL, złożonego z 23 polskich posłów do austriackiej Rady Państwa, miał być Lwów.

Powstanie PKL zaktywizowało kręgi Polskiej Organizacji Wojskowej (POW). Przejęto krakowskie magazyny wojskowe, w których znajdowało się m.in. około 5000 karabinów, w większej części przestarzałych. Jednakże w środowisku konspiracji polskiej panował bałagan organizacyjny. Nie wyłoniono jednolitego kierownictwa, spierano się o kwestie polityczne i organizacyjne. Niejednokrotnie przeszkodą w podejmowaniu racjonalnych decyzji były wybujałe ambicje przywódców często miniaturowych organizacji.

Podobna sytuacja panowała we Lwowie. Bolesław Roja, Legionista, 1 XI 1918 r. mianowany przez Radę Regencyjną generałem brygady, za aprobatą PKL, objął kierownictwo spraw wojskowych w zachodniej części Galicji. Sformował 4. i 5. pułk piechoty Legionów, wstrzymał demobilizację oddziałów austriackich z polskim składem narodowym. Do Lwowa skierował kpt. Bronisława Pierackiego z poleceniem zorganizowania środowiska Legionistów i Peowiaków.

Od 22 X 1918 r. pełnomocnikiem Rady Regencyjnej w Galicji był płk Władysław Sikorski. Tegoż dnia Sikorski wydał rozkaz organizacyjny w sprawie podziału Galicji na dwa okręgi wojskowe: Krakowski z komendantem gen. B. Roją i Lwowski z kpt. Antonim Kamińskim. Roja nie podporządkował się temu rozkazowi, a zdecydowana większość (część Peowiaków i Legionistów)

odrzucała jego zwierzchnictwo. Wokół kpt. Kamińskiego skupiło się około dwustu żołnierzy z byłego Polskiego Korpusu Posiłkowego. 27 X 1918 r. jedną z pierwszych decyzji powstałego Sztabu Generalnego Wojska Polskiego była nominacja Sikorskiego na szefa sztabu gen. Stanisława Puchalskiego, który miał objąć dowództwo wojskowe w Galicji. Formalnie wzmacniało to pozycję płk. Sikorskiego, ale gen. Puchalski nie miał zamiaru angażować się w wydarzenia rozgrywające się w Galicji i niejako „zamknął” się w bieżących problemach garnizonu w Przemyślu.

Konspiracja lwowska była bardzo rozproszona. Największą była Polska Organizacja Wojskowa, dowodzona przez Legionistę por. Ludwika de Laveaux, licząca około 300 członków, w tym 80 gimnazjalistów i 30 kobiet z kometantką Heleną Bujwid-Trzebicką. Z POW współpracował formalnie jej podporządkowany „Związek Wolności” założony przez Adama Próchnika, a dowodzony przez por. Aleksandra Korna.

Formalnie legalnie działało Towarzystwo Wzajemnej Pomocy byłych Legionistów, kierowane przez kpt. A. Kamińskiego, skupiające byłych żołnierzy PKP. Z endecją powiązane były Polskie Kadry Wojskowe (PKW), dowodzone przez kpt. Czesława Mączyńskiego.

W sumie stan polskich organizacji nie przekraczał 700 ludzi, słabo uzbrojonych i tylko w części wyszkolonych. Z konspiracją lwowską powiązane było harcerstwo, liczące w drużynach męskich ponad stu członków. Najstarsi z nich zasilili grupę gimnazjalistów w POW. Z harcerzy w wieku od 14 do 18 lat, 28 X 1918 r. utworzono oddział wywiadowczy, liczący trzydziestu – czterdziestu członków.

Raz jeszcze należy podkreślić, że polscy przywódcy polityczni, jak i wojskowi zlekceważyli aspiracje ukraińskie i działalność Ukraińskiej Rady Narodowej. Jednakże płk W. Sikorski sygnalizował gen. Tadeuszowi Rozwadowskiemu, szefowi Sztabu Generalnego o przygotowaniach Ukraińców do zamachu stanu. Nie podjął jednak żadnych kroków zaradczych, mimo że 31 X 1918 r. był we Lwowie i uczestniczył w Sesji Rady Miejskiej. Na jego prośbę w Szkole Sienkiewicza, na peryferiach Lwowa umieszczono grupkę kilkunastu żołnierzy, którzy mieli się przygotować na 11 XI 1918 r. do uroczystego przejęcia Lwowa przez Radę Regencyjną.

Tymczasem ukraińscy spiskowcy, bacznie obserwujący poczynania polskie, opowiedzieli się za przejęciem Lwowa siłą. Szczegółowy plan opracował Dmytro Witowski wraz z por. Petro Bubelą. Łącznie dysponowano 1500 żołnierzami, z których tylko batalion asystencyjny 41. pp był przeszkolony do walk w mieście. Według planu zajęte miały być gmachy Namiestnikostwa i Komendy Miasta, Żandarmerii, Ratusza, Poczty Głównej, Dworca Głównego, koszary, magazyny.

Późnym wieczorem 31 X Witowski utworzył Ukraińską Generalną Komendę, opartą głównie na oficerach z USS. Na siedzibę dowództwa wybrano położony w centrum miasta Narodny Dom.

Mimo meldunków harcerzy z oddziału wywiadowczego o ruchliwości Ukraińców, zarówno kpt. Cz. Mączyński i kpt. A. Kamiński zlekceważyli informacje. Tylko w POW poważnie brano pod uwagę zamiar przewrotu ukraińskiego w mieście. W nocy z 30 X na 1 XI 1918 r. komenda POW ogłosiła mobilizację w swoich szeregach, wyznaczając miejsce zbiórki w Domu Akademickim. Obsadzono też jedną sekcję Poczty Główną. Por. Ludwik de Laveaux podczas kilku spotkań odbytych 30 X 1918 r. z komendami organizacji konspiracyjnych nalegał na zdecydowane działanie, jednakże bezskutecznie. Tymczasem, zgodnie z planem między 3³⁰ a 4⁰⁰ rano Ukraińcy przystąpili do realizacji planu opanowania Lwowa, a w ciągu kilku dni także prowincji. We Lwowie obsadzono wyznaczone obiekty, zakomunikowali Namiestnikowi Karłowi von Huynowi o przejęciu władzy. Obawiając się reakcji ludności polskiej, w nerwalgicznych punktach miasta rozstawiono posterunki wojskowe z karabinami maszynowymi, po ulicach krążyły samochody ciężarowe z żołnierzami, rozlepiono plakaty informujące o powstaniu państwa ukraińskiego. Namiestnik Huyn, nie mając wyjścia, pod naciskiem zamachowców przekazał władzę wiceprezydentowi Włodzimierzowi Decykiewiczowi, a ten przekazał władzę ukraińskiej Radzie Narodowej. Komendant miasta gen. Pfeffer w ciągu dwóch dni przekazał władzę URN, a na pożegnalnej naradzie zachęcał oficerów austriackich aby wstępowali do armii ukraińskiej. Natomiast radni i polscy urzędnicy odmówili współpracy z zamachowcami, co szybko musiało się odbić na działalności służb miejskich.

Konspiratorzy polscy między siódmą a ósmą rano zaczęli zbierać się w czytelnicy akademickiej, przy ul. Łozińskiego 1 w Domu Akademickim przy ul. Łozińskiego i Senatorskiej. Przed godziną dziewiątą obie grupy przeniosły się do prywatnego mieszkania dr. Selzera. Wybrano dowódcę ale kpt. Władysław Rozen nie został zaakceptowany przez kpt. Cz. Mączyńskiego. W końcu w godzinach przedpołudniowych Cz. Mączyński został dowódcą oddziałów polskich w mieście. Nie podporządkował się mu kpt. Kamiński i jego organizacja i tym samym nie wszedł do utworzonego naczelnego dowództwa (zob. zał. nr 1). Dowództwo zostało uznane przez miejscowych polityków polskich, którzy uznali się za Komitet Obywatelski, tego samego dnia przekształcony w Polski Komitet Narodowy (zob. zał. nr 1), uznany za najwyższą polską władzę polityczno-administracyjną. O fakcie tym obwieszczeniami poinformowano społeczeństwo Lwowa.

Polskie działania 1 listopada 1918 r. miały bardzo chaotyczny przebieg. Nie udało się opanować magazynów broni na Dworcu Czerniowieckim, ani też rozbrojenia batalionu węgierskiego. Natomiast energicznie działał kpt. Tatar-Trześniowski dowódca załogi w Szkole Sienkiewicza. Odparł atak Ukraińców, o czym wieść rozeszła się po Lwowie, a do szkoły zaczęli zgłaszać się ochotnicy, często z własną bronią. Trześniowski zorganizował z nich dwie kompanie. Na rozkaz kpt. Mączyńskiego o północy opanowane zostały magazyny 130. pp w Rzęśnie Polskiej.

Także Peowiacy nocujący w Domu Techników przygotowali budynek do obrony. Ochotników do siedziby Sokoła–Macierzy skrzyknął kpt. Wit Sulimirski. Formowały się też inne grupy, m.in. kpt. Ludwika Kopcia z POW, por. dr. Romana Abrahama, pod broń zgłosiło się wielu uczestników ogólnopolskiego zjazdu akademików polskich, który odbywał się w Domu Akademickim. Ogółem 1 listopada pod broń zgłosiło się ponad tysiąc ochotników, w tym młodociani harcerze oraz kilkadziesiąt kobiet.

Najistotniejszy był jednak fakt polityczny: pokrzyżowano Ukraińcom tezę o bezkonfliktowym i akceptowanym przez mieszkańców przewrocie; w ciągu kilkunastu godzin, w sposób oczywisty, stali się okupantami. W tej sytuacji rozmachu nabrały rozmowy z przedstawicielami ludności żydowskiej, zwłaszcza Żydowskim Komitetem Bezpieczeństwa Publicznego. Utworzyli oni milicję żydowską, liczącą około trzystu ludzi, w tym dwustu uzbrojonych. ŻKBZ wprawdzie deklarowała neutralność, ale działając z oddziałami milicji w strefie opanowanej przez Ukraińców, pozwalała im na skierowanie wojska przeciw Polakom. Było to jawne i oczywiste złamanie deklaracji o neutralności. Wkrótce też społeczność polską wzburzyły artykuły prasy żydowskiej życzliwie odnoszące się do przewrotu i samego Państwa Ukraińskiego, rewidowaniu Polaków spieszących do punktów mobilizacyjnych i niebawem udokumentowany udział milicji żydowskiej po stronie ukraińskiej w walkach z oddziałami polskimi. Równocześnie wielu Żydów lwowskich wstąpiło do oddziałów polskich, niejednokrotnie płacąc za ten wybór ranami, a niejednokrotnie i śmiercią. Wśród polskich dowódców mężną postawą zasłynął por. Bernard Mond – dowódca odcinka Remiza – Cytadela.

W ciągu kilku następných dni akcje Polaków rozwijały się coraz bardziej planowo. Drugiego dnia listopada polskie oddziały dotarły już w okolice kościoła św. Anny, Ogrodu Jezuickiego i Sejmu. Dużym sukcesem było opanowanie Dworca Głównego, zajęcie Szkoły Konarskiego i lotniska na Lewandówce, umocnienie gmachów Politechniki.

Rozwojowi akcji polskiej we Lwowie nie zdołały zapobiec konserwatywne koła polityczne, które podejmowały próby rozmów z Ukraińcami, kierując się obawami zniszczenia miasta.

Oddziały polskie robiły co mogły, natomiast oddziały ukraińskie silnie dotknęła dezercja. Wielu żołnierzy, wywodzących się ze wsi, czuło się nieswojo w mieście, którego mieszkańcy odnosili się od nich wrogo. Cywilni ochotnicy pod ogniem polskim często szli w rozsypkę. 2 listopada do Lwowa dotarły posiłki USS (około 800 ludzi), w tym kompania karabinów maszynowych i bateria moździerzy.

Mimo to, 3 listopada Polacy opanowali Szkołę Kadetów, por. Abraham na Górze Stracenia rozpoczął kopanie schronów i okopów, odzyskano utracony na krótko Dworzec Główny. Nie powiodły się ukraińskie ataki na Dworzec podejmowane rankiem 4 listopada; atakujący stracili 10 zabitych, kilkunastu rannych

i kilkunastu jeńców. Natomiast ponad dwustu żołnierzy ukraińskich złamało opór kilkunastoosobowej placówki w stacji radiotelegraficznej w Kozielnikach, biorąc do niewoli 19 Polaków, z których tylko pięciu miało za sobą służbę wojсковą; dwóch poległo, jeden pobity zmarł w niewoli.

4 listopada, Polacy zajęli seminarium grecko-katolickie, cerkiew i kompleks budynków Metropolii Szeptyckiego na Górze św. Jura.

Pod koniec dnia polskie pozycje bieły od stacji kolejowej na Kulparkowie, do Szkoły Kadeckiej, przez cmentarz Stryjski, ul. Kopernika, do Seminarium grecko-katolickiego, ul. Sykstuską, Kraszewskiego, przez park Kościuszki, Górą św. Jura, ulicą i Placem Bema, ul. Wolności do Góry Stracenia, przez stary Cmentarz Żydowski, do stacji kolejowej Kleparów, lotniskiem Lewandówka do Kulparkowa. Placówka polska znajdowała się także w Rzęśnie Polskiej.

Wskutek niepowodzeń wojsk ukraińskich we Lwowie, Dmytro Lewickij złożył dymisję. Została ona przyjęta z zastrzeżeniem, że do czasu powołania nowego dowódcy będzie on dalej pełnił swoje obowiązki. Witowski zreorganizował oddziały w sześć kompanii, z których pięć obsadziło: Koszary Ferdynanda, Cytadelę, Poczcie Główną, gmach Sejmu i Podzamcze; jedna kompania pozostała w rezerwie. 15. pp (3 kompanie) przekształcony został w 1. ukraiński pułk piechoty, a 19. pułk strzelców – w 19. pułk strzelców ukraińskich. Rozpoczęto też formowanie Korpusu Żandarmerii, zorganizowano służbę werbunkową. 5 listopada dowództwo oddziałów ukraińskich objął płk USS Hryhoryj Kossak.

Także kpt. Cz. Mączyński uporządkował organizację podległych mu oddziałów. 5 XI 1918 r. wydał rozkaz dzienny nr 2, dzielący front na pięć odcinków. Kolejny VI odcinek utworzony został 7 listopada. Zreorganizowana została Naczelna Komenda Wojsk Polskich, składająca się z referatów: administracyjnego, technicznego, sanitarnego, prasowego i politycznego i intendentury. Naczelnej Komendzie podporządkowano szereg oddziałów, w tym artylerię i lotnictwo. Powołano organ prasowy („Pobudka”). Pobór do wojska prowadziły cztery komisje poborowe. W części miasta zajętej przez Ukraińców utworzono zakonspirowane punkty werbunkowe. Zdolnych do noszenia broni odsyłano do Komendy Uzupełnień w Szkole Konarskiego. Z Naczelną Komendą współpracował Komitet Bezpieczeństwa i Obrony Dobra Publicznego.

Wzmocnione posiłkami oddziały ukraińskie 5 XI 1918 r. zaatakowały na całym froncie. Walki toczyły się o Szkołę Kadecką, na Wulce i Zamarstynowie. 7 i 8 listopada atakowano polskie pozycje na pododcinku Bema, w Ogrodzie Jezuickim, na Górze Stracenia. Polski atak na śródmieście przeprowadzony 9 listopada nie udał się, udało się tylko zająć spalony gmach Poczty Główniej. Następnego dnia Polacy odparli atak na pododcinku Bema i gmach Dyrekcji Kolejowej. Między 13 a 17 listopada toczyły się zacięte walki na całej długości frontu, Góra Stracenia, Szkoła Kadecka, Wulka, Zamarstynów–Żółkiewskie.

17 XI 1918 r. zawarto 48-godzinne zawieszenie broni, umożliwiające pomoc rannym, pogrzebanie zabitych, a ludności cywilnej zaopatrzenie się w żywność i opał.

20 listopada w godzinach przedpołudniowych, do Lwowa dotarła odsiecz pod dowództwem ppłk. Michała Karaszewicza-Tokarzewskiego. 21 listopada o 6⁰⁰ rano rozpoczął się atak. Ukraińcy wycofali się i rano 22 listopada Lwów był wolny. Na lwowskim ratuszu polską flagę zatknął por. R. Abraham z grupą swoich podkomendnych, a o godzinie 11⁰⁰ por. R. Abraham wywiesił polską flagę na odwachu: „*Po krótkim przemówieniu, wśród niebywałego entuzjazmu obecnych żołnierzy, wywiesiłem polską flagę. Chwila ta była najwspanialszą nagrodą za wszystkie trudy trzytygodniowych walk o Lwów*” – pisał po latach.

Wieczorem w Izbie Przemysłowo-Handlowej odbyło się zgromadzenie komitetów obywatelskich. Powołano Tymczasowy Komitet Rządzący, który ukonstytuował się 25 XI 1918 r., a w jego skład weszło osiemnastu przedstawicieli wszystkich stronnictw. Następnego dnia Rada Miejska złożyła hołd obrońcom Lwowa i podjęła uchwałę o przyłączeniu Lwowa do Państwa Polskiego. Tym entuzjastycznym aktem zamykał się pierwszy rozdział walk o Lwów. Dwa lata później miasto otrzymało Order Wojenny Virtuti Militari z numerem 1.

W 1994 roku nakładem oficyny wydawniczej Politechniki Koszalińskiej ukazała się książka o wojnie polsko-ukraińskiej 1918–1919. Na rynku księgarskim została przyjęta tak życzliwie, że wkrótce opublikowano drugie wydanie. Równocześnie zrodził się pomysł wydania źródeł do dziejów walki o Lwów, będących swego rodzaju kontynuacją serii wydawniczej Komisji Naukowej Towarzystwa Badania Historii Obrony Lwowa i Województw Południowo-Wschodnich: *Obrona Lwowa 1–22 listopada 1918, t. 1–3 (Lwów 1933–1939)*¹.

Wybuch wojny uniemożliwił publikowanie dokumentów archiwalnych a archiwum Towarzystwa po 17 września 1939 r. zostało zagarnięte przez bolszewików. Jednakże w Centralnym Archiwum Wojskowym znajdują się pokaźne zespoły uwierzytelnionych odpisów dokumentów proweniencji wojskowej, począwszy od października 1918 r., a kończąc na jesieni 1919 r. (Zespół I. 341. 1, zespół 400. i inne)². Wymienić należy przede wszystkim dokumenty Naczelnej Komendy Obrony Lwowa (rozkazy dzienne i sytuacyjne, raporty poranne, rozkazy i meldunki z dowództw poszczególnych oddziałów i pododdziałów, z oddziałów podległych bezpośrednio Naczelnej Komendzie, ze szpitali, korespondencja w sprawie układów z Ukraińcami i Żydami, akta Dowództwa Połączonych Sił Lwowskich i Ekspedycji Przemyskiej dotyczących odsieczy Lwowa i reorganizacji władz wojskowych we Lwowie od 22 do 30 listopada 1918 r.

Także w Archiwum Akt Nowych (AAN) znajduje się kolekcja opracowań i odpisów dokumentów dotyczących stosunków Polski z Litwą, Łotwą, Rosyjską Republiką Radziecką, Ukrainą. Ważnym dla naszych potrzeb jest też zespół

¹ Reedycja: t. I, Warszawa 1991, t. II, Warszawa 1991, t. 3, Warszawa 1993.

² Szczegółowo na ten temat zob. Tadeusz Wawrzyński, *Akta dotyczące wojskowych dziejów Lwowa w latach 1912–1939 w zbiorach Centralnego Archiwum Wojskowego*, „Studia i Materiały do Historii Wojskowości”, 1994, s. 309–312.

Akt Komitetu Narodowego Polskiego (KNP) w Paryżu, Archiwum Paderewskiego, Adiutantura Belwederu i inne.

W archiwach ukraińskich kwerendę prowadzili m.in. dr Czesław Partacz, prof. Andrzej Ajnenkiel, dr Michał Klimecki³. Mamy nadzieję, że do współpracy z zespołem naukowym włączą się także historycy i archiwiści z Ukrainy.

Tymczasem drukujemy pierwszy tom źródeł dotyczący obrony Lwowa w listopadzie 1918 r., łącznie z odsieczą grupy operacyjnej ppłk. Michała Tokarzewskiego-Karaszewicza. Zdecydowana większość dokumentów wywodzi się z archiwum Towarzystwa Badań Historii Obrony Lwowa i Województw Południowo-Wschodnich, z Zespołów grup operacyjnych działających w Galicji Wschodniej w latach 1918–1919, Relacji Wojskowego Biura Historycznego, wykorzystaliśmy też akta Kapituły Orderu Wojennego *Virtuti Militari*⁴ oraz Komitetu Krzyża i Medalu Niepodległości. Źródłem wyboru dokumentów była też prasa polska i ukraińska, publikacje źródłowe, zwłaszcza wybory dokumentów, pamiętniki i opracowania napisane przez uczestników obrony Lwowa.

Publikowane mapy i schematy w znacznej liczbie opracowane zostały przez Pana mgr. Grzegorza Pawlaka na podstawie źródeł archiwalnych. Tłumaczenia tekstów ukraińskich dokonał Pan mgr Jarosław Burak, absolwent filologii ukraińskiej słupskiej Wyższej Szkoły Pedagogicznej.

Do druku złożony został kolejny tom, dokumentów, dotyczący walk w grudniu 1918 r. i w styczniu 1919 r. Kolejno wydamy tom od marca do zawieszenia broni i ustalenia linii demarkacyjnej we wrześniu 1919 r., następnie dzienniki operacyjne wielkich jednostek polskich z lat 1918–1919, wybory wspomnień, dokumenty z archiwów ukraińskich i innych. Cykl zamknie tom o obronie Lwowa i województw południowo-wschodnich przed bolszewikami w 1920 r.

Niniejsze wydawnictwo mogło powstać tylko dzięki ogromnej życzliwości Archiwistów i Bibliotekarzy, Wydawnictwa Politechniki Koszalińskiej, za co autor wyboru serdecznie im dziękuje.

Koszalin, w październiku 1996 r.

* * *

Każda pozycja wydawnictwa opatrzona została kolejnym numerem porządkowym. Następnym elementem jest nagłówek – tytuł, zawierający: daty (kolejno: rok, miesiąc – słownie, dzień), miejsce wydania przekazu (ewentualnie „miejsce

³ M. Klimecki, *Lwowskie archiwalia do dziejów Polski i Ukrainy 1914–1939 r.*, „Wojskowy Przegląd Historyczny”, 1993, nr 2, s. 261–269.

⁴ W przygotowaniu tom słownika: *Kawalerowie Virtuti Militari 1792–1945*, t. II (1914–1921), cz. 5, zawierający nadania za walki o Lwów 1918–1919.

postoju”) i związłą informację o treści. Po tekście zasadniczym – umieszczono – jeśli występowały w przekazie – podpisy. Dalszym elementem każdej pozycji jest informacja o charakterze przekazu: oryginał, kopia, odpis. Dalej to sposób sporządzenia: druk, maszynopis, rękopis. Poniżej podano miejsce przechowywania dokumentu (nazwę archiwum) lub tytuł wydawnictwa, z którego przekaz przedrukowano oraz sygnaturę (tom). Część uzupełniającą stanowią przypisy tekstowe oznaczone małymi literami alfabetu. W razie potrzeby tekst zasadniczy zamykają przypisy rzeczowe. Opuszczone fragmenty dokumentów, które dotyczyły problematyki wydawnictwa, zaznaczone zostały przez dwie pauzy (– –), z równoczesnym wyjaśnieniem w przypisach. Fragmenty tekstu lub pojedyncze wyrazy podkreślone odnotowano literami (a–a).

Publikowane materiały w języku polskim podano w oryginalnym brzmieniu. W koniecznych przypadkach poprawiono pisownię i składnię, dostosowując ją do obowiązujących zasad gramatycznych i ortograficznych.

Uzupełnienia i rozwinięcia skrótów zostały zaznaczone przy pomocy nawiasów klamrowych. Nazwy geograficzne podano w brzmieniu oryginalnym, a pełne rozwinięcie podaje indeks nazw geograficznych. W podobny sposób uzupełniono większość imion osób.

Ważniejsza literatura (wybór)

Hupert Witold, *Walki o Lwów (od 1 listopada 1918 do 1 maja 1919 roku)*, Warszawa 1933.

Klimecki Michał, *Geneza wojny polsko-ukraińskiej 1918–1919*, „Studia i Materiały do Historii Wojskowości”, 1994, s. 144–180.

Klimecki Michał, *Próba opanowania Lwowa przez Ukraińców w listopadzie 1918 roku*, „Studia i Materiały do Historii Wojskowości”, 1995, s. 231–255.

Klimecki Michał, *Polsko-ukraińska wojna o Lwów i Wschodnią Galicję 1918–1919. Aspekty polityczne i wojskowe*, Warszawa 1997.

Kozłowski Maciej, *Między Sanem a Zbruczem. Walki o Lwów i Galicję Wschodnią 1918–1919*, Kraków 1990.

Łukomski Grzegorz, Partacz Czesław, Polak Bogusław, *Wojna polsko-ukraińska 1918–1919. Działania bojowe – aspekty polityczne. Kalendarium*, Koszalin – Warszawa 1994.

Nicieja Stanisław S., *Cmentarz Obrońców Lwowa*, Warszawa 1990.

Próchnik Adam, *Obrona Lwowa od 1 do 22 listopada 1918 roku*, Zamość 1919.

Wawrzakowicz Eugeniusz, Józef Klink, *Walczący Lwów w listopadzie 1918*, Lwów 1937.

W obronie Lwowa i Wschodnich Kresów. Polegli od 1-go listopada 1918 do 30-go czerwca 1919 r., Lwów 1926.

WYKAZ SKRÓTÓW

b.	– bardzo
K.	– korona
p.	– pan(i)
AAN	– Archiwum Akt Nowych
baon	– batalion
bat.	– bateria
BBWR	– Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem
bryg.	– brygada
CAW	– Centralne Archiwum Wojskowe
chor.	– chorąży
CKW PPS	– Centralny Komitet Wykonawczy Polskiej Partii Socjalistycznej
d-ca	– dowódca
DP	– Dywizja Piechoty
etc.	– i tak dalej
gen.	– generał
godz.	– godzina
II. p.	– drugie piętro
inż.	– inżynier
kapr.	– kapral
KB i ODP	– Komitet Bezpieczeństwa i Ochrony Dobra Publicznego
kl.	– klasa
km.	– karabin maszynowy
KN	– Komenda Naczelna
KN	– Krzyż Niepodległości
KNP	– Komitet Narodowy Polski
kpt.	– kapitan
KW	– Krzyż Walecznych
KWP	– Komitet Wojsk Polskich
leg.	– legion, Legionista
m.p.	– miejsce pobytu
med.	– medyk, medycyna
mjr	– major
MSO	– Miejska Straż Obywatelska
ND	– Narodowa Demokracja
NDWP	– Naczelne Dowództwo Wojsk Polskich
NKN	– Naczelny Komitet Narodowy
OOP	– Order Odrodzenia Polski
OZON	– Obóz Zjednoczenia Narodowego
pap	– pułk artylerii polowej
pchor.	– podchorąży
PD	– Piechota Dywizyjna
PKL	– Polski Komitet Likwidacyjny

PKN	– Polski Komitet Narodowy
PKP	– Polski Korpus Posiłkowy
PKW	– Polskie Kadry Wojskowe
pl.	– plac
plut.	– plutonowy
płk	– pułkownik
por.	– porucznik
POW	– Polska Organizacja Wojskowa
pow.	– powiat
pp	– pułk piechoty
ppor.	– podporucznik
PPSD	– Polska Partia Socjalno-Demokratyczna Galicji i Śląska Cieszyńskiego
ps.	– pseudonim
PSL	– Polskie Stronnictwo Ludowe
red.	– redaktor (redakcja)
RP	– Rzeczpospolita Polska
rtm.	– rotmistrz
sekc.	– sekcyjny
SG	– Straż Graniczna
sierz.	– sierżant
st.	– starszy
szer.	– szeregowy
UAH	– Ukraińska Armia Halicka
UJK	– Uniwersytet Jagielloński w Krakowie
UPND	– Ukraińska Partia Narodowo-Demokratyczna
ur.	– urodzony
URN	– Ukraińska Rada Narodowa
USS	– Ukraińscy Strzelcy Siczowi
uzup.	– uzupełnienie
VM	– Virtuti Militari
WBH	– Wojskowe Biuro Historyczne
WP	– Wojsko Polskie
ZKZ	– Złoty Krzyż Zasługi
zm.	– zmarł
zob.	– zobacz, patrz
ZWC	– Związek Walki Czynnej
ZZN	– Związek Zjednoczenia i Niepodległości
żołn.	– żołnierz

**Przysięga
Obrońcy Lwowa
(Historyczna rota przysięgi z listopada 1918 r.)**

„Przysięgam uroczyście, że przyjęte na siebie obowiązki żołnierza spełnię zawsze i wszędzie z całą sumiennością, bez względu na trudności i przeszkody, choćby z narażeniem zdrowia i życia własnego.

Nie zaniedbam niczego, żeby przyczynić się wszelkimi siłami do utrzymania ładu i porządku, być wzorem karności i posłuchu żołnierskiego, w ogóle nie zaniedbam niczego, aby jak najwyżej wznieść sztandar bojownika za wolność, niepodległość i całość Polski. Hasłem mym będzie: Bóg i Ojczyzna! Tak mi dopomóż Bóg!”.

Nr 1

1918 październik 26, Lwów. — Protokół z zebrania byłych żołnierzy w sali Towarzystwa „Gwardia” we Lwowie

Początek o godz. 7³⁰ wieczorem. Obecnych 124 kolegów. Zagaja kolega sierż. Lesław Novy tłumacząc cel i powody zebrania, proponując na przewodniczącego kolegę Józefa Klinka¹, na sekretarza Romana Krajewskiego i Mariana Kochańskiego.

Kol. Klink obejmuje przewodnictwo, prosząc o godne i taktowne zachowanie się zebranych, po czym udziela głosu kol. Novy'emu jako referentowi.

Referent przed przystąpieniem do właściwego referatu odczytuje ostatnio nadeszłą wiadomość o krwawych zajściach w Lublinie w czasie manifestacji narodowej, wśród ofiar zająć tych widnieje nazwisko śp. Stanisława Szarka ułana II p Legionów Polskich. Obecni na sali dla uczczenia ofiar powstali z miejsc z okrzykiem: Cześć im!

Następnie referent w dłuższym przemówieniu skreślił dzieje od czasu rozbitcia Legionów po dzień dzisiejszy – w czym przedstawił powstanie organizacji „Bratniej Pomocy” oraz „Wzajemnej Pomocy”, starania około zlania obu tych zrzeszeń w jedno, pobyt delegacji lwowskich w Krakowie, konieczność zlikwidowania istniejących organizacji wobec ostatnich wypadków w odniesieniu do sprawy wojskowej polskiej. W tym miejscu przedstawił referent groźbę położenia kraju nie posiadającego odpowiedniej siły zbrojnej, a szczególnie niebezpieczeństwo grożące ziemiom kresowym: Galicyjskiej, Chełmskiej i Podlaskiej ze strony ukraińsko-kozackiej dziczy, podsycanej przez Niemców w kierunku zaborczości ziem polskich. Zaznaczył tu referent również nieszczerłość, a nawet wrogie stanowisko zaborczych władz austriackich i niemieckich, które ze zadań narodu drwią sobie ufni, że zadania te nie będą siłą poparte z powodu braku wojska.

Jedynym więc wyjściem z matni w jaką nas losy uwikłały to powrót bezwzględny Żołnierstwa Legionowego w szeregi, powołanie osobnym rozkazem przez Radę Regencyjną (jako obecny rząd) wszystkich Polaków wojskowych z dotychczasowych armii rządów zaborczych pod własne narodowe sztandary, a w następstwie wymuszenie siłą uwolnienia brygadiera Józefa Piłsudskiego, żołnierzy polskich zabranych jako jeńców pod Kaniowem, jak również bez oglądania się na przyszły kongres wytyczanie granic powstającego Państwa Polskiego.

¹ Pchor. J. Klink ps. Brzeszczot (ur. 5 I 1888 r. we Lwowie), legionista, w 1918 internowany w 41. pp austriackiej. Od kwietnia tegoż roku organizował Towarzystwo Wzajemnej Pomocy b. Legionistów. Od 30 X 1918 r. w I załodze Szkoły Sienkiewicza, następnie V odcinek. Odznaczony VM 5 kl. nr 5756, KN, ZKZ. Awansował do stopnia majora. Zob. CAW, VM 20–1389.

Referent z radością wita to pierwsze i jak sądzi ostatnie dyskusyjne zebranie Żołnierstwa Legionowego tym bardziej, że stawiło się na nim żołnierstwo bez dotychczasowych różnic brygadowych.

Na zakończenie referatu stawia referent następujące rezolucje:

1. Żołnierstwo polskie zwraca się do Rady Regencyjnej jako obecnego Rządu Polskiego, by wydała rozkaz wstąpienia w szeregi ogółu obywateli wszystkich ziem polskich bez względu na dawną przynależność państwowo-wojskową.

2. Wyrażając pewność, że wszelkie ustępstwa ze strony dotychczasowych okupantów i władz zaborczych zdobyć możemy li tylko siłą, uważamy, że uwolnienie brygadiera Józefa Piłsudskiego, więźnia z Magdeburga, bohaterów spod Kaniowa, jak również powrót do kraju tułaczy-żołnierzy z Ukrainy i z frontu zachodniego tym prędzej nastąpi im prędzej w kraju stanie potężna liczbą i jednością siła zbrojna polska.

3. Wobec tego zebrani wzywają ogół byłych żołnierzy Legionowych do bezwzględnego powrotu w szeregi wojsk polskich w poczuciu obowiązków wobec Narodu i Ziemi Ojczystej.

Rezolucje powyższe zostały przyjęte burzą oklasków.

Po referencie przemówił przewodniczący, w serdecznych słowach witając zebranie, które przez przyjęcie oklaskami rezolucji kol. referenta dało dowód jednomyślności, a tym samym zapoczątkowało zgodną pracę dla spełnienia obowiązku względem Narodu i Ojczystej Ziemi. Mówca wyraża przy tym życzenie, by i wśród korpusu oficerskiego, którego zebranie odbywa się równocześnie w sali Towarzystwa Politechnicznego, zapanowała jednomyślność i zgoda w działaniu.

Następnie udziela głosu obecnemu na sali kpt. Antoniemu Kamińskiemu, który w imieniu oficerów Polskiego Korpusu Posiłkowego (PKP) składa oświadczenie, iż w myśl dekretu Rady Regencyjnej z dnia 20 października br. oficerowie PKP uważają się za czynnych oficerów wojska polskiego i tym samym poddają się pod rozkazy Warszawskiej Komisji Wojskowej, wzywa też, by żołnierstwo uczyniło to samo, szczególnie ci spośród niego, którzy służyli do marca 1918 r.

Ostatnia część przemówienia kpt. Kamińskiego przerywana była kilkakrotnie protestami ze strony kolegów, którzy w roku 1917 opuścili szeregi. Kapitan Kamiński odpowiada rzeczowo na protesty i opuszcza w końcu zebranie.

Do głosu zgłasza się kol. Czesław Knihowiecki (POW), oświadcza się przeciw rezolucji kol. referenta, stawiając ze swej strony rezolucję wręcz przeciwną, a mianowicie:

Żołnierstwo polskie zebrane dnia 26 X 1918 r. postanawia wstrzymać się od powrotu w szeregi do czasu powrotu brygadiera Józefa Piłsudskiego, jedynego komendanta Polskich Sił Zbrojnych i oczekuje li tylko Jego rozkazów a zarazem wstrzymuje się od powrotu w szeregi do czasu powołania Sejmu i wyłonienia z tego rządu narodowego.

Rezolucja powyższa rozogniła zebranych wnosząc zamęt i dzieląc zebranych na dwie grupy.

W dyskusji, która się wyłoniła, zabierali głos koledzy: Huńka, Krajewski, Knihowiecki i Mazurek.

Na zakończenie przemówił powtórnie referent przyjmując do rezolucji ad 1. poprawkę kol. Romana Krajewskiego, ad 2. wstawia słowa „uwolnieni nie jedyne go komendanta siły zbrojnej” oraz dodaje punkt czwarty rezolucji:

„4. Żołnierstwo żywi pewność, że społeczeństwo stanie równocześnie bez waśni do budowy prawowitego Rządu przez Konstytuante wyłonionego”.

Tak zmodyfikowana rezolucja przyjęta została ogromną większością głosów przeciw, bowiem oświadczyło się wraz z kol. Knihowieckim jedenastu spośród obecnych, około czterdziestu opuściło zebranie ze względu na późną porę, oświadczających się za rezolucjami kolegi Novy'ego było z górą siedemdziesięciu.

Odśpiewaniem „Roty” Konopnickiej i okrzykami na cześć brygadierów Piłsudskiego i Józefa Hallera zakończono zebranie o godz. 19²⁰.

Odpis:

CAW, I. 341.1, t. 134.

Nr 2

1918 październik 28, Kraków. — Uchwała Polskiej Komisji Likwidacyjnej w Krakowie

w sprawie wyłączenia z monarchii austriackiej ziem polskich

Zarządzenia Polskiej Komisji Likwidacyjnej do wszystkich urzędów państwowych, krajowych i gminnych w Galicji, W. ks. Krakowskim i na Śląsku: Dnia 28 października zgromadzenie wszystkich posłów polskich do parlamentu austriackiego powzięło jednomyślnie następujące uchwały:

1. Stwierdzają, że ziemie polskie w obrębie monarchii austrowęgierskiej nie należą już do państwa austriackiego.

2. Na ziemiach tych tworzy się Komisja Likwidacyjna, złożona z 23 posłów polskich do austriackiej Rady Państwa.

3. Siedzibą PKL wyznaczy ze swego łona prezydium z 4 stronnictw PSL, ND, PPSD i PD.

4. Wywóz środków żywności z kraju ma zależeć tylko od zezwolenia PKL.

Prezydium zgromadzenia, złożone z Wincentego Witos¹, Ignacego Daszyńskiego², ks. Londzina³, hr. Skarbka⁴, oraz sekretarza dr. Grzędzińskiego⁵ zostało upoważnione do prowadzenia czynności Komisji Likwidacyjnej aż do jej ukonstytuowania.

„Kurier Lwowski”, 1918 r., nr 504; zob. także: Cz. Mączyński, op. cit., t. I, zał. nr 38 do s. 290.

¹ Wincenty Witos (21 I 1874 r. – 31 X 1945). Samouk, działacz Stronnictwa Ludowego Polskiego Stronnictwa Ludowego „Piast”, poseł do Sejmu Krajowego we Lwowie. 28 X 1918 r. został prezesem Polskiej Komisji Likwidacyjnej w Krakowie, Premier, przywódca „Centrolewu”, członek Frontu Morges. W czerwcu 1946 r. powołany na wiceprzewodniczącego Krajowej Rady Narodowej. Zob. *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, s. 74.

² Ignacy Ewaryst Daszyński (26 X 1866 – 31 X 1936 r.). Organizator ruchu socjalnego w Polsce. Od 1882 r. poseł, zastępca przewodniczącego NKN. 7 XI 1918 r. stanął na czele tzw. rządu lubelskiego. Przewodniczący RN i CKW PPS. Od 1926 r. w opozycji. Zob. *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, s. 36.

³ Ks. Józef Londzin (3 II 1863 – 21 IV 1929 r.). Poseł do parlamentu austriackiego. W 1918 r. utworzył Radę Narodową Śląska Cieszyńskiego, poseł na Sejm Ustawodawczy, poseł na Sejm I Kadencji, senator BBWR. Zob. *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, s. 528.

⁴ Aleksander Skarbek (30 I 1874 – 31 V 1922 r. ur. we Lwowie). Prawnik, członek Ligi Narodowej, poseł na Sejm Krajowy we Lwowie i do parlamentu austriackiego. Członek CKN we Lwowie, w 1918 r. członek PKL. Brał udział w walkach o Przemysł i Lwów. Poseł na Sejm Ustawodawczy. Zob. *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, s. 427.

⁵ Ma być: Leon Władysław Grzędziński (15 XII 1864 – 28 IX 1925 r., we Lwowie). Prawnik, m.in. działał w RN Związku Chłopów i Mieszczan, poseł do austriackiej Rady Państwa. Członek PKL. Poseł do Sejmu Ustawodawczego, minister (1921 r.). Zob. *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, s. 40.

Nr 3
1918 październik 31, godz. 18⁰⁰, Lwów. — Z protokołu posiedzenia
przedstawicieli polskich organizacji wojskowych

PROTOKÓŁ

z posiedzenia odbytego dnia 31 października 1918 roku, o godz. 6⁰⁰ wieczorem w mieszkaniu majora Śniadowskiego (ul. Łyczakowska 16) w celu osiągnięcia porozumienia co do akcji w czasie zapowiadającego się zamachu ukraińsko-austriackiego na Lwów i Wschodnią Galicję. Obecni:

- z ramienia P[olskich] K[adr] W[ojskowych] kpt. Mączyński¹,
- z ramienia P[olskiej] O[rganizacji] W[ojskowej] kpt. de Laveaux², chor. Zbych [z organizacji Wolność],
- z ramienia K[omendy] W[ojsk] P[olskich] kpt. Kamiński³,
- z ramienia legionistów niezorganizowanych, przeciwnych przysiędze Radzie Regencyjnej mjr Śniadowski, kpt. Pieracki⁴.

¹ Kpt. Czesław Mączyński ps. Czyński (ur. 9 III 1881 r. w m. Kaszyce, pow. Jarosław). Ukończył Wydział Filozoficzny UJK, nauczyciel gimnazjalny w Przemyślu. Komendant PKW we Lwowie, 1–22 XI 1918 r. Naczelnny Komendant Obrony Lwowa, następnie dowódca Brygady Lwowskiej i 5. DP (lwowskiej). W 1920 r. Komendant Małopolskich Oddziałów Armii Ochotniczej. Awansowany do stopnia płk. W 1922 r. wybrany posłem z listy Chrześcijańskiego Związku Jedności Narodowej. W 1929 r. przeniesiony w stan spoczynku. Osiadł na roli w Wierzbowie koło Navajowa w pow. Grzeżańskim, gdzie otrzymał 50-hektarową resztówkę. Niemal codziennie nacjonaliści ukraińscy podpalali mu budynki gospodarcze i stogi ze zbożem. Ciężko chorował, rodziny nie założył. Zmarł 15 VII 1935 r. 19 VII manifestacyjnie pochowany został na cmentarzu Obrońców Lwowa, kwatera I, grób nr 1. Z wniosku na odznaczenie VM 5 kl.: „Stworzył i kierował akcją odzyskania i obrony Lwowa, przeprowadziwszy takową – dzięki swej niespożytej energii, wybitnego zmysłu organizacyjnego i osobistej odwadze – ku ogólnemu podziwowi całej Polski”. Otrzymał krzyż nr 2690, KW (4x), OOP 4 kl. i inne. Zob. Stanisław Sławomir Nicieja, *Komendant Lwowskich Orląt*, „Opole”, 1990 r., nr 3–4, s. 9–10; CAW, VM 20–1411.

² Ludwik de Laveaux (18 VI 1891–16 XII 1969). Ukończył architekturę we Lwowie, czynny w Związku Strzeleckim. Od 1914 r. w Legionach Polskich jako dowódca plutonu, kompanii i adiutant 4. pp. Po kryzysie przysięgowym uciekł z aresztu austriackiego i działał w POW. Dowódca I baonu 4. pp, zdobywa Gródek Jagielloński. Ukończył wojenny kurs Szkoły Sztabu Generalnego, kpt. od 1 VI 1919 r. Następnie szef sztabu 5. DP, szef sztabu 1. DP Górskiej., szef sztabu DOK nr 1, dowódca 2. pp Leg. Płk dypl. z 1 I 1932 r., dowódca piechoty dywizyjnej 8. DP. W kampanii wrześniowej dowódca 8. DP, m.in. w obronie Modlina. Po uwolnieniu z niewoli niemieckiej w II Korpusie. Osiedlił się w Wielkiej Brytanii. Mianowany gen. bryg. 11 XI 1966 r. Zmarł w Londynie, pochowany na cmentarzu South Ealing. Zob. T. Kryśka-Karski, S. Żurkowski, *Generałowie Polski Niepodległej*, s. 120.

³ Kpt. Antoni Kamiński (ur. 18 I 1885 r. w Brzeżanach), Legionista, komendant placu, 1–22 XI 1918 r. komendant III odcinka (Szkoła Konarskiego).

⁴ Bronisław Pieracki (28 V 1895–18 VI 1934 r.). Studiował na UJK, po wojnie ukończył Wyższą Szkołę Wojenną, płk dypl. Oficer Legionów Polskich. Do 1928 r. słu-

Po krótkim omówieniu niesprawdzonych jeszcze wiadomości o opanowaniu przez Ukraińców koszar „Heumarkt” 15 pp i rozbrojeniu i internowaniu załogujących tamże legionistów przystąpiono do właściwego celu zebrania.

Po zagajeniu przez mjr. Śniadowskiego, któremu powierzono kierownictwo obrad, zabrał głos kpt. Mączyński i po przedstawieniu danych, wskazujących na przygotowujący się zamach ukraińsko-austriacki, omówił konieczność przeciwstawienia jednolitej akcji. Widzi tu możliwe dwie drogi: jedna – poddanie wszystkich pod jedno dowództwo, druga – skoordynowanie działań poszczególnych komend dotychczas tajnych organizacji. Wojskowo odpowiednią byłaby tylko forma pierwsza, jest jej bezwzględny zwolennikiem, choć widzi pewne trudności w jej osiągnięciu. Gdyby nie można było dojść do porozumienia, byłby bodaj za odpowiednio urządzoną formą drugą.

Kpt. de Laveaux jest bezwzględny zwolennikiem jednego dowództwa, któremu wszyscy poddać się muszą. Dowodzi jego konieczności, a niemożności działania wojennego w myśl formy drugiej. Trudność polega w wyborze, który musiałby być dokonany bez względu na szarżę obecną przez poddanie się poszczególnych organizacji. Możliwe tu także ujęcie władzy przez najsilniejszą lub najsprawniejszą organizację. Wolałby jednak, by doszło do porozumienia tu, na tym posiedzeniu.

Kpt. Kamiński sprecyzował swoje stanowisko: Jest przedstawicielem istniejącego już Wojska Polskiego, które – w myśl odnośnych regulaminów – nie może poddać się pod niczyją komendę. Komenda Wojsk Polskich we Lwowie, którą on reprezentuje, prosi tylko wszystkich wojskowych polskich we Lwowie, o pomoc w odparciu ataku wroga i wzywa do akcji pod jej komendą. Na żadne inne rozwiązanie zgodzić się nie może.

Kpt. Pieracki w dłuższym wywodzie zbijał twierdzenia przedmówcy i dowodził konieczności jednego dowódcy, wybranego tu na posiedzeniu. Stanowisko kpt. Kamińskiego usuwa prawdopodobieństwo dojścia do zgody. Proponuje na dowódcę najstarszego rangą majora Śniadowskiego.

W dalszej dyskusji zabierali głos wszyscy obecni po kilkakroć, nicując z jednej strony argumentację kpt. Kamińskiego, z drugiej, omawiając możliwe kandydatury i sposób wyboru, czy kolejnego poddawania się. Gdy wszelkie argumenty nie potrafiły sprowadzić kpt. Kamińskiego z jego stanowiska, próbowano nakłonić go do przyjęcia alternatywy drugiej, tj. do współpracy komend. Te także wywody pozostały bez skutku.

żył w WP. Następnie wybrany posłem na Sejm RP został wiceprezesem Klubu Parlamentarnego BBWR i przewodniczącym Komisji Wojskowej Sejmu. W 1929 r. został podsekretarzem stanu w MSWew., a w 1931 – ministrem. 15 VI 1934 r. został zamordowany przez nacjonalistę ukraińskiego. B. Pieracki 16 XI 1934 r. przez Prezydenta RP pośmiertnie mianowany został gen. bryg. Odznaczony VM 5 kl. nr 6025, KN, KW (4x), OOP, ZKZ. Zob. CAW, VM 59–5020; Bronisław Pieracki. Generał brygady. Minister Spraw Wewnętrznych. Poseł na Sejm. Żołnierz. Mąż stanu. Człowiek, Warszawa 1934.

Wobec tego kpt. de Laveaux złożył następujące oświadczenie: POW wraz ze swymi organizacjami poddaje się na terenie walk lwowskich i wschodniogalicyskich w całości pod dowództwo komendanta PKW kpt. Mączyńskiego.

Kpt. Pieracki powitał z uznaniem krok powyższy jako połączenie się dwóch najsilniejszych organizacji i zapewnił, że wszyscy, których on tu reprezentuje, poddadzą się pod tę komendę.

Kpt. Mączyński, podziękowawszy przedmówcom za ich stanowisko zwrócił się jeszcze raz do kpt. Kamińskiego z przedstawieniem konieczności ścisłej współpracy (...) oznajmiając, że w razie przeciwdziałania, musiałby postąpić^a

Cz. Mączyński, op. cit., zał. nr 9 do t. I, s. 187–190.

^a— opuszczono dolną część dokumentu

Nr 4 1918 październik [koniec], Lwów. — Statut Polskich Kadr Wojskowych (PKW)

PRZEPISY O USTROJU POLSKICH KADR WOJSKOWYCH

1. Zarząd Główny Związku Zjednoczenia i Niepodległości tworzy w całym kraju organizację wojskową pod nazwą „Polskie Kadry Wojskowe”.

2. PKW są samoistną organizacją wojskową, z własną hierarchią wojskową, a pod względem ideowo-politycznym podlegają Zarządowi Głównemu ZZN.

3. Celem PKW jest dążenie do urzeczywistnienia programu narodowego, tj. odzyskania wolnej, niepodległej, zjednoczonej Polski, z własnym dostępem do morza. W ramach tego celu stanowią PKW na zewnątrz organizacyjny rozsądny niezależnej armii polskiej już istniejącej, bądź też powstać mającej, na wewnątrz zaś mają na celu nie dopuścić do anarchii, w której utonełaby sprawa narodowa, natomiast utrzymać w czasach ogólnego podniecenia zmysłów, ład, bezpieczeństwo i poszanowanie prawa, aby zapewnić rządowi polskiemu, tworzącym się na gruzach państw zaborczych i okupacji militarnej, posłuch i możliwość powzięcia stanowczej i samodzielnej decyzji.

4. PKW są w zasadzie organizacją tajną, która jednak włączać może w tym samym celu powstające jednostki wojskowe jawne, ustrojowo z PKW związane.

5. Władze PKW składają się:

- a) z Komendy Naczelnej
- b) z komendantów ziemskich

6. Komendanta ziemskiego i jego zastępcę mianuje Komenda Naczelna. Jest on zwierzchnikiem PKW w obrębie danej Ziemi, tj. okręgu wojskowego, utworzonego

na przestrzennej zasadzie powiatu politycznego, który jednak w razie potrzeby uznanej przez Komendę Naczelną, może być powiększony lub podzielony.

7. Komendant ziemski:

a) Organizuje PKW w obrębie Ziemi, czuwa nad wyszkoleniem poszczególnych jednostek organizacyjnych, układa sposób ich użycia, podlegający zatwierdzeniu Komendy Naczelnej.

b) Wykonuje wszystkie rozkazy KN wydawane dla danej Ziemi, względnie wykonuje i czuwa nad ich wykonaniem.

c) Składa każdego miesiąca KN sprawozdanie o pracach i rozwoju PKW w obrębie Ziemi.

d) Przedstawia KN wnioski co do mianowania oficerów PKW w swoim okręgu.

e) Wydaje rozkazy wojskowe i wykonuje władzę dyscyplinarną nad podległymi mu członkami PKW, w myśl osobnego regulaminu służbowego.

8. Komenda składa się:

a) z Komendanta Naczelnego i jego zastępcy,

b) Komisarza wojennego cywilnego, tudzież jego zastępcy jako przedstawicieli Zarządu Głównego ZZN.

Ciałem doradczym KN jest Wydział Wojskowy.

9. Komendanta Naczelnego, Komisarza Wojennego i zastępców oraz członków Wydziału Wojskowego mianuje Zarząd Główny ZZN.

10. Komendant Naczelny jest najwyższym, techniczno-wojskowym zwierzchnikiem PKW w kraju i jest przed Zarząd Głównym ZZN odpowiedzialnym za wojskowe organizowanie poszczególnych formacji, za ich wyszkolenie, za stan broni i amunicji. W tych też sprawach przysługuje mu prawo wydawania rozkazów, odbierania raportów i wykonywania władzy dyscyplinarnej w sposób określony regulaminem służbowym.

11. Komisarz Wojenny określa polityczny i ideowy kierunek działalności PKW, przysługuje mu prawo wglądu we wszelkie czynności Naczelnego Komendanta, oraz prawo odwiedzania formacji wojskowych PKW w całym kraju i żądania wyjaśnień od dotyczących komendantów we wszelkich sprawach z istnieniem i rozwojem PKW związanych, natomiast nie przysługuje mu, jako takiemu, prawo wydawania rozkazów.

12. Komenda Naczelna jest najwyższą władzą PKW i do niej należy:

a) tworzenie poszczególnych zespołów i określanie ustroju PKW,

b) określanie sposobu użycia PKW,

c) wydawanie rozkazów mobilizacyjnych i demobilizacyjnych,

d) mianowanie oficerów i inspektorów PKW, oraz powierzanie im komendy nad poszczególnymi jednostkami wojskowymi,

e) czuwa nad tokiem pracy PKW i odbiera odeń raporty o stanie i potrzebach poszczególnych działów organizacji,

f) rozporządza funduszami PKW.

13. Wydział wojskowy składa się z zawodowych znawców poszczególnych działów wojskowego ustroju PKW, którzy opracowują sprawozdania z odpowiednich działów do użytku Komendy Naczelnej. W skład Wydziału Wojsko-

wego wchodzi zatem: szef sztabu, intendenty, kancelarii, komunikacji, sanitarny, skarbnik i inni.

14. Inspektorów PKW mianuje Komenda Naczelna w celu doglądania czy jej rozkazy są należycie wykonywane, jak niemniej doglądania poszczególnych formacji wojskowych. Zakres działania inspektorów nie jest terytorialnie ograniczony.

15. Inspektorowie mają obowiązek przedkładać Komendzie Naczelnej sprawozdania z poczynionych spostrzeżeń wraz z odpowiednimi wnioskami i w tym celu objeżdżają, w terminach przez Komendę Naczelną określonych, wszystkie podległe jej formacje wojskowe. Na miejscu inspekcji przysługuje im prawo udzielania komendantom oddziałów wskazówek organizacyjnych i wojskowych i wydawania za ich pośrednictwem rozkazów, wedle otrzymanych od Komendy Naczelnej instrukcji, którymi na żądanie winni się wykazać. Nazwiska inspektorów podaje Komenda Naczelna bezpośrednio, lub za pośrednictwem podległych komend, wszystkim samoistnym komendantom do poufnej wiadomości.

Przysięgam na Ojczyznę moją i na pamięć Królów, Wodzów i Bohaterów naszych, że jedynym celem mym zdobycie wolnej, niepodległej i zjednoczonej Polski, oddanie jej w całości wszystkich dóbr narodowych i utrzymanie jej w kwitującym stanie. Nie uczynię więc, ani nie zaniedbam niczego, co by ten cel oddalało lub zmniejszało możliwość urzeczywistnienia jego.

Honor, cześć i sławę żołnierza polskiego wysoko cenić będę i nie splamię ich żadnym czynem Żołnierza Polski niegodnym. Użyję wszystkich sił moich, by polecone mi zadania w PKW spełnić jak najlepiej, bym osiągnął sam szczyt doskonałości żołnierskiej i innych do niej doprowadził, bym mógł sprostać wszystkim wymaganiom, jakie Ojczyzna postawi kiedykolwiek żołnierzom swoim.

Ideałami mymi będą wobec równych chęć służenia i szczytna koleżeńskość, wobec podwładnych najwyżej posunięta pieczołowitość, stanowczość i bezstronność, wobec przełożonych karność, cześć, zaufanie i bezwzględne posłuszeństwo.

Każdej chwili i na każdym miejscu, bez względu na okoliczności i niebezpieczeństwa, rozkazu przełożonych słuchać i z ochotą je wykonać, przełożonym cześć należną oddawać, karność oddziałów utrzymać, szemraniem i uwagami jej nie nadwierać, politykowanie w oddziałach zwalczać, nigdy go nie wywoływać – na prochy przodków i cześć moją ślubuję.

Nałożonej tajemnicy służbowej i organizacyjnej wiernie dochowam i pod infamią własną nigdy i przed nikim nie zdradzę. Oddanego mi mienia i imienia pilnie strzec i szanować będę.

Nie użyję nigdy powierzonej mi broni wbrew rozkazom Komendy Naczelnej PKW, nie opuszczę jej i Sztandarów w żadnym niebezpieczeństwie, wytrwam ochotnie na każdym poleconym mi stanowisku.

Za Ojczyznę krew i życie oddać, będę uważać za najwyższą sławę.

Tak mi dopomóż BÓG

Odpis:

CAW, I. 341. 1, t. 122.

До населення міста Львова!

Волею українського народу утворила
ся на українських землях бувшої
австро-угорської монархії

Українська Держава.

Найвищою державною властю Української Держави є

УКРАЇНЬСЬКА НАЦІОНАЛЬНА РАДА

З цього дня Українська Національна Рада

обняла владу в столиці місті ЛЬВОВІ

і на цій території УКРАЇНЬСЬКОЇ ДЕРЖАВИ.

Дальші заходи видатуть ЦИВІЛЬНІ І ВІЙСЬКОВІ ОРГАНИ
Української Національної Ради

Виводяться наслідки до судочни і боротку тим заридичникам.

У Від усіх інших властей промочено окрему частку і власти як також заповідано в місті всім збиратися

Львів, дня 1 листопада 1918.

УКРАЇНЬСЬКА НАЦІОНАЛЬНА РАДА.

Nr 5

1918 listopad 1, Lwów. — Odezwa Ukraińskiej Rady Narodowej

DO LUDNOŚCI MIASTA LWOWA

Wolą ukraińskiego narodu utworzone zostało na ziemiach ukraińskich byłego austro-węgierskiego państwa, państwo ukraińskie.

Najwyższą władzą państwową ukraińskiego państwa jest Ukraińska Rada Narodowa.

Z dniem dzisiejszym Ukraińska Rada Narodowa objęła władzę w stołecznym mieście Lwowie i na całym terytorium ukraińskiego państwa.

Dalsze zarządzenia wydadzą cywilne i wojskowe organy Ukraińskiej Rady Narodowej.

Wzywa się ludność do spokoju i posłuchu tym zarządzeniom.

Pod tym warunkiem bezpieczeństwo publicznego porządku, życia i majątku, jako też zaopatrzenie w żywność poręcza się w zupełności.

Ukraińska Rada Narodowa

Jan Gella, *Ruski miesiąc 1 XI–22 XI 1918. Ilustrowany opis walk listopadowych we Lwowie*. Lwów 1919, s. 14.

Nr 6

1918 listopad 1, Lwów. — Obwieszczenie o stanie wyjątkowym wydane przez Dmytra Witowskiego

STAN OBŁOGI

Zhidno z nakazom Ukraińskoj Nacionalnoj Rady objaw ja komandu mista Lwowa i wydaju takij rosporiadok:

1. Z nynisznim dnem prohołoszujetsia u Lwowi stan obłogi.
2. Wsiaki zbroi zaboroniajetsia.
3. Bez okremoj lehitymacji ne wilno po 6 hodyni wecerom hodyty po wułyciach.
O tij hodyni treba takož zamknuty wsi pubłyczni lokali i miscia rozrywki.
4. Zbroju i amuniciju treba widdaty.
5. Nakazujetsia zahowuwaty ciłkowytij spokij.

Otaman Dmytro Witowskij

Cz. Mączyński, op. cit., t. II, zał. nr 59 do s. 77.

Tłumaczenie:

STAN OBLĘŻENIA

Zgodnie z rozkazem Ukraińskiej Rady Narodowej objąłem dowództwo miasta Lwowa i wydaję następujące rozporządzenia:

1. Z dniem dzisiejszym ogłaszam we Lwowie stan oblężenia.
2. Zabrania się posiadania broni.
3. Zabrania się chodzenia po ulicach po godzinie 6⁰⁰ wieczorem bez stosownej legitymacji. O godzinie tej należy również zamknąć wszystkie lokale publiczne i miejsca rozrywki.
4. Należy oddać broń i amunicję.
5. Nakazuje się zachować całkowity spokój.

Ataman Dmytro Witowski

Nr 7

**1918 listopad 1, Lwów. — Zarządzenie płk. Mykoły Marynowicza,
ukraińskiego komendanta miasta**

ROZKAZ I-GO UKRAIŃSKIEGO KOMENDANTA MIASTA

Na rozkaz Ukraińskiej Rady Narodowej objąłem komendę miasta Lwowa i zarządzam, co następuje:

1. Z dniem dzisiejszym zawiesza się nad Lwowem stan oblężenia.
2. Wszystkie zgromadzenia są zabronione.
3. Zabrania się znajdować po godz. 6 wieczorem bez specjalnej legitymacji na ulicy. O tej porze muszą być też zamknięte wszystkie lokale publiczne i zabawowe.
4. Broń i amunicja musi być oddana.
5. Nakazuje się zachować zupełny spokój.

Ataman Dmytro Witowski

ROZKAZ II-GO UKRAIŃSKIEGO KOMENDANTA MIASTA

Wzywa się ludność miasta Lwowa, aby bezwarunkowo poddała się wszelkim zarządzeniom ukraińskich władz.

Wszystkie urzędy bezpieczeństwa, które dotychczas pełniły w mieście służbę, zatrzymują ja nadal pod rozkazami Ukraińskiej Narodowej Rady.

Przed wszystkim poleca się zachować jak największy spokój.

Dlatego Komenda Miasta zarządza co następuje:

1. Wszystkie publiczne i zabawowe lokale mają być zamknięte o godz. 6⁰⁰ wieczorem.
2. Od tej samej godziny zastanawia się cały ogólny ruch, osoby zatrzymane bez specjalnych przepustek albo legitymacji będą aresztowane.
3. Nakazuje się cywilnej ludności, ażeby złożyła wszelką broń w Dyrekcji Policji, ci którzy tego rozkazu nie usłuchają, będą karani sądem wojennym.
4. Wszelkie rabunki podlegają karze śmierci na miejscu popełnionej zbrodni.

Komendant Miasta Lwowa
Mykoła Marynowicz, pułkownik

O PORZĄDEK I SPOKÓJ W MIEŚCIE

Dyrektor nowo mianowanej policji we Lwowie, dr Stefan Baran wydał rozporządzenie, które nakazuje:

1. Spokój i bezpieczeństwo we Lwowie.
2. Zakazuje pod grozą prawa wojennego posiadania i noszenia broni, oraz zakazuje opór przeciw nowo mianowanym władzom i to pod grozą prawa wojennego.
3. Zabrania gromadzenia się po ulicach i wszelkich manifestacji. Po godzinie 10⁰⁰ wieczór bez przepustek nie wolno pod grozą aresztowania pojawiać się na ulicy.
4. Teatry, kina, zabawowe lokale, restauracje, kawiarnie i szynki mają zamykać swe lokale o godz. 6⁰⁰ wieczorem pod zagrożeniem zamknięcia lokalu, konfiskaty zapasów i karą aresztu do 6 miesięcy oraz 5 000 kor. grzywny.
5. Wszystkie sklepy żywnościowe muszą być otwarte w normalnych godzinach pod zagrożeniem przymusowego otwarcia, konfiskaty zapasów i ich sprzedaży na rzecz skarbu ukraińskiego.
6. Wszelkie rabunki, jako też wszelka pomoc lub współudział w nich podlegają doraźnej karze śmierci na miejscu; tej samej karze podlegają czynne wystąpienia przeciw wojskowym i policyjnym organom, jako też ci, którzy w ten sposób pomagają.
7. Ci co przechowują w swoich kamienicach, względnie w mieszkaniach ludzi, którzy z bronią w ręku napadają na ludność cywilną lub na wojskowych, przeznaczonych do utrzymania porządku, będą karani według prawa wojennego.
8. Na wyjazd ze Lwowa i przepustki na jawienie się w nocy na ulicach miasta wydawać będzie biuro paszportowe dyrekcji policji.
9. Wzywa się ludność do spokoju i równowagi.

J. Gella, op. cit., s. 18–19.

Nr 8

1918 listopad 2, Lwów. — Odezwa komitetu polsko-ukraińskiego do mieszkańców miasta

DO LUDNOŚCI MIASTA LWOWA!

Obywatele!

Wobec wypadków, które wczoraj rozgrywają się w naszym mieście, pierwszą potrzebą jest, by bezpieczeństwo życia mieszkańców i normalny tok codziennego życia został utrzymany. Polacy i Ukraińcy w zrozumieniu tej potrzeby i tego obowiązku wobec miasta, weszli w porozumienie. Na mocy tego porozumienia utworzono wspólny komitet w celu utrzymania spokoju, porządku i bezpieczeństwa publicznego oraz zapewnienia aprowizacji miasta. Was, obywatele, wzywamy do zachowania bezwzględnej spokoju. Unikać należy tak ze strony polskiej, jak i ukraińskiej wszystkiego, co by mogło mieć charakter jakiegokolwiek agresywnej akcji zbrojnej. Pomyślna przyszłość obu narodów wymaga, by w stołecznym mieście objąć porządek publiczny i ład społeczny został bezwzględnie zachowany. Komitet polsko-ukraiński czuwać nad tym będzie. Was obywatele, wzywamy, byście swym spokojnym zachowaniem ułatwili nam nasze zadanie¹.

Podpisani:

Dr Ernest Adam, dr Szymon Bernadzikowski, dr Longin Cehelski, dr Marcelli Chlamtacz, dr Stanisław Dąbski, dr Stefan Fedak, dr Lew Hankiewicz, dr Izydor Hołubowicz, dr Władysław Jahl, dr Antoni Jurasz, dr Ludwik hr. Koziembrodzki, dr Kost' Lewicki, dr Michał Łozyński, dr Szczepan Mikołajski, Józef Neumann, Stanisław Niezabitowski, dr Roman Perfeckij, Michał Petryckij, dr Tadeusz Piłat, dr Henryk Sawczyński, dr Filip Schleicher, dr Leonard Stahl, dr Władysław Stesłowicz

J. Gella, s. 25-26

¹ Odezwa straciła swoje znaczenie, zanim ją rozwieszono, gdyż strona ukraińska wycofała się z porozumienia. Tamże, s. 26.

Rozkaz na dzień 2 XI. 1918

- 1) Objęcie naczelną komendę organizacyjną wojacką w powiatach: Krasowicki, Łaski, Skierski.
- 2) Kap. Pinański objęło komendę nad oddziałami "chregii II"
- 3) Działalność w dziedzinie wojskowej i politycznej - finansowa, 5^{ty} miesiąc raporty podsumowanie i nie-liczba broni amunicja, straty.
- 4) 1^{ty} raz 12^{ty} raz, 5^{ty} raz w Solinie wyznaczono (razem) w celu odnowienia i utrzymania
- 5) Sygnalizacja w sprawie Sulkowice, Działalność Komendy w celu utrzymania interesu naszego kraju w 1918 karak nam, amunicja Kap. Grawertowskiemu w 1918 w 1918, Polaków oddział Kap. 5 500 i 1918 organizacja w 1918 -

Chyba

Pierwszy rozkaz kpt. Czesława Mączyńskiego o objęciu Naczelną Komendy.

Nr 9

1918 listopad 2, Lwów. — Pierwszy rozkaz kpt. Czesława Mączyńskiego o objęciu Naczelnej Komendy Obrony Lwowa

ROZKAZ NA DZIEŃ 2 XI 1918

1. Objąłem Naczelną Komendę organizacji wojskowych polskich. Prawo podpisywania rozkazów mają Stanisław Nilski-Lapiński, Sławski, Skierski.
 2. Kpt. Bronisław Pieracki obejmuje komendę nad oddziałami w okręgu II.
 3. Oddziały podległe nadawać będą codziennie o 7⁰⁰ rano i 5⁰⁰ wieczorem raporty codzienne. Podać liczbę ludzi, broni, amunicji i straty.
 4. O 7⁰⁰ rano, 12⁰⁰ w południe i 5⁰⁰ wieczorem należy składać meldunki sytuacyjne. O ważniejszych zdarzeniach meldować osobno.
 5. W Szkole Sienkiewicza i Domu Techników nie zaszło nic nowego. Patrol nasz zabrał wóz z 100 karabinami i amunicją.
- Kpt. Przaśniewski znajduje się w Rzędnej Polskiej. Oddział kpt. Witta Sulimirskiego organizuje się w „Sokole”.

Czyński [Kpt. Czesław Mączyński]

Nr 10

1918 listopad 2, Lwów. — Rozkaz kpt. Antoniego Kamińskiego dla por. Ferdynanda Andrusiewicza¹

Na mocy rozkazu Komendanta na Galicję gen. Stanisława Puchalskiego², polecam p. porucznikowi zorganizowanie oddziału polskiego w Sokolnikach.

P. Porucznik ma prawo samodzielnego komendanta.

Antoni Kamiński kpt.

Odpis

CAW, 1.341.1, t.121.

¹ Por. Ferdynand Andrusiewicz (ur. 9 I 1885 r. w Brzeżanach), architekt. I załoga Szkoły Sienkiewicza i IV odcinka, 31 X–22 XI 1918 r. Adiutant i zastępca komendanta odcinka. Zmarł 29 VII 1936 r., pochowany na cmentarzu Obrońców Lwowa.

² Stanisław Puchalski (5 I 1867–16 I 1931), gen. dyw. Urodzony w m. Wapowce, pow. Przemyśl. Gen. bryg. armii austriackiej. Od lutego do października 1916 r. Komendant Legionów Polskich z ramienia władz austriackich, po czym powrót do służby austriackiej. 1 XI 1918 r. gen. T. Rozwadowski mianował go dowódcą Wojsk Polskich Galicji i Śląska. 4 XI 1918 r. internowany przez Ukraińców w Przemyślu, podpisał bez potrzeby rozkaz do oddziałów polskich, nakazujący im opuszczenie Przemyśla i powiatu przemyskiego. W styczniu odwołany ze stanowiska, od 7 II 1919 r. w dyspozycji NDWP. Zob. P. Stawewski, *Słownik biograficzny Generalów Wojska Polskiego 1918–1939*, Warszawa 1994, s. 268–269.

Nr 11
1918 listopad 2, Lwów. — Odezwa uczestników zjazdu
związków studenckich

Zjazd wszystkich organizacji ideowych polskiej młodzieży akademickiej rozpoczął w dniu 1 br. wobec wypadków rozgrywających się we Lwowie stwierdza, co następuje:

1. Zamach stanu dokonany przez tzw. Radę Narodową Ukraińską przy użyciu brutalnej przemocy wojskowej. Młodzież polska uważa za akt gwałtu, godzący w najistotniejsze interesy, oraz najgłębsze aspiracje olbrzymiej większości obywateli miasta, która przynależności do państwa polskiego nigdy się nie wyrzeknie.

2. Stwierdzając fakt powyższy, młodzież polska ogłoszony rząd ukraiński, złożony z przedstawicieli grup szowinistycznych, uważa za samozwańczy i wzywa ogół obywateli polskich do zajęcia tego samego stanowiska.

3. Tragiczne przeżycia chwili obecnej nie odbierają jednak młodzieży polskiej pełnego zrozumienia tego faktu, iż narody polski i ruski od wieków wspólnie zamieszkujące tę ziemię, związane są z sobą tyłoma węzłami i interesami, że szukać muszą sposobów wzajemnego współżycia.

4. Wychodząc z wyłożonego poglądu, zjazd zwraca baczną uwagę całej młodzieży polskiej na doniosłość przeżywaną przez nas chwili. Charakter uzurpacyjny „rządu” ruskiego, skład jego, tudzież metody działania uzmysławiają nam niebezpieczeństwo, grożące z tej strony dla kultury polskiej oraz interesów najszerzych warstw ludności polskiej.

Toteż zjazd wzywa całą polską młodzież akademicką w mieście i kraju, by w ciągu tych ciężkich chwil przejściowych, okiem jasnym spoglądała w przyszłość, cała stanęła w zwartych, karnych szeregach, na stanowisku nieugiętej i nie cofającej się przed żadną ofiarą obrony tych wszystkich skarbów kulturalnych i ideowych, oraz pełni praw, jakie tu naród polski posiada.

Lwów, dnia 2 listopada 1918.

Warszawa — Kraków — Lwów — Kijów — Moskwa
Młodzież Narodowa,
Młodzież Zarzewiecka,
Młodzież postępowo-niepodległościowa,
Młodzież niezależna akademicka,
Zjednoczenie Narodowe Młodzieży

J. Gella, op. cit., s. 32–33

Nr 12

1918 listopad 3, Lwów. — Komunikat nr II Naczelnej Komendy Wojsk Polskich we Lwowie

Zdobyliśmy cerkiew św. Jura i Koszary Ferdynanda, prócz jednego obiektu, placówki nasze posuwają się pod kościół św. Anny, Ogród Jezuicki i Sejm.

Odparliśmy nieprzyjaciela nacierającego większymi siłami od parku Kilińskiego w kierunku remizy.

Załoga nasza, złożona z 15 ludzi przy stacji radiotelegraficznej w Kozielnikach wstrzymała przez 1 godzinę atak oskrzydający trzech kompanii nieprzyjacielskich, przybyłych, wedle relacji parlamentarzy, wysłanych przez nich dziś rano na rozkaz AOK – do Persenkówki – pociągiem od Stanisławowa. Bohaterski ten oddział poddał się po utracie dwóch trzecich swego składu w rannych i zabitych, po wystrzeleniu ostatnich naboju.

O północy wywiązała się zażarta walka o Dworzec. Oddział zmusił wroga nacierającego w sile około 500 ludzi do odwrotu na Persenkówkę. Nieprzyjaciel w walce tej poniósł bardzo ciężkie straty. Dworzec w naszych rękach.

O godz. 10⁰⁰ rano przybył kurier z Przemyśla, donosząc o idących stamtąd posiłkach.

Łącznik widział, jak studencki oddział w sile 30 ludzi z rewolwerami zajął ulicę Supińskiego i Pełczyńską.

Odpis: CAW, 400.1534.

Nr 13

1918 listopad 3, Lwów. — Odezwa Polskiego Komitetu Narodowego do mieszkańców Lwowa

ODEZWA DO LUDNOŚCI MIASTA LWOWA!

Utworzył się Polski Komitet Narodowy, wyłoniony z reprezentacji miasta i wszystkich polskich stronnictw politycznych we Lwowie, który objął tymczasowe kierownictwo spraw politycznych we Lwowie.

Komitet ten zamianował Komendę Naczelną Wojsk Polskich we Lwowie i wzywa – wobec zerwania układów z Ukraińską Radą Narodową – całą ludność męską polską, cywilną i wojskową, aby bezzwłocznie zgłaszała się do szeregów polskich.

Lwów, dnia 3. listopada 1918

Polski Komitet Narodowy

J. Gella, op.cit., s. 38; także Cz. Mączyński, op. cit., zał. nr 13 do t. I, s. 195.

Nr 14

1918 listopad 3, Lwów. — Protokół przekazania przez Wołodymyra Decykiewicza władzy namiestnikowej Ukraińskiej Radzie Narodowej

C. i K. Wijskowa Komanda u Lwowi (Militärkommando) peredała urjadowania Ukraińskij Nacjonalnij Radi.

Akt:

Złożenyj w prywodu perenjatja wijskowej komandy (Militärkommando) widporucznikami Ukraińskoj Nacjonalnoj Rady, wid sei upownowłasnymi do toho;

1. Peredkładajetsia pryładżenu pownowłasť widporucznikami UNR. buwszomu wijskowomu komandantowi, polewomu małszałowi por. Rudolfowi Pfefferowi.

2. Wijskowij komandant pol. marszał Pfeffer zajawlaje w prysutnosti swoho zastupnika generał-majora Kramarza, swoho szefa generalnoho sztabu pułkownyka Ambroza i joho zastupnyka pidpułkownyka Gofrana, szczo peredaje wijskowu komandu (Militärkommando) pułk. w stani spoczynku Nykoli Marynowiczowi, wyznaczonemu Ukraińskoju NR. naslidnykowi z nynisznym dnem.

3. Doteperiszni organy wijskowej komandy (Militärkommando) majut połnu swobodu ostatysia na doteperisznych służbowych stanowyszczach, abo ni. Bude peredana łysta oficyrów i urjadnykiw, jaki gotowi w interesi prawinnoj administracji kraju służyty jomu,

4. Deleħacja Rady zajawlaje swoju hotowist podbaty pro ohoronu i moźtywo najskorszu wysyłku domiv tych osib wijskowych i członów ich rodin, jaki ne chotiat ostatysia w kraju. Tym samym zabezpečuje delegacja majno sich osib. Zakinczeno i pidpysano.

Pfeffer fm. Juliusz Edler von Kramarz, gm. Józef Ambroz obstl. Wilhelm Hoffman Obstl. Nykoła Marynowicz Oberst., dr. Mychajło Nowakowskij por. USS., dr. Stepan Baran, inż. Wołodymir Szuchewicz por.

„Diło”, w 252 z 5 XI 1918 r.

Tłumaczenie:

C. i K. Komenda Wojskowa we Lwowie (Militärkommando) przekazała rządy Ukraińskiej Radzie Narodowej.

Protokół:

Sporządzony z tytułu przejęcia przez przedstawicieli Ukraińskiej Rady Narodowej Komendy Wojskowej z rąk władz stosownie do tego upoważnionych.

1. Przekazuje się należną władzę przedstawicielom UNR przez byłego komendanta wojskowego marszałka polowego por. Rudolfa Pfeffera.

2. Komendant wojskowy marszałek polowy Pfeffer oświadcza w obecności swego zastępcy generała majora Kramarza, szefa sztabu generalnego, pułkownika Ambroza oraz jego zastępcy podpułkownika Gofrana, iż przekazuje ko-

mendę wojskową (Militärkommando) pułk. w stanie spoczynku Nykoli Marynowiczowi wyznaczonym przez URN namiestnikiem. Zarządzenie wchodzi w życie z dniem dzisiejszym

3. Dotychczasowe organy Komendy Wojskowej mają pełne prawo według własnej woli pozostać, bądź nie pozostawać na dotychczas zajmowanych stanowiskach służbowych. Jednocześnie przekazana zostanie lista oficerów i urzędników, którzy gotowi są w interesie prawnej administracji Kraju służyć mu.

4. Delegacja Rady ze swej strony oferuje pełną ochronę i transport tym osobom wojskowym i członkom ich rodzin, które zdecydowały się na opuszczenie kraju. Tym samym delegacja w pełni zabezpiecza ich majątek.

Zakończono i podpisano

Nr 15

1918 listopad 4 (godzina 22⁰⁰), Lwów. — Komunikat nr III Naczelnej Komendy Wojsk Polskich we Lwowie

Oddział kapitana [Bolesława] Bujalskiego¹ odrzucił wielokrotnie przewyższający go liczebnie batalion legionistów ukraińskich poza tor kolei czerniowieckiej. W akcji tej odznaczył się szczególnie por. [Konstanty] Dzieduszycki². Nieprzyjaciel cofa się pośpiesznie, ostrzeliwany przez nas w kierunku Zubrzy. Szkoła Kadecka wzięta. Chorąży [Ludwik] Wasilewski³ śmiałym wypadem ze szkoły Marii Magdaleny opanował ulice Kopernika i Sykstuską aż po gmach poczty. Walka o pocztę ma przebieg pomyślny. Zajęty pałac Sapiehów, w którym mieściła się kwatera główna ukraińska. Zdobyto tam karabin maszynowy. Cytadela okrążona. Ulica Gródecka, Kleparowska, Janowska, Góra Stracenia w naszym ręku. Ogród Jezuicki przez kapitana Kornina⁴ w części zdobyty. Wzięliśmy dotąd przeszło 100 jeńców⁵.

¹ Powinno być: por. B. Bujalski (ur. 21 III 1888 r.), geolog. 2–22 XI 1918 organizator i pierwszy komendant I odcinka (Dom Techników–Seminarium). Awansował do stopnia mjr. Odznaczony VM 5kl. nr 2889, KN, KW. Zob. Kawalerowie Virtuti Militari 1792–1945. *Słownik biograficzny*, t. II (1914–1921), cz. I, Koszalin 1991, s. 23 (E. Tomkowiak).

² Por. Konstanty Dzieduszycki (ur. 4 VII 1884 r., Izydorówka, pow. Żydaczów), ziemianin. Legionista, Peowiak, komendant pododcinka Wulka i czasowo komendant I odcinka. Awansował do stopnia mjr. Odznaczony VM 5 kl. nr 2862. Zob. CAW, VM 20–1362.

³ Chor. Ludwik Wasilewski (ur. 27 XI 1891 r.), Legionista, Peowiak. Organizator i pierwszy komendant Domu Technika i Szkoły Marii Magdaleny.

⁴ Kpt. Tadeusz Łodziński ps. Kornin (ur. 10 VI 1883 r.), PKW. 1–22 XI 1918 r. komendant III odcinka, od 10 XI komendant taktyczny artylerii obrony Lwowa i organizator pułku artylerii Lwowskiej.

⁵ Komunikat nr I nie został wydany drukiem, a prawdopodobnie odczytany przed frontem oddziałów. Zob. J. Gella, op. cit., s. 44.

Nr 16

1918 listopad 4, Lwów. — Komunikat Dowództwa Wojsk Ukraińskich

Naspiły poważni pidkriplennia.

Rano rozpoczęli operacji w pownim chodi. Zaniato dwirec Persenkiwku i hołownyj dwirec. Proczyszczeno wuł. Janiwsku, Hicliwsku Horu, Wziato połonnennych i zdobuto kilkanajciat maszynowych krisiw.

Miśkie szumowinnia wdajestia w borot'bu, stajuczy po storoni protywnyka.

„Diło” nr 253 z 6 XI 1918

Tłumaczenie:

Pozycje umocniły się. Nadciągnęły posiłki. Rozpoczęte rano operacje w pełnym toku. Zajęto dworzec, Parsenkówkę i Dworzec Główny. Oczyszczono ul. Janowską i Hycłowską Górę. Wzięto jeńców i zdobyto kilkanaście karabinów maszynowych. Miejscowi stają do walki, opowiadając się po stronie przeciwnika.

„Diło” (Rzecz) nr 253 z 6 XI 1918.

Nr 17

1918 listopad 4, Lwów — Obwieszczenie z rozkazem mobilizacyjnym dla mieszkańców Lwowa

KOMENDA GŁÓWNA WOJSK POLSKICH ROZKAZ MOBILIZACYJNY

Wszyscy zdolni do noszenia broni mężczyźni Polacy w wieku od lat 17–35 zostają niniejszym powołani do służby w szeregach polskich.

Meldować się w Domu Techników (ul. Issakowicza), Szkole Sienkiewicza (ul. Polna), lub w Szkole Konarskiego (ul. Leona Sapiehy).

Komenda Główna Wojsk Polskich

Odpis:

CAW, I. 400.1516.

KOMENDA GŁÓWNA WOJSK POLSKICH.

Lwów. 4 listopada 1918

ROZKAZ MOBILIZACYJNY!

Wszyscy zdolni do noszenia broni mężczyźni Polacy w. wieku od lat 17—35 zostają niniejszym powołani do służby w szeregach polskich.

Meldować się w domu techników (ul. Issakowicza) Szkole Sienkiewicza (ul. Polna). lub szkole Konarskiego (ul. Leona Sapiehy).

Komenda główna Wojsk Polskich.

Nr 18

1918 listopad 4, Lwów. — Ostrzeżenie atamana
Dmytra Witowskiego

PERESTOROHA!

Tomu szczo, cywilne naselennia mista Lwowa bere uczast' w borot'bi proty ukraińskich wijsk, strilajuczy do nych z wikon domiw, zapowidaju i peresterihaju, szczo meszkanci mužeskoho poła toho domu, z kotoroho wpade chocza b oden strił, budut zdesiatkowani.

Nakaznyj otaman Dmytro Witowskij

Tłumaczenie:

Ponieważ ludność cywilna miasta Lwowa bierze udział w walce przeciwko wojskom ukraińskim, strzelając do nich z okien swych domów, oświadczam i ostrzegam, że mieszkańcy płci męskiej tego domu, z którego padnie choćby jeden strzał zostaną zdziesiątkowani.

Zlecający Ataman (dowódca) Dmytro Witowskij

Cz. Mączyński, op. cit., zał. nr 60 do t. 2, s. 77.

Nr 19
1918 listopad 4, Lwów. — Odezwa PPSD

DO LUDU ROBOCZEGO MIASTA LWOWA

Wobec krwawego zatargu, którego widownią jest Lwów — Rada delegatów robotniczych PPSD, której myślą przewodnią było zawsze pokojowe załatwienie polsko-ukraińskiego zagadnienia przez porozumienie reprezentantów obu narodów, protestuje uroczyście przeciwko zamachowi stanu, dokonanemu przez ukraińskie wojska.

Lwów jest w swej olbrzymiej większości miastem polskim. Zamach stanu i gwałt, dokonany na olbrzymiej większości ludności miasta Lwowa, pragnie drogą krwi i żelaza przesądzić przyszłość Lwowa. Dyktatura militarna gwałci swobody obywatelskie, gwałci wolność, zdobytą przez długoletnie, krwawe zapasy wojenne — oddaje losy Lwowa na łaskę i samowolę żołdactwa.

A tylko lud, który może swoją wolę swobodnie wyjawic bez nacisku dyktatury militarnej, jest w prawie o losach miasta naszego decydować.

Żądamy bezzwłocznego usunięcia dyktatury militarnej, usunięcia rządów żołdactwa, rozlewu krwi i gwałtów, żądamy pełnej swobody obywatelskiej, której bronić będziemy do ostatniego tchu.

Wzywamy do jej obrony, do odparcia gwałtu wszystkich naszych towarzyszy — cały robotczy lud! Tylko na podstawach swobody rozstrzygnąć będzie można ukraińsko-polską kwestię bez przelewu krwi; rozstrzygnąć ją mają prawo jedynie konstytuanty polskiego i ukraińskiego narodu i one tylko rozstrzygną o spornych granicach obu narodów. Wówczas tylko zapadnie zgoda, unikniemy rozlewu krwi i walk bratobójczych.

Precz z gwałtem i samowolą militarną!

Niech żyje wolność!

Niech żyje wolna, niepodległa Polska ludowa!

Niech żyje braterstwo ludów!

Niech żyje międzynarodowa socjalna demokracja Lwowa!

1918 listopad 4, Lwów. — Obsada obrony Szkoły Sienkiewicza

Sutereny i parter

1. Przy kuchni	1 człowiek
2. Przy oknie na dworze	2 ludzi
3. Przy bramie na podwórzu	1 człowiek
4. Przy magazynie prowiantów	1 człowiek
5. Przy magazynie ubrań	1 człowiek
6. Przy wyjściu	1 człowiek
7. Przy furtce w parkanie	2 ludzi
8. Przy zbrojowni	1 człowiek
9. Przy Komendzie	1 człowiek
10. Przy Oficerze inspekcji	1 człowiek
11. Przy sali gimnastycznej	1 człowiek
12. Przy wyjściu głównym (drugim)	1 człowiek
14. Przy oknie na ul. Sadownicką	1 człowiek
Razem	16 ludzi x 3 = 48 ludzi

Skład: 1 oficer, 4 podoficerów i 48 ludzi + rezerwa

I Piętro

1. Przy oknie na dworze	2 ludzi
2. Przy schodach	1 człowiek
3. Przy oknie na ul. Sadownicką	2 ludzi
Razem	5 ludzi x 3 = 15 ludzi

Skład 1 oficer, 2 podoficerów + 15 ludzi + Rezerwa

II Piętro

1. Przy oknie na dworze	2 ludzi
2. Przy oknie na ul. Sadownicką	2 ludzi
Razem	4 ludzi x 3 = 12 ludzi

Skład 1 oficer, 2 podoficerów + 12 ludzi + Rezerwa

Strych

Posterunek obserwacyjny stały 4 ludzi tylko w dzień
 Skład 1 podoficer – 1 zastępca + 8 ludzi.

I Piętro. Stała warta jeńców – 2 podoficerów + 15 ludzi.

Podwórze: przy autach 1, przy bydle 1, przy bramie 2, na drodze przy autach 1.

Razem 5 ludzi x 3 = 15 ludzi

Skład 2 podoficerów + 15 ludzi

	oficerów	podoficerów	żołnierzy
Sutereny parter	1	4	48 + Rezerwa
I Piętro	1	2	15 + Rezerwa
II Piętro	1	2	12 + Rezerwa
Strych	–	2	8
Jeńcy I p.	–	2	15
Podwórze	–	2	15
Razem	3	14	113

Ochrona zewnątrz
przez wystawienie wart polowych stałych bez luzowania

	podoficerów	ludzi
1. od ul. Polnej	1	4
2. od ul. Bilińskich	1	4
3. od dworca towarowego	1	7
4. od Kulparkowa	1	7
5. od Kulparkowa	1	4
6. od Sadownickiej i Borkowskich	2	18
Razem	7	44

F. Andrusiewicz por.

Odpis:
CAW, I.341.1, t. 121.

Nr 21

1918 listopad 4, Lwów. — Raport Komendy Naczelnej Wojska Polskiego we Lwowie dla Komendy Wojsk Polskich w Przemyślu

Sytuacja we Lwowie. Dzięki wybitnej i ofiarnej odwadze i wytrwałości b. legionistów, Polskiej Organizacji Wojskowej i Polskich Kadr Wojskowych przedsięwzięcie usunięcia rusińskich band ze Lwowa przybiera z dnia na dzień coraz szersze rozmiary, jakkolwiek Rusinom przybywają na pomoc coraz nowe siły.

Dotychczas wśród krwawych strat przeciwnika przy wzięciu do niewoli 200 jeńców, w tym jednego pułkownika, wyparliśmy nieprzyjaciela po linię ulicy Kleparowskiej, Krasickiej, Ogród Jezuicki, ul. Kopernika, ul. Pełczyńska, Park Kilińskiego.

Ponieważ mamy 8 cm działa, 10 cm haubice, prosimy o przysłanie pod polską osłoną 1000 sztuk amunicji obu rodzajów. Ponadto przynajmniej 1000 skrzynek piechociarskiej amunicji i 2000 karabinów M. 95¹.

Cz. Mączyński, *Boje Lwowskie. Część I. Oswobodzenie Lwowa (1–24 XI 1918 roku)*, t. I, Warszawa 1921, s. 204.

Nr 22

1918 listopad 5, Lwów. — Komunikat nr IV Naczelnej Komendy Wojsk Polskich we Lwowie

Obszar zajętej przez nas części miasta rozszerzyliśmy w dalszym ciągu po linię: Wulka, rogatka Stryjska, cmentarz Stryjski, ul. Pełczyńska, ul. Supińskiego, północno-zachodni skraj Cytadeli, Żandarmeria, Ogród Jezuicki, ul. Zygmuntowska, ul. Bema. Obsadzone przez nas: Góra Stracenia, Dom Inwalidów, rogatka Janowska i Kleparowska, Dworzec kolejowy Główny i ciężarowy. Obsadzone i w walce utrzymane: Góra Stracenia, Dom Inwalidów, rogatki Janowska i Kleparowska.

¹ Manlicher wz. 1895. Podstawowa broń strzelecka armii Austro-Węgier konstrukcji Ferdinanda Ritter von Mannlichera (1848–1904).

POBUDKA

Organ wojska polskiego we Lwowie.

WYCHODZI Z RAMIENIA NACZELNEJ KOMENDY

Z ramienia Komendy Wojska polskiego we Lwowie pojawić się będzie codziennie „Pobudka” informująca ogół polski o wypadkach dnia tak w części miasta zajętej przez Wojska polskie, jak i dzielnie będących jeszcze w rękach oddziałów ukraińskich.

Redakcja i Administracja mieści się przy ulicy Leona Szapieli 1. 77 i p.

Część urzędowa

Naczelna komenda Wojsk Polskich we Lwowie

Komunikat IV.

Dnia 5 listopada 1918.

Obszar zajętej przez nas części miasta rozszerzyliśmy w dalszym ciągu po linje Wulka, rogatka Stryjska, cmentarz stryjski, ul Pełczyńska, ul Supińskiego półn zach. skraj cytadeli, zandarmerja, ogród jezuicki, ul Zygmuntońska, ul Bema Obsadzone przez nas i Góra stracenia, Dom Inwalidów rogatka janowska i kleparowska, Dworzec kolejowy główny i ciężarowy Obsadzone i w walce utrzymane. Góra stracenia, Dom Inwalidów, rogatki janowska i kleparowska

Górze Stracenia zdobył samorzutnie oddział por. Adama Świeżawskiego¹ złożony z 20 ludzi w walce z trzykrotnie liczniejszym nieprzyjacielem. Por. Wojciech Kułakowski² z trzema ludźmi uderzył na pluton nieprzyjacielski zbrojny karabinem maszynowym. Karabin odebrał, pluton rozbił, 10 Ukraińców kładąc trupem.

Tak wzięliśmy wrogowi 13. z rzędu karabin maszynowy.

Oddział złożony z blisko 30 kilkunastoletnich chłopców uzbrojonych w rewolwery przebił się ze środka miasta przez linie nieprzyjacielskie do nas. Oddział ten opanował ul. Pełczyńską i Supińskiego, zmusiwszy nieprzyjacielskie oddziały do bezładnej ucieczki w głąb ul. Zyblikiewicza.

Pocztę rozpaczliwie przez wroga bronioną przy pomocy trzech karabinów maszynowych i granatów ręcznych zrzucanych z okien, zdobyliśmy szturmem. Część załogi więzimy na piętrze. W walce tej odznaczył się szczególnie por. Tadeusz Jaryna.

Liczba wziętych jeńców wzrosła do 200, w tym jeden pułkownik.

Odpis:

CAW, 400.1534.

Nr 23

1918 listopad 5, Lwów. — Komunikat wojenny Dowództwa Wojsk Ukraińskich

Wczora protywnyk starawsia wyperty nas z zaniatych stanowyszcz, ale mu-siw podaty sia w zad z wełykimi wtratami. Nicz perejszła zhladno spokijno. Na ranom proczyszczono Stryjskij park i sumezni prostory, obsadzeni ozbrojenymi cywilami bandami.

Szef sztabu

„Diło”, nr 254 z 7 XI 1918

¹ Por. A. Świeżawski (ur. 7 I 1891, Czernawka), prawnik, PKW. Walczył w rejonie Rzęsny Polskiej, Góry Stracenia i II odcinka. 1–22 XI 1918 r. komendant lotnego oddziału PKW, organizator i komendant II odcinka.

² Ppor. W. Kułakowski (ur. 17 II 1888 r. w Podhajcach), prawnik, PKW, komendant lotnego odcinka i pododcinka; 1–7 XI 1918 r. Ciężko ranny 6 XI zmarł 7 XI. Pochowany na cmentarzu Obrońców Lwowa. Odznaczony VM 5 kl. nr 3204, KN. Zob. CAW, VM, 20–1404.

Tłumaczenie:

W dniu wczorajszym przeciwnik starał się wyprzeć nas z poprzednio zajętych pozycji, jednakże musiał wycofać się, otrzymując przy tym dotkliwe straty. Noc minęła ogólnie spokojnie. Nad ranem oczyszczono park Stryjski i przyległe do niego rejony zajęte przez uzbrojone bandy cywilów.

Szef sztabu

„Diło”, nr 254 z 7 XI 1918.

Nr 24
1918 listopad 5, Lwów. — Rozkaz dzienny nr 2 Komendy Naczelnej
Wojska Polskiego we Lwowie

1. Podział rejonu na sektory. 1 zajęta przez nas część miasta z dniem dzisiejszym [podzielona] na 5 sektorów:

Sektor I: od ul. Potockiego do ul. Lenartowicza i Pełczyńskiej włącznie. Komendant por. dr [Bolesław] Bujalski.

Sektor II: od ul. Pełczyńskiej, Lenartowicza i Nowy Świat do ul. Karpińskiego i Mickiewicza włącznie. Komendant por. [Adam] Świeżawski.

Sektor III: od ul. Karpińskiego i Mickiewicza do ul. Na Błonie, Plac Bilczewskiego i L. Sapiehy włącznie. Komendant kpt. [Tadeusz] Łodziński.

Sektor IV: od ul. Na Błonie do ul. Gródeckiej włącznie. Komendant kpt. [Stanisław] Majewski¹.

- Sektor V: od ul. Gródeckiej, Plac Bilczewskiego, L. Sapiehy do ul. Potockiego włącznie. Komendant kpt. [Karol] Baczyński².

Sektory I i II tworzą grupę I/II, komendant kpt. [Zdzisław] Tatar-Trześniowski³.

¹ Kpt. S. Majewski (ur. 13 XII 1874 r. w Tarnowie), nauczyciel gimnazjalny, od 14 XI referent komendy placu we Lwowie.

² Kpt. K. Baczyński (ur. 11 II 1865 r. we Lwowie), Legionista, 1–22 XI 1918 r. komendant V odcinka.

³ Kpt. Zdzisław Trześniowski ps. Tatar (ur. 19 II 1868 r. pow. Żydaczów), ZS, Legionista. Od 25 X 1918 r. komendant kadry WP we Lwowie, 31 X–22 XI 1918 r. komendant pierwszej załogi obrony Lwowa w Szkole Sienkiewicza, 1–4 XI 1918 r. komendant I grupy WP. W 1920 r. bronił Lwowa przed bolszewikami. Awansował do stopnia mjr. Zmarł tragicznie 27 VI 1921 r. Odznaczony VM 5 kl. nr 2878, KW i inne. Zob. CAW VM 20–1465.

Sektory IV i V tworzą grupę IV/V, komendant kpt. [Mieczysław] Boruta-Spiechowicz⁴.

2. Oddział automobilowy. Komenda oddziału automobilowego znajduje się w bursie na ul. Nabelaka. Połączenie telefoniczne przez Dom Techników. Oddział automobilowy przydziela do dyspozycji stałej: dla Komendy Głównej 1 auto osobowe, dla grupy I/II, dla sektora IV i sektora V po jednym aucie ciężarowym. Wszystkie komendy i zakłady muszą o pozwolenie chwilowego użycia wozu zwracać się do komendy automobilów z podaniem oddziału, celu, czasu użycia i zwrotu auta. Surowo zakazuje się samowolnego rekwirowania i używania samochodów, będących własnością wojsk polskich czy osób prywatnych.

wz Nilski⁵

Odpis:

CAW, I.341.1, t. 67

⁴ Kpt. L. Mieczysław Boruta-Spiechowicz (ur. 20 II 1894 r. w Rzeszowie), Legionista, następnie w II Korpusie, POW. 1–22 XI 1918 r. komendant Szkoły Sienkiewicza, potem II Grupy Wojska Polskiego we Lwowie. W Armii gen. Hallera dowodził 1. i 3. pułkiem strz. potem 19. p. strz. (4. p. strz. Podhalańskich). Po wojnie m.in. dowódca 32. pp, 71. pp, 22. DP Górskiej. 19 III 1936 r. gen. bryg. W kampanii wrześniowej dowódca GO „Bielsko” i GO „Boruta”. Uwięziony przez bolszewików, od jesieni 1941 r. dowódca 5. DP Kresowej. 1943 do 1945 r. dowódca I Korpusu. Wrócił do Polski. Zmarł 13 X 1985 r. Odznaczony VM 5 kl., KN z Miecz., KW (7x), OOP kl. 4. Zob. P. Stawicki, op. cit., s. 314–315.

⁵ Kpt. Stanisław Kazimierz Marcin Łapiński, ps. Nilski (ur. 24 I 1897 r. w Warszawie). Na Politechnice Lwowskiej uzyskał absolutorium (Wydział Budowy Maszyn). 1912–1913 w szkole podoficerskiej. ZS we Lwowie, a 1913 – 1914 w niższej szkole oficerskiej. Od 1914 r. w Legionach Polskich, wzięty do niewoli uciekł, dwukrotnie ranny. W 1917 r. internowany w Benjaminowie. W 1918 r. w POW we Lwowie. 1 XI 1918 r. awansowany na kpt. SG. Objął szefostwo sztabu obrony Lwowa. 23 XI 1918 r. ranny. Następnie w Adiutanturze Generalnej w Warszawie. 28 XII 1918 – 3 I 1919 r. szef sztabu Dowództwa Głównego Sił Zbrojnych byłego Zaboru Pruskiego w Poznaniu. Służba w NDWP, w 1920 r. w 15. DP Wlkp., awansowany na ppłk. SG. Zmarł na serce 16 II 1922 r. w Poznaniu. Pochowany na cmentarzu Obrońców Lwowa. Zob. B. Polak, *Dowódcy powstania wielkopolskiego 1918–1919*, Koszalin 1989, s. 55–56 (tamże błędne miejsce pochodzenia: Poznań).

Rozkaz!

Naczelna Komenda Wojsk Polskich wzywa wszystkich byłych wojskowych tak oficerów jak i żołnierzy w wieku od 17—45 lat do natychmiastowego stawienia się w szeregi wojska polskiego walczącego w chwili obecnej o polskość Lwowa.

Lwów, dnia 5 listopada 1918.

Naczelna Komenda Wojsk Polskich.

Równoległe z akcją mobilizacyjną tworzyła się wewnątrz małego obozu polskiego organizacja wojskowa, która w pewnych szczególnie odcinkach, jak np. w grupie pierwszej kapitana Tatar - Trzeźniowskiego, stanowiła wzór sprawności i rzutkości administracyjnej. Praca nad wyszkoleniem ochotnika postępuje tutaj w ogromnie szybkim tempie. W rzadkich wolnych chwilach odbywają się z nowozaciężnymi ćwiczenia oraz wykłady, a gdy trzeba, ćwiczenia te tu i owdzie popiera się praktyką, wysyłając najmłodszych żołnierzy na linię. Duże

**1918 listopad 5, Lwów. — Odezwa władz ukraińskich
w sprawie poboru do wojska**

Poljaki zajawljajut, szczo ne choczut z nami żyty po braterski, tilki choczut buty i dalsze naszymi panami, a szczo my musymo jim służyty.

Nasz woroh necziselnij szczo prawda, to win sylnyj, bo maw dosi wsiu włast' u swoich rukach. Win doti ne pokyne swoich pretensji, doki my ne pokazemo jomu do oczej, szczo u nas syła, szczo u nas jednist', poriadok i prawo.

Do toho musymo maty peredowsim swoje wijśko, nacjonalnu armiu. Sich chorobrych i bezsmertnoju sławoju pokrytych widdiłow, jaki w sij chwyli maje pid rukoju Ukraińska Nacjonalna armia w ciłym kraju, zorhanizowana i hotowa, może perekonaty wsich protywnykiw, szczo daremna jich zlist' i żałoba panuwaty nad namy. Koły swit pobaczyt, szczo ukraińskij narid staw zbytoju ławoju jak oden muž i trymaje w rukach zbroju, to zahalnyj mirowyj kongres, jakij zberetsia w najbłyższym czasi dla perebudowy politycznoho ładu na świti, pryznast samostijnist' ukraińskoho narodu, widkyne zabahania johu worohiw.

UKRAIŃSKIJ NARODE!

My ne kłyczemo Tebe na nowu wijnu! My wzywajemo Tebe tilki, szczoob Ty zrozumiw nebezpeku chwyli, stanuw iz zbrojeju w ruci na storozhi Twoho prawa, Twoho majna, doli teperisznioho i buduczoho pokolinnia. Stilki proljaw Ty najlip-szjoj krowi za czužu sprawu, buł wirnyj i chorobryj, postijże szcze korotkij moment za najswiatijshi wałasni prawa, za najcinnijske własne dobro, za zemliu i woliu.

Koły worohi tilki pobaczut', szczo my hotowi, sylni, jedni duszeju i tiłom: szczo u nas desjatyki tysiacz takich, jaki ne podpuszczajut do panuwannja czużynciw na naszij zemli, to ti worohi ne zacziplajut nas i zakynut' swoi bożwilni dumki panuwaty nad namy.

Koły u nas bude welika nacjonalna armia, to trudna sprawa uporjadkuwanna nowoj derżawy zrobytsia skoro i ľehko: bez wełykoho wijska zapanuwawby neład, a z niego skorystałyby tilki protywnyki.

Tomu koždyj, chto tilki zdorowyj nehaj zapisywajetsia do ukraińskoj armii! Mołodsi wid 19 do 30 rokiw nehaj idut jak najskorsze do Lwowa dla krajewoj służby, 17 i 18 litni, ta wid 31 do 36 roku żytia nehaj zapyszutsia u powitowoho komisaria dla powitowoj służby w hromadi.

Komu tilki dolia Ridnoho Kraju ľeżyť na serci, komu ne bajduże szczastia diteji i wnukiw, chto ne chce panszczyzny, chto natomist' bażaje sobi sprawydyłowoho ładu bez chłopa i pana, chto ne chce bilszy żyty w newoli, temnoti i ubożestwi, buty wyzyskuwanym i poszturkuwanym, toj zaraz jak stij pry-stane do urakińskoho wijska.

Do ukraińskoho wijska! Do zbroi!

Ukraińska Nacjonalna Rada, Ukraińska Jeneralna Komanda

Tłumaczenie:

Polacy twierdzą, iż nie chcą żyć z nami po bratersku, pragną jedynie być nadal naszymi panami, a my mamy im służyć. Nasz wróg choć nie wiemy jak wielki – jest bardzo silny, gdyż skupiał do tej pory całą władzę w swych rękach. Nie przestanie jednak rościć swych pretensji dopóty, dopóki nie pokażemy mu prosto w oczy, że jesteśmy silni, zjednoczeni i że panuje u nas prawo i porządek. W tym celu jednak musimy przede wszystkim mieć swoje wojsko, narodową armię. Te dzielne i owiane sławą oddziały, które posiada pod swoją komendą Ukraińska Armia Narodowa w całym kraju, zorganizowana i gotowa, będąca w stanie przekonać każdego przeciwnika, że daremna jest jego złość i chęć panowania nad nami. Gdy świat ujrzy, że naród ukraiński stoi murem jak jeden mąż z bronią w dłoniach, to Światowy Kongres Pokoju, który zbiera się w najbliższym czasie w celu zorganizowania ładu politycznego na świecie, przyzna niepodległość narodowi ukraińskiemu i odrzuci wszelkie zachcianki jego wrogów.

NARODZIE UKRAIŃSKI!

Nie wołamy Cię na nową wojnę! Wzywamy Cię tylko, abyś zrozumiał grożące Ci niebezpieczeństwo i stanął z orężem w dłoni na straży Twego prawa, Twego majątku, losu obecnego i przyszłych pokoleń. Tyle cennej krwi przelałeś w cudzej sprawie, byłeś wierny i posłuszny, wytrwaj więc jeszcze ten moment za najświętsze własne prawa, za najcenniejsze własne dobro, za ziemię i wolność.

Gdy nasi wrogowie zobaczą, że jesteśmy gotowi, silni, zjednani duszą i ciałem i że są nas tysiące takich, którzy nie dopuszczą by obcy panowali na naszej ziemi, to wrogowie Ci nie odważą się nas atakować i porzucą swe grzeszne myśli o panowaniu nad nami.

Gdy będziemy mieli wielką narodową armię, szybko rozwiążemy problemy związane z porządkiem w nowym państwie; bez solidnej armii zapanowałby nieład, na którym korzystałby tylko przeciwnik. Dlatego każdy, kto tylko zdrowy niech zapisuje się do ukraińskiej armii!

Młodzi od 19 do 30 roku życia niechaj zgłoszą się jak najszybciej we Lwowie do służby krajowej, 17 i 18 letni, oraz od 31 do 36 roku życia mogą zapisywać się u komisarzy powiatowych do powiatowej służby w gminie. Komu losy jego kraju leżą na sercu, komu nie obce jest szczęście dzieci i wnuków. Kto nie chce pańszczyzny lecz pragnie sprawiedliwości i ładu bez chłopa i pana, kto nie chce żyć dłużej w niewoli, ciemnocie i ubóstwie, być wyzyskiwanym i popychanym niechaj zaraz tak jak stoi wstąpi do wojska ukraińskiego.

Do wojska ukraińskiego! Do broni!

Ukraińska Rada Narodowa

Ukraińska Komenda Generalna

Nr 26

1918 listopad 5, Lwów. — Warunki zawieszenia broni zawarte między wojskowymi delegatami sztabów sił zbrojnych polskich i ukraińskich

Zawieszenie broni ma trwać 24 godziny na następujących zasadach:

1. Siły zbrojne obu stron pozostają na stanowiskach, które zajmowały w chwili zaistnienia zawieszenia broni, tj. do 3⁰⁰ godziny po północy, dnia 6 XI 1918.

2. W czasie tego zawieszenia broni mają być spełnione następujące postulaty humanitarne:

a) na teren okupacyjny wojsk polskich mają być dopuszczeni 3 chirurgowie i potrzebne opatrunki,

b) celem pogrzebienia trupów ma być umożliwiony wywóz tychże przez linię bojową z zastrzeżeniem, że w pogrzebie mogą wziąć udział tylko rodzice i siostry zmarłych, że kondukt pogrzebowy będzie kroczył ze stanowisk wojsk polskich do linii bojowej przy ul. Sykstuskiej, a ze stanowisk wojsk ukraińskich do linii bojowej przy ul. Janowskiej i że konduktom dodane będą wojskowe asystencje,

c) tak internowanym w cerkwi i budynkach św. Jura, jak i publiczności z obszaru okupowanego przez siły zbrojne polskie, dozwolonym ma być wolny wchód i wychód do tych wzgl. z tych obiektów,

d) szpital mieszczący się w budynku seminarium duchownego przy ul. Kopernika ma być w ciągu zawieszenia broni restytuowany odpowiednio do wskazań lekarzy obustronnie i ma być umożliwiony dostęp lekarzom szpitala i siostrze miłosierdzia.

3. Zawieszenie broni zaczyna się o godz. 3⁰⁰ po północy dnia 6 listopada 1918 r.

4. Zawieszenie broni może być odnowione na przeciąg dalszych 24 godzin na propozycję, która uczyniona być winna najdalej do godz. 9⁰⁰ wieczorem dnia 6 listopada; odpowiedź drugiej strony powinna nastąpić do godz. 11⁰⁰ w nocy, przy czym brak odpowiedzi uważa się za odmowę. Propozycję i odpowiedź stosować należy do Komendy Wojsk Polskich na ręce WP. dr. Leonarda Stahla¹ ul. Akademicka, Izba Handlowa, a do Komendy Wojsk Ukraińskich na ręce Ukraińskiego Generalnego Komisariatu, Dom Narodny.

¹ Leonard Stahl (ur. 1866 r.), adwokat, wiceprezydent Lwowa, członek Polskiego Komitetu Narodowego (PKN). Zmarł 2 XII 1929 r., pochowany na cmentarzu Obrońców Lwowa.

5. Jakiegokolwiek operacje nieprzyjacielskie z przeciwnej strony w czasie zawieszenia broni powodują natychmiastowe zerwanie zawieszenia broni.

Lwów, 5 listopada 1918, godz. 12⁰⁵ w nocy

Imieniem Komendy Naczelnej
Wojsk Polskich
Stanisław Widomski²

Imieniem Komendy Naczelnej
Wojsk Ukraińskich
[podpis nieczytelny]

W obecności delegata Polskiego Komitetu Narodowego i delegata Ukraińskiej Rady Narodowej (następują dwa podpisy, nieczytelne).

Odpis:
CAW, I.400.1516.

Nr 27
1918 listopad 5, (godzina 20²⁰), Lwów. — Rozkaz dowództwa
Grupy Marii Magdaleny

Wszelką akcję zaczepną na obydwóch odcinkach zastopować, jedynie odparać natarcia. Oficerami podwładnymi skontrolować natychmiast wszystkie placówki i posterunki, utrzymać na stanowiskach, zmusić do wytrwałości i energii; wałęsających się sprowadzić i używać jedynie pod nadzorem oficerów – stanowiska i posterunki są w znacznej ilości opuszczone. Stwierdzić i natychmiast uzupełnić.

Do komendy gmachu Marii Magdaleny

Zdzisław Tatar-Trzeźniowski, kpt.

Odpis
CAW, I. 341.1, t. 117.

² Inż. Stanisław Widomski ps. Skierski (ur. 8 X 1885 r. w Wieliczce), PKW. 1–22 XI 1918 r. kierownik oddziału politycznego Naczelnej Komendy Obrony Lwowa.

Nr 28

1918 listopad około 5, Lwów. — Odezwa Naczelnej Komendy Wojsk Polskich do mieszkańców Lwowa w sprawach aprowizacji

ODEZWA

1. Sprawę zaprowiantowania i rozdziału środków spożywczych załatwiać będzie dla ludności i instytucji cywilnych Straż Obywatelska (Milicja) przy ul. 29 Listopada 21).

2. Chleb wypiekany o wadze 80 dkg sprzedawać będą sklepy rejonowe po cenie 1 K. 40 h. Cen wyższych kupcom bezwarunkowo pobierać nie wolno pod karą zamknięcia sklepu i konfiskaty towaru.

3. Wszystkie sklepy mają być codziennie otwierane w czasie od godz. 8⁰⁰ do 3⁰⁰ po południu.

4. W restauracjach i sklepach nie wolno podawać i sprzedawać żołnierzom napojów alkoholowych. Nie stosujący się do tego będą pociągani do surowej odpowiedzialności.

Naczelna Komenda Wojsk Polskich

Cz. Mączyński, op.cit, zał. nr 20 do t. I, s. 202.

Nr 29

1918 listopad około 5, Lwów. — Pismo Komendanta Żydowskiej Milicji we Lwowie do Naczelnej Komendy Wojska Polskiego we Lwowie w sprawie wydania broni i amunicji

Proszę o wydanie z zapasów przez nas wojsku polskiemu wydanych w Tra-
indepot dla naszych żołnierzy, jako neutralnych: 25 strzelb, 50 par trzewików,
50 płaszczy, 50 czapek wojskowych, jako też pary koni z wozem.

Materiały powyższe są nam koniecznie potrzebne. Oddawca upoważniony do odebrania żądanych materiałów za kwitem, za późniejszym obrachunkiem.

[Juliusz] Eisler¹, kpt.

Odpis

CAW, I.341.1, t. 74.

¹Juliusz Eisler – członek Żydowskiego Komitetu Bezpieczeństwa Publicznego, utworzonego 1 XI 1918 roku, komendant milicji żydowskiej, wcześniej redaktor pisma z armii austriackiej „Lemberger Zeitung”.

**1918 listopad 5, Lwów. — Odezwa Komitetu Wykonawczego
Ukraińskiej Socjalistyczno-Demokratycznej Partii Galicji i Bukowiny**

DO ROBOTNIKÓW M. LWOWA!

Ukraińska Rada Narodowa objęła władzę we wschodniej Galicji w swoje ręce.
Ukraińskie wojsko zajęło miasto bez znęcań, bez gwałtów.

Nieodpowiedzialne jednak elementy polskiej ludności miasta Lwowa rozpoczęły straszną, bratobójczą walkę i wzywają do tego robotnicze masy.

ROBOTNICZY I ROBOTNICE!

Naród ukraiński aktem rewolucyjnym z dnia 1 listopada br. utworzył swoje państwo. Żądaniem robotniczych mas w tym państwie jest stworzyć w tej chwili silne organizacje w celu zabezpieczenia sobie swoich praw.

Dążeniem ukraińskich, polskich i żydowskich robotników naszego kraju musi być wprowadzenie w życie naszych, najbardziej żywotnych, proletariackich postulatów. Świadomy proletariat musi w teraźniejszej chwili ustawowo zabezpieczyć robotniczej klasie zupełne zagwarantowanie obywatelskich praw, a nie wywoływać bratobójczej ulicznej walki. Większość polskiej ludności m. Lwowa nie może narzucać swej woli i rozstrzygać o przyszłości przeważającej większości ukraińskiej ludności całego kraju.

Ukraińskie demokratyczne państwo, oparte na szerokich ludowych masach – gdy w nim będą silne robotnicze organizacje – zupełnie zabezpieczy swobodny, narodowy i kulturalny rozwój wszystkim swoim narodom.

Dlatego do spokoju, do pracy, do organizacji!

- Niech żyje wolność i braterstwo wszystkich narodów!

Niech żyje wolna, zjednoczona, niepodległa ukraińska republika!

Niech żyje międzynarodowa socjalna demokracja!

Lwów, 5 listopada 1918.

Za komitet wykonawczy Ukraińskiej Socjal-Demokratycznej Partii Galicji
i Bukowiny

Antoni Czarniecki
sekretarz

Osyp Krupa
przewodniczący

Semen Wityk
b. poseł do parlamentu

Nr 31

1918 listopad 6, Lwów. — Komunikat nr V Naczelnej Komendy Wojsk Polskich we Lwowie

Nieprzyjaciel otrzymawszy znaczniejsze posiłki zaczął wczoraj w nocy następować od strony toru kolei Czerniowieckiej; uderzywszy między Szkołą Kadecką a Wulką usiłował tędy przedrzeć się ku drodze Wuleckiej. Kiedy ponawiane tu ataki kruszyły się o nasz opór, nieprzyjaciel podjął ruch oskrzydlający od strony Kulparkowa.

Dowodzący na tym odcinku kpt. [Mieczysław] Boruta przyjął walkę u wylotu ulic Gipsowej, Sadownickiej i Polnej, wysunięciem zaś ulicami 29. Listopada i Murarską jednego plutonu na skrzydło następującego nieprzyjaciela zmusił go do bezładnego odwrotu. 200 ludzi licząca kompania ukraińska uciekła w kierunku drogi stryjskiej, rzucając amunicję, broń, pasy do karabinów maszynowych i ich części.

O godz. 4⁰⁰ po południu bitwa między Szkołą Kadecką a Kulparkowem skończyła się zupełnym rozbiciem nieprzyjaciela. Patrole nasze obsadziły tor kolei Czerniowieckiej i zyskały kontakt z oddziałem naszym w Sokolnikach, który zjawiwszy się na tyłach uciekającego nieprzyjaciela ucieczkę tę zamienił w całkowitą rozsypkę. Dworzec w Kulparkowie zajęliśmy.

W kierunku północnym zajęliśmy dworzec w Kleparowie. Zdobył go por. [Roman] Abraham¹ zdobywca dworców lwowskich (kulparkowski i główny poprzednio), i to za każdym razem atakiem kilku ludzi podwożonych samochodem opatrzonym karabinem maszynowym. Górę Stracenia opuszczoną przez nas chwilowo wziął automobilem sierżant Adolf Wietky z trzema ludźmi.

W ciągu walk wczorajszych odebraliśmy nieprzyjacielowi znowu dwa karabiny maszynowe. Por. [Stanisław] Mirecki² zdobył szósty z rzędu.

Ogółem odebraliśmy dotąd nieprzyjacielowi 15 karabinów maszynowych.

Nasze samoloty obrzuciły nieprzyjaciela bombami.

Odpis

CAW, I.400.1534.

¹ Por. Roman Abraham (ur. 28 II 1891 r. we Lwowie), dr praw, Peowiak. Następnie dowódca samodzielnego baonu, pułku i podgrupy operacyjnej swego imienia (1920 r.). Po wojnie m.in. wykładowca w WSWoj., dowódca 26. pułku Ułanów Wielkopolskich, Brygady Kawalerii „Toruń”, Wielkopolskiej Brygady Kawalerii, na czele której walczył w kampanii wrześniowej, następnie dowódca Grupy Operacyjnej Kawalerii. Do 1945 r. w obozach jenieckich. W 1945 r. wrócił do Polski, zabiegał o uchronienie od zniszczenia cmentarza Obrońców Lwowa. Odznaczony VM 5 kl. nr 174 i VM 4 kl., KW (4x), KN i innymi. Zob. CAW, tap. 1679/89/1; *Kawalerowie Virtuti Militari*, t. II, cz. 1, s. 11 (B. Polak).

² Por. Stanisław Mirecki – ur. 25 XII 1896 r., w 1921 r. 3. Dywizjon Taborów 1. Dywizji Leg..

1918 listopad 6, Lwów. — Komunikat wojenny Dowództwa Wojsk Ukraińskich

Na wsich czastynach frontu trewały zawziati boji ciłyj deń i nicz. Wsi nastupy woroha widperto, zawdajuczy jomu dužo znaczni wtraty. Dwa razy zwerne-nyj nastup na dworec Pidzamcze ľehko widperto. Zresztuju sytuacja nezminena. Pozycji wsi uderzano bez zmin. Zanjatyj poľkami młyn Akselrada po piwhodyn-nyj borot'bi prystupom widobrano. O hod. 11 m. 15 per. poľ. pojawyľ sia worożyj litak, jakyj na striľy krisiw zwernuw skoro w storonu Hoľownoho dwircja.

O hod. 3-tij w noczi zawiszeno na 24 hodyny oruźja.

Szef sztabu

Polożenia na bojowym fronti

Powidomlennja Ukraińskoj Generalnoj Komandy z 6 padoľysta. Dnia 5 padoľysta prystupyły Polaki do zahalnoho nastupu w nadiji posunuty nazad nasi linji. Z nadzwyczajnym herojstwom boronyły nasi wjśka zajnjatych stanowyszcz. Wsi nastupy widperto, zadajuczy worohowy duże znaczni wtraty. Muźwa buwszoho 15-ho poľku pichoty, jaka krim inszych pozycji derżył do nyny pocztu, dała dokazy prawdywoho herojstwa, bezmeźnoj poswiaty i wysoko patriotycznego ducha. Na same łysze słowo „poczta” koźdyj musyt' skłonyty hołowu z przyznaniem pered herojstwom zaľohy poczty, szczo twerdo i nepochytno derżytsja pered polskoju nawaľoju. Komandant sej grupy por. Babjak, kotryj musyt' ne łysze proty nastupajuczych worohiw, ale i proty cywilnoho naseľennja, jake z wikon uľyci Słowackoho i sumeźnich dopomahaje swoim, zaja-wył, szczo wykluczona ricz, aby poczta wpała.

- Dnja 3 padoľysta wderłyjsja Polaki do Jezuitśkoho horodu, okrużyły Sojm, zanjały pľuszczu Smolki i uľ. 3-ho Maja. Widty sylnym ohnem opanuwały uľ. Jahiľonśku ta striljały na uľ. Karła Ludwyka i Hetmański Wały. Por. dr Ciokan, zibrawszy na własnu ruku widdiľ, złoženýj z 18 ludej, prystupom distawsja na uľ. Kostjuszki, widsy obsadyw Sojm, a potim z ... dobrowolcjamy zanjał pľuszczu Smolki i uľ. Brajeriwśku. Dnja 5 padoľysta skripleno syły por. dr. Ciokana widdiľom USS i win stawsia panom sytuacji, opanowujuczyne łysze ciłyj Jezu-itśkyj horod, aľe i liniju wid św. Anny do poczty.

Pidczas perewedennja ciľoj akciji raneno czet. USS Nykiforuka. W sych bojach widznaczyľsja miź inszymi: st. des. USS Hryhoryk, wistub 22. p. str. Roman Hoľowka i dobrowoľeć Ewhen Lachowycz. Nasi wtraty wynosiat: 1 ubytj i 5 ranenych. Podywlaty treba widwahu, hołodnist i zrucznist por. dr. Ciokana, jakij ne źduczy na formalnyj nakaz, z własnoj inicjatywy brawurnym prystupom opanuwaw wsi waźni stanowyszcz. Najbilsze wyznaczywsja widdiľ lwiwskoj policiji, szczo stojit pid komandoju por. Kreczkowśkoho i por. Ohonowśkowo. Tak samo na wsi łyszi poľki, a hoľowno USS w borot'bi za hołow-

nyj dworec ta 19 i 41 pp, dokazały czudes chorobrosty ta zołotymi bukwami zapysały swoje imja w istorji wyzwolenja ukrajińskocho narodu.

Ukraińska Generalna Komenda

„Diło” nr 255 z 8 XI 1918 r.

Tłumaczenie:

We wszystkich częściach frontu przez cały dzień i noc trwały zawzięte walki. Wszystkie ataki wroga odparto, zadając mu przy tym dotkliwe straty. Dwukrotnie, bez problemów odparto ataki na dworzec Podzmacze. Poza tym sytuacja bez zmian. Wszystkie pozycje utrzymano bez zmian. Zajęty przez pułki młyn Akselrada, po półgodzinnym boju atakiem odebrano. O godzinie 11¹⁵ pojawił się samolot wroga, który na strzały karabinów pospiesznie zawrócił w stronę Głównego Dworca.

O godzinie 3⁰⁰ w nocy na 24 godziny zawieszono walki.

Szef sztabu

Sytuacja na froncie bojowym

Wiadomości Generalnej Komendy Ukraińskiej z 6-go listopada.

Dnia 5 listopada Polacy przystąpili do ogólnego natarcia licząc na przesunięcie wstecz naszych linii. Nasze wojska z wielkim bohaterstwem broniły zajętych pozycji. Wszystkie ataki odparto, zadając przy tym wrogowi dotkliwe straty. Żołnierze byłego 15. pułku piechoty, którzy oprócz innych pozycji do dziś utrzymują pocztę, dali dowody prawdziwego męstwa, bezgranicznej walki i wysoce patriotycznego ducha. Na samo słowo „poczta” każdy powinien skłonić głowę, oddając cześć jej załodze za ich męstwo i za to, że tak twardo i nieugięcie utrzymują się przed naporem Polaków.

Komendant tej grupy por. Babjak, odpierający nie tylko ataki wroga, ale i ludności cywilnej, która z okien swych domów przy ul. Słowackiego i doń przyległych, pomaga im, stwierdza i wyklucza możliwość poddania poczty.

Dnia 3 listopada Polacy wdarli się do Ogródu Jezuitów, okrążyli Sejm, zajęli Plac Smolki i ul. 3-go Maja. Stąd silnym ogniem opanowali ul. Jagiellońską i strzelali w kierunku ul. Karola Ludwika i Wałów Hetmańskich. Por. dr Ciokan na własną rękę zebrał oddział składający się z 18-tu ludzi, atakiem dostał się do ulicy Kościuszki, obsadził Sejm, a potem wraz z ochotnikami zajął Plac Smolki i ul. Brajerowską. Dnia 5 listopada wzmocniono siły porucznika dr. Ciokana oddziałem USS [Ukraińskich Strzelców Siczowych], tym samym stał się on panem sytuacji, opanowując nie tylko Ogród Jezuitów ale także linię od św. Anny do poczty.

Podczas przeprowadzania akcji, ranny został czotowy USS – Nykiforuk. W walkach wyróżnili się między innymi: st. des USS Hryhoryk, wistun [kapral]

22. p. str. Roman Hołowka i ochotnik Ewgen Lachowicz. Nasze straty wynoszą: 1 – zabity i 5-ciu rannych. Podziwiać należy odwagę poświęcenie i zęćność por. dr. Ciokana, który nie czekając na oficjalny rozkaz, z własnej inicjatywy, brawurowym atakiem opanował wszystkie ważniejsze pozycje. Najbardziej wyróżnił się oddział Lwowskiej policji pod dowództwem por. Kreczkows'koho i por. Ohonows'koho. To samo dotyczy pozostałych pułków, a głównie USS, za walkę o Dworzec Główny oraz 19. i 41. pp, którzy dali pokaz waleczności i złotymi literami zapisali swe imiona w księdze historii wyzwolenia narodu ukraińskiego.

Generalna Komenda Ukraińska

Nr 33

1918 listopad 6, Lwów. — Rozkaz dzienny nr 3 Naczelnej Komendy Wojska Polskiego we Lwowie

1. Oficerowie inspekcyjni sektorów. Komendanci sektorów wyznaczają w swych sektorach oficerów inspekcyjnych sektorów. Służba trwa 24 godziny.

2. Komenda uzupełnień. Komendantem uzupełnień w rejonie przez Wojsko Polskie zajętych zostaje mianowany kpt. [Antoni] Kamiński, który zamelduje się w Komendzie Naczelnej jutro, godz. 9⁰⁰ przed południem.

3. Raporty. Nie wszyscy komendanci nadesłali dziś w myśl rozkazu dziennego nr 1 raporty poranne i sytuacyjne. Nie wykonano rozkazu o nadesłaniu listy strat. Dokładne meldunki są nieodzowne dla celowego kierownictwa całą akcją.

4. Spisy oficerskie. Przypomina się rozkaz o nadesłaniu spisów oficerskich.

5. Szkice sytuacyjne. Komendanci obiektów nadesłają do jutra, godz. 2⁰⁰ po południu, szkice sytuacyjne z rozmieszczenia placówek.

6. Żandarmeria. Komendantem Żandarmerii zostaje mianowany por. [Jan] Schaff¹, który przedłoży Komendzie Naczelnej o godz. 10⁰⁰ przed południem jutro dokładny raport o zorganizowaniu żandarmerii polowej.

7. Tabory. Komendantem taborów zostaje mianowany mjr [Filip] Siarkiewicz².

8. Opisy bitew. Komendanci odcinków i oddziałów nadesłają w przeciągu 2 dni Komendzie Naczelnej dokładne relacje z dotychczasowych działań bitewnych.

Stanisław Nilski Łapiński, kpt.

Odpis

CAW, I. 341. 1, t. 67.

¹ Por. Jan Marian Schaff, 6–10 XI 1918 r. komendant żandarmerii.

² Mjr Filip Siarkiewicz (ur. 28 IV 1872 r.). Od 6 do 22 XI 1918 r. referent taborów Naczelnej Komendy obrony Lwowa. Zmarł 21 V 1932 r.

**1918 listopad 6, Lwów. — Rozkaz nr 1 komendanta II odcinka
obrony Lwowa, por. Adama Świeżawskiego**

I. Niewłaściwości w służbowych stosunkach

Ponieważ zdarzały się wypadki, iż Komendy pododcinków odnosiły się z meldunkami i w różnych sprawach wprost do Komendy Głównej lub do Komendy grupy kpt. Zdzisława Trześniowskiego, przeto zarządzam, iż odtąd we wszelkich sprawach zwracać się należy do bezpośredniej komendy, jaką jest wyłącznie dowództwo odcinka II (Szkoła M. Magdaleny).

II. Rozgraniczenia pododcinków

Pododcinek A: od odcinka sąsiedniego z lewej strony ul. Mickiewicza, ul. Matejki, park Kościuszki, ul. Kraszewskiego, brama przechodnia z Kraszewskiego na Sykstuską, ewentualnie również Dyrekcji Policji.

Pododcinek B: Poczta

Pododcinek C: Pałac Sapiehów

Pododcinek D: ul. Sykstuska, ul. Kopernika, Placówka obok Żandarmerii, ul. Szaszkiewicza, ul. Chrzanowska ewentualnie droga nad stawem Pełczyńskim.

III. Podział pracy w dowództwie Szkoły Marii Magdaleny

Komendant por. Świeżawski.

Adiutant vacat do pomocy pp. Maria i Aniela Świeżawskie.

I. Kompania ppor. Karol Kalinowski¹ oraz kadeci Henryk Pollak² i Otto Bisanc³.

Prowiantura: por. Ludwik Wróblewski⁴

a) zbrojownia: chorąży Tadeusz Hanak⁵

¹ Pchor./ppor. Karol Kalinowski (ur. 1897 r. Lwów), student Akademii Handlowej we Lwowie. Poległ 2 X 1919 r., Borysów. Pochowany na cmentarzu Obrońców Lwowa.

² Pchor. Henryk Pollak (ur. 21 VIII 1896 r. w Stanichnie, Żyd). Jako student prawa udzielał się czynnie w Towarzystwie „Zjednoczenie”, gdzie „współdziałał usilnie w pracy nad szerzeniem myśli polskiej wśród młodzieży żydowskiej”. 1 XI 1918 r. w Szkole Sienkiewicza. 5 XI 1918 r. na czele swego plutonu zdobył gmach Dyrekcji Policji. Zmarł z ran odniesionych podczas ataku na Cytadelę. Pochowany na cmentarzu żydowskim we Lwowie obok grobów powstańca i Sybiraka Bernarda Goldmanna i kpt. Izydora Karlsbada, powstańca z 1863 r. Zob. W obronie Lwowa i Wschodnich Kresów. Polegli od 1-go listopada 1918 r. do 30-go czerwca 1919 r. Lwów 1926, s. 131–132.

³ Pchor. Otto Bisanc (ur. 1 VI 1899 r. we Wiedniu), 3–22 XI 1918 r. komendant placówki Kraszewskiego 5.

⁴ Por. Ludwik Wróblewski (ur. 28 VIII 1898 r., pow. Kolbuszowa), intendent odcinka od 2 do 22 XI 1918 r.

⁵ St. szer./pchor. Tadeusz Hanak (ur. 1895 r.), harcerz. Poległ 17 VIII 1920 r. na Zadwórzcu, pochowany na cmentarzu Obrońców Lwowa. Odznaczony KW, KN. Zob. S. Niciejka, Cmentarz Obrońców Lwowa, Wrocław – Warszawa – Kraków 1990, według indeksu.

b) kuchnia: pp. Stefania Marszałkówna⁶ kierowniczką, Żurowska, Choroszczakowska, J. Marszałkówna⁷, I. Ziemińska, Janina Hoblerówna⁸, Wysoc-
ka, Lesiecka, Zofia Kowalewska⁹

c) szatnia¹⁰: radca Władysław Grodzicki¹¹, do pomocy p. Marszałkówna B¹².

d) magazyn prowiantury: vacat

IV. Raporty i meldunki sytuacyjne

Codziennie o godz. 5⁰⁰ po południu składać należy meldunki sytuacyjne według załączonego wzoru, prócz tego do godz. 4⁰⁰ przed południem raport poranny również według załączonego wzoru. Rzecz prosta ze względu na szczególne a znane okoliczności z konieczności nie mogą one być zupełnie ściśle, należy się jednak starać, by przynajmniej o ile to możliwe, były dokładne.

V. Zamówienia

Do jutra 7 bm. o godz. 8⁰⁰ przed południem należy przedłożyć zamówienia na potrzebne wszelkie części umundurowania oraz uzbrojenia.

VI. Wykaz oficerów i szarż

Do jutra 7 bm. godz. 10⁰⁰ przed południem należy przedłożyć dokładny wykaz wszystkich oficerów i szarż z podaniem, o ile możliwości, dat mianowania.

VII. Lista żołnierzy

W przeciągu jutrzejszego dnia mają być sporządzone w celu uregulowania sprawy żołdu, możliwie dokładne listy żołnierzy i podoficerów. Listy te należy najdalej do jutra wieczorem przesłać Komendzie M. Magdaleny.

VIII. Utrzymanie ładu

Do uszu komendy dochodzą wieści, że w szeregach nie panuje taki ład, jaki w nich panować powinien. Aczkolwiek nie można w obecnych stosunkach wymagać ściśle wojskowego rygoru, to jednak przy energicznym współdziałaniu wszystkich, a zwłaszcza PP. komendantów i oficerów, da się niewątpliwie uniknąć niejednego. Do tej współpracy dla dobra ogólnego wzywam wszystkich stanowiących załogę odcinka II.

IX. Do p. 8. rozkazu dziennego NK nr 3 z 6 XI opisy bitew

Komendanci pododcinków nadeślą do jutra (wieczór) dokładne relacje z dotychczasowych działań bitewnych.

Adam Świeżawski por.

Odpis

CAW, I. 341.1, t. 118.

⁶ Stefania Marszałek – żona Klausowa (ur. 28 IV 1895 r. we Lwowie).

⁷ Joanna Marszałek – żona Śliwińska (ur. 18 VIII 1894 r. we Lwowie).

⁸ Janina Hoblerówna (ur. 19 XII 1902 r. w Podhajcach), uczennica.

⁹ Zofia Kowalewska – żona Huppertówna (ur. 10 III 1898 r. w Dębicy), harcerka.

¹⁰ Chodzi o magazyn mundurowy.

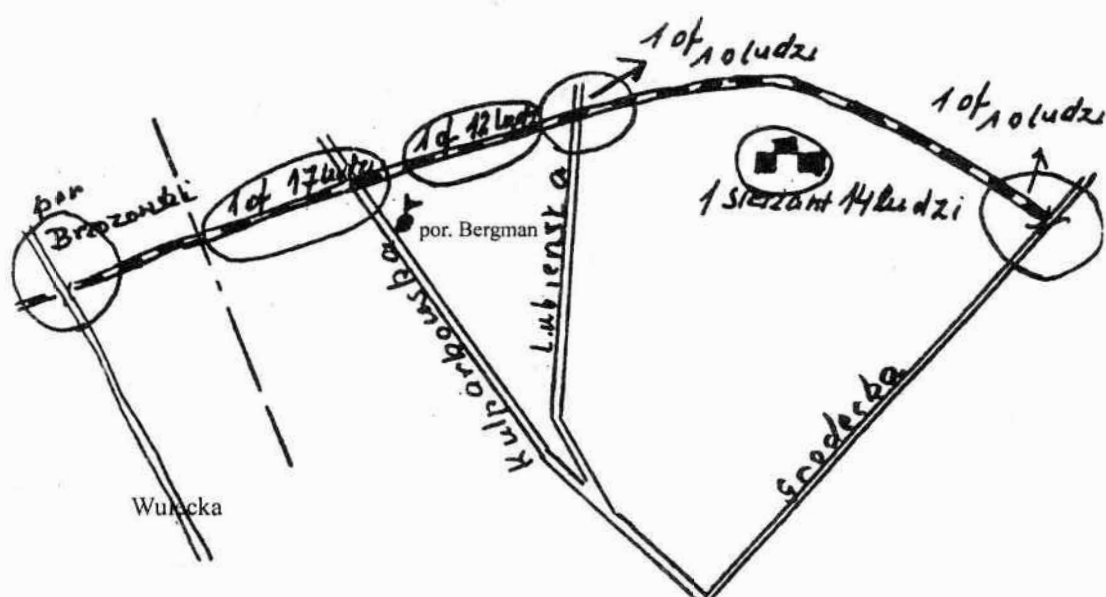
¹¹ Szer. Władysław Grodzicki (ur. 1866 r.), starosta.

¹² Chodzi o Romanę Marszałek, żonę Ganterową (ur. 29 II 1896 r.), nauczycielka.

1918 listopad 6, Lwów. — Meldunek por. inż. Stanisława Bergmana, komendanta 1. kompanii odcinka V do kpt. Mieczysława Boruty-Spiechowicza, komendanta II Grupy Wojska Polskiego we Lwowie

Na linii spokojnie.

Zmiana ludzi na placówkach przeprowadzona jednak odmiennie od rozkazu udzielonego ustnie przez por. Chrapka¹, gdyż na szkicu wyrysowano dwa mosty, Sygniowiecki i Skniłowski a w rzeczywistości jest tylko jeden Sygniowiecki identyczny ze Skniłowskim. Rozdzielono załogę jak na szkicu:

Razem 5 oficerów, 51 ludzi, z czego 1 sierżant i 14 ludzi jako rezerwa z obowiązkiem wysyłania podwójnej patroli do pół godziny od mostu na drodze Lubienieckiej do mostu ul. Gródeckiej, jako teren patrolowania.

Proszę o hasło, jako też ogólną sytuację i wydanie 20 sztuk rakiet świetlnych 3 świece [dymne].

[Stanisław] Bergman², por.

Odpis:
CAW, I.341.1, t. 119.

¹ Dr med. Zygmunt Chrapek (ur. 25 XII 1891 w Jaśle) od 1 do 22 XI 1918 r. komendant placówki Lewandówka-Folwark

² Por. inż. Stanisław Bergman (ur. 26 X 1885 r. w Krośnie), architekt, 1–22 XI 1918 r. komendant 1. kompanii kulparkowskiej.

Nr 36
1918 listopad 6, Lwów. — Odezwa Komitetu Obywatelskiego
do ludności polskiej miasta Lwowa

WSPÓŁOBYWATELE!

Jako członkowie wspólnego Komitetu Obywatelskiego, wybranego na posiedzeniu przedstawicieli Polaków i Ukraińców dnia 2 listopada br. zwracamy się do Was, Obywatele Polacy miasta Lwowa.

Przejęci głębokim poczuciem obowiązku, włożonego na nas i przekonani, że główną przyczyną rozlewu krwi bratniej we Lwowie – podczas gdy w całym kraju panuje powszechny pokój i wyrozumiałość wzajemna – jest nieszczęsne nieporozumienie, aby je usunąć w tej pełnej powagi i odpowiedzialności chwili zabieramy raz jeszcze głos.

Dnia 19 października br. naród ukraiński przez swoich wysłanników z całego kraju na konstytuancie we Lwowie wprowadził w życie ogólnie dziś uznaną i zwycięską zasadę samostanowienia narodowościowego. Uprawniony i legitymowany do tego był na podstawie:

1. Ogólnie przyjętej deklaracji prezydenta Wilsona.
2. Cesarskiego manifestu z 16 października br.
3. Uchwały rządu austriackiego.
4. Wniosku pokojowego posłów polskich (Tertila, Ignacego Daszyńskiego, Stanisława Głabińskiego i towarzyszy).

Przewodnią myślą tych wszystkich wyżej wspomnianych historycznych aktów jest przyznanie prawa rozstrzygania o państwowo politycznej suwerenności większościom obywateli danego terytorium.

Opierając się na tym Ukraińska Rada Narodowa dnia 1 listopada br. objęła na ukraińskim obszarze b. Austro-Węgier zwierzchniczą władzę państwową.

Obywatele!

Nikt z Was przecież nie może zaprzeczyć, że tzw. Galicja wschodnia politycznie do 1387 r. była ukraińską (ruską), a etnograficznie jest taką do dzisiaj i że wskutek tego ludność ukraińska jest uprawniona do samostanowienia o losie tej ziemi — podobnie jak Polacy na Śląsku, mimo panującej tam mniejszości niemieckiej.

Nie zaprzeczając istnienia większości polskiej we Lwowie, oraz rozumiejąc i odczuwając dobrze jej uczucie i potrzeby, możemy uroczyście oświadczyć, że samorządowi miejskiemu nie grozi żadne niebezpieczeństwo.

Obywatele!

Głęboki żal przejął ukraiński naród w całym kraju, który w całości uznał już państwowość ukraińską, gdy część polskiej ludności miasta Lwowa swoim wystąpieniem z bronią w rękę odmawia Ukraińcom tego, czego polski naród na

swych zachodnich kresach w imię sprawiedliwości żąda i o co walczy. Polska większość ludności miasta Lwowa nie może przecież przesądzać przynależności i politycznego losu ziemi o olbrzymiej większości ukraińskiej.

Ukraińska Rada Narodowa w swoim manifeście z dnia 19 października br. uroczyście oświadczyła pełne uszanowanie praw polskich mniejszości narodowych i gotowa na podstawie natychmiastowego porozumienia z przedstawicielami polskiego społeczeństwa w ukraińskim państwie Galicji, jak najdalej je uznać, najpewniej zabezpieczyć i natychmiast w czyn wprowadzić.

Dosyć bezużytecznego rozlewu krwi, który nie przyniesie korzyści ni nam, ni Wam, a gminę miasta Lwowa wtrąci w otchłań anarchii, głodu i nędzy!

Dalszy rozlew krwi jest bezcelowy i dlatego, że przynależność polityczna m. Lwowa nie może być definitywnie orzeczoną przez samą ludność lwowską ani polską, ani ukraińską, tylko albo przez ugodę dobrowolną obu państw narodowych, albo przez ogólny kongres pokojowy.

Ukraińska Rada Narodowa ze swej strony, opierając się na zaufaniu ludności innych miast i wsi kraju, w chwili zapanowania spokoju i porozumienia we Lwowie zarządzi wszystko, aby miasto uchronić od głodu i nędzy.

WSPÓŁOBYWATELE POLACY!

W waszym ręku leży położyć kres nieszczęsnej walce ukraińsko-polskiej w chwili, gdy oba narody zrzucają swe kajdany i w swych centrach w Warszawie i Kijowie kładą podwaliny pod dwa wielkie, wolne i potężne państwa!

dr Lonhyn Cehelśkyj¹,
dr Stepan Fedak²,
dr Mychajło Łozynśkyj³
Antin Czernećkyj⁴
ks. Teodozy Leżohubskij⁵,
dr Roman Perfeckij⁶.

Odpis

CAW, I.400.1516.

¹ Lonhyn Cehelśkyj (1875–1950) – członek Tymczasowego Sekretariatu Państwowego, narodowy-demokrata. W 1914 r. współzałożyciel Legionu USS, członek URN.

² Stepan Fedak – członek Tymczasowego Sekretariatu Państwowego, narodowy-demokrata.

³ Mychajło Łozynśkyj – autor m.in.: *Hałyćyna w r. 1918–1920*, Wien 1922.

⁴ Antin Czarnećkyj – członek Tymczasowego Sekretariatu Państwowego – socjal-demokrata.

⁵ Ks. Teodozy Leżohubskij – Radny Tymczasowej Rady Miejskiej Lwowa.

⁶ Dr Roman Perfeckij – sekretarz Spraw Wewnętrznych Republiki Zachodnio-Ukraińskiej.

Nr 37

**1918 listopad 6, Lwów — Odezwa do mieszkańców Lwowa,
informująca o powstaniu Komitetu Bezpieczeństwa
i Obrony Dobra Publicznego**

POLACY!

Wyzwani niespodziewanym zamachem toczymy walkę obronną o utrzymanie Lwowa naszej Ojczyźnie. Chcieliśmy w duchu demokracji i sprawiedliwości spokojnie oczekiwać ułożenia stosunku obu bratnich narodów w drodze porozumienia lub międzynarodowego rozstrzygnięcia. Stało się inaczej, nie z naszej winy. Zmuszeni podjęliśmy rzuconą rękawicę, a bohaterski poryw i wysiłek naszej doraźnie wystawionej siły zbrojnej uwieńczyony będzie niewątpliwym zwycięstwem, jeżeli wszyscy karnie i solidarnie wesprzemy walczących, utrzymamy w mieście bezpieczeństwo publiczne, a ułatwimy ludności aprowicację.

Rozerwani frontem bojowym postanowili przedstawiciele wszystkich stronnictw polskich utworzyć Komitet Bezpieczeństwa i Obrony Dobra Publicznego, działający w łączności z ogólnym Polskim Komitetem Narodowym. Jego zadaniem jest współdziałanie z ustanowioną Komendą Naczelną naszej siły zbrojnej, a równocześnie troska o bezpieczeństwo publiczne i zaopatrzenie ludności w środki żywności.

Bierzemy na siebie brzemień wielkie z poczuciem całej odpowiedzialności za sprostanie temu zadaniu. Czujemy bowiem, że całe społeczeństwo ma wolę i postanowienie gwałt odeprzeć, a nie dopuścić do bezmiernych nieszczęść bezładu i swawoli. Żądamy więc posłuchu i chętnego współdziałania wszystkich Polaków. Kto się spod dyktatu obywatelskiej władzy wyłamywać będzie, jest nieprzyjacielem walczących żołnierzy i naszego społeczeństwa, ściągnie na siebie gniew i oburzenie rodaków oraz zasłużoną karę.

Polacy! Rozgrywa się walka o całą bliższą i dalszą przyszłość naszą i naszych dzieci, o nasze życie, mienie i wolność. Okażmy się godnymi chwili. Tylko rządne, karne i solidarne społeczeństwo zwycięża.

Tak nam Boże dopomóż

Lwów, dnia 6 listopada 1918 r.

Komitet Bezpieczeństwa i Obrony Dobra Publicznego
Przewodniczący: dr Marcei Chlamtacz

Członkowie: dr Stanisław Bądryński, Tadeusz Cieński, Emil Hingler, Franciszek Oziębły, Adam Kuryłowicz, dr Franciszek Stefczyk

Cz. Mącznyński, op. cit., zał. nr 22 do t. I, s. 197.

Nr 38

1918 listopad 7, Lwów. — Komunikat VI Naczelnej Komendy Wojsk Polskich we Lwowie

Walka trwa dalej. Organizacja sił zbrojnych postępuje szybko naprzód. Napływ ochotników ogromny. Obszar zajętej części miasta rozszerzamy wedle planu.

Lotnicy nasi obrzucili bombami drogi dojazdowe na tyłach nieprzyjacielskich. Pociąg nadzwyczajny wojskowy nadjeżdżający ze wschodu zmusili nasi lotnicy do odwrotu.

Dodatek do komunikatu IV

Podporucznik Edward Sas-Świstelnic¹ z korpusu generała [Józefa] Dowbor-Muśnickiego² z chorążym Edwardem Wydzyńskim³ podjechawszy automobilem wykonali śmiały atak na dyrekcję policji. Dzięki brawurowej odwadze zniszczyli wspomniany budynek granatami ręcznymi, skutkiem czego rozbili i zmusili do ucieczki znajdujący się tam oddział ukraiński.

Odpis:

CAW, I.400.1534.

Nr 39

1918 listopad 7, Lwów — Komunikat wojenny Dowództwa Wojsk Ukraińskich

Wczera o hod. 7⁰⁰ rano zhołosyła polska storona zirwanja zawiszennja oruzja a boji rozpoczałysja na nowo.

Załoħa kasarni Ferdynanda pry Horodeckij ulyci zwodyt szczodenno wełyki boji wid 4⁰⁰ rano. S'johodnisznij nastup kosztowaw protywnyka bahato ubytych i ranenych, jaki pokryły podwirja kasarni i ul. Horodecku. Woroh prypuskaw tryczy nastup, ate koždyj nastup widbyła herojska załoħa kasarni.

¹ Ppor. E. Sas-Świstelnic¹ (ur. 15 IV 1897 w Warszawie). I załoga Szkoły Sienkiewicza. 31 X–22 XI 1918 r. komendant samochodu pancernego.

² Chodzi o I Korpus Polski utworzony w Rosji w 1917 r. pod dowództwem gen. J. Dowbor-Muśnickiego.

³ Brak danych.

Baraki w storonu ul. Bema zhorily pidpaleni nepryjatelem.

Na Pidzamczu ciłyj deń borot'ba z legjonistami i bandami, jaki w znacznej syli nastupajut' na dworec. W połudne sytuacja staje tut krytycznoju. Załohu skripleno odnoju sotnoju USS pid komandoju czet. Iwanyćkoho i prywedeno porjadok. Koło piwnoczi powtoryły bandy swij nastup i wdałosia jim nawit w odnim miscy zbłyżytyjsja do nas, odnacze w kilkoch minutach jich rozbyto.

Polska artylerja ostriluje Cytadelu.

Poczta w naszych rukach – mužwa derżytsja znamenyto. Wid poczatku ob-sadżenija poczty służbu telegraficznju pownjat... Ola i Hala Onački, wyderżuju-czy z nezwyczajnoju poświahoju usi trudy i przykrosty wojennoho położennja.

U wczorajszich bojach widznaczyłysja miż inszymi czetar [naczelnik od-działu] Lisowećkij i czetar USS Kras.

Zresztuju położennja nezminene.

Ukraińska Generalna Komanda

Tłumaczenie:

Wczoraj o godz. 7⁰⁰ rano strona polska zgłosiła zerwanie zawieszenia broni i walki rozpoczęto na nowo. Załoga Koszar Ferdynanda przy ul. Gródeckiej co-dziennie od 4 rano stacza ciężkie boje. Dzisiejszy atak przeciwnika kosztował go wielu zabitych i rannych, których ciała pokryły podwórce koszar i ul. Gró-decką.

Przeciwnik przeprowadził trzy ataki, które jednak odbiła bohaterska załoga koszar. Baraki od ul. Bema spłonęły podpalone przez nieprzyjaciela. Na Pod-zamczu cały dzień trwają walki z legionistami i bandami, którzy w przeważają-cej sile napierają w kierunku dworca. W południe sytuacja staje się krytyczna. Załoga wsparta sotnią [sotnia – stu żołnierzy] USS pod dowództwem czetara Iwanyćkoho, przywróciła porządek. Koło północy bandy powtórzyły atak i w pewnym miejscu udało im się nawet zbliżyć do nas, jednakże po kilku minutach rozbito ich.

Polska artyleria ostrzeliwuje Cytadelę.

Poczta w naszych rękach – żołnierze trzymają się dzielnie. Od chwili przeję-cia poczty, służbę telegraficzną i telefoniczną pełnią Ola i Hala Onački, znosząc z niezwykłym poświęceniem wszystkie trudy i przykrości związane z wojną.

We wczorajszych walkach wyróżnili się między innymi czetar [naczelnik oddziału, podporucznik] Lisowećkij i czetar USS Kras.

Poza tym sytuacja bez zmian.

Generalna Komenda Ukraińska

Nr 40

1918 listopad 7, Lwów. — Rozkaz dzienny nr 4 Komendy Naczelnej WP we Lwowie

I. Posterunki

Posterunki WP mają bezwarunkowo wszystkich ludzi, którzy z części Lwowa, zajętej przez Ukraińców, przychodzą na naszą stronę i żądają odstawienia do Głównej Komendy, zaarrestować i odstawić natychmiast na ul. Grunwaldzką 8.

II. Posterunki milicji

Posterunki milicji otrzymały od swej komendy surowy zakaz opuszczania z jakiegokolwiek powodu swych miejsc. Zakazuje się wzywania posterunków milicji do jakichkolwiek prac nie pozostających w ścisłym związku z ich obowiązkami.

III. Znak Czerwonego Krzyża

Znak Czerwonego Krzyża jest oznaką nietykalności. Auta i patrole sanitarne znajdujące się pod ochroną Czerwonego Krzyża mają być nie ostrzeliwane. Komendanci oddziałów mają pilnie baczyć, by neutralność i nietykalność tego znaku była ściśle przestrzegana.

IV. Szef sanitarny

Szef sanitarny urzęduje przy Komendzie Naczelnej.

V. Punkty opatrunkowe

Punkty opatrunkowe znajdują się:

1. Dom Techników z wysuniętymi punktami pomocniczymi:
 - a) Szkoła Kadecka,
 - b) Droga Wulecka,
2. Szkoła Sienkiewicza, ul. Polna
3. Zakład karny kobiet, ul. Ujejskiego
4. Internat Piramowicza
5. Szkoła Konarskiego
6. Zakład Braci Albertów, ul. Tercjańska
7. Szkoła Marii Magdaleny
8. Ul. Kordeckiego, róg Jadwigi
9. Ul. Świętokrzyska 11
10. Zamarstynów przy Komendzie

VI. Własność poległych

Własność poległych składa się w węzełkach opatrzonych nazwiskiem zmarłego w szpitalu na Technice.

VII. Służba sanitarna winna nosić odznaki Czerwonego Krzyża. Każda osoba nosząca odznakę tę, powinna posiadać legitymację uprawniającą do nosze-

nia. Żandarmeria ma sprawdzać, czy noszący odznakę sanitarną należy rzeczywiście do służby sanitarnej.

VIII. Raporty w sprawie rannych i zabitych

Zakłady sanitarne i punkty opatrunkowe nadsyłać będą codziennie rano wykaz imienny rannych (ciężko, lekko) i zabitych.

IX. Wstęp na lotnisko

Bez specjalnego pozwolenia Komendy Naczelnej wstęp na lotnisko jest bezwzględnie wzbroniony.

X. Przepustki uprawniające do ruchu wewnątrz rejonu wydaje Komenda Milicji Obywatelskiej, przepustki poza rejon WP tak dla cywilnych, jak dla wojskowych, wydaje tylko Komenda Naczelna.

XI. Artyleria

Mjr Marceli Śniadowski¹ otrzymuje rozkaz zorganizowania artylerii.

XII. Komenda Zamarstynowa

Por. [Walerian] Sikorski obejmuje komendę nad Zamarstynowem, Kleparowem i Obozem Janowskim.

Czyński m.p.

Odpis:

CAW, I.341.1, t. 67.

¹ Mjr Marceli Śniadowski-Jastrzębiec (ur. 3 I 1878 r. w Stanisławowie), inż., Legionista, Peowiak. 1–22 XI 1918 r. organizator i komendant artylerii obrony Lwowa. Zm. 15 III 1927 r. Pochowany na cmentarzu Obrońców Lwowa. Odznaczony VM 5 kl., KN, KW, awansowany do stopnia płk. Zob. *Przewodnik po Cmentarzu Obrońców Lwowa*. Opracował Jerzy Wereszyca, Warszawa 1989, s. 118.

Nr 41

1918 listopad 7, Lwów. — Rozkaz Naczelnej Komendy Obrony Lwowa do ataku 7 listopada, dla oddziałów polskich we Lwowie

ROZKAZ DO ATAKU

1. Ogólny plan. Jutro, dnia 7 XI 1918 r., rankiem znienacka przeprowadzimy atak na miasto, celem wyrzucenia nieprzyjaciela z miasta na wschód.
2. W akcji biorą udział:
 - a) Grupa Góry Stracenia, por. [Roman] Abraham,
 - b) Grupa Jura z autem pancernym, por. [Roman] Rogoziński¹,
 - c) Grupa kpt. Trzeźniowskiego,
 - d) rezerwy w kościele Jura, por. Turzeński².Komendę nad akcją obejmuje kpt. Kornin Tadeusz (Łodziński).
Główne uderzenie prowadzi Grupa Jura.
3. Uderzenie ma wyjść z obrębu Jura, ul. Mickiewicza, Zygmuntowska. Zamkniętą przez Plac Smolki, Jagiellońską i dotrzeć do czworoboku: Kasa oszczędności, pasaż Hausmanna, odwach główny, Dyrekcja Skarbu. Po opanowaniu zajmie teatr, skąd nawiąże łączność z oddziałem Góry Stracenia. Grupa Marii Magdaleny ma dbać o utrzymanie łączności ze skrzydłami oddziałów, które się wdarły na ul. Karola Ludwika.
4. Uderzenie przeprowadzić w ten sposób, że auto pancerne, przodem jadące, zwalcza etapami poważniejsze przeszkody po drodze silnym ogniem i śmiałym najazdem, podczas gdy główne siły, posuwające się jak najprędzej za autem, wykańczają zadanie. Następnie gromadzą się i w ten sam sposób opanowują dalsze etapy. Zaopatrzyć pierwsze oddziały w materiał potrzebny do przekroczenia przeszkód na ulicach (barykad).
5. Akcja rozpocznie się o godzinie 4⁰⁰ rano demonstracją prawego skrzydła grupy Trzeźniowskiego (Bujalskiego) przez ul. Stryjską na Koszary Piechoty przy ul. Jabłonowskich. Główny atak z energiczną demonstracją oddziału Marii Magdaleny i Góry Stracenia nastąpi równocześnie o godz. 5⁰⁰ rano.
6. Grupa Jura pozostawi słabe patrole dla ubezpieczenia dotychczasowej linii naokoło Koszar Ferdynanda, i ul. Bema. Por. Abraham pozostawi na Górze Stracenia placówkę, szachującą Koszary Ferdynanda od północy. Kpt. Trzeźniowski ma ubezpieczyć się od strony Cytadeli.

¹ Por. Roman Rogoziński (ur. 23 II 1893, Podwołoczyska). Student. 1–22 XI 1918 r. komendant pododdziału Dyrekcja Kolejowa (III odcinek). „Z załogą kilkunastu ludzi [...] dzięki niezrównanej odwadze utrzymuje się na placówce pomimo kilkakrotnego zupełnego otoczenia przez nieprzyjaciela i nawet kilkunastodniowego odcięcia od własnych oddziałów. Ponadto prowadzi w tym czasie kilka niezwykle śmiałych wypadów na nieprzyjaciela”. Za czyny te otrzymał VM 5 kl. nr 3193. Zob. CAW, VM 20–1440.

² Prawdopodobnie chodzi o por. Edwarda Turzańskiego (ur. 1887 r.).

7. Stanowiska komend:
kpt. Kornin – kościół Jura,
kpt. Trzeźniowski – Szkoła Marii Magdaleny,
por. Abraham – Góra Stracenia – przy pomniku Kapuścińskiego.
8. Oddział telefoniczny Komendy Głównej przeprowadzi połączenie telefoniczne: kościół Jura — Szkoła Marii Magdaleny i kościół Jura – Góra Stracenia.
9. Sygnały:
a) czoła wszystkich oddziałów dają sygnały raketami dla oznaczenia miejsca, w którym się w czasie poruszania znajdują,
b) zajęcie ważniejszych obiektów (Plac Smolki, Plac św. Ducha i teatr) sygnalizują rozpaleniem ogniska o dużym dymie na tych punktach,
c) sygnał dymny z Góry Jura oznacza wtargnięcie na ul. Karola-Ludwika, do tego rakiety owładnięcie teatru.
- O zajęciu każdego ważnego punktu należy prócz tego zameldować do Jura.
10. Grupa Trzeźniowskiego, kpt. Boruty-Spiechowicza i Góra Stracenia pozostawiają na swych odcinkach słabe siły, wszelkie zbędne siły wyślą uzbrojone, a możliwie zaopatrzone w sztylety, hełmy i rakiety i nakarmione o godz. wpół po 8-ej wieczór dziś przed Szkołą Konarskiego.
11. Nasi jeńcy znajdują się: ^a
12. Połaniec przynoszący rozkaz podaje czas.

Stanisław Nilski Łapiński, kpt.

Cz. Mączyński, op. cit., t. I, s. 235.

^a słowa nieczytelne

Nr 42

1918 listopad 7, godz. 12³⁰, Lwów. — Meldunek por. dr. Romana Abrahama do Dowództwa Obrony Lwowa

Ul. Rappaporta do nas nie należy, wobec czego nie mogę jej luzować, zwłaszcza, że nie mam ludzi. Co do trzech wojaków nic nie jest mi o nich wiadomo, oświadczam zaś, że ludzie, którzy są teraz pod moją komendą wszyscy są już wciągnięci do stanu sekcji „Góry Stracenia”, zaopatrzeni w legitymacje i po posterunkach rozstawieni.

Gdyby więc nawet dało się skonstatować, że ci trzej ludzie są teraz u mnie, nie jestem w stanie dekompletować mojego oddziału bez narażenia moich pozycji na cofnięcie się.

dr Roman Abraham, por.

Odpis

CAW, I.341.1, t. 120.

Nr 43

1918 listopad 7, Lwów. — Zestawienie rannych szpitala w Domu Technika

Lista rannych z dnia 7 XI 1918 r.

1. Feliszak Stanisław	Polski Legionista
2. Grabski Stanisław	Polski Legionista
3. Koterba Marceli	Polski Legionista
4. Dobrostański Jan	Polak
5. Sieracki Jerzy	technik (cywil)
6. Hassinger Jan	Polak (cywil)
7. Todt Stanisław	Polak
8. Zeglein Marcin	Polak (kolejarz)
9. Kaszuba Józef	Polak (kolejarz)
10. Tehek Kazimierz	Polski Legionista
11. Przytocki Antoni	Polak (chorąży)
12. Morawski Jarosław	Polak (nadporucznik)
13. Koch Maksymilian	Polak (cywil)
14. Sopotnicka	kobieta (krawcowa)
15. Seist Franciszek	Polski Legionista
16. Solski Kajetan	Polak (kolejarz)
17. Urbaniak Zofia	kobieta
18. Hemicz Stanisława	kobieta
19. Uciniek Maciej	żołnierz austriacki
20. Miziów Józef	Polski Legionista
21. Mrozowski Emil	Polski Legionista
22. Hiss Zygmunt	Żyd (porucznik austriacki)
23. Burzym Mieczysław	Polak
24. Wojciechowski Jan	Polski Legionista
25. Baden Dymitr	Ukraiński Legionista
26. Iwaniszyn Ferdynand	Ukraiński Legionista
27. Kuczma Mikołaj	Ukraiński Legionista
28. Kopiakiski Iwan	Ukraiński Legionista
29. Knigahoffer	Niemiec (żołnierz)
30. Opłatka Alojzy	Polski Legionista
31. Giwaldy Angello	żołnierz austriacki
32. Luskiewicz Karol	Polski Legionista
33. Marków Piotr	Ukraiński Legionista
34. Pyłyniak Wasyl	żołnierz austriacki
35. Furman Antoni	Polski Legionista (szofer)

Lista zabitych

1. Burian Stanisław	porucznik
2. Detz Adolf	

Lista zmarłych z powodu ran

1. Nieznany	
2. Wusatowski Tadeusz	Polski Legionista
3. Krylak Stanisław	Polski Legionista
4. Nieznany	
5. Morawski Antoni	Polski Legionista
6. Kukawski Jan	dziecko
7. Kasiński Adam	Polski Legionista
8. Wiron Justyn	Ukraiński Legionista
9. Cisty Teodor	żołnierz
10. Dzikowski Wasyl	Ukraiński Legionista
11. Konopka Kazimierz	Polski Legionista

prof. dr Adam Czyżewicz¹
Komendant szpitala

Odpis
CAW, I.341.1, t. 116.

Nr 44

1918 listopad 8, Lwów. — Komunikat Naczelnego Dowództwa Wojsk Ukraińskich

W noczi z 6 na 7 s.m. polski lejonisty i ozbrojeni widdiły cywilnych osob nastupały na kasarnju Ferdynada pry ul. Horodeckij. Nas widdił widper nastupajuczoho ptotywnyka i w pobidnim protynastupi piszow wpered, ta obezpeczyw kasarnju Ferdynanda. Polski watahy i lejonisty w bezładi ratuwałysja uteczeju, choronjaczysia za budiwlamy ułyci Bema, połyszajuczy na misci boju ponad 40 ubytych, miż nymy nemało polskich lejonowych oficeriw.

Nepryjatelški widdiły dnja 6 i 7, kilka raziw starałysja wzjaty – hołownu pocztu pry ul. Słowaćkoho. Koždyj nastup jich rozbywawsja ob. herojsku postawu naszych skorostrilnych widdiłiw. Ne możuczy w orużnim boju dobyty nasi stanowyszczca, nepryjatelški widdiły pidpałyły pocztu, bażajuczy wykorystały pożar dla swoich wijskowych zamiriw, wysłały parlamentariw z predłożenjam zastanowłennja bojewoj djalnosti w tij czastyni frontu – mawlaw – za dla spynnennja pożaru.

¹ Por. prof. dr med. Adam Czyżewicz (ur. 19 XI 1877 r.), prof. UJK. Pierwszy komendant szpitala „Technika”, od 11 XI 1918 r. naczelny chirurg.

Z ohladu na wojenne położennja ta z ohladu na te, szczo nepryjatel dwa razy zradływo złomyw dohowir prozawiszennja orużja, my ne zhodyłysja na take predłożenja. Za te ochoronoju ukraínskoho wjíska miíska požarna storozha hasyla horijuczij pocztowij budynok. Naszi stanovyszczu w tij czasti frontu, ne zważajucy na požar, wderżani.

Naszi wojenni operacji w okołyci Jezuitskoho horodu, jaki perewedeno wczora u weczery i sjohodnia w noci, uwinczałysja pownym uspichom. Nasze wjisko smiływym nastupom wyperło nepryjatelśki widdiły w horiszni kraj horoda. Zanjato ułycju Zygmuntiwśku i budynok dyrekcji żeliznyć.

Bila Pidzamczu naszi widdiły posunułysja aż poza Żółkiwśku rohaczku. Zanjato bilszu czast' Zamarstyniwśkoho peredmistja.

My zanjały takoz horu św. Jacka i otoczyły jiji wid polśkich ozbrojenych cywilnych osib.

Nasza artylerja z pownym uspichom ostriljuwała żeliznyczy objekty, obsodżeni zorużenoju polśkoju żeliznyczoju służboju.

Zradływi napady cywilnych Polakiw na naszych żowniriw i sanitariw poturjujutsja. Miż inszym na ul. Zełenyj wczera jakijś cywilnyj Polak zaskoczyw naszoho żownira z zadu, zawdawszy jomu nożem tjażku ranu w pęczi. Tak samo wczora na ul. Żowkiwśkij cywilni polśki osoby strilały do naszych likariw same w chwyli, jak wony perewjazowały ranenych. Pry ul. Karła Ludwyka na naszych żowniriw, jaki zamykały skład orużja Dzikowskoho, kuneno cywilnymi osobami miny.

Nasza choroba mužwa, pidoficyry i oficyry dokazuwały czudes sowjeju neustraszymoju widwahoju, poczuttjom obowjazku ta poswiatoju. Z wikon ul. Kraszewśkoho cywilna polśka pubłyka zustriczała naszi widdiły salwami striłiw, szczob zderżaty nasz pochid, odnakże naszi wojaki iszły nestrymno wpered.

Szef sztabu

Tłumaczenie:

W nocy z 6-go na 7-go bieżącego miesiąca polscy legionieści i uzbrojone oddziały cywilów przeprowadziły atak na koszary Ferdynanda przy ul. Gródeckiej. Nasz oddział odparł nacierającego wroga i podobnym kontratakiem ruszył do przodu zabezpieczając Koszary Ferdynanda. Polskie bandy i legionieści w bezładzie ratowali się ucieczką, kryjąc się za budynkami ul. Bema i pozostawiając na placu boju ponad 40 zabitych, w tym wielu oficerów legionów polskich.

Dnia 6 i 7 oddziały nieprzyjaciela kilkakrotnie próbowały zdobyć Poczte Główną przy ul. Słowackiego. Każde z ich natarć rozbijała bohaterska postawa naszych szybkostrzelnych oddziałów. Nie mogąc poprzez zbrojną walkę zdobyć naszych pozycji, wrogie oddziały podpaliły pocztę, zamierzając wykorzystać

pożar do celów wojskowych — wysłali parlamentariuszy z propozycją zaniechania działań wojennych w tej części frontu — tłumacząc to — potrzebą ugaszenia pożaru. Ze względu na sytuację bojową, oraz ze względu na fakt, iż nieprzyjaciel zdradliwie już dwukrotnie zrywał umowy o zawieszeniu broni, nie zgodziliśmy się na taką propozycję. Jednakże pod ochroną Wojska Ukraińskiego, miejska straż pożarna gasiła płonący budynek poczty. Nasze pozycje w tej części frontu, nie bacząc na pożar, zostały utrzymane.

Wojenne działania przeprowadzone przez nas w okolicach Jezuickiego Ogrodu wczoraj wieczorem i dzisiaj w nocy uwieńczone zostały sukcesem. Nasze wojsko śmiałym atakiem zepchnęło oddziały nieprzyjaciela w górny odcinek ogrodu. Zajęto budynek Dyrekcji Kolei i ulicę Zygmuntowską.

W okolicach Podzamcza nasze oddziały posunęły się aż poza Żółkiewską roгатkę.

Zajęto większą część Zamarstynowskiego Przedmieścia. Zajęliśmy także Górę św. Jacka i oczyściliśmy ją od uzbrojonych polskich cywilów.

Nasza artyleria z pełnym sukcesem ostrzeliwała kolejowe obiekty, obsadzone przez uzbrojoną polską służbę kolejową. Podstępne napady polskich cywilów na naszych żołnierzy i sanitariuszy powtarzają się. Między innymi wczoraj na ulicy Zielonej jakiś Polak w cywilu zaskoczył naszego żołnierza od tyłu, zadając mu nożem ciężką ranę w plecy. Również wczoraj na ulicy Żółkiewskiego polscy cywile strzelali do naszych lekarzy, w dodatku w chwili gdy opatrywali rannych.

Przy ulicy Karola Ludwika w stronę naszych żołnierzy, którzy zamykali skład broni Dzikowskiego jacyś cywile rzucili minę-granat. Nasi dzielni żołnierze, podoficerowie i oficerowie dali dowody swej nieugiętej odwagi, poczucia obowiązku i poświęcenia. Z okien ulicy Kraszewskiego cywilna polska publika witała nasze oddziały salwami strzałów, aby powstrzymać nasz przemarsz, jednakże nasi wojacy nieprzerwanie maszerowali do przodu.

Szef sztabu

Nr 45

1918 listopad 8, Lwów. — Komunikat nr VII Naczelnej Komendy Wojsk Polskich we Lwowie

Ukraińcy ściągnęli działa i ostrzeliwali z nich nieszkodliwie miasto. Oddziały ppor. Stanisława Wolaka¹ i ppor. Zygmunta Rudolfa² w śmiałym wypadzie opanowały Skniłów, zdobyły 12 armat, zagarnęły pociąg z transportem amunicji, wzięły do niewoli 1 oficera i 50 żołnierzy.

Bandy siczowników ciągnące z różnych stron na miasto zaopatrzone w karabiny maszynowe zostały rozbite i rozproszone przez nasze oddziały. W walkach tych oddział porucznika dr. Konstantego Dzieduszyckiego zdobył 3 karabiny maszynowe i zabrał do niewoli dwóch Ukraińców.

Walki na terenie dzielnic Zamarstynowskiej i Żółkiewskiej mają przebieg pomyślny. W walkach tych odznaczyli się chor. Józef Kotik, plutonowy Prokop, żołnierze: Biernacki, Wieniawski, Dębicki. Podchorąży Janusz Górecki zdobył samochód ciężarowy spędziwszy załogę. Patrole nasze docierają do drogi żółkiewskiej, podchodzą pod dworzec na Podzamczu.

W uzupełnieniu komunikatu nr V: Akcję zdobycia Głównego Dworca prowadził porucznik Jan Schram³. Obaj dowódcy plutonów ppor. Włodzimierz Jankowski⁴ i ppor. Zygmunt Zygmuntowicz⁵ w walce tej zostali zranieni. Brał w niej udział i aspirant of. [Władysław] Kolbuszowski⁶, który następnego dnia w obronie tegoż dworca poległ śmiercią bohaterską.

Odpis

CAW, I.400. 1534.

¹ Ppor. Stanisław Wolak (ur. 20 V 1891 r. w Drohobyczu), urzędnik PKW. 1–22 XI 1918 r. dowódca placówki roгатka Gródecka z fabryką chleba „Merkury”. Zdobywca Skniłowa i Bartatowa. Poległ na Persenkówce 20 IV 1919 r. Odznaczony VM 5 kl. nr 2942, KN, KW. Zob. CAW, VM 20–1471; S. Nicieja, op. cit., według indeksu (Filar V).

² Ppor. dr Zygmunt Rudolf (ur. 20 I 1897 r. we Lwowie), prawnik, aplikant sądowy. 1–22 XI 1922 r. komendant lotnego oddziału karabinów maszynowych.

³ Por. Jan Schram (ur. 20 I 1897 r. we Lwowie), prawnik, POW „Wolność” zdobywca i pierwszy komendant Dworca Głównego. Odznaczony VM 5 kl. nr 5732, KN, KW. Zob. CAW, VM 20–1444.

⁴ Ppor. Włodzimierz Jankowski (ur. 18 VIII 1892 r.), Legionista. 1–22 XI 1918 r. pierwsza załoga Szkoły Sienkiewicza, dowódca plutonu IV odcinka, ciężko ranny 3 XI 1918 r.

⁵ Ppor. Zygmunt Zygmuntowicz (28 XI 1881 r., Jezierna), Peowiak. Komendant plutonu na IV odcinku, ranny 4 XI 1919 r.

⁶ Pchor. Władysław Kolbuszowski-Korab (1896–1918). Mając 18 lat wstąpił do Legionów Polskich i służył w 4. pp. Student II roku filozofii na UJK i student konserwatorium we Lwowie. Poległ 3 XI o godz. 2⁰⁰. Odznaczony VM 5kl. nr 2954. Zob. *W obronie Lwowa i Wschodnich Kresów*, s. 104–105.

Nr 46
1918 listopad 8, Lwów — Rozkaz nr 8
Naczelnego Dowództwa Wojsk Polskich na Galicję Wschodnią

1. Uroczyste nabożeństwo

Z okazji rocznicy listopadowej odbędzie się dnia 1-go grudnia o godzinie 9⁰⁰ przed południem nabożeństwo w kościele garnizonowym (oo Jezuitów). Wszystkie Oddziały stacjonowane we Lwowie przysła delegacje.

2. Sądy

Sąd Polowy urzęduje we Lwowie przy ul. Sakramentek 14. **Karne** sądy cywilne podjęły również swe czynności. Areszty Sądu Polowego i **Krajowego** Sądu Karnego znajdują się przy ul. Batorego 3.

3. Doniesienia

Przypominam z naciskiem, że każdy osobnik, dostawiony **pod zarzutem** popełnienia czynu karygodnego, musi być bezwarunkowo bezzwłocznie przed odnośną władzą bezpieczeństwa przesłuchany. Doniesienie **karne** należy sporządzić krótko, z podaniem faktów, uzasadniających podejrzenie o **czyn** karygodny i naprowadzeniem dowodów.

Osoby cywilne za wyjątkiem osób **przychwyconych z bronią w ręku**, którzy podpadają sądowi doraźnemu, odstawiać należy z doniesieniem **do** Prokuraturii Państwa we Lwowie przy ul. Batorego 3, osoby wojskowe, do **Sądu** Polowego. Za przestrzeganie niniejszego zarządzenia czynię odpowiedzialnymi **komendantów** oddziałów.

4. Obóz jeńców

Zarządzam utworzenie obozu jeńców ukraińskich w **Dąbiu** — **Piaski** koło Krakowa z pomieszczeniem w istniejącym tamże obozie dla **jeńców**. Utworzyć się mający oddział wartowniczy wraz ze swoją Komendą tworzą **jednostkę** ekonomiczno-administracyjną. W skład Komendy wchodzi: 1 **kpt.** jako Komendant, 2 por., 1 ppor., 1 oficer likwidujący i 1 oficer prowiantowy.

Komendant zorganizuje bezzwłocznie odpowiedniej siły **oddział** wartowniczy w porozumieniu z dotyczącą komendą w Krakowie.

Ppor. Karol Fischer z tutejszej Intendentury obejmie funkcję **oficera** likwidującego obozu i w tym celu wyjedzie bezzwłocznie do **Dąbia-Piasków**, gdzie odbierze w zarząd dotyczące budynki obozu.

Transport jeńców do obozu rozpocznie się najpóźniej po **upływie** 48 godzin, partiami nie większymi ponad 200 ludzi dziennie. Odpowiednią z **pewnych** ludzi złożoną eskortą pod komendą oficerów, wyznaczy Komenda **Miasta** i wyda jej odpowiednie rozkazy i instrukcje.

5. Przesłuchiwanie jeńców

Każdy jeńiec wojenny musi być po dostawieniu przesłuchany **przez** oficera wywiadowczego.

6. Rewizje

Bez pisemnego rozkazu komendanta „Straży” lub komendanta oddziału (od baonu w górę) rewizji przeprowadzać nie wolno, z wyjątkiem bardzo ważnych i nagłych wypadków. Rozkaz przeprowadzenia rewizji, zawierać ma oznaczenie osoby uprawnionej do przeprowadzenia tej rewizji, tudzież osoby u której lub w której mieszkaniu ma być przeprowadzona rewizja przy udziale władz cywilnych.

7. Listy gończe

Oddział lub zakład Wojska Polskiego, w skład którego wchodzi Legionista Górski (bliższe daty nie znane), ma natychmiast zawiadomić tutejszą Komendę, a obwinionego odstawić do Sądu Polowego we Lwowie (ul. Sakramentek 14).

8. Przydziały i przeniesienia

1. Przydzielam dr. Allerhanda do ppłk [Michała] Tokarzewskiego w miejsce mjr. lekarza Jarnuszkiewicza.

2. Mjr lekarz dr Jarnuszkiewicz zostaje przydzielony do komisji werbunkowej we Lwowie.

3. Przenoszę ks. kapelana Janiewskiego w sanatorium na Hołosku do 30. pp. Obowiązki duszpasterskie dla chorych i rannych [obrzędki grecko-katolickiego] w szpitalu Lwowskim pełnić będzie ks. Antoni Szebec jako kapelan pomocniczy.

4. Por. Spirę z Grupy Operacyjnej gen. Roji, przydzielam do Oddziału Kwat. (Adiutantura). Por. Spira zlikwiduje swe agendy do dwóch dni i zorganizuje adiutanturę oraz w porozumieniu z szefem kancelarii – kancelarię oddziału kwatermistrza.

5. Ppor. Marian Pirgo zostaje tymczasowo przydzielony do biura kartograficznego.

6. Ppor. Józef Witoszyński z Oddziału rob. zostaje przydzielony do Intendentury oddziału kwatermistrza.

7. Przydzielam Zygmunta Siecińskiego oficera dys. II. hufca I. kompanii do Naczelnego Dowództwa Wojska Polskiego na Galicję Wschodnią. Wymieniony zgłosi się natychmiast w kancelarii Dyrekcji.

8. Przydzielam chorążego Kazimierza Winiarskiego, chorążego Józefa Klimka (Grupa mjr. Boruty-Spiechowicza), chorążego Tadeusza Pliszewskiego do Oddziału Kwatermistrza Naczelnego Dowództwa Wojska Polskiego.

9. Pchor. Stanisława Horodysko z Kadry Kawalerii (rtm. Machalski) przydzielam w charakterze kuriera do dyspozycji gen. dyw. [Tadeusza] Rozwadowskiego. Wymieniony zamelduje się natychmiast w Naczelnym Dowództwie Wojska Polskiego.

9. Rozwiązanie magazynów

Magazyny Komendy Szkoły Konarskiego mają być w ciągu dnia dzisiejszego oddane Intendenturze Komendy Miasta Lwowa, teren zaś z całym urządzeniem postawiony do dyspozycji referatu terenowego Komendy Oddziału Kwatermistrza mjr. Siarkiewicza.

10. Reorganizacja taborów – ref. mjr Siarkiewicz

Celem wykorzystania i równocześnie zaoszczędzenia teraz, tak drogiego materiału pociągowego tudzież równomiernego rozdziału tegoż materiału na wszystkie oddziały bojowe, zarządzam:

Z dniem 1 XII br. przyjmują wszystkie jednostki bojowe następującą ilość 2-konnych wozów taborowych, jako:

Tabor bojowy:

I. Piechota

A) Na jedną kompanię = 100 ludzi:

- 1 wóz amunicyjny
- 1 wóz prowiantowy
- 1 kuchnia polowa
- 1 wóz sanitarny.

B) Na sztab baonu w związku:

- 1 wóz materiałowo-techniczny
- 1 wóz tobołkowy (bagażowy)
- 1 wóz osobowy.

C) Na sztab samodzielnego baonu:

- 1 wóz dla chorych
- 1 wóz sanitarny
- 1 wóz materiałowo-techniczny
- 1 wóz osobowy
- 1 wóz tobołkowy
- 1 wóz kancelaryjny.

D) Na sztab pułkowy:

- 2 wozy sanitarne
- 1 wóz osobowy
- 2 wozy tobołkowe
- 1 wóz kancelaryjny.

II. Kawaleria

A) Na pluton kawalerii:

- 1 wóz amunicyjny
- 1 wóz prowiantowy (2 skrzynki kuchenne)
- 1 wóz furażowy.

B) Na sztab szwadronu lub dywizjonu:

- 1 wóz amunicyjny
- 1 wóz sanitarny
- 1 kuchnia polowa
- 1 wóz prowiantowy
- 1 wóz tobołkowy
- 1 wóz z kuźnią polową
- 1 wóz z materiałem technicznym i telefonicznym.

III. Artyleria

A) Na baterię artylerii (3 działa):

- 3 wozy amunicyjne (1 na działą)
- 1 wóz prowiantowy (2 skrzynki kuchenne)
- 1 wóz furażowy.

B) Na sztab dywizyjny (2 baterie):

- 1 wóz sanitarny
- 1 wóz osobowy
- 1 wóz tobołkowy
- 1 wóz z kuźnią polową
- 1 wóz z materiałem technicznym i telefonicznym.

IV. Oddział karabinów maszynowych

Na każde 2 karabiny maszynowe:

- 1 wóz przewozowy
- 1 wóz amunicyjny.

Wszystkie inne nadliczbowe konie, wozy tudzież cały zbędny materiał taborowy ma być natychmiast oddany kadrze taborów, przy ul. Janowskiej 1/21.

Tamże zorganizowany zostanie Dywizjon Taborów, który służyć będzie do uzupełniania poszczególnych taborów bojowych, przewozu materiałów dla zapotrzebowania wojskowego, tudzież do wyposażenia w tabory sztaby i nowo powstające jednostki bojowe, według zarządzeń Oddziału Kwatermistrzowskiego.

Równocześnie z tym rozkazem przechodzą wszystkie niżej wymienione zakłady:

1. Koszary Taborów przy ul. Arciszewskiego,
2. Warsztaty i składy materiałów przy ul. Janowskiej 1/21.
3. Warsztaty i składy materiałów przy ul. Na Błonie 1/10.
4. Skład materiałów taborowych przy Dworcu Czerniowieckim.
5. Warsztaty w Gródku Jagiellońskim pod komendę Oddziału Kwatermistrzowskiego.

Komendy wszystkich formacji w obrębie urzędu kwatermistrzowskiego oddadzą bezzwłocznie 5 % ze swoich ludzi do dyspozycji kadrze taborów przy ul. Janowskiej 21. W tym celu należy wybrać ludzi do boju niezdolnych a umiejących się o ile możliwości obchodzić z końmi.

Dotychczasowi komendanci wyżej wymienionych zakładów, jako też po przeprowadzeniu tej reorganizacji zbędni komendanci poszczególnych taborów, zgłoszą się 2 XII o godz. 3⁰⁰ po południu, u referenta Taborów, ul. Fredry 1/4a, II. p.

Za zgodność:

Tadeusz Krzanowski, por. adiutant

Rozwadowski m.p., gen. dyw.

Oryginał

CAW, I.312. 25, t. 1.

Nr 47
1918 listopad 8, Lwów. — Rozkaz dzienny nr 5
Komendy Naczelnej we Lwowie

- I. Adresy Agend Komendy Naczelnej
1. Komendant, adiutantura, referat amunicyjny	ul. Grunwaldzka 8 I p.
2. Referat techniczny	ul. Grunwaldzka 10
a. Sekcja telefoniczna	ul. Grunwaldzka 10 I p.
b. sekcja lotnicza Park lotniczy	
c. sekcja automobilowa (oddział ruchu)	ul. Nabelaka,
(oddział warsztatowy)	ul. Polna 56
(centrala benzyny, smarów)	ul. Polna 11
d. sekcja pirotechniczna	ul. Listopada 37 II p.
3. Referat sanitarny	ul. Grunwaldzka 12
4. Intendentura	ul. Grunwaldzka 12
5. Referat prasowy	ul. Grunwaldzka 9
6. Referat polityczny	ul. Grunwaldzka 11
- Oddziały zwracają się w specjalnych sprawach wprost do odpowiednich referatów.
- II. Komenda żandarmerii polowej ul. Chocimska 2.
- III. Ordynansom konnym zakazuje się [—]^a niepotrzebnego galopowania po ulicach.
- IV. Wszystkie sprawy należy załatwiać jedynie w drodze służbowej przez komendy oddziałów, odcinków, grup.
- V. Ostrożność w rozmowach telefonicznych. Ze względu na możliwość podsłuchania rozmów telefonicznych przez nieprzyjaciela, należy zachować jak najdalej idącą ostrożność. Podawanie hasła, dyspozycji operacyjnych itd. telefonem jest niedopuszczalne.
- VI. Uznanie. Za sumienną i gorliwą pracę przy prowadzeniu robót nad siecią telefoniczną wyrażam uznanie sekcji telefonicznej.
- VII. Wożenie kobiet automobilami jest surowo zakazane — osobiście odpowiedzialni są za to komendanci, którym wóz do dyspozycji oddano. Wyjątek stanowią sanitariuszki, wszelkie inne kobiety muszą mieć pisemne zezwolenie.
- VIII. Prawo rekwizycji materiałów i narzędzi technicznych mają tylko ci, którzy posiadają na odwrotnej stronie legitymacji pozwolenie odnośnego komendanta koramizowane przez podpis i pieczęć Komendy Naczelnej.
- IX.auta Czerwonego Krzyża mogą być li tylko do użytku sanitarnego używane. Wszelkie inne używanie tych samochodów będzie przez żandarmerię pociągane do surowej odpowiedzialności. Wszystkie punkty opatrunkowe donoszą w raportach, czy auta takie posiadają.

- X. Punkty opatrunkowe nowo otwarte: 10. ul. Potockiego róg Białaka 11. Szkoła Marii Magdaleny, 12. Rzęsna Polska.
- XI. Szpital Nr 11 WP z oddziałem wewnętrznym i chirurgicznym został otwarty w barakach szpitalnych naprzeciw Domu Inwalidów. Wszystkie punkty opatrunkowe w pobliżu tego szpitala odsyłają do niego rannych.
- XII. Uznanie. Doc. dr Bildenreiner od pierwszego dnia walk niósł pomoc chirurgiczną w dzień i w nocy naszym żołnierzom w szpitalu na Technice. Jako neutralny otrzymał zezwolenie na wjazd. Składam mu niniejszym podziękowanie za pełną poświęcenia pracę.
- XIII. Dział milicji i dział werbunku przechodzą pod kontrolę nowo utworzonego referatu politycznego, ul. Grunwaldzka 11, parter, gdzie też są wydawanie przepustki dla osób cywilnych, opuszczających teren operacyjny.
- XIV. Punkt zbiorowy dla odjeżdżających na zachód, urządzony został przy ul. Gródeckiej 95 (linia Hamburg – Ameryka), gdzie też są kwatery i skład grupami odprawia się do pociągu o godz. 7⁰⁰ rano, opatrzonych w przepustki od Komendy Naczelnej.
- XV. Legitymacje żandarmerii polowej mają być zaopatrzone w uwagę o przydziale danego żandarma i w podpis Komendanta Żandarmerii.
- XVI. Nagrody za zdobytą broń. Do Komendy Naczelnej zgłosił się ofiarodawca, który zobowiązał się za każdy zdobyty na nieprzyjacielu, od dnia dzisiejszego karabin maszynowy płacić stale koron 1000, za każdy karabin koron 50.
- Dowódcy oddziałów zechcą tedy po zbadaniu faktów, wystawić zdobywcy odpowiednie poświadczenie i wysłać go do Komendy Naczelnej.

Czyński m.p.
[kpt. Czesław Mączyński]

Odpis
CAW, I. 341. 1, t. 67.

^a słowa nieczytelne

1918 listopad 8, Lwów. — Raport por. dr. Romana Abrahama
do Komendy Naczelnej Obrony Lwowa

Raport

1. Melduję, że otrzymane wczoraj od (Komendy) Szkoły Konarskiego polecenia nie dają się wykonać ze względu na to, że nie są przystosowane do terenu i do rozmiaru rozporządzanych sił.

Uważam odkomenderowanie por. [Waleriana] Sikorskiego¹, który częściowo zabezpieczał mi tyły: Błonia Janowskie – Frydrychówka (2,5 km) w inne miejsce, co się wczoraj stało, za szkodliwe, gdyż z powodu tego muszę moimi skromnymi siłami również zabezpieczać tę linię.

- Od lewego skrzydła mojego stanowiska mam same laski oraz cementarz izraelski (około 1,5 km). Ubezpieczanie i patrole w laskach są niezmiernie trudne i o wiele uciążliwsze niż na terenie otwartym.

Mimo mojej prośby nie otrzymałem nawet jednej słabej patroli konnej, która by mi ułatwiła zadanie.

2. W walkach ulicznych stoją moje patrole na ulicach św. Anny, Rappaporta, Szpitalnej, Źródlanej i Pod Dębem. Tak niezmiernie ważnych w walce ulicznej ręcznych granatów, mimo usilnych prośb nie posiadamy dotychczas.
3. Na odcinku Góry Stracenia, stoją od dnia 4 bm. rano (poniedziałek) i od tego dnia nie było na tym odcinku, tak niezmiernie ważnym, żadnego z oficerów taktycznych ani Komendy Głównej, ani Szkoły Konarskiego. Punkt ten dominujący nad miastem, z którego trzymamy w szachu częściowe siły ukraińskie między torem kolejowym Podzamcze ku rogiatkom Kleparowskiemu, jako też ostrzeliwując poszczególne obiekty ukraińskie, możemy wspomagać posterunków naszych akcją w mieście – musi być, moim zdaniem, odpowiednio zabezpieczony i bezwzględnie utrzymany.
4. Oficerowie moi i ludzie upadają ze zmęczenia i proszą o pozwolenie wyboru z oddziałów uzupełniających odpowiednich sił, wyszkolonych w obchodzeniu się z karabinami maszynowymi.
5. Od dnia 4. bm. do 7. byłem zdany na własną aprowizację. Dopiero od wczoraj kuchnie polowe dowożą mi żywność z ogromnym opóźnieniem.
6. Z powodu braku płaszców muszę patrolom i wartom, które odchodzą na stanowiska mieniać i pożyczać płaszcze od tych, którzy je mają. Stan obuwia wprost rozpaczliwy.

Wczoraj otrzymałem w ^{na} jeden (!) płaszcz i 4 pary butów. Dotkliwie zimno zmusza mnie do natychmiastowego posłusznego żądania wydania większej ilości płaszców, koców i obuwia.

¹ Por. Walerian Sikorski (ur. 18 XI 1876 r., Kamionka Strumiłowa), nauczyciel, POW „Wolność”. 1–22 XI 1918 r. komendant VI odcinka „Podzamcze”. Odznaczony VM 5 kl. nr 5733, KN, KW. Awansował do stopnia ppłk. Zob. CAW, VM 20–1448.

7. Proszę o przysłanie natychmiastowe desek, gwoździ, siekier i zastupów, wraz z 6-ciu robotnikami (mogą być jeńcy): muszę bowiem z powodu ostrzeliwania szrapnelami, budować kryty szaniec na Górze Stracenia.
8. Proszę posłusznie o odpowiedź i załatwienie na każdy z poszczególnych punktów.
9. Melduję, iż w ciągu wczorajszej nocy i dzisiejszego dnia miałem 1 zabitego – Antoni Furman² 1.18 i 1 rannego w rękę i nogę legionistę Jana Kowalskiego³.
10. Artyleria Ukraińska ostrzeliwała nas, jako też Kleparów, gdzie zburzono 3 domy.

dr Roman Abraham, porucznik

Odpis
CAW, I.341.1, t. 120.

^a opuszczono dwa słowa nieczytelne

Nr 49
1918 listopad 8, godz. 18⁰⁰, Lwów. — Rozkaz por. dr. Romana
Abrahama do oddziału karabinów maszynowych odcinka III
„Góry Stracenia”

1. Lewy karabin maszynowy odchodzi z celowniczym Ludwikiem Gajewskim na ul. Bema.
2. Prawy karabin maszynowy pozostaje na stanowisku w pogotowiu.
3. Z każdego posterunku zebrań po 1 człowieka. Ludzie Ci utworzą łańcuch strzegący pozostałego karabinu maszynowego w promieniu 300 kroków (szczególniej koszary Ferdynanda i ul. Bema).
4. 1 para koni jest w pogotowiu przy komendzie dla zabrania karabinu maszynowego.
5. Z koszar Trenu w razie potrzeby cofać się ostrzeliwując ku Górze Stracenia.
6. Góra Stracenia ma być bezwarunkowo utrzymana do godz. 1/2 4 rano.

dr Roman Abraham, porucznik

Odpis
CAW, I.341.1, t. 120

² Nazwisko to nie figuruje w obsadzie odcinka „Góra Stracenia”.

³ Tadeusz Franciszek Jan Kowalski, ur. 24 XI 1896 r., szer., student, 10–22 XI 1918 r.

NA ODSIECZ DO LWOWA!

Słabną już ramiona bohaterskich obrońców
Lwowa.

Ich garstka maleje ale trzyma się nadludz-
kim wysiłkiem i czeka pomocy.

Niech każdy z nas pamięta, że krew tych
najszlachetniejszych

O POLSKĘ WALCZĄCYCH
spadnie na jego sumienie!

jeśli się do odsieczy nie przyczyni.

Każda chwila jest droga! Każdy ochotnik może ocalić setki rodaków!

Kto chce bez zwłoki wstąpić do wojska, nby znaleźć się w oddziałach,
spieszących na pomoc, **NIECHAJ JEDZIE NATYCHMIAST DO KRAKOWA**
i zgłosi się tam

W BIURZE ODSIECZY DLA LWOWA.

Uniwersytet II. p. od 10-1 i od 5-7.

Rodziny ochotników otrzymają zasiłki wojskowe.

Nie przyjmuje się ochotników poniżej lat 17 skończonych.

Krakowskie Biuro odsieczy dla Lwowa:

Godlewski, Grabowski

Konopczyński, Kostecki, Siedlecki, Sikora, Stronki

Nr 50
1918 listopad 8, godz. 23²⁰, Lwów. — Rozkaz dla oddziałów
odcinka III „Góry Stracenia”

ROZKAZ ATAKU

Stosownie do rozkazu do ataku Głównej Komendy, zarządzam o godz. 5⁰⁰ rano – 9 XI rozpoczyna sektor odcinka „Góry Stracenia” równoczesny atak na pozycje Ukraińskie.

Ustępujące 3 grupy posuwać się będą w kierunku południowo-wschodnim na miasto:

1-sza grupa pod dowództwem ppor. [Tadeusza Nowosielskiego]¹, któremu zostanie przydzielony 1 karabin maszynowy i odpowiednia ilość ludzi posuwać się będzie z Góry Stracenia przez ul. Kleparowską, Rappaporta, św. Anny, Bersteina, Kazimierzowską w kierunku przedłużenia ul. Karola Ludwika. Do tej grupy przydzielony zostaje zastępca oficera p. Zachara.

2-ga grupa pod dowództwem por. [Tadeusza] Bobera² posuwa się ulicą Rappaporta lub Meiselsa, Szpitalną, ku Słonecznej i placowi Zbożowemu. Do grupy tej przydzielony zostaje wachmistrz [Teofil] Wiszniewski.

3-a grupa pod dowództwem ppor. [Erwina] Koszulińskiego³ pójdzie ul. Weteranów, Inwalidów przez Szpitalną i Źródlaną na Berka Joselowicza do Słonecznej.

Ludzie zostaną wg rozporządzalnych sił przydzieleni.

[Ppor. mgr Witold] Kozak⁴ prowadzi karabin maszynowy 1-ej grupy (prawym karabinem maszynowym).

Wszystkie grupy wysyłają b. często i stale wzajemnie łączników, a następnie, w razie posunięcia się naprzód, raport na Górę Stracenia.

Góra Stracenia kryta będzie przez 5-ciu ludzi pod dowództwem chor. [Mieczysława] Dobiji⁵.

¹ Por. Tadeusz Nowosielski (1894–?). W 1912 r. ukończył Gimnazjum we Lwowie, następnie studiował rolnictwo na UJK. W 1915 r. wcielony do armii austriackiej, ukończył szkołę lotniczą. W 1918 r. w 8. p. uł., następnie w 3. p. uł. Wielkopolskich (17. p.uł.). Odznaczony VM 5 kl. nr 3051 za walki w oddziale „Góry Stracenia”. W listopadzie 1920 r. zdemobilizowany, dzierżawił majątek rolny. Zob. CAW, VM 20–1427.

² Por. Tadeusz Bober (ur. 12 X 1894 r., Chodorów), PKW. 1–22 XI 1918 r. komendant placówki i plutonu.

³ Ppor. Erwin Koszuliński (ur. 1892 r. we Lwowie), ranny 12 XI 1918 r.

⁴ Ppor. Witold Kozak (ur. 27 IV 1897 r. we Lwowie), prawnik, 4–22 XI 1918 r. – komendant oddziału karabinów maszynowych.

⁵ Chor. Mieczysław Dobija (ur. 17 XI 1884 r., we Lwowie), dr praw, PKW.

Oddziałek ten strzeże magazynu, jako też trenu. Tren dowozi na żądanie amunicję i jedzenie.

Posuwać należy się bardzo oględnie, nie narażając ludzi.

Zaznaczam, że chodzi mi tylko o następowanie na nieprzyjaciela, a nie brawurowe atakowanie, gdyż grupa nasza nie ma za zadanie przeprowadzenia głównego uderzenia.

Lewy karabin maszynowy z ppor. Koszulińskim, komendantem 3-ej grupy idzie z nim przydzielony chor. [Sławosz] Szydłowski⁶.

Chor. [Kazimierz] Buntner⁷ z trzema ludźmi – latający łącznik.

dr Roman Abraham
porucznik

Odpis:

CAW, I.341.1, t. 120.

Nr 51

1918 listopad 8, Kraków. — Odezwa Krakowskiego Biura Odsieczy dla Lwowa

NA ODSIECZ DO LWOWA!

Słabną już ramiona bohaterskich obrońców Lwowa.

Ich garstka maleje, ale trzyma się nadludzkim wysiłkiem i czeka pomocy.

Niech każdy z nas pamięta, że krew tych najszlachetniejszych, o Polskę walczących, spadnie na jego sumienie, jeśli się do odsieczy nie przyczyni.

Każda chwila jest droga! Każdy ochotnik może ocalić setki Polaków!

Kto chce bez zwłoki wstąpić do wojska, aby znaleźć się w oddziałach, spieszących na pomocy, niechaj jedzie natychmiast do Krakowa i zgłosi się tam w biurze odsieczy dla Lwowa:

Uniwersytet II p. od godz. 10⁰⁰–1⁰⁰ i od 5⁰⁰–7⁰⁰.

Rodziny ochotników otrzymają zasiłki wojskowe.

Nie przyjmuje się ochotników poniżej lat 17-tu skończonych.

⁶ Chor. Sławosz Szydłowski (ur. 1894 r., Staszówek, pow. Sandomierz), student inżynierii górnictwa, PKW.

⁷ Chor. Kazimierz Buntner (ur. 18 II 1898 r. w Stryju), prawnik, PKW.

Krakowskie Biuro Odsieczy dla Lwowa:
Godlewski, Grabowski, Konopczyński, Kostanecki,
Siedlecki, Sikora, Stroński¹

Cz. Mączyński, op. cit., t. I, zał. nr 39 do s. 294. „8 listopada – pisze Mączyński – wyleciał ze Lwowa prof. Stroński, którego uprosiliśmy, aby objął ster i kierownictwo pracy agitacyjno-uświadamiającej. W Krakowie zajął się on zorganizowaniem Biura Odsieczy dla Lwowa”.

Nr 52

1918 listopad 9, Lwów. — Komunikat nr VIII Naczelnej Komendy Wojsk Polskich we Lwowie

Zażarte, krwawe walki toczyły się w Ogrodzie Jezuickim i w ulicy Bema, gdzie odparliśmy ataki nieprzyjacielskie przyprawiając go o duże straty. Paweł Szatkowski podoficer z oddziału por. dr. Romana Abrahama, wziął tu do niewoli dwóch podoficerów ukraińskich, byłych policjantów.

Na Kleparowie pociski artylerii ukraińskiej, która w dalszym ciągu ostrzeliwuje miasto, zburzyły trzy chałupy.

Obsadziliśmy kościół św. Anny. Z resztą sytuacja nie zmieniona.

Odpis
CAW, I.400.1534.

¹ Stanisław Stroński (ur. 18 VIII 1882 r.–20 X 1955 r.). Prof. UJ, działacz SND. Poseł do Sejmu Krajowego. 1914–1917 internowany przez władze austriackie. Poseł I–III kadencji. Minister w rządzie gen. W. Sikorskiego. Od 1951 r. pracował na Polskim Uniwersytecie na Obczyźnie. Zob. *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, s. 439.

1918 listopad 9, Lwów. — Komunikat Naczelnego Dowództwa Wojsk Ukraińskich

Grupa por. dr. Ciokana wykonała śjohodni znow kilka wdatnych operacji. Liwe kryło zdobyło ułyciu Kraszewśkoho, a prawe kryło wzięło przystupom ułyci Krasićkich i Zygmuntiwśku. Osobływo spiływyj nastup wykonano na pałacu gr. Gołuchowskoho i gr. Jabłonowskoho; okruženo z dwoch storin dyrekcju żeliznyć.

Koszary Ferdynanda były czerez deń w nużnym worožim ohni. Naszi skorostriły ostriljuwały wikna tych kamjanyć, z kotorych padały worożi striły i poneśły worohy bilszi wtraty w ranenych i ubytych. Załoha ostriljuwała takož nepryjatela, de łyszeń johu pobaczyła na susidnich podwirjach i ułycjach. Można było baczyty trupiwi i ranenych, jakich Polaki pospizno prjatały. Harno spy-sawsja skorostrił sotnio czet. Kupczyńskoho, jakij rozbyw hurtok lehjonistiw, szczo były zibratysja na hori Wiszniowskoho i nepokojił worohiw ciłyj deń tak, szczo wony ne mohły nide pokazatysja na ułycjach.

Obsada koszar na Zamarstynowi rozbyła nepryjatelśku kołonu, szczo iszła z Hycliwśkoj hory w naprjami riżni ta hnała chudobu.

Nasza artylerja strilała śjohodnia duże cilno ta z wełykim uśpichom. Odnym wystrilom rozbyła maszynowyj kris, jakij buw pomiszczenyj na wezi kostela św. Ełysawety. Śjohodnia 8. padolysta koło 5 hod. rano poczałasja striljanyna wid storony Jezuitśkoho horodu i woroh z poczatku odyncem, a potim rozstrilnoju poczał pidswatysja w storonu pałaty gr. Gołuchowskoho. Po kilkoch chwyłynach nadjichaw tjażkij awtomobil z maszynowym krisom. Naszi strilci z ciłoju zawzjatistju, jaka charakteryzuje naszych Hucułiw, widbywały nastup. Chor. Osyp Scinskij wymiriw swij kris w otwir awta, de buw maszynowyj kris i trjoma cilnymi wystrilamy zrobył johu nezdatnym do dalszoh borot'by i wono zaraz w pospichu zawernuło z ul. Mickewycza w storonu płoszczi św. Jura, zwidki nastupaw woroh. Woroži rozstrilni poczały miszatysja i w perepłosi wtikały w naprjami dyrekcji żeliznyć, łyszajuczy za soboj welyke czysło ubytych i ranenych.

Załoha Cytadeli widbyła bez trudu wsi proby worožych widdiływ i cywilnych band, nabłyżytyjsja. Za kaźdm nastupom Polaki w perepłosi wtikały, pošajuczy za soboj ubytych i ranenych.

W ostatnich bojach widznaczyłysja naszi chorobri Siczowi Strilci-Hucuły i żaden strił z jich kris ne pizow na marne. Swojeju chołodnokrownostoju i wytrwannjem na zajnjatych stanowyszczach dajut wony prykład neustraszmych borciw. Zresztuju ne możywo wyczysłyty wsi poodynoki herojśki podwyhy wsich czastyn Ukraińskoho Wijśka; wystarczyt' tylki pidkresłyty, szczo wsi naszi wojaki, stari i mołodi, znamenyto rozumijut i wykonujut swoji obowjazki suproty Ridnoho Kraju.

Tłumaczenie:

Grupa por. dr. Ciokana wykonała dziś znów kilka udanych operacji. Lewe skrzydło zdobyło ulicę Kraszewskiego, a prawe skrzydło szturmem zdobyło ulicę Krasickich i Zygmunta. Szczególnie śmiały atak przeprowadzono na pałac gr. Gołuchowskiego i gr. Jabłonowskiego; z dwóch stron okrążono dyрекcję kolei. Koszary Ferdynanda przez cały dzień były pod ostrzałem wroga. Nasze karabiny maszynowe ostrzeliwały okna w tych kamiennicach, z których padały wrogie strzały przez co doznali oni znaczne straty w rannych i zabitych. Nasza załoga ostrzeliwała wroga praktycznie wszędzie, na sąsiednich podwórzach i ulicach. Można było zobaczyć ciała zabitych i rannych, które Polacy w pośpiechu sprząтали. Dzielnie spisał się karabin maszynowy sotnio-czotowego Kupczynskoho, który rozbił oddział legionistów i którzy zebrali się na górze Wiszniowskoho i nękał ich przez cały dzień tak, że w żaden sposób nie mogli wyjść na ulicę.

Załoga koszar w Zamarstynowie rozbiła kolonię nieprzyjaciela idącą z Hyclowskiej Góry i pędzącą bydło w kierunku rzeźni. Nasza artyleria strzelała dziś bardzo celnie, osiągając duże sukcesy. Jednym strzałem rozbiła pozycję karabinu maszynowego, który umieszczony był na wieży kościoła św. Elżbiety.

Dziś 8 listopada około godz. 5 rano od strony Jezuickiego ogrodu rozgorzała strzelanina i wróg początkowo pojedynczymi strzałami a potem pod ostrzałem zaczął przesuwać się w stronę pałacu gr. Gołuchowskiego. W chwilę później nadjechał samochód pancerny z karabinem maszynowym. Nasi strzelcy z pełną zawziętością jaka charakteryzuje Huculów, odpierali ataki. Chor. Osyp Scinskij wymierzył swój karabin w otwór w aucie, gdzie znajdował się karabin maszynowy i trzema celnymi strzałami sprawił, że stał się niezdolnym do dalszej walki, co spowodowało jego pośpieszny powrót z ulicy Mickiewicza w stronę placu św. Jerzego, skąd nacierał nieprzyjaciel. Wśród strzelców wroga powstało zamieszanie i w popłochu zaczęli uciekać w kierunku dyрекcji kolei, pozostawiając za sobą wielu rannych i zabitych. Załoga Cytadeli bez trudu odpierała wszystkie próby przybliżenia się przez oddziały wroga i cywilne bandy. Po każdym natarciu Polacy uciekali w popłochu, pozostawiając za sobą zabitych i rannych. W ostatnich bojach odznaczyli się dzielni Siczowi Strzelcy – Huculi i żaden strzał z ich karabinu nie poszedł na marne. Swą zimną krwią i wytrzymałością na zajmowanych stanowiskach dają przykład nieustraszonych bojowników. Zresztą niemożliwym jest wymienić wszystkie bohaterskie czyny wszystkich części wojska ukraińskiego; wystarczy tylko podkreślić, że wszyscy nasi żołnierze starzy i młodzi, znakomicie rozumieją i wykonują swoje obowiązki w stosunku do swego kraju.

Szef Sztabu

„Diło” nr 258 z 11 XI 1918 r.

**1918 listopad 9, Lwów. — Rozkaz dzienny nr 6 Komendy Naczelnej
Wojska Polskiego we Lwowie**

- I. Spisy oficerów. Przypominam, iż spisy oficerów znajdujących się w oddziałach bezzwłocznie wykonać należy. Wymienić rodzaj funkcji (komendant plutonu, kompanii, odcinka, grupy, adiutant itd.).
- II. Wywiady. Ludzi, którzy mają wiadomości i meldunki o nieprzyjacielu odsyłać do oddziału wywiadowczego kpt. Kmity¹, ul. Grunwaldzka 8, I p. na prawo, gdzie też należy wysyłać ludzi na przesłuchanie i wszelkie wieści o nieprzyjacielu.
- III. Pochwały. Oddziałowi por. [Romana] Abrahama, w szczególności podoficerowi Pawłowi Szatkowskiemu wyrażam za dzielne zachowanie się wobec nieprzyjaciela uznanie i pochwały.
Pochwałę i uznanie wyrażam dalej tym wszystkim podkomendnym por. [Adama] Świeżawskiego, jak por. Wasser², ppor. [Alfred] Rapacki³, żołnierze: Stanisław Grabski, [Kazimierz] Pittner i Kiełbasiewicz.
- IV. Oddawanie broni krótkiej. Nakazuję komendantom oddziałów odbierać krótką broń żołnierzom posiadającym karabiny. Rewolwery i pistolety oddawać do składu broni w Szkole Konarskiego.
- V. Oddział telefoniczny ma zmienić na swoich oznakach czerwone T na czarne.

Czyński m.p.
[kpt. Czesław Mączyński]

Odpis:
CAW, I. 341. 1, t. 67.

¹ Kpt. Juliusz Stasiniewicz (ur. 2 II 1886) ps. Kmita

² Brak w wykazie oficerów II odcinka.

³ Ppor. Alfred Rapacki (ur. 29 VI 1897, Brody), Legionista, PKW. Komendant placówki, prawa brama grecko-katolickiego Seminarium Duchownego od ul. Kopernika – Reduta Piłsudskiego.

1918 listopad 9, Lwów. — Rozkaz dzienny i meldunki
por. dr. Romana Abrahama

Przysięgam uroczyście, przyjęte na siebie obowiązki żołnierza spełnić zawsze i wszędzie z całą sumiennością, bez względu na trudności i przeszkody, choćby z narażeniem zdrowia i życia własnego.

Nie zaniedbam niczego, aby przyczynić się wszelkimi siłami do utrzymania ładu i porządku, być wzorem karności i posłuchu żołnierskiego, w ogóle nie zaniedbać niczego, aby jak najwyżej wznieść świątynię zawsze sztandar bojownika za Wolność, Niepodległość i Całość Polski.

Hasłem mym będzie Bóg i Ojczyzna!

Tak mi dopomóż Bóg!

Odcinek II. 2. kompania oddział karabinów maszynowych.

Patrol mój, który był pod dowództwem sekcyjnego legionisty Piotra Czerniaka dotarł do placu Zbożowego i trzymał go dotychczas. Cofnięty został na rozkaz głównego dowodzącego atakiem kapitana [Tadeusza] Łodzińskiego.

Patrol miał 2 ciężko rannych, a mianowicie:

1. Franciszek Gerlach
2. Rudolf Kuczyński

Odcinek III, 2. kompania, oddział karabinów maszynowych.

Do Komendy Głównej Wojsk Polskich.

Melduję, iż jesteśmy na Górze Stracenia bardzo silnie ostrzeliwani 10 cm granato-szrapnelami ukraińskimi.

Żądam posłusznie wykonania 7-ego punktu mojego raportu do Komendy Naczelnej z dnia 8 XI. (Oдноśnie do desek, sastupów, gwoździ, siekier i sił roboczych dla zbudowania szańców), jako też jednego nowo sformowanego plutonu pomocniczego.

Ludzie nasi upadają ze zmęczenia, bo są ciągle (oddział 1-go karabinu maszynowego wraz z 15-ma ludźmi) do cudzych odcinków komenderowani. Przez całą noc dzisiejszą na odcinku ul. Bema walczył nasz karabin maszynowy z 15-ma ludźmi.

Dziś miał sektor Góry Stracenia znowu 2-ch ciężko rannych;

1. Franciszek Gerlach (twarz, rozbity nos)
2. Rudolf Kuczyński (przestrzał przez udo, kość pachwinowa)

9.11.18 dr Abraham, porucznik

Do Komendy Głównej przez komendanta „Konarski”

Melduję, iż Paweł Szatkowski wraz ze swoim patrolem wziął do niewoli dwóch wachmistrzów ukraińskich, a mianowicie:

1. Juliana Kucnio, byłego wachmistrza policji,
2. Łukasza Hołowkę byłego wachmistrza policji.

Wachmistrz Kucnio zeznaje, że należy do oddziału ukraińskiego w sekcji policji. Siły ukraińskie w Dyrekcji Policji podaje na 250 do 300 ludzi. Komentantem tego oddziału jest por. [Michał?] Lewicki. Płatni są ludzie zwyczajni po 20 kor, wachmistrze po 100 koron na 10 dni.

Jedzenie dobre. Napływ ochotnika wielki. Opowiada, iż wczoraj już było wiadomym, że artyleria polska stoi na Górze Hyclowskiej. Straty dzienne podaje na kilku zabitych i kilkudziesięciu rannych.

Siły Ukraińców w Koszarach Ferdynanda podaje na 300 ludzi.

Wachmistrz Hołowka zeznaje, że był w oddziale znajdującym się w kasarni Policji i siły w tejże kasarni podaje na 200 ludzi. W kasarni Ferdynanda podaje siły na 190 ludzi. Zeznaje dalej, że tej nocy przyjechała cała bateria artylerii ukraińskiej z Czerniowiec.

Wczorajsze strzały oddawała armatka według jego zeznań sprowadzona naprędce z Czerniowiec. Rannych i zabitych dużo. Napływ ochotników dzienny wystarczający.

Proszę o dokładne przesłuchanie obu byłych policjantów, a dzisiejszych ukraińskich podoficerów.

Proszę o wyszczególnienie moich szeregowców za iście brawurowe zachowanie się.

dr Abraham, porucznik

2 załączniki (legitymacje ukraińskie)

Melduję, iż dziś przy odparciu ataku Ukraińców na Koszary Trenu [wojska taborowe] zostało rannych dwóch, a mianowicie: 1) ciężko ranny przez pierś Jan Szostek. [Józef] Tyński zabity ul. św. Anny, leży Kleparowska 10¹.

Do Komendy Głównej przez Komendę Grupy „Konarski”

Melduję, że właśnie w tej chwili zabitym został na ul. św. Anny Tyński, oraz ciężko ranny przez pierś Jan Szostak.

Dzisiejszy dzień kosztował nas 1 zabitego i 3-ch ciężiej rannych.

Do Komendy Głównej przez komendę Grupy „Konarski”

W myśl rozkazów Komendy Głównej żądam natychmiastowego przysłania mi plutonu pomocniczego, oraz konnego patrolu, złożonego z 3-ch ludzi. Ukraińcy napierają silnymi oddziałami.

¹ Józef Tyński został ranny. Zob. *Obrona Lwowa*, t. 3, s. 415.

Moi umęczeni oficerowie i ludzie żądają bezwarunkowego wypoczynku.
Odcinek Bema żąda znowu pomocy, ja jej dać nie mogę.

Dziś stały posterunki oficerskie przez noc od ul. pod Dębem – Źródlanej i Meiselsa.

Rozkaz

Na placówki komenderowani są kolejno wszyscy oficerowie

Abraham, porucznik

Do Komendanta odcinka Janowskie Magazyny, ul. Wolność.

Przysłany raport jest niezrozumiałym, jako też nie posiada żadnego załączenia rozkazu kpt. Kornina [kpt. T. Łodzińskiego], o którym to załączeniu ppor. wspomina.

Ulica Wolność i te o których ppor. w swoim raporcie wspomina nie należą do mojego odcinka. Ludzi mam tak przemęczonych, że nie mam czym nawet swojego własnego odcinka zabezpieczyć.

Proszę się, co do zmiany i obsadzenia wyżej wymienionych ulic, udać do komendy grupy „Konarski”.

Przysłany mi z raportem szeregowiec Tadeusz Wodziński twierdzi, że żadnego załączenia, tj. rozkazu kpt. Kornina nie otrzymał, nie mógł mi więc go doręczyć.

Góra Stracenia
9 XI 1918 godz. 19⁰⁰

dr Abraham, porucznik

Odpis
CAW, I.341.1,t. 120.

Nr 56

1918 listopad 9, Lwów. — Raport bojowy Komendy 1. batalionu Wojska Polskiego

1. Ze stanowiska w ogrodzie Jura, jedna armata (rosyjskiego typu) pod komendą por. [Stanisława] Królikiewicza¹ ostrzeliwała Koszary Ferdynanda.
2. Druga armata (również rosyjskiego typu) pod komendą por. dr. [Stanisława] Tabisza² z pozycji na Placu Jura miała za cel ostrzeliwać Sejm i Plac Smolki.
Zadanie pierwsze, ostrzeliwanie Koszar Ferdynanda zostało wykonane z pomyślnym rezultatem, przy czym osiągnięto wiele celnych strzałów.
Drugie zadanie (ostrzelanie Sejmu i Placu Smolki) nie mogło być wykonane, z powodu niemożliwości wystrzału.

Wydano razem strzałów 37. Straty: —

Józef Heil³, por. adiutant
St. Królikiewicz, por.

Odpis
CAW, I.341.1, t. 71.

Nr 57

1918 listopad 9, Lwów. — Meldunek ppor. Stefana Petry'ego – komendanta placówki Most Kulparkowski do komendanta II. Grupy Wojska Polskiego

- I. pluton I. kompanii Wojska Polskiego we Lwowie.

Do Komendy Grupy Wojsk Polskich kpt. Mieczysława Boruty-Spiechowicza, Lwów Szkoła im. Sienkiewicza, Most Kulparkowski

Sprawozdanie z demonstracji maskującej

Dnia 9 listopada 1918 r. o godz. 3⁰⁰ po południu w myśl rozkazu Komendanta Grupy kpt. Boruty wyszedłem z mostu Kulparkowskiego w kierunku Skniłowa, celem zwrócenia na siebie uwagi obozującego tam nieprzyjaciela i zamaskowania właściwej akcji, jaką komenda przedsięwzięła na stacji Skniłów.

Cały oddział składał się z 26 ludzi, a to 14 ludzi z I. plutonu, 9 ludzi z II. plutonu i 3 ludzi z III. plutonu kompanii por. [Stanisława] Bergmana. Podzieliłem

¹ Stanisław Królikiewicz (ur. 24 V 1891 w Stryju), por. organizator i dowódca I baterii.

² Por. dr Stanisław Tabisz (ur. 22 IX 1888 r., Podzameczek, pow. Buczaczy), urzędnik. Oficer I baterii.

³ Por. Józef Heil (ur. 8 I 1887 r.), inż. I oficer I baterii.

cały oddział na 2 części, z których pierwsza [złożona] z 14 ludzi mego plutonu, miała tworzyć właściwą linię atakującą pod moim osobistym dowództwem i przyszedłszy szosą Kulparkowską aż do szczytu pagórka w miejscu, gdzie na mapie generalnej znajduje się litera „i” w słowie „Skniałówek”, miała się rozwinąć w tyralierkę z frontem na zachód, wprost na cerkiew, z końcem lewego skrzydła postępującym grzbietem pagórka, z krańcem prawego skrzydła przez chaty Skniałówka, zaś 3 ludzi z tego oddziału na lewo tworzyło zabezpieczenie lewego mego skrzydła przed ewentualnym atakiem nieprzyjaciela, jaki by zechciał nam grozić od południowego zachodu, tj. od wąwozu, do którego można by się przedrzeć łatwo z lasów rosnących na zachód-południe od wsi Skniałów.

Celem zabezpieczenia się od ewentualnej niespodzianki z tyłu od strony cmentarza kulparkowskiego lub od ruskiej części wsi Kulparków, ustawiłem na szosie posterunek, który wystrzałem miał sygnalizować ewentualne zbliżanie się nieprzyjaciela.

Nad drugą częścią oddziału, tj. 12 kudźmi, objął komendę ppor. [Ludwik] Asłanowicz¹, komendant II. plutonu i wiodąc go jako rezerwę od cegielni kulparkowskiej z dyrekcją na południowy zachód na cerkiew lewym skrzydłem a prawym na północny kraniec wsi Skniałów, jako rezerwę w dwu odrębnych tyralierach, postępujących jedna za drugą w oddaleniu 100 kroków od siebie, miał go rozwinąć w chwili gdy dojrzy, że mój oddział w tyralierze posunął się już do połowy odległości między szosą Kulparkowską a Skniałowem, i o ile nieprzyjaciel począłby strzelać do nas, miał nam ułatwiać posuwanie się naprzód, swym ogniem flankowym, po czym odpowiednio do potrzeby manewrować, tj. już to nam zageścić linię, już to nas przedłużyć, już to uderzyć przeciw takim oddziałom nieprzyjaciela, które by nas chciały zaflankować, już też w razie potrzeby, pójść na pomoc też stacji kolejowej Skniałów.

Rozkazy i plan ten, wykonano punktualnie i dokładnie. O godz. 15³⁰ rozpocząłem rozwinięty w tyralierę atak na Skniałów, posuwając się skokami naprzód ku cerkwi. Nieprzyjaciel we wsi nie był widoczny i nie strzelał z niej, natomiast dały się słyszeć strzały nieprzyjacielskich widet² na południowy zachód od mego lewego skrzydła, po czym z lasu za Skniałowem poczęły się wysuwać silne tyraliery nieprzyjacielskie ku wschodowi, chcąc nas zaflankować od południa. Atoli w tej chwili ukazała się na górze od cegielni Kulparkowskiej, naprzód jedna a później druga tyraliera ppor. Asłanowicza, co przeraziło nieprzyjaciela, który mniemając widocznie, że ma do czynienia z pierwszymi liniami większej siły polskiej, naprzód stanął w pochodzie, a po krótkiej chwili cofnął się pośpiesznie w las, puściwszy ku nam tylko kilka strzałów. Nie odpowiadając wcale na nie ruszyliśmy teraz wszyscy długim krokiem na Skniałów, przy czym pierwsza tyraliera ppor. Asłanowicza przedłużyła moje prawe skrzydło, a gdy doszliśmy do Skniałowa, druga tyraliera ppor.

¹ Ppor. Ludwik Stanisław Asłanowicz (ur. 19 I 1892 r. w m. Humniska). Od 3 do 22 XI 1918 r. komendant 2. plutonu 1. kompanii kulparkowskiej. Odznaczony VM 5 kl. nr 5764.

² Posterunki.

Aślanowicza utworzyła, idąc biegiem, dalsze jeszcze przedłużenie tego skrzydła. Uczyniono tak, ponieważ już widoczne było, że we wsi nie ma zbrojnych. Poczęliśmy przeszukiwać wszystkie chałupy, były w nich tylko baby, dzieci i starcy, nieprzyjaciela ani broni nie znaleźliśmy. Cerkiew była otwarta i próżna, księdza Kowałyka nie było. We wsi trafiliśmy pogrzeb głównego komendanta wojsk nieprzyjacielskich ze Skniłowa i powiatów szczerzeckiego i komarniańskiego, Wityka, który wczoraj podczas potyczki mego oddziału pod Skniłowem został zabity, otrzymawszy postrzał w serce. Podczas wczorajszej potyczki, jak się dowiedzieliśmy, miał nieprzyjaciel 4 zabitych (w tym 2 od p. kpt. Boruty) i 5 rannych oraz zabity jeden pies. Jak od pozostałej ludności się dowiedziałem, ksiądz Kowałyk ze Skniłowa wraz z Siczownikami z tej wsi oraz ze strzelcami ukraińskimi z [powiatów] szczerzeckiego i z komarniańskiego, cofnął się i wywiózł broń w lasy do monasteru Kamedułów na tzw. Granicy. W jakim celu nie wiadomo.

Po przeszukaniu wsi, z uwagi na ciemność jaka zapadła i na szczupłość oddziału naszego, który w razie nocnego powrotu nieprzyjaciół mógłby w opłotkach łatwo zostać osaczony, o godz. 17³⁰ pomaszerowaliśmy z powrotem na most Kulparkowski, sądząc, że do tego czasu już musiała zostać ukończona akcja na stacji Skniłów.

Stanisław Petry, ppor.³

Odpis
CAW, I. 341.1, t. 119.

³ Ppor. Stanisław Petry (5 IX 1885 r., Zbaraż), 1–22 XI 1918 r. komendant 1. plutonu 1. kompanii kulparkowskiej.

Nr 58
1918 listopad 9, godz. 8⁰⁰, Lwów. — Raport Komendy
Wojsk Polskich w Rzęśnie Polskiej do Komendy Naczelnej
Wojsk Polskich we Lwowie

Raport poranny L. 2.

1) Stan garnizonu:

a) Garnizon Rzęсна Polska:	oficerów	— 12
	ludzi	— 87
b) Garnizon Dworzec Kleparów:	oficerów	— 1
	ludzi	— 12
c) Garnizon Wieś Brzuchowice:	oficerów	— 1
	ludzi	— 15
	razem	— 128

Garnizon Rzęсна Polska:

koni wierzchowych — 6

koni pociągowych — 2

Ogólny stan kadry Wojsk Polskich w Rzęśnie jest:

oficerów	— 14
ludzi	— 128
koni	— 8

2) Przydział:

- a) Zgłoszony porucznik [Adam Brzechwa]-Ajdukiewicz¹ objął mobilizację Dublan i okolicy. Odpowiednie instrukcje dotyczące mobilizacji otrzymał z komendy Kadry, odejść ma o godz. 10⁰⁰ rano 9 XI br.,
- b) Zgłoszony podporucznik Kazimierz Wasawicz² objął komendę wsi Brzuchowice,
- c) plutonowy Franciszek Wasawicz przydzielony został jako zastępca i pomocnik podporucznika Kazimierza Wasawicza,
- d) zgłoszony wczoraj do komendy sierżant Marian Kopf został komendantem żandarmerii na Batorowce.
- e) porucznik Deszu [Deschu]³ otrzymał 16 ludzi, których odprowadził do kapitana Mieczysława Boruty.

¹ Por. Adam Ajdukiewicz-Brzechwa (ur. 20 III 1894 r., Komorniki, pow. Myślenice), absolwent Politechniki Lwowskiej, Legionista, Peowiak. Komendant placówki POW Dublany, komendant lotnego oddziału dublańczyków i od 6 XI 1918 r. Naczelna Komenda Obrony Lwowa, referent uzbrojenia. Następnie dowódca Brygady Lwowskiej, szef oddziału operacyjnego Grupy Operacyjnej gen. Władysława Jędrzejewskiego, dowódca 66. pp, d-ca 26. DP. Gen. bryg z 1 I 1964 r. Zmarł w Londynie. Zob. T. Kryśka-Karski, S. Żurkowski, *Generałowie Polski Niepodległej*, Warszawa 1991, s. 80.

² – brak danych.

³ Tadeusz Deschu – ur. 22 VII 1893 r., Leg., peowiak, por.

3) Wydanie legitymacji: wydano wszystkim żołnierzom legitymacje otrzymane z Komendy Głównej.

4) Oddanie pieniędzy: Odsyła się Komendzie NWP kwotę 30 koron otrzymane jako dodatek oraz kwotę 997 koron odebranych żołnierzowi, jak wykazuje załączony protokół sądu polowego.

5) Do pochwały: Komenda Kadry podaje do pochwały szeregowca Jakuba Kucharskiego, który choć przekupiony zameldował o spełnionym napadzie i pieniądze, które od oskarżonego sekcyjnego otrzymał, złożył w Komendzie Kadry.

6) Materiał:

a) prosi się komendę o przysłanie czterech kompletnych stacji telefonicznych Infanteryjskimi kasetami,

b) o wymianie 10 sztuk karabinów (rosyjskie, pruskie, amerykańskie) na Manlichery wraz z bagnetami.

7) Sytuacja: Nic nowego, w nocy o godz. 2⁰⁰ parę strzałów w kierunku Biłohorszczy. Artyleria ukraińska oddała parę strzałów w lasek na lotnisku.

8) Pieniądze: Komenda Kadry prosi Naczelną Komendę o wydanie za potwierdzeniem odbioru przez porucznika Stanisława Kopcia kwoty tysiąca (1000) koron na wydatki bieżące.

Adiutant
J. Bizoń, por.

Komendant
Wiktor⁴, kpt.

Odpis:

CAW, I.341.1, t. 71.

⁴ Kpt. Ludwik Kopeć ps. Wiktor (ur. 1889), Legionista, Peowiak. Komendant obrony radiostacji w Kowelnikach i komendant pododdziałka Rzęsna Polska. Odznaczony VM 5 kl. nr 2951. Zob. Caw, VM 20-1393.

Nr 59

1918 listopad 9, Lwów. — Raport sytuacyjny sektora Zamarstynów, odcinka VI Podzamcze do Naczelnej Komendy Wojsk Polskich we Lwowie

Sytuacja: Rzeźnia miejska w naszych rękach, ul. Marcina do kościoła – gdzie stoi ukraiński karabin maszynowy obsadzona na wylotach. Lwowska i Zamarstynowska do ul. Panieńskiej nasza – Łączność z Kleparowem utrzymana. Tyły zabezpieczone, od Hołoska i Zboisk.

Brak wszelkiej dyscypliny żołnierskiej: rabunki, morderstwa, rozprężenie.

Potrzebujemy – koniecznie:

- 1) Silnego oddziału żandarmerii polowej z Naczelnej Komendy.
- 2) Oddziału bojowego pod komendą oficera dla przedsięwzięcia akcji na Podzamcze, którego opanowanie dałoby nam władzę nad całym miastem, odcinając wszelki dowóz Ukraińcom i kończąc w ten sposób stan wojenny, uciążliwy.
- 3) Stałego trzymania kontaktu przez dostarczanie amunicji, karabinów maszynowych, prowiantów itd.

Jeżeli Naczelną Komendą nie przyśle nam pomocy — jesteśmy zmuszeni opuścić placówki — żałując ofiar!

J. Waluszewski¹, por.

Odpis

CAW, I.341.1, t. 71.

Nr 60

1918 listopad 9, godz. 17⁰⁰, Lwów. — Raport sytuacyjny Komendy Artylerii do Naczelnej Komendy Wojsk Polskich we Lwowie

Pod rozkazami Komendy Artylerii stoją prócz dwu dział, które dziś już w walce udział brały, 6 (sześć) połówek rosyjskich wraz z około 300. strzałami, ściągnięte ze Skniłowa po południu i stoją w podwórzu przy ul. Szymonowiczów.

Tamże znajduje się 1 (jedna) 10 cm haubica austriacka bez amunicji i bez części składowych zamku.

¹ Por. Feliks Ludwik Waluszewski (ur. 20 XI 1889 r. we Lwowie). Nauczyciel, członek POW „Wolność”. Komendant pododcinka Zamarstynów – Żółkiewskie. 14 XI 1918 r. wzięty przez Ukraińców do niewoli.

Na ul. Polnej w młeczarni Przeworskiej znajdują się ściągnięte dziś z Dworca Czerniowieckiego 2 (dwie) rosyjskie 71/2 cm górskie polówki z jednym strzałem. Kaliber ten sam jak przy zwykłych polówkach. Można też amunicję z polówek skróciwszy patrony zastosować do górskich.

Na Polnej też znajduje się rosyjski miotacz min czy też granatów kaliber 3-3 1/2 cm bez amunicji. Amunicja ma się znajdować rzekomo w ilości około 50 strzałów w Komendzie Głównej.

Prócz tego zwozi się amunicję do polówek z dworca głównego do młeczarni Przeworskiej, dotąd około 400 strzałów.

Na rozkaz Komendy Artylerii
[Roman Władysław] Odzierzyński, porucznik¹

Odpis
CAW, I.341.1, t. 71.

Nr 61

1918 listopad 9, Lwów. — Pismo prof. dr. med. Antoniego Cieszyńskiego do Ukraińskiego Komitetu Narodowego w sprawie napaści patrolu ukraińskiego na polski punkt opatrunkowy

W dniu 8 XI 1918 r. po 5-tej wieczorem wpadł patrol ukraiński do stacji opatrunkowej Polskiej Służby Sanitarnej nr 3 przy ul. Tarnowskiego 69 i w sposób brutalny i niesłychany, rozpoczął rewizję i dochodzenia, przykładając rewolwer do skroni p. Kaczanowskiego, odstępującego nam ubikacje swe na stację, tak samo grożąc rewolwerem przy skroni p. Marcińskiej, sanitariuszce Polskiej Służby Sanitarnej. Pomimo, że niczego nie znaleziono, aresztowano p. Kaczanowskiego i kierownika stacji, słuchacza medycznej wszechnicy lwowskiej p. Łazarewicza. Fakty te zaprotokołowałem z podpisami świadków i zgłosiłem dziś Komitetowi Głównemu Obywatelskiemu Polskiemu.

Jako kierownik Polskiej Służby Sanitarnej a zarazem profesor Wszechnicy Polskiej proszę i żądam natychmiastowego wypuszczenia na wolność aresztowanego bez podstaw słuchacza medycyny Łazarewicza i p. Kaczanowskiego, zamieszkałego przy ul. Tarnowskiego 69 i protestuję jak najenergiczniej przeciw podobnym gwałtom, dokonany na instytucji humanitarnej, jak Polska

¹ Por. Roman Odzierzyński, dr. urodzony 28 II 1892 r. we Lwowie, organizator i dowódca III baterii.

Służba Sanitarna, nosząca tak samo swą pomoc Polakom jak i Ukraińcom, nie czyniąc żadnych różnic narodowościowych ani wyznaniowych.

Prof. dr Antoni Cieszyński
Kierownik Polskiej Służby Sanitarnej

J. Gella, op. cit., s. 205.

Nr 62

1918 listopad 9, Lwów. — Pismo Komendy Naczelnej Wojska Polskiego we Lwowie do Komendy Milicji Żydowskiej w sprawie wystąpień milicjantów żydowskich przeciwko żołnierzom polskim

Mamy zanotowany cały szereg wypadków, w których milicjanci żydowscy działali wrogo przeciw naszym żołnierzom. Nie wnosimy z tego, ażeby Komenda Milicji Żydowskiej naruszała ogłoszoną przez siebie neutralność, ani też aby pod jej osłoną w sposób zdradziecki posiłkowała nieprzyjaciela.

Prosimy o dokładne podanie nam terytorium zajętego wyłącznie przez Milicję Żydowską.

Czyński
[kpt. Czesław Mączyński]

Odpis
CAW, I. 341. 1, t. 74.

Nr 63

1918 listopad z 9 na 10, Lwów. — Komunikat Naczelnego Dowództwa Wojsk Ukraińskich

Położennja na ciłim bojowim fronti korystne.

Naszi steži wysłani z koszar na Zamarstynowi, prohnały woroha z ułyci Słonecznoj w napramji Koloseja. Proczyszczeno takož wid woroha ułyczki miż Zamarstynowskoju i Kazymiriwskoju ułycjami.

Nasza artylerja ostriljuwała z wetykim uspichom kraj stryjśkoho parku, kadetśku szkołu, koszary na Wulcji, hołownyj dworec ta Hycliwśku horu i ne dała worohowy zibratysja w sych miścjach.

Szef sztabu

Tłumaczenie:

Sytuacja na całym froncie bojowym korzystna. Nasi zwiadowcy wysłani z Koszar w Zamarstynowie, przepędzili wroga z ulicy Słonecznej w kierunku Koloseum. Oczyszczono też od wroga ulicę między Zamarstynowską i Kazimierzowską. Nasz artyleria z dużym sukcesem ostrzeliwała skraj Stryjskiego parku, Szkołę Kadetów, Koszary na Wulce, Dworzec Główny i Hyclowską Górę i nie dając wrogowi zebrać się w tych miejscach.

Szef sztabu

„Diło” nr 259 z 12 XI 1918 r.

Nr 64

1918 listopad 10, Lwów. — Komunikat nr IX Naczelnej Komendy Wojsk Polskich we Lwowie

Część poczty, w której trzymali się byli Ukraińcy, podpalona przez nich, kiedy już dłużej trwać w niej nie byli w stanie, dostała się w nasze ręce. Płonący jeszcze gmach w szalonym ogniu karabinów maszynowych zajął ppor. [Adolf] Massar¹. W bohaterskiej walce odznaczyli się niezwykłą odwagą ppor. [Ernest] Boheim² (który wytrwał na wyznaczonym stanowisku) ppor. Alfred Rapacki, żołnierze: St. Grabski, Pittner i Kielbasiewicz.

W ciągu doby większych walk nie było. Artyleria ukraińska w dalszym ciągu obrzucała miasto granatami. W kilku punktach posterunki nasze rozbiły i rozproszyły postępujące, silne patrole ukraińskie.

Oddział ukraińskich siczowych strzelców, pozostający pod komendą Wityka, uzbroił i zmusił do walki wieś Skniłów. Brat jego organizował terrorem i podżegał do buntu włościństwo ruskie w powiecie Szczerzec i Komarno.

Po wczorajszej akcji bojowej kapitana [Mieczysława] Boruty, w czasie której obaj Witycy polegli — zbuntowana przez nich wieś poddała się dziś patrolowi konnemu, prowadzonemu przez por. [Tadeusza] Krynickiego³, złożony dobrowolnie broń (112 karabinów) i wydałszy znaczną ilość amunicji.

¹ ppor. Adolf Massar (ur. 15 VI 1889 r.), inż., 1–22 XI 1918 r. komendant pododdziału Główna Poczta i komendant kompanii.

² Ppor. Ernest Boheim (ur. 31 III 1887 r.), inż.

³ Ppor. Tadeusz Krynicki (ur. 16 I 1893 r.). W 1914 r. ukończył Politechnikę Lwowską, inż. por. kawalerii, dowódca oddziału konnego obrony Lwowa. Odznaczony VM 5kl. nr 2718, KW (3x). Zob. CAW, VM 20–1401.

Nasze samoloty zniszczyły tor kolejowy i linię telegraficzną, ostrzeliwały nieprzyjaciela z karabinów maszynowych.

Odpis
CAW, I.400.1534.

Nr 65
1918 listopad 10, Lwów. — Rozkaz Naczelnej Komendy
Wojsk Polskich we Lwowie (oddział polityczny)
w sprawie mobilizacji do oddziałów polskich we Lwowie

Dla prawidłowego prowadzenia mobilizacji rozkazuje:

Tworzy się następujące komisje poborowe:

1. W zakładzie św. Teresy, ul. L. Sapiehy.
2. W Szkole Sienkiewicza, ul. Polna.

Komisje te mają obowiązek przeprowadzenia poboru w rejonach rozgraniczonych.

Wszystkie istniejące biura werbunkowe mogą istnieć nadal tylko w charakterze pomocniczym i agitacyjnym.

Wszyscy uznani za zdolnych do służby frontowej mają być odesłani do wspólnej komendy uzupełniającej w Szkole Konarskiego, ul. L. Sapiehy, która uzupełnia za rozkazem komendy naczelnej poszczególne odcinki. Komenda uzupełniająca prowadzi ścisłą ewidencję osobistą, która obejmuje imię, nazwisko, rok i miejsce urodzenia, dotychczasowy zawód, stopień wojskowy i rodzaj broni, wreszcie uwagę, kiedy i do jakiej komendy został odesłany.

Podobnie wszystkie komendy zaprowadzą taką samą ewidencję ludzi będących pod ich rozkazem.

Z rozkazu Komendanta Głównodowodzącego
Naczelnik Oddziału Politycznego
Skierski¹

Odpis
CAW, I. 341. 1, t. 72

¹ Inż. Stanisław Widomski ps. Skierski.

Nr 66

1918 listopad 10, Kraków. — Rozkaz gen. Bolesława Roji w sprawie organizacji Wojska Polskiego i odsieczy dla Przemyśla

Rozkaz

1) Mianuję komendanta 5. pp majora Michała Karaszewicza podpułkownikiem.

2) Na przestrzeni między Przemyślem a Lwowem plądrują i grasują zorganizowane bandy. W dniu wczorajszym Komenda Wojskowa w Krakowie rozpoczęła akcję oczyszczania okręgu Przemyskiego wysłaniem kombinowanego oddziału majora Stachiewicza, jako straży przedniej¹. Kontynuując rozpoczętą akcję zarządzam:

3) Podpułkownik Tokarzewski na czele 5. pp wagonuje dziś o godz. 3⁰⁰ minut 30 po południu na dworcu towarowym w Krakowie, celem odjazdu na stały garnizon do Przemyśla.

4) W tym celu komenda 5. pp prześle natychmiast do referenta komunikacji w Komendzie Wojskowej w Krakowie wykaz ludzi, oficerów, koni i wozów, mających być załadowanymi.

5) Podpułkownik Tokarzewski obejmuje pod swoją władzę oddział majora Stachiewicza, operujący na linii Sanu, oraz Komendę Okręgu Wojskowego, stworzonego z dotychczasowych powiatów wojskowych Rudnik, Łańcut, Przeworsk, Jarosław, Przemyśl, Dubromil i Lesko oraz inne powiaty na wschód od rzeki Sanu, znajdujące się w rękach polskich. Siedziba Komendy Okręgu w Przemyślu.

6) Wszyscy dotychczasowi komendanci powiatów wojskowych, aż do dalszych zarządzeń podlegają bezwzględnie rozkazom podpułkownika Tokarzewskiego.

[Bolesław] Roja², gen

B. Roja, op. cit., s. 120.

¹ Nie była to jednakowoż „straż przednia”, w przyjętym ogólnie znaczeniu, tzn. oddziału o zadaniu zapoczątkowania, przygotowania akcji taktycznej, dla głównej siły rozstrzygającej w dotychczasowej akcji operacji. Była to samodzielna grupa dla samodzielnego zadania operacyjnego, a „strażą przednią” była jedynie w związku z dalszą akcją na Lwów.

² Gen. Bolesław Roja (ur. 4 IV 1876 r., Brynice Zagórne pod Lwowem), oficer armii austriackiej. 1914–1917 w Legionach Polskich. Od XI 1918 r. do I 1919 r. dowódca Grupy Operacyjnej „Wschód”, następnie m.in. dowódca ZDP Legionów. Gen. dyw. z I VI 1919 r., 1920 r. – dowódca 2. Armii. Od I X 1922 r. w stanie spoczynku, w listopadzie 1939 r. aresztowany przez Niemców i 20 V 1940 r. przeniesiony do KZ Sachsenhausen, gdzie został zamordowany 27 V tegoż roku. Odznaczony m.in. VM, KN, KW (4x). Zob. T. Kryśka-Karski, S. Żurkowski, *Generałowie Polski Niepodległej*, Warszawa 1991, s. 58.

**1918 listopad 10, Lwów. — Rozkaz nr 2 dowództwa II odcinka
obrony Lwowa**

I. Służba II zmiany

Oficer inspekcyjny: ppor. Ignacy Zacharjasiewicz¹.

II. Zmiany

Ppor. Karol Kalinowski obejmuje adiutanturę dowództwa kompanii, jego miejsce obejmie ppor. Adolf Massar. Komendantów plutonów: I pułku:, II pułku – wyznaczy ppor. Massar spośród oficerów będących pod jego bezpośrednią komendą na poczcie w pododcinku B.

III. pluton: ppor. [Marceli] Kotarba², w jego zastępstwie – chorąży Stanisław Bednarczuk³.

IV pluton: tymczasowy komendant pchor. [Henryk] Pollak.

Pododcinek D zostaje przyłączony do pododcinka C.

III. Żywność

Odcinek B pobiera żywność w naturze i gotuje menaż również dla A. Pododcinek C pobiera żywność w naturze i gotuje strawę dla dotychczasowego D.

Godziny wydawania artykułów żywności z prowiantury wyłącznie od godz. 6⁰⁰ do 20⁰⁰; w tym czasie B i C przysyłają codziennie odpowiednią ilość ludzi z podaniem dokładnego stanu oficerów i żołnierzy. Ze strony tych odcinków mają te artykuły pobierać podoficerowie zaopatrzeni w kwity podpisane przez komendantów. Kwity te muszą być awizowane w komendzie odcinka. Kuchnia w gmachu szkoły gotuje strawę dla tych części, które znajdują się w szkole, to znaczy: komenda grupy, komenda odcinka, pluton rezerwowy, ekspozytura żandarmerii, ordynansi itd.

Intendentura odcinka ma również zaopatrywać w razie potrzeby w żywność mieszkańców byłej c.k. żandarmerii (za zgłoszeniem się ich dzień przedtem).

IV. Pododcinki

Pododcinki A i B są obsadzone przez I i II pluton kompanii I. Massara, który jest równocześnie komendantem poczty w zakresie I półkompanii reguluje stosunek sił w obsadzie A i B.

¹ Chor./ppor. Ignacy Zacharjaszewicz (ur. 1889 r.), 4–22 XI 1918 r. komendant kompanii sztabowej II odcinka.

² Ppor. Marceli Kotarba (ur. 6 I 1897 r.) w Świątnikach Górnych), 1–22 XI 1918 r. komendant pododcinka Pałac Sapiehow i do 9 XI komendant plutonu.

³ Chor. Stanisław Bednarczuk (ur. 2 IV 1895 r.), pow. Sokalski), student Akademii Rolniczej, Peowiak. (9–22 XI 1918 r. komendant pododcinka Pałac Sapiehow i komendant plutonu.

V. Ad rozporządzenia z 9 XI

Komendanci oddziałów i zakładów przeprowadzą bezzwłocznie zaprzysiężenie podległych sobie oficerów i żołnierzy. Oficerów zaprzysiężać przez podanie ręki, podoficerów i żołnierzy nie będących na pozycji przed frontem po stosownym przemówieniu. Będących obecnie na pozycji zaprzysiężać przez komendantów odcinków bojowych względnie o ile by to było niemożliwe natychmiast po zluzowaniu ich.

O przeprowadzeniu przysięgi zameldować Komendzie Naczelnej, po spisaniu zaprzysiężonych. W załączeniu tekst przysięgi.

VI. Legitymacje i przepustki

Spisy zaprzysiężonych należy natychmiast po zaprzysiężeniu odesłać komendzie odcinka celem wystawienia legitymacji. Legitymacje te tymczasowe nie uprawniają do chodzenia po mieście. Do swobodnego chodzenia uprawniają wyłącznie przepustki, wystawione dla oddziałów podlegających komendzie odcinka II przez tę komendę. Osoby chcące taką przepustkę uzyskać zwracają się po nią w drodze służbowej do swych komendantów, którzy stwierdzają czy i na jak długo dana osoba może przepustkę uzyskać. Na podstawie tego zezwolenia wydaje komenda odcinka odpowiednią przepustkę. Poza komendą odcinka nie jest absolutnie nikt uprawniony do wydawania przepustek, więc również komendanci oddziałów jak zbrojownia, szatnia itp. a nawet kierownik intendentyry jako całości.

VII. Karta główna

Załączone do dzisiejszej odprawy wzory formularzy karty głównej należy bezzwłocznie wypełnione odesłać.

VIII. Puste magazynki

Puste magazynki od amunicji austriackiej Manlichera, należy troskliwie zbierać i odsyłać do zbrojowni. Dotychczas opróżnione magazynki należy odesłać możliwie prędko a najdalej do jutra w południe.

IX. Rewolwery

Żołnierze od sierżanta w dół mają posiadane rewolwery czy pistolety, oddać natychmiast bezpośrednio przełożonym komendom, które je bezzwłocznie odesłać do zbrojowni.

X. Raporty

Nie wszystkie odcinki przysyłają przepisane raporty i meldunki, konieczne do jasnego objęcia sytuacji. Przypominam raz jeszcze w tym względzie wydany rozkaz. Przed południem o 6⁰⁰ raport poranny, po południu do 18⁰⁰ raport sytuacyjny. Prócz tego w razie zajścia czegoś nadzwyczajnego osobne meldunki. Wszystkie te raporty i meldunki skierować należy wyraźnie i wyłącznie do komendy odcinka drugiego do rąk por. Świeżawskiego.

XI. Kurs telefonistów

Komendy odcinków meldują bezzwłocznie imiona i nazwiska oraz wiek i zatrudnienie żołnierzy nadających się na kurs telefonistów – komenda odcinka zastrzega sobie wybór odpowiedniej ilości.

XII. Spisy oficerów rozkaz dzienny Komendy NWP nr 6 z dnia 9 XI

Przypominam, iż spisy oficerów znajdujących się w oddziałach bezzwłocznie wykonać należy. Wymienić rodzaj funkcji (komendant plutonu, kompanii, odcinka, grupy, adiutant itd.).

XIII. Relacje

Przypominam rozkazy w sprawie przedłużenia KNWP nr 9 z 6-tego § 8 o nadesłaniu dokładnych relacji z dotychczasowych działań bojowych.

XIV. Uznanie

Rozkazem dziennym nr 6 z dnia 9 XI bm., punkt B, wyraziła KNWP najwyższe uznanie i pochwałę ppor. Massarowi komendantowi za zdobycie poczty, dotyczy to również Stanisława Grabskiego, ppor. Alfreda Rapackiego, wreszcie Pittnera⁴ i Kielbasiewiczza.

Adam Świeżawski, por.

Odpis

CAW, I.341.1, t. 118.

Nr 68

1918 listopad 10, Lwów. — Wykaz oficerów i szeregowych sektora „Góra Stracenia”

Odcinek III 2. kompania. Oddział Karabinów Maszynowych

Spis oficerów.

por. dr Abraham Roman

por. Bober Tadeusz

por. Weryński Marian

ppor. Zajączkowski Bolesław

ppor. Nowosielecki Tadeusz

ppor. Kozak Witold

ppor. Koszuliński Erwin

chor. Buntner Kazimierz

chor. Mazanowski Józef

chor. Szczurowski Tadeusz

chor. Szydłowski Sławosz

chor. Dobija Mieczysław

zast. oficera Zachara Stanisław

podchorąży Olejniczak Adam

⁴ Bogumił lub Kazimierz; Bogumił (ur. 18 IV 1902 r. we Lwowie), uczeń; Kazimierz (ur. 3 II 1903 r.), uczeń.

Spis żołnierzy

1. Gałuszka Stanisław
2. Górecki Józef
3. Schabowski Jan Longin
4. Zarakiewicz Konst.
5. Gajewski Ludwik
6. Godlewicz Kazimierz
7. Franz Ludwik
9. Szymański Stanisław
10. Emerle Franciszek
11. Pamuta Stanisław
12. Bajer Stanisław
13. Hrymeta Józef
14. Klimek Jan
15. Bąk Władysław
16. Mazurkiewicz Franc.
17. Flammer Tadeusz
18. Jaskułowski Albin
19. Barański Stanisław
20. Śliwiński Kazimierz
21. Wolski Ludwik
22. Knobloch Roman
23. Szczurowski Leon
24. Demeter Władysław
25. Kozłowski Władysław
26. Zarnowski Stanisław
27. Szczepański Zygmunt
28. Szmidt Tadeusz
29. Mazurkiewicz Edward
30. Nawrocki Stanisław
31. Zawadzki Józef
32. Gornat Juljan
33. Stożek Ludwik
34. Sułtowski Józef
35. Malinowski Kazimierz
36. Bar Mieczysław
37. Forest Juljan
38. Czerkas Włodzimierz
39. Fichtel Zygmunt
40. Gromski [Stanisław Zygmunt Michał]
Ks. Marian Jakubowski kapelan
41. Kowalski Tadeusz
42. Kołodziejcki Wacław
43. Aster Filip
44. Godlewicz Bronisław
45. Rzeszotarski Bohdan
46. Nowakowski Mieczysław
47. Kozłowski Walery
48. Gerle Antoni
49. Moskwa Szymon
50. Geltmann Władysław [Gettmann]
51. Lenart Fryderyk
52. Olejniczak Adam
53. Wysokiński Szczepan
54. Tomków Stefan
55. Baran Jan
56. Jaskułowski Albin [powtórzone nazwisko]
57. Mazurkiewicz Franciszek
58. Framm Tadeusz
59. Stożek Ludwik
60. Groff Michał
61. Froń Mieczysław
62. Felbinger Józef
63. Tkaczuk Bronisław
64. Czerny Bogdan
65. Zieliński Władysław
66. Sośniak Antoni
67. Froński Dionizy
68. Wierzbicki Józef
69. Chońka Stanisław
70. Haymyta Józef [Hanzlik]
71. Wierzbicki Władysław.
72. Sołdowski Józef
73. Noryński Sebastian
74. Gromek Jan
75. Borecki Józef
76. Radek Jan
77. Domaradzki Tadeusz

Odpis

CAW, I.341.1. t. 120.

Nr 69

1918 listopad 10, Lwów. — Meldunek sytuacyjny oddziału Biłohorszcze do dowództwa V odcinka obrony Lwowa

Patrole nieprzyjacielskie trzykrotnie w czasie nocy podchodziły pod wieś. Zostały przez nasze posterunki odpędzone. Rusczy chłopcy z Rudny ustawili na noc posterunki – koło stawu oraz na polu w stronę Biłohorszczy.

Połączenie telefoniczne z Merkurym w pracy¹.

Ludzie dość przemęczeni, gdyż co noc kilka alarmów, ponadto z 21 ludźmi muszą obstawić całą wieś. Dyscyplina dość luźna, gdyż każdy, mając tu dom pod bokiem co chwila tamże ucieka – swoich szarż mało słuchają.

Zgłoszeń więcej nie ma, żołnierze wracający do wsi o żadnej wojnie nawet słyszeć nie chcą.

Zapotrzebowanie oddziału: 5 par bucików, 5 płaszczy, 6 par spodni, 10 pasów, 20 owijaczy, 10 rzemieni do karabinów, ponadto z 10 karabinów dla gospodarzy do obrony w razie napadu.

Mięso na dziś jeszcze mam, potrzebuję chleba 12 bochenków, trochę cukru oraz 300 papierosów.

Patrole w koło wsi i w lesie, jako też pod Rudno stale wysyłam.

10 XI 1918 upraszam o wystawienie asygnat.

Tadeusz Lubaczewski¹, ppor.

Odpis

CAW, I.341.1, t. 119.

Nr 70

1918 listopad 10, Rzęsna Polska. — Raport dowództwa pododdziału Rzęsna Polska do Komendy Naczelnej Wojska Polskiego we Lwowie

1. Przysięga: Dnia 9 listopada o godz. 11⁰⁰ przed południem nastąpiła zbiórka całego garnizonu Rzęsna Polska, dworca Kleparów i wsi Brzuchowice. W obecności wszystkich oficerów garnizonu oraz zebranej ludności wiejskiej odbyło się zaprzysiężenie wszystkich żołnierzy w liczbie 127. Odtąd codziennie będzie się zaprzysięgać nowo zorganizowane oddziały według rot przysięgi nadesłanej z Komendy Naczelnej.

¹ Ppor. dr Tadeusz Lubaczewski (ur. 23 VI 1895, Krupa, Bośnia). 2–22 XI 1918 r. komendant placówki z 3. kompanii Biłohorszcze, podlegającej bezpośrednio komendzie II Grupy Wojska Polskiego.

2. Bandytyzm: Dnia 9 listopada zostali schwytani trzej bandyci, którzy z bronią w ręku rabowali i plądrowali magazyny dworca Kleparów, a upomnieni przez nasz patrol wojskowy wszczęli strzelaninę, przy czym jednego naszego żołnierza zranili. Sąd doraźny po ich schwytaniu skazał wszystkich na karę śmierci przez rozstrzelanie, który to wyrok wykonano 9 listopada o godz. 5⁰⁰ po południu. Komenda Kadry przesłała wczoraj Komendzie Naczelnej WP ogłoszenie ludności cywilnej z prośbą o wydrukowanie tegoż i przesłanie Komendzie Kadry, gdyż Komenda Kadry jest zdania, że jeśli nie ogłosi się pierwszych rozstrzelanych po wsiach i okolicach, wówczas garnizony nasze będą znajdowały się w ciągłym niebezpieczeństwie.

3. Kary: Komenda Kadry wymierzyła sekcijnemu Zygmuntowi Brawerowi za rabunki popełniane na żołnierzach powracających do domów karę następującą:

Sekcyjnego Zygmunta Brawera degraduje się na szeregowca, przez 4 dni codziennie rano kara chłosty wobec całej ludności, a po południu kara słupka przez dwie godziny.

Wobec nadeszłych wiadomości wczoraj po południu, że Zygmunt Brawer należał do ochrony rosyjskiej, Komenda Kadry odstawi Zygmunta Brawera po odbyciu kary Komendzie Naczelnej WP do przeprowadzenia śledztwa. Kara będzie wymierzona Brawerowi publicznie, a ludności oznajmi się każdorazowo, za co dotyczący żołnierz jest karany.

4. Odezwa do ludności: Ludności ogłosiła Komenda Kadry, żeby do dnia dzisiejszego do godz. 12⁰⁰ w południe zwróciła dobrowolnie wszystkie rzeczy zrabowane z magazynów garnizonu w Rzęśnie Polskiej przed i podczas bytności kpt. [Zdzisława] Trześniowskiego, również i te rzeczy, które kpt. Trześniowski ludności podarował. Ludności ogłosiło się dalej, że ma dostarczać dziennie 100 litrów mleka za zapłatą. Dziś już mleko dostarczono. Komenda Kadry o godz. 10⁰⁰ odsyła do Głównej Prowiantury. Komenda Kadry zapytuje, gdzie owe mleko będzie płacone. Czy Komenda Kadry ze swojej kasy będzie to mleko płaciła, i w jakiej wysokości, czy płacić będzie Prowiantura.

5. Pieniądze:

- a. Na rozkaz Komendy Kadry odebrał kasę kolejową na dworcu w Kleparowie chor. Chrzan, której zawartość wynosi 301 K 84 Hal., a które to pieniądze przesyła się Komendzie Naczelnej wraz z kartą służbową.
- b. Odsyła się kwotę 510 K. odebraną bandytom rozstrzelanym wczoraj.
- c. Potwierdza się odbiór tysiąca (1000) koron otrzymanych na bieżące wydatki od Komendy Naczelnej we Lwowie.
- d. Komenda Kadry poleciła zajęcie kasy kolejowej na dworcu w Brzuchowicach.
- e. Komenda Kadry zapytuje, kiedy i w jakiej wysokości żołąd będzie wypłacony.
- f. Komenda Kadry zapytuje, czy należy odbierać powracającym żołnierzom większe sumy pieniędzy, gdy zachodzi podejrzenie, że pieniądze pochodzą z rabunku.

6. Odznaczenie: Komenda Kadry podaje do odznaczenia sierż. Stanisława Gila, zastępcę komendanta stacji Kleparów za nieustraszone i energiczne poskramianie bandytyzmu. Wyżej wymieniony sierżant zaaresztował owych trzech rozstrzelanych bandytów, którzy odstawieni do naszej żandarmerii po poprzednim rozbrojeniu wyrwali się z jej rąk, a wyżej wymieniony sierżant z narażeniem własnego życia, gdyż bandyci owi odebrawszy żandarmerii broń ostrzeliwali patrol wymienionego sierżanta, powtórnie ich schwytał i odprowadził do Komendy Kadry.

7. Sytuacja: Od Rzęsny Ruskiej spokój, na stacji Kleparów pojedyncze strzały do bandytów, którzy chcieliby rabować pociągi.

Adiutant
por. Leon Zubrzycki¹

Komendant
Wiktor kpt. [kpt. Ludwik Kopec]

Odpis
CAW, I. 341. 1, t. 72.

Nr 71

1918 listopad 10, Lwów. — Umowa pomiędzy Milicją Żydowską a oddziałami Wojska Polskiego we Lwowie

- I. Milicja Żydowska ma za zadanie utrzymanie porządku i bezpieczeństwa publicznego w częściach miasta zamieszkałych przez ludność żydowską. Nie może ona brać udziału w walkach ani po stronie Polaków, ani Ukraińców.
- II. Członkowie milicji (są uzbrojeni) mają mieć na rękawie białą opaskę i być zaopatrzeni w legitymacje wydane przez komendę Milicji Żydowskiej.
- III. Komenda Milicji Żydowskiej ma przesłać spis członków Milicji oraz co trzy dni zawiadamiać o zmianach składu milicji.
- IV. Rejon działalności Milicji Żydowskiej ograniczony jest następującymi ulicami:
Kleparowska, Weteranów – Pod Dębem – Panieńska – Zborowskich – Kąpielna – Zamkowa – Klasztorna – Podwale – Sobieskiego – Karola Ludwika – Jagiellońska – Kazimierzowska – Kleparowska.

¹ kpt. Leon Zubrzycki (ur. 1 III 1888 r. w Tarnopolu), prawnik, 10–22 XI 1918 r. adiutant komendy odcinka.

V. Wojska polskie będą przestrzegać neutralności Milicji Żydowskiej.

Izydor Fuchs
Ignacy Reiss

kpt. Stanisław Nilski-Łapiński
Szef sztabu

CAW, I. 341. 1, t. 74.

Nr 72

**1918 listopad 10, Lwów. — Komunikat Prezydium Komitetu
Bezpieczeństwa i Ochrony Dobra Publicznego w sprawie rozdziału
kompetencji między władze wojskowe a Komitet Bezpieczeństwa**

OGŁOSZENIE

W porozumieniu z Naczelną Komendą WP która oświadczyła, że uważa rolę swoją za przejściową, wywołaną wyjątkową sytuacją we Lwowie i zastrzegają się, że nie ma zamiaru arogowania sobie praw dyktatury wojskowej, a zależy jej jedynie na zgodnym wyteżeniu wszystkich sił ku skoncentrowaniu akcji frontowej – obejmuje Komitet Bezpieczeństwa i Ochrony Dobra Publicznego, wszelkie agendy dotyczące bezpieczeństwa i porządku publicznego, skarbowości i zdrowia mieszkańców.

W tym celu oddała Naczelna Komisja Wojsk do dyspozycji Komitetu względnie Wydziału Bezpieczeństwa wszystkie istniejące w mieście oddziały milicji obywatelskiej wraz z prawem reorganizowania jej wedle obecnych potrzeb i uznania naczelnika wydziału – zachowując sobie jedynie prawo wglądu w jej czynności ze względów wojskowych.

Prawo wchodzenia z bronią w rękę w celu rewizji do mieszkań i ubikacji prywatnych przysługuje wyłącznie milicji obywatelskiej i to tylko za wylegitymowaniem się bez żądania interesowanego pisemnym poleceniem naczelnika wydziału.

Organom wojskowym zastrzega się to prawo jedynie na wypadek zamachu z broni palnej z mieszkań, działania na szkodę wojska, lub podejrzenia o szpiegostwo.

Naczelnikiem Wydziału Bezpieczeństwa jest inż. Artur Hausner¹.

¹ A. Walenty Hausner (5 XI 1870–16 IX 1941). Socjalista, czołowy przywódca PPSD w Galicji Wschodniej. Między innymi działał też w NKN, walczył w szeregach I. Brygady Legionów. Poseł do Sejmu Ustawodawczego i Sejmu I Kadencji. Członek władz naczelnych PPS. Aresztowany przez NKWD. Zmarł w Warszawie. Zob. Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej, Red. naukowa Jacek M. Majchrowski przy współpracy Grzegorza Mazura i Kamila Stepana, Warszawa 1994, s. 293.

Naczelna Komisja Wojsk oddała dalej wyłącznie do rąk Komitetu wszystkie agendy, dotyczące aprowizacji ludności cywilnej i wojska, przy czym Komitet zobowiązał się w pierwszym rządzie aprowizować dostatecznie to ostatnie. W konsekwencji tego należą wszelkie rekwizycje w sprawach aprowizacyjnych u osób cywilnych wyłącznie do Komitetu. Tylko zajmowanie zapasów w magazynach i na dworcu kolejowym odbywać się będzie za współdziałaniem i pod kontrolą władz wojskowych.

Naczelnikami wydziału aprowizacji są pp. Franciszek Oziębły i Adam Kuryłowicz.

Naczelna Komisja Wojsk zobowiązała się do składania rachunków z funduszy dostarczanych wojsku przez Komitet względnie wydział skarbowy Komitetu, którego naczelnikiem jest dr Franciszek Stefczyk.

Wydziałem zdrowia kieruje dr Stanisław Badzyński.

Reprezentant fachowy komendy będzie brał udział w gremialnych posiedzeniach Komitetu, które odbywają się codziennie o godz. 6⁰⁰ wieczorem.

Biura Prezydium Komitetu i wydziałów bezpieczeństwa i aprowizacji mieszczą się w domu pod l. 22 przy ul. Nowy Świat, Biura Wydziału Skarbowego pod l. 23 przy ul. Lenartowicza, Biura Wydziału Sanitarnego w Gimnazjum Akademickim obok Techniki.

Naczelny komendant wojsk polskich p. kapitan Czesław Mączyński oświadczył, przy sposobności oddania powyższych agend Komitetowi, że komunikaty wojskowe podpisywać będzie odtąd reprezentant komendy.

Co podaje się do publicznej wiadomości.

We Lwowie dnia 10 listopada 1918.

Prezydium Komitetu
Bezpieczeństwa i Ochrony Dobra Publicznego

Odpis.

CAW, I.400. 1516; także Cz. Mączyński, op. cit. zał. nr 23 do t. I, s. 197.

Nr 73
1918 listopad 10 (?), Lwów. — Obwieszczenie sekcji aprowizacji
Komitetu Bezpieczeństwa i Ochrony Dobra Publicznego

OGŁOSZENIE

Chleb sprzedaje się we wszystkich sklepach miejskich i rejonowych pod osobistym dozorem mężów zaufania. Każdy obywatel może kupić jeden bochenek chleba na tydzień na jedną osobę na podstawie legitymacji spożywczej. Kto tej legitymacji nie posiada, musi się zgłosić po asygnatę w biurze okręgowym mężów zaufania (ul. Lenartowicza 23).

Członkowie organizacji kolejowych kupują chleb w sklepach kolejowych.

Komitet Bezpieczeństwa i Ochrony Dobra Publicznego wraz z innymi Komitetami Obywatelskimi dokłada usilnych starań, by zapewnić wszystkim obywatelom możliwość nabycia wyznaczonej racji chleba. Jednak wobec trudności uruchomienia wszystkich piekarń, małych zapasów mąki i niemożności sprowadzenia zboża spoza miasta Lwowa, Komitet ma bardzo wielkie trudności do pokonania. Tylko przy poparciu ogółu obywateli może sprostać swemu zadaniu.

Przydział sklepom cukru i innych artykułów spożywczych nastąpi w najbliższych dniach.

Wydział Aprowizacyjny
Oddział wojskowy
F. Oziębły

Wydział Aprowizacyjny
Oddział cywilny
A. Kuryłowicz

ROZPISANIE MIEJSKIEGO PODATKU WOJENNEGO

Celem pokrywania wydatków, spowodowanych obecnym stanem wojennym, postanowił Komitet Bezpieczeństwa i Ochrony Dobra Publicznego pobierać nadzwyczajny podatek wojenny. Podatek ten wynosi tygodniowo 1 koronę od każdego pokoju mieszkalnego, bez ogniska kuchennego – w ten sposób wolni będą od tego podatku mieszkańcy, którzy zamieszkują tylko jedną ubikację z ogniskiem kuchennym.

Właściciel, względnie administrator domu obowiązany jest pobierać podatek za pierwsze dwa tygodnie począwszy od 4 listopada 1918 od lokatorów i zebrane kwoty wnieść najpóźniej do środy 13 bm. do jednej z kas Wydziału Skarbowego Komitetu przy ulicy Szymonowiczów l. 1 (Szkoła Realna) ul. Lenartowicza l. 23 i w Urzędzie Akcyzowym na Kopytkowym od 9–1.

Zaniedbanie tego obowiązku ze strony właścicieli realności, względnie administratorów, lub lokatorów, pociągnie za sobą bezzwłoczną egzekucję w podwójnej wysokości. [---]

Równocześnie z pierwszą zapłatą podadzą wszyscy właściciele, względnie administratorzy w kasach podanych pozycję i ilość pokoi w swych realnościach, podlegających podatkowi, a to pod osobistą odpowiedzialnością za zgodne z prawdą zeznanie.

Obywatele!

Podatek ten zostanie użyty na cele bezpieczeństwa i złagodzenia nędzy, wywołanej bez różnicy wyznania i narodowości, a rozpisanie jego jest twardą koniecznością, którą każdy niezawodnie uznać musi.

Nie wystarczy on jednak jak najwydatniejsza ofiarność publiczna ponad obowiązek podatkowy będzie w stanie przysporzyć potrzebnych w tym celu funduszków. Apelujemy zatem równocześnie do wszystkich obywateli, aby w miarę możliwości składali dobrowolne, ale jak najwydatniejsze ofiary w podanych powyżej kasach.

Wzywa się urzędników miejskich, by jawili się w biurze magistratu ul. Szymanowiczów 1.

Komitet Bezpieczeństwa i Ochrony Dobra Publicznego:

dr Marcei Chlamtacz¹

Przewodniczący

dr Franciszek Stefczyk²

Naczelnik Wydziału Skarbowego

Cz. Mączyński, op. cit., t. I, zał. nr 24 do s. 198.

¹ Dr Marcei Chlamtacz (ur. 26 IV 1865 r., Szarpańce, pow. Sokal), prof. UJK, zastępca Komisarza Rządowego m. Lwowa.

² Dr Franciszek Stefczyk (ur. 2 XII 1861 r., w Krakowie – zm. 30 VI 1924 r.).

Nr 74
**1918 listopad [około 10], Kraków. — Odezwa kobiet krakowskich
w sprawie odsieczy dla Lwowa**

ODEZWA KOBIET KRAKOWSKICH DO MĘŻCZYŹN

My, kobiety polskie, prosimy mężczyzn na wszystko, co święte i polskie, na Wasz honor, ratujcie nasz Lwów, który tonie we krwi naszych braci! Jeżeli nie będzie miał rychłej pomocy, zawładną nim nasi wrogowie.

Jeżeli szliście w obronie obcej sprawy, tym bardziej idźcie teraz, kiedy woła Was Ojczyzna.

Jeżeli jesteście tchórzami i boicie się, to my, kobiety, żądamy, aby nam wolno było wstąpić jako ochotniczki, a wszystkie staniemy solidarnie w szeregu.

Polskie Kobiety

Cz. Mączyński, op. cit., t. I, zał. nr 40 do s. 295; zob. też: J. Gella, op. cit., s. 77. Tekst Odezwy publikowany był w „Pobudce”, nr 82 z 12 IX 1918 r.

Nr 75
**1918 listopad 11, Lwów. — Komunikat nr X Naczelnej Komendy
Wojsk Polskich we Lwowie**

Ataki nieprzyjacielskie w ul. Mickiewicza i na Dyрекcję Kolejową odparto, przyprawiając wroga o znaczne straty. Artyleria nasza ostrzeliwała skutecznie Koszary Ferdynanda i Cytadelę.

Patrole nasze rozbrajają w dalszym ciągu wsie ruskie. Żandarmeria ukraińska po wsiach bierze przemocą pod broń całą ludność męską. W niektórych miejscowościach napotyka na orężny opór chłopów. Wieś polską Sokolniki opadły bandy hajdamackie i oddział regularnego wojska: wieś została przez nie spalona doszczętnie, choć żadnej akcji zbrojnej nie podejmowano.

Odpis
CAW, I. 400. 1534.

**1918 listopad 11, Lwów. — Komunikat Naczelnego Dowództwa
Wojsk Ukraińskich**

Protjahom ostannioj doby położennja u Lwowi ne zminyłosja. Nastrij naszych bojowych sył znamenytj, pidkriplennja z kraju napływajut beznastanno. Naszi chorobri wjjska, swidomi swojej ważnoj zadaczi, rozbywajut wszudy polski watahy, szczo tut i tam probujut nabłyzytysja do naszych stanowyszcz. Wczora Polaki umistyły na horbi za mytropolyczoju pałatoju wid ul. Horodeckoj try harmaty i odnu koło Jezuitskoho horodu. Nasza artylerja włucznyymi wystriałami prynewołyła si harmaty do mowczannja i do widworotu. Krim toho rozbyto worohowy odnu harmatu na Hycliwśkij hori.

W okołycki ul. Zamarstyniwśkij Polaki probowały pidsunutysja do naszych postiw, odnacze jich prohnano rucznyymi granatami.

Na Perzenkiwci naszi zanjały mist na stryjśkij dorozji, widtjały polski watahy, szczo zbyrajutsja w Sokilnykach. Widznaczyłsja chor. Merkun, szczo derżył ze swojeju czetoju zanjati stanowyszcz i smiłyymi wyprawami wyper uorużeni cywilni watahy daleko.

W noczi pidsunułsja woroh pid odyn z bastjoniw Cytadeli, odnacze naszi wojaki johu rozbyły.

Nyni pered połudnem nasza artylerja obstriljuwała Hycliwśku horu, Stryjśkij park i Kadetśku szkołu. Korotkij czas obstriljuwano takoz miśku riznju, de zbyrajutsja worozi watahy.

Szef sztabu

Tłumaczenie:

W przeciągu minionej doby położenie we Lwowie nie uległo zmianie. Nastroje naszych zbrojnych sił – znakomite, bezustannie napływają posiłki z kraju. Nasze dzielne wojska, świadome powagi swej roli, wszędzie rozbijają polskie bandy, które to tu, to tam próbują zbliżyć się do naszych pozycji. Wczoraj Polacy umieścili na wzgórzu za pałacem Metropolity, od ul. Gródeckiej trzy armaty oraz jedną koło Ogrodu Jezuitów. Nasza artyleria celnymi strzałami zmusiła ich armaty do „milczenia” a następnie odwrotu. Oprócz tego jedną armatę rozbito wrogowi na Hyclowskiej Górze. W okolicy ul. Zamarstynowskiej Polacy próbowali przybliżyć się do naszych pozycji, jednakże przepędzono ich przy pomocy ręcznych granatów. W Persenkówce nasi zajęli most na Stryjskiej drodze, odcięli polskie bandy, które zbierały się w Soklinikach. Wyróżnił się chor. Merkun, który wraz ze swą czotą utrzymywał uprzednio zajęte stanowiska i śmiałyymi wypadami oddalał uzbrojone bandy cywilów. W nocy nieprzyjacieli zbliżył się do jednego z bastionów Cytadeli, jednakże nasi żołnierze rozbili ich.

Dziś przed południem nasza artyleria ostrzeliwała Hycłowską Górę, Stryjski park i Szkołę Kadecką. Przez krótki czas ostrzeliwano też miejską rzeźnię, gdzie zbierały się wrogie oddziały.

Szef sztabu

„Diło” nr 260 z 13 XI 1918 r.

Nr 77

1918 listopad 11, Lwów. — Rozkaz dzienny nr 8 Komendy Naczelnej Wojska Polskiego we Lwowie

I. Komenda Żandarmerii. Komendantem Żandarmerii mianuję płk. Pirgo¹, zastępcą mjr. Roszowskiego².

II. Komenda szpitala. Komendantem szpitala nr 1 mianuję dr. Aleksandra Domaszewicza³.

Dotychczasowego Komendanta dr. [Adama] Czyżewicza mianuję naczelnym chirurgiem i wyrażam mu za jego pełną poświęcenia pracę uznanie.

III. Służba duchowna. Kapelani wszystkich wyznań zameldują się jutro do godz. 12⁰⁰ u szefa sanitarnego.

IV. Prawo rozkazu. Komendanci zakładów i referenci Komendy Naczelnej nie mają prawa bezpośrednio rozkazywać oddziałom bojowym, lecz winni są nadsyłać odpowiednie wnioski do ogólnej odprawy Komendy Naczelnej.

V. Legitymowanie się. Każdy oficer i żołnierz jest obowiązany na zadanie wylegitymować się milicji wojskowej.

VI. Wyrazy zastępcze. Wobec niebezpieczeństwa podsłuchania przy rozmowach telefonicznych, należy używać wyrazów zastępczych, których wykaz dziś przysłany komendantom odcinków.

VII. Raporty poranne. Rozkaz dotyczący raportów porannych nie został przez wszystkie oddziały wykonany. Tyczy się to specjalnie następujących komendantów: Odcinka II, III, IV, Zamarstynowa, Kadry Piechoty, Kadry Artylerii, Żandarmerii, Taborów, Intendentury, Oddziału Sanitarnego.

¹ Adam Pirgo-Helm (ur. 29 IX 1852), płk. zm. 3 XII 1932, pochowany na cmentarzu Obrońców Lwowa.

² Zapewne chodzi o mjr. Wiktora Sas Horszowskiego z Horszowa (ur. 20 IV 1873 r. w Łysej Górze), w żandarmerii od 5 do 22 XI 1918 r.

³ Dr med. Aleksander Domaszewicz (ur. 1887 r. we Lwowie), por.

Pod osobistą odpowiedzialnością komendantów raporty poranne mają być nadesłane do Komendy Naczelnej do godz. 8⁰⁰ rano.

VIII. Ewidencje. Dotychczas nie wszystkie oddziały nadesłały wykazy oficerów; należy je natychmiast przysłać.

Również meldować o zmianach.

Komendy nadesłały wykazy oficerów bez funkcji i oficerów zajętych frontowo.

IX. Raporty przedmiotów zajętych. Komendanci oddziałów obowiązani są raportować o magazynach i przedmiotach zajętych w czasie walki.

X. Magazyny broni i amunicji. Do dnia 14 XI poszczególnym odcinkom nakazuje się przesłać wykaz jakościowy i ilościowy składu amunicji i broni w magazynie ogólnym.

XI. Zmiana adresu. Biura Szefa Sanitarnego przeniesiono na ulicę Grunwaldzką L. 1, I p.

Komendant Naczelny

Czyński m.p.

[kpt. Czesław Mączyński]

Odpis

CAW, I. 341. 1, t. 67.

Nr 78

1918 listopad 11, Lwów. — Fonogram Komendy Naczelnej Wojska Polskiego we Lwowie do dowódców odcinków

Fonogram!

Ogólne wiadomości o nieprzyjacielu.

Przemyśl w naszych rękach, zdobył go 5. pułk pod komendą majora Wacława Stachewicza¹. Do Skniłowa przysłano 3 fury broni i 3 fury amunicji – 9 XI. Rusini są w starych okopach rosyjskich między Skniłowem a Lwowem.

W Tarnowie widziano 3 pociągi, 3 pancerne auta zdążające na zachód.

¹ Mjr Wacław Stachewicz (ur. 26 VII 1890 r. we Lwowie), studiował geologię na UJK, należał do ZWC, ZS. Na UJK uzyskał absolutorium; nie ukończył rozprawy doktorskiej o bazaltach. 1914–1917 w Legionach Polskich, następnie w POW. Od 3 I do 9 II 1919 r. był szefem sztabu DG Sił Zbrojnych byłego Zaboru Pruskiego w Poznaniu. Po wojnie m.in. szef Wojskowego Biura Historycznego (WBH). Zmarł 20 III 1934 r. Odznaczony VM, KN z Mieczami, KW (3x), DOP kl. 3. Zob. Dowódcy powstania wielkopolskiego, s. 56–58.

Obok nowej drożdżarni na Zamarstynowie grasowała banda.

W Brzuchowicach Rusini przeprowadzają werbunek, obiecując 400 koron miesięcznie. Akcja ta postępuje bardzo słabo.

Pociąg jadący do Zimnej Wody na 5 kilometrze na zachód, wykoleił się z powodu przeszkód dokonanych przez Ukraińców.

W lesie Biłohorskim ma być znaczna ilość Ukraińców.

Między Mszaną a Suchowolą tor zepsuty.

Główna Komenda Ukraińska na linii Zimna Woda – Medyka, znajduje się w Gródku Jagiellońskim.

Ukraińcy zdemolowali siedzibę „Sokoła”² na Łyczakowie.

Zrabowali 12 sklepów na ul. Karola Ludwika, uszkodzwszy je po zrabowaniu ręcznymi granatami.

Duch w wojsku ukraińskim coraz słabszy. Pozycje armat nieprzyjaciela: jedna koło restauracji na Wysokim Zamku, jedna koło domu ogrodnika, jedna koło prochowni u końca ul. Teatyńskiej, jedna w Lunaparku. Komenda artylerii armat ukraińskich na Polanie pod kopcami. W cesarskim lasku jedna armatka.

Barykady na ul. Brajerowskiej między pomnikiem Smolki a Bankiem Krajowym. Ulica 3 Maja, róg Kościuszki – zabarykadowana.

Na ulicy Sykstuskiej od Narodnej do sklepu „Domiczka” na rogu poczty i Ossolineum – [barykada]. Sztab w Domu Narodnym.

Stare Sioło jest stacją koncentracyjną i tam uzbrajają chłopów w karabiny maszynowe i granaty ręczne.

Na rogu Pułaskiego – karabin maszynowy.

Odpis

CAW, I. 341. 1, t. 119.

Nr 79

1918 listopad 11, Lwów. — Meldunek por. dr. Romana Abrahama o bohaterskich czynach Stanisława Żarnowskiego

Odc. III 2. kompania Oddział Karabinów Maszynowych do Komendy Szkoły „Konarski”.

Melduję, iż ogniomistrz mego prawego karabinu maszynowego Stanisław Żarnowski został ciężko ranny w pierś i głowę przez cywilów strzelających z okna domu na ulicy Wolności.

² Chodzi o Towarzystwo Gimnastyczne „Sokół”.

Od samego początku wzięcia przez nas Góry Stracenia sprawował swoje obowiązki z bohaterstwem i brawurową odwagą.

Dnia 2 listopada ranny był już lekko w głowę uderzeniem bagnetu. Mimo tego został na stanowisku i do dnia dzisiejszego. Dziś rano został dwukrotnie ciężko ranny.

Proszę o wyszczególnienie tego mojego bohaterskiego szeregowca.

dr Roman Abraham, por.

St. Żarnowski¹ zmarł w szpitalu na Technice.
Cześć pamięci bohatera!

9³⁰ 11/11

dr Roman Abraham

Odpis

CAW, I. 341. 1, t. 73.

Nr 80

1918 listopad 11, Lwów. — Rozkaz nr 3 dowództwa II odcinka obrony Lwowa

I. Służba. Oficer inspekcyjny: chor. [Ignacy] Zacharjasiewicz.

II. Sprawa odznaczeń. Po każdej akcji bojowej należy przedkładać dokładne relacje, w których mają być również uwzględnione ewentualne wnioski co do odznaczeń. Relacje te mają być dokładne pod każdym względem, powinny zatem obejmować opis czynów, za które postawiony został wniosek na odznaczenie.

III. Umundurowanie. Zamówienia na brakujące części umundurowania i ekwipunku należy przedkładać na osobnej karcie wraz z raportem porannym.

IV. Zmiany w kierownictwie szatni. Dotychczasowy komendant szatni zostaje na własną prośbę z tego posterunku, który prowadził bez zarzutu – zwolniony, obejmie natomiast radca [Władysław] Grodzicki. Komendę szatni obejmie Stanisław Heydel [Stanisław Heydel (ur. 1895 r., Beremiany), dzierżawca, szer.].

V. Oznaczenia. Dzisiejszy komunikat NKWP, przez ogłoszenie w którym odznaczeni zostali oficerowie i żołnierze odcinka II, ogłosić należy całej załodze.

¹ Brak takiego nazwiska w wykazie poległych, jak też w: *Orlątom. Przewodnik po cmentarzu obrońców Lwowa*, Lwów 1934, także S. Niciejka, op. cit.

VI. Formularze. Do dzisiejszego rozkazu dołącza się po pięć sztuk formularzy raportu porannego i sytuacyjnego.

Adam Świeżawski, por.

Odpis
CAW, I. 341.1, t. 118.

Nr 81

1918 listopad 11 (?), Lwów. — Rozkaz por. Karola Marksa – komendanta placówki Lewandówka (IV odcinek)

Rozkaz!

Dnia 11 XI o godzinie 9⁰⁰ po południu zaalarmowany został oddział Lewandówka o rozbrojeniu sił w Zimnej Wodzie i o posuwaniu się band ruskich w kierunku Biłohorszczy. Por. [Jan] Tyrcz¹ z oddziałem wymaszerował do Zimnej Wody skąd cofnęli się już Rusini i wrócił z powrotem. O godzinie 7⁰⁰ wieczorem odmaszerowała ekspedycja konna wspomagana przez oddział Rzęsny i Biłohorszczy, do Zimnej Wody. Następnego dnia ze świtem dokonano obsadzenia wsi Rudno a owocem wyprawy pozostała w naszej ręce kuchnia polowa, kilka wozów i koni, prowianty, broń i amunicja.

Na alarm, zbiórka całej załogi, stanęło 40 ludzi mimo, że obowiązanych do stawienia się było z góry 80. Oddział biorący udział w wyprawie odpowiedział na ogół zadaniu a służba oddziału była bez zarzutu. Mimo kilkakrotnie wydawanych rozkazów, obywatele nie wypełniają ich i łamią złożoną przysięgę. Przypominam, że codziennie o godz. 3⁰⁰ odbywa się zbiórka całej załogi. Niestosujący się do tego rozkazu i odciągający się bez ważnej przyczyny od pełnienia służby zostaną odstawieni do Głównej Komendy. W razie choroby należy donieść komendzie.

Karol Marks, por.²

Odpis
CAW, I. 341.1, t. 121.

¹ W: Obrona Lwowa., t. 1, s. 153 podano, że Jan Tyrcz miał stopień sierżanta.

² Por. Karol Piotr Marks, ur. 16 V 1893 r. Od 2 do 22 XI 1918 r. dowódca pododdziału II. Komendant placu Lewandówka od 6 XI 1918 r.

**1918 listopad 11, Sołonka. — List Zarządu Gminy Sołonka Wielka
i Mała do Naczelnika gminy w Sokolnikach**

SZANOWNY URZĄD GMINNY W SOKOLNIKACH

Na ręce W. Pana Naczelnika gminy

Cieszyliśmy się wszyscy, gdy nasi ojcowie, bracia i synowie poczęli powracać z frontów – był to znak, że narody będą żyły ze sobą w zgodzie – i zabiorą się do pracy nad dobrem kraju.

Obecnie poczyna ktoś robić niesnaski między wsiami. Może ktoś mylnie informuje, a nie zna naszych stosunków obecnie – słowem ktoś rzuca kość niezgody między gminę Sołonka a Sokolniki.

Jak wiecie Panowie, że gmina Sołonka nigdy – a obecnie tym bardziej nie daje powodu do kłótni, a to dlatego, że w myśl świętej religii chcemy żyć w zgodzie ze wszystkimi – a przede wszystkim z sąsiadami. Dlatego też nie dajemy posłuchu różnym podszeptom ze strony patroli ukraińskich – nie użyjemy im żadnej pomocy, z gminy ani jeden człowiek od nas nie poszedł do ich korpusu – a w gminie starsi gospodarze czuwają nad spokojem – słowem, trzymamy się ścisłej neutralności – by uniknąć bratnich zatargów i nieszczęść – bo i tak Bóg nawiedził naszych ludzi chorobą – co chata są chorzy i codziennie pogrzeby.

Wczoraj, tj. w niedzielę z południa – nadjechał konny patrol – (skąd to nie wiemy) – i dał kilkanaście salw w powietrze – a potem pozgarniał bydło z pastwiska do domów, zawezwał podpisanego naczelnika gminy i wydał rozkaz, bym w gminie zebrał broń i amunicję i odwiózł do Sokolnik – do tamtejszych szanów – stąd wnioskuję, że był to patrol ze Sokolnik.

Uznając poważną chwilę i chcąc uchronić niewinnych naszych ludzi od niebezpieczeństwa – zaraz ogłosiłem ludności, by broń, jaką by kto miał – do mnie przyniósł. Dotąd oddano mi 3 karabiny – a myślę, że więcej nie ma we wsi – jakkolwiek niemożliwą rzeczą było dokładnie zbadać w tak krótkim czasie, kto, gdzie i co ma. Jednak rzeczą moją będzie sumiennie nadal pilnować – by we wsi było cicho – a gdybym wynalazł jeszcze jaką broń, to chętnie ją oddam.

Natomiast proszę Pana Naczelnika gminy, by ze swej strony wpłynął na przygotowanie w Sokolnikach, by mieszkańcom gminy Sołonka nie robiono przykrości i popłochu.

Najnowszy wypadek jest taki – wartownik cerkiewny dziś odmówił służby, bo od Sokolnik ktoś strzelał w stronę cerkwi i on musiał uciekać.

Prosimy więc bardzo o wyrozumienie nas i najszczerzej naszej chęci życia w zgodzie, jedności i w sąsiedzkiej przyjaźni¹.

Gwozd Naczelnik Gminy
Zarząd gminy Sołonka Wielka i Mała
Grzegorz Łyzarecki, Jaśko Szuszkiewicz

Cz. Mączyński, op. cit., zał. nr 27 do t. I, s. 229.

Nr 83

1918 listopad 11, Kraków. — Pismo Skautowej Komendy Okręgowej w Krakowie do Naczelnej Komendy Skautowej we Lwowie

Na zjeździe lubelskim polecono Druhnie Czesnakównej notyfikować uchwały zjazdu Naczelnej Komendy Skautowej we Lwowie.

Z powodu zamieszek we wschodniej Galicji i odcięcia Lwowa, obejmują komendę nad wszystkimi drużynami skautowymi zachodniej i środkowej Galicji po San, w zastępstwie Naczelnego Komendanta Skautowego. W związku z tym zarządzam, w porozumieniu z Krakowskim Patronatem Skautowym, zwolnienie do wojska wszystkich skautów ur. w 1901 i starszych, o ile stan zdrowia im na to pozwoli i postarają się o zastępców w pracy skautowej.

¹ Cz. Mączyński (op. cit., t. I, s. 229–231) pisze na ten temat: „[...] przyniesiono nam meldunek ze złowróżebnym pismem. Mieszkańcy sąsiednich – na południe – wsi ruskich (Sołonki Małej i Wielkiej), wystosowali do gminy Sokolniki pismo [...]. Zredagowane sprytnie [...] obiegło błyskawicznie całe Sokolniki i wywołało zgubny wpływ. [Tamtejszy] dowódca melduje, że czuje się bezsilnym. 10 listopada pokazała się tyraliera (obliczona na półtorej setki) [ludzi]. Zaalarmowani mieszkańcy wyszli uzbrojeni, lecz na rozkaz obsadzenia fortów odpowiedzieli gremialnie, że bić się nie będą z braćmi i włościanami. [...] Na miejscu zbiórki pozostało wraz z oficerami (7), niespełna 20 ludzi. Ci więc opuścili wieś rodzinną [...] i poszli bez walki [...] do Lwowa.

I przyszli bez walki bracia włościanie, a wśród „nich bracia sąsiadów”, tych z Sołonki [...] i zaczęło się bratanie” i „bratnia uczta”, której opisać nie jestem zdolny.

Dla nas we Lwowie była wystarczającym jej określeniem szalona luna, przez całą – prawie trzykilometrową – wieś się ciągnąca, od razu w kilkudziesięciu miejscach powstała i trwająca przez długich dni i nocy... trzy. Wkrótce potem [...]. Ksiądz zamordowany (chodzi o ks. Wincentego Czyżewskiego, ur. w 1856 r., zamordowanego 11 listopada), nauczyciel pokiereszowany straszliwie, wójt skłuty bagnetami, liczba mordów wśród dzieci, niewiast i mężczyzn podana powyżej setki. Wczorajsza wieś bardzo za- można obrócona w całości w perzynę [...]. Wtedy dopiero powiększyła się powoli grupa żołnierzy sokolnickich i doszła do pełnej kompanii – jednej z najdzielniejszych (41. p. strz. Lwowskich)”.

Zarządzenie to ma celu skupienie skautów starszych w jednym oddziale, który jak tylko można będzie najprędzej, wyruszy na obronę kresów, w szczególności do Lwowa.

Znamy Waszą niedolę, z głębi serca współczujemy i z całych sił pragniemy Wam pomóc! Zanim to, po przezwyciężeniu trudności natury technicznej, nastąpi – przesyłamy Wam zapewnienie złożenia bratniej ofiary krwi w Waszej obronie!

Wysyłamy dwóch skautów na wywiad, by nam w szczegółach donieśli, czego Wam potrzeba i jak pomóc możemy. Przyjmijcie ich tam serdecznie, jako widomy dowód tego szczerego zapału, z jakim skauci krakowscy pragną obok swych lwowskich braci walczyć o zagrożone kresy Rzeczypospolitej!

Prosimy o podanie do wiadomości wszystkim skautom lwowskim tych ustępów niniejszego pisma, które ich poinformują o gotowości skautów krakowskich niesienia pomocy Lwowowi!

Czuwaj!

Biernakiewicz

Sekretarz Okręgowy

Odpis

CAW, I. 400. 1516.

Nr 84

1918 listopad 11, Paryż. — Protokół z posiedzenia Komitetu Narodowego Polskiego nr 151 (fragment)

Na posiedzeniu KNP w Paryżu przyjęto projekt pp. Rozwadowskiego i Zamoyskiego protestu oficjalnego KNP wobec zajęcia Lwowa i Galicji Wschodniej przez Rusinów i powierzono hr. Zamoyskiemu uwzględnienie ostatecznych wniesionych doń poprawek.

AAN, KNP 8, oryg. maszynopis

Tekst publikowany: *Sprawy polskie na konferencji pokojowej w Paryżu w 1919 r. Dokumenty i Materiały*, t. II. Red. Remigiusz Bierzanek, Józef Kukułka, Warszawa 1967, s. 217.

**1918 listopad 12, Lwów. — Komunikat nr XI Naczelnej Komendy
Wojsk Polskich we Lwowie**

Na terenie miasta nie było większej akcji bojowej.

Patrole nasze zajęły ulice Jachowicza i Rappaporta. Artyleria nieprzyjacielska ostrzeliwała świadomie i wcale skutecznie główny Szpital Czerwonego Krzyża mieszczący się na Technice. Leżą w nim w znacznej części ranni jeńcy ukraińscy. Między godziną 3⁰⁰ a 4⁰⁰ padło na gmach szpitala 6 granatów i znaczna ilość szrapneli.

Oddziały nasze z grupy kapitana [Mieczysława] Boruty oczyściły las w Biłohorszczy; zajmował go oddział w sile 300 regularnych żołnierzy i 200 chłopów zbrojnych: rozporządzał on 2 karabinami maszynowymi. Ukraińcy zaatakowani przez patrol ppor. [Tadeusza] Lubaczewskiego i ppor. dr med. [Zygmunta] Hrabka [Chrapka]¹, oskrzydleni, nie wytrzymawszy natarcia, cofnęli się bezładnie w kierunku Rudna: ścigani poszli w zupełną rozsypkę i w ucieczce oparli się aż o Mszanę. Oddziały nasze zajęły Rudno i Zimną Wodę. W akcji tej odznaczyli się: sierżant Jan Müller, plutonowy Jan Buczek i starszy żołnierz Wiktor Reut.

Lotnicy nasi wykryli i obrzucili bombami kierowaną przez oficerów niemieckich baterię nieprzyjacielską, na Wysokim Zamku. Porucznik [Janusz] Beaurain² z doskonałym wynikiem ostrzeliwał z samolotu karabinem maszynowym oddziały ukraińskie, które plądrowały i pustoszyły Sokolniki.

Odpis

CÁW, I. 400. 1516.

¹ Zygmunt Chrapek (ur. 25 XI 1891 r. w Jaśle), ppor. lekarz, 1–22 IX 1918 r. komendant placówki Lewandówka–Folwark.

² Por. inż. Janusz Beaurain (ur. 25 XII 1895 r.). Legionista i Peowiak, ranny 13 XI 1918 r.

Nr 86

1918 listopad 12, Lwów. — Komunikat Naczelnego Dowództwa Wojsk Ukraińskich

Na bojowych stanowyszczach bez peremin. Nicz mynuła spokojno, nepryjatel widzywawsja słabsze, niż dosy. Naszi syły zrostajut, pozycji czymraz silniji. Duch naszych wijk nezwyczajno... zaprowiantowannja blyhkucze.

Wczorajšnjoho dnja nepryjatelśka artylerja ostriljuwała kasarnju Ferdynanda, odnak neznacznj uszkodžennja muru zowsjim ne osłabyły sej pozycji. Nasza chorobra załoha derżytsja kripko i widbywaje udaczno wsi pidstupy worożych widdiłow. Popołudny doneseno, szczo nepryjatel zanjał kosteł św. Anny, ukrywśyś w meszkanju polśkoho parocha. Wysłana nasza patrola zanjała kosteł, a parocha prywedeno do kasarni, a potim widstawłeno do komandy.

W połudne zanjałyś wid naszoho ohnja baraki koło Verpfegsmagazynu pry ul. Janiwśkij, de skrywałyśja worożi widdiły i zhorily do tła.

W rajoni grupy por. dr. Ciokana zaprymiczeno mynuwszoy noczi w Jezuitskim horodi bilśzu watahu ozbrojenych ludej, szczo probuwały tychcem nablyzysja. Naszi wojaki otworyły na nych ohoń i zawdały jim tjażki wtraty.

W Sokolnikach za Stryjskoju rohaczkoju zbyrałyś polśki syły, miż inszymi kinnota i artylerja, rozporjadžajuczy kilkoma harmatamy. Nasz widdił, szczo zanjał buł żeliznyczyj mist, peretynajuczyj szosu, wdarył prystupom na seło i rozbyw worożi watahy. Połyszeni harmaty pokazałyś popsowanymi. Seło zhorilo.

W obłasti Zamarstyniwśkoj kasarni wczera wczerom sylni worożi steži pid-sunulyśja kamenycjami i zaatakuwały naszych postiw. Naszi widdiły rozbyły jich i prohnały, ubywszy mnohych.

Nyni pered połudnem postrileno worożij litak, szczo kruzyw nad mistom. Litak upaw za Pidzamczem.

Nasza artylerja obstriljuwała nyni polśki pozycji pry ul. Bema, Janiwśkij, koło kosteła św. Martyna, na Żowkiwskim przedmistju i Szkoły Konarskoho.

Szef sztabu

Tłumaczenie:

Sytuacja na bojowych pozycjach bez zmian. Noc minęła spokojnie, nieprzyjaciel odzywał się rzadziej niż dotychczas. Nasze siły rosna, pozycje umacniają się. Nastroje wśród żołnierzy przyzwoite. Wyżywienie dobre.

W dniu wczorajszym artyleria wroga ostrzeliwała Koszary Ferdynanda, jednakże nieznaczne uszkodzenia muru nie osłabiły tej pozycji. Nasza dzielna załoga trzyma się mężnie, umiejętnie odpierając wszystkie ataki wrogich oddziałów.

Po południu doniesiono nam, że nieprzyjaciel zajął kościół św. Anny, ukrywając się w mieszkaniu polskiego proboszcza. Wysłany przez nas patrol zajął kościół, a proboszcza przyprowadzono do koszar, skąd odesłano go do komendy. W południe od naszego ognia zapaliły się baraki koło Verpfegmagazynu, przy ul. Janowskiej, gdzie ukrywały się oddziały wroga, spłonęły do cna.

W rejonie grupy por. dr. Ciokana minionej nocy zauważono w Jezuickim Ogrodzie sporą grupę uzbrojonych ludzi, którzy próbowali zbliżyć się. Nasze wojsko otworzyło w ich kierunku silny ogień, zadając im dotkliwe straty. W Sokolnikach za Stryjską rogatką zebrały się polskie siły, w tym między innymi kawaleria i artyleria, dysponujące kilkoma armatami. Nasz oddział, który uprzednio zajął most kolejowy, przecinający szosę, szturmem uderzył na wieś, rozbijając wrogie oddziały. Pozostawione armaty były zepsute. Wieś spłonęła.

W rejonie Zamarstynowskich koszar, wczoraj wieczorem, posuwając się wzdłuż kamienic, zbliżył się i zaatakował nas silny oddział zwiadowczy wroga. Nasze oddziały rozbiły i przepędziły ich, wielu zabijając. Przed południem zestrzelono wrogi samolot krążący nad miastem. Samolot spadł za Podzamczem. Nasza artyleria ostrzeliwała dziś polskie pozycje przy ul. Bema, Janowskiej, koło kościoła św. Martyna, Żółkiewskie Przedmieście i Szkołę Konarskiego.

„Diło” nr 261 z 14 XI 1918 r.

Nr 87

1918 listopad 12, Lwów. — Rozkaz dzienny nr 9 Komendy Naczelnej Wojska Polskiego we Lwowie

Raporty poranne oddziałów wykazują ogromnie wysokie stany wyżywienia w porównaniu do stanów bojowych. Komendanci oddziałów powinni ograniczyć do minimum służbę pozafrontową. Używać do niej ludzi niezdolnych do służby frontowej, ewentualnie kobiet.

I. Komendanci muszą zwalczać „łazikostwo i dekownictwo”.

II. Komendanci będą przedstawiać Komendzie Głównej nazwiska żołnierzy, którzy się odznaczyli.

III. Oddziały wysłane do cudzych odcinków, muszą się meldować u komendantów tychże, lub dać wizować u nich swoje rozkazy pisemne.

IV. Wymiana karabinów Manlichera na rosyjskie nieprzewiercone.

Komendanci oddziałów wezmą wszystkie karabiny rosyjskie, nie zastosowane do amunicji austriackiej, z magazynów odcinków – i taką samą liczbę Manlicherów złożą w tych magazynach.

V. Pochwały. Za dzielne zachowanie się wobec nieprzyjaciela wyrażam pochwałę i uznanie 2. kompanii karabinów maszynowych por. dr. [Romana] Abrahama, w szczególności komendantowi kompanii, por. dr. [Romanowi] Abrahamowi, ppor. Tadeuszowi Nowosieleckiemu, ppor. Witoldowi Kozakowi, ppor. Erwinowi Koszulińskiemu, ppor. Bolesławowi Zajączkowskiemu, chor. Józefowi Mazanowskiemu, chor. Mieczysławowi Dobija, zastępcy oficera Stanisławowi Zacharze, podchorążym: Adamowi Oleniczakowi i Januszowi Góreckiemu, wachm. Teofilowi Wiśniewskiemu, Tadeuszowi Besteckiemu, sekcijnemu Edwardowi Mazurkiewiczowi, szeregowcom: Czesławowi Lipińskiemu, Leonowi Szczurkowskiemu, Stanisławowi Nawrockiemu, Józefowi Zawadzkiemu, Ignacemu Piątkowi, Kazimierzowi Godlewiczowi, Jakubowi Kowalskiemu, Rudolfowi Kuszyńskiemu, Janowi Szostakowi, Janowi Biłanowi i śp. Stanisławowi Żarnowskiemu, który ranny 2 XI uderzeniem bagnetu pozostał dalej w linii do dnia dzisiejszego, pełniąc obowiązki żołnierski, z brawurową odwagą.

Dalej wyrażam pochwałę i uznanie: podkomendnym kpt. [Mieczysława] Boruty: ppor. [Tadeuszowi] Lubaczewskiemu i [por. dr med. Zygmuntowi] Chrapkowi, sierż. Janowi Müllerowi, plut. Jakubowi Buczkowi i st. żoł. Wiktorowi Reutowi za wybitny udział w dzisiejszej zwycięskiej akcji, przeciw Zimnej Wodzie – Rudno.

VI. Mianowania i przydzielenia.

A. Mianuję med. Marciniaka Tadeusza lekarzem odcinkowym odcinka Rzęsna Polska.

B. Przydzielam medyków [Adama] Hełczyńskiego i [Tadeusza] Bietkowskiego do oddziałów kawalerii do służby lekarskiej.

VII. Uznanie. Wszystkim patrolom sanitarnym, które okazały tyle poświęcenia i pogardy śmierci, niosąc pomoc rannym, często wśród gradu kul, wyrażam uznanie i pochwałę. W szczególności odznaczyli się: dr Aleksander Domaśzewicz, medycy Koskowski¹ i Prokopowiczówna, sanitariusze i sanitariuszki: Nokłowska, Czartoryski Jan, Leniecka, Trutnerówna Bronisława.

VIII. Skład audytoriatu. Audytorowie: 1. dr Kazimierz Januszewski, 2. dr Seweryn Tomasiak, Prokuratorowie wojskowi: 1. dr Kazimierz Greger, 2. dr Tadeusz Nieduszyński. Kierownik Kancelarii: Stanisław Białowąg. Protokolanci: 1. Jan Woch, 2. Wiktor Horodyski. Audytoriat urzęduje przy ul. Chocimskiej 2.

IX. Raporty o przedmiotach zajętych. Komendanci oddziałów obowiązani są raportować po magazynach i przedmiotach zajętych w czasie walki.

¹ Prawdopodobnie chodzi o sanitariusza Jana Krosowskiego (ur. 2 XII 1904). Poległ 29 XII 1918 r. Pochowany na cmentarzu Orłąt Lwowskich.

X. Intendenci odcinków są osobiście odpowiedzialni za należyte wyżywienie wszystkich żołnierzy danego odcinka i za dowóz do nich wszystkich środków żywności i wyekwipowania. Wszystkie zaniedbania w tej mierze będą surowo karane.

XI. Wydawanie z magazynów. Z magazynów rejonowych przy poszczególnych odcinkach i oddziałach wydawać wolno dla osób i oddziałów nie przydzielonych stale do danego magazynu jedynie na podstawie polecenia Intendentury Komendy Naczelnej WP.

XII. Wyjazdy taborów. Przypomina się, że dnia 10 XI miały być dostarczone wykazy szczegółowe terenów, oraz wykazy magazynów, jakie posiadają poszczególne odcinki i oddziały. Zaniedbania w tym kierunku należy wyrównać bezwarunkowo dnia 13 bm. (środa) do godz. 6⁰⁰ wieczór.

XIII. Polecenia na pobór towarów z dworca kolejowego. Komendantom poszczególnych odcinków nie wolno wydawać poleceń na pobór towarów na dworcu kolejowym. Przysługuje to jedynie Intendenturze Komendy Naczelnej WP.

XIV. Zwiększone porcje. Dnia 13 XI 1918 wyda się żołnierzom zwiększone porcje, mianowicie prócz zwyczajnych racji dodatkowo 1/4 chleba, oraz po jednej puszcze konserw mięsnych i kawę na podwieczorek – wreszcie żołnierzom pełniącym nocną służbę wyda się po 6 kostek cukru, względnie ilości równające się temu.

XV. Meldunki. W meldunkach i raportach sytuacyjnych należy zawsze podawać dokładnie czas poczynionych obserwacji i czas wysłania meldunku.

Czyński m.p. [kpt. Czesław Mączyński]
Komendant Naczelny

Za zgodność
[ppor. dr Albin] Garbień
Adiutant

Naczelna Komenda Wojsk Polskich
Referat prasowy
[dr Wacław Mejbaum²]

CAW, I. 341. 1, t. 67.

² Dr Wacław Mejbaum (ur. 17 V 1887), nauczyciel gimnazjalny.

Nr 88

1918 listopad 12, Lwów. — Rozkaz nr 8 Naczelnej Komendy Wojsk Polskich we Lwowie

1. Raporty poranne oddziałów wykazują ogromnie wysokie stany wyżywienia w porównaniu do stanów bojowych. Komendanci oddziałów powinni ograniczyć do minimum służbę pozafrontową. Używać do niej ludzi niezdolnych do służby frontowej, ewentualnie kobiet.

Komendanci muszą zwalczać „łazikostwo i dekownictwo”.

Cz. Mączyński, op. cit., t. II, zał. nr 68 do s. 163.

Nr 89

1918 listopad 12, Lwów. — Odezwa Naczelnej Komendy Wojsk Polskich do ludności polskiej we Lwowie

Do szeregów!

Połowa miasta jeszcze dotąd jęczy pod straszliwymi rządami okrutnej, rozpasanej, żołdackiej czerni. Nasi najbliżsi po tamtej stronie Lwowa, cierpiąc głód i niesłychany terror, ciągle jeszcze z dnia na dzień nadaremnie czekają wybawienia od hajdamackiej niewoli. Uratowaliśmy już od niej dziesiątki tysięcy mieszkańców, zorganizowaliśmy się i zebraliśmy środki do walki, jakich nie mieliśmy w pierwszych dniach po dokonaniu brutalnego ukraińskiego gwałtu. Ale dzieło nasze jeszcze nie skończone. Za nami dopiero połowa spełnionego obowiązku; decydujący bój przed nami. Dzień walki rozstrzygającej już bliski; pomnijmy, że od jej wyniku zawisła cała przyszłość nasza i rodzin naszych. Albo zbierzemy raz wreszcie te siły, jakie są niezbędne, by dopełnić całkowitego zwycięstwa, albo przelana dotąd krew pójdzie na marne.

Polska pamięta o nas, wysuniętej na kresy swojej przedniej placówce; ona nas nie zdradzi i nie opuści! Jednak za naszą własną wolność, nasze życie i naszą przyszłość spokojną, my sami przede wszystkim winniśmy pójść do boju. Gdy wszyscy staniemy w szeregu, zwycięstwo musi być nasze.

Polacy! W takiej chwili nikomu z nas nie wolno usuwać się od spełnienia obywatelskiego obowiązku. Kto zdolny jest karabin dźwżyć w rękę, natychmiast do szeregu! Wszyscy bez wyjątku! Kto Polak – do broni!

Naczelna Komenda Wojsk Polskich

Odpis

CAW, I. 444. 1, t. 1.

Nr 90

1918 listopad 12, Lwów — Rozkaz nr 4 dowództwa II odcinka obrony Lwowa

I. Służba. Oficer inspekcyjny: ppor. Ignacy Zacharjasiewicz.

II. Uznanie. Wyrażam najgorętsze uznanie sanitariuszce Stanisławie Biernackiej¹, która w gradzie kul prawdziwie po bohatersku spełniała swoje zadanie.

III. Karta główna. Wzywam stanowczo do przedłożenia wreszcie wypełnionych formularzy karty głównej. Brak ewidencji ludzi, opóźnia wypłacanie żołdu i powoduje kompletny bezład.

IV. Godziny urzędowe. Według rozkazu dowództwa grupy, godziny urzędowe Intendentury i podległej jej gałęzi od godz. 7⁰⁰ – 12⁰⁰ i 14⁰⁰ – 19⁰⁰.

Godziny urzędowe kasy 8⁰⁰ – 12⁰⁰, 14⁰⁰ – 18⁰⁰.

Według tegoż rozkazu przebywanie w czasie godzin urzędowych osobom nie zatrudnionym w danym magazynie jest stanowczo wzbronione, po godzinach urzędowych wolno przebywać tylko tym, którzy są do jego pilnowania wyznaczeni.

V. Sprawa broni krótkiej. W jutrzejszym raporcie rannym należy zameldować jak wykonano rozkaz zabrania krótkiej broni palnej.

Adam Świeżawski, por.

Odpis

CAW, I. 341.1, t. 118.

Nr 91

1918 listopad 12, Lwów. — Raport „o stanie obronnym strategicznie pozycji polskich” (Szkoła Sienkiewicza)

1. Był taki pogląd – że oprzeć się atakowi zorganizowanemu większej siły zbrojnej pozycja ta nie jest w stanie. Na miejscu ludzono się lekkomyślnie nadzieją, że Ukraińcy nie odważą się szkoły zaatakować.

2. System okopanych placówek, wybudowany w ostatnich paru dniach za inicjatywą paru komendantów poszczególnych sekcji, może rozprościć jedynie silniejsze patrole i powstrzymać atak silniejszy na pewien krótki czas, nim się zorganizuje obrona na linii głównej.

¹ Stanisława Biernacka, zamężna Badykułowa, 3–22 XI 1918 r. sanitariuszka II odcinka.

Tymczasem głównej linii obronnej nie ma i obrona po strzelaniu u zupełnie zabezpieczonych bram musiałaby się przenieść od razu do okien samych gmachów, a planu obrony jakiegś w samych gmachach ani rowów zabezpieczających łączność tych gmachów również nie ma.

3. Na główną linię obronną nadają się: parkan murowany, okalający wraz z parkanem drewnianym szkołę i ogród. Walka skoncentrowała się u bram. Jednakże przed samymi bramami muszą być wybudowane okopy dające możliwość flankowania murów i dające osłonę obrońcom w bramach oraz możliwość wycofania się z nich w razie potrzeby bez strat. Wobec szczupłej liczby obrońców z tej strony szkoły, gdzie zamiast parkanu murowanego jest parkan drewniany (który może powinien być zniesiony) musiałby być przekopany system rowów dających możliwość brać przeciwnika w ogień krzyżowy.

Należałoby też przekopać parę rowów dla połączenia z sobą gmachów szkoły w razie ostateczności przeniesienia obrony do samych gmachów – i opracowanie planu obrony tych gmachów.

4. Obecne placówki też nie wszystkie odpowiadają swemu zadaniu. Niektóre budowane są tak przed samymi drzewami i krzewami, że nie mają zupełnie pola obstrzału. W razie potrzeby wycofywanie z placówek również nie jest zabezpieczone. Niektóre z nich dałyby się przenieść może poza system budynków z ogrodami, opuszczonych zupełnie, a przylegających do szkoły i dających możliwość nieprzyjacielowi podkraść się niepostrzeżenie do szkoły i placówek.

5. Wobec tego wszystkiego konieczne jest natychmiastowe wyznaczenie fachowca oficera piechoty czy saperów, dla nakreślenia linii obronnej (głównej) i wyznaczenia sposobów obrony bram i parkanu drewnianego oraz przeprowadzenia koniecznych robót bezzwłocznie – wobec tego, że atak może nastąpić każdej chwili.

Konieczną jest lustracja pozycji w szkole przez Komendę Główną.

Odpis

CAW, I.341.1, t. 72.

Nr 92

1918 listopad 12, Lwów. — Meldunek sytuacyjny komendanta II Grupy Wojska Polskiego do Komendy Naczelnej Wojsk Polskich we Lwowie

1. Sytuacja na odcinku V na ogół nie zmieniona. Zorganizowane oddziały w Lewandówce i Biłohorszczy stoją w ostrym pogotowiu i wysyłają patrole do Zimnej Wody, Rudna i Zimnej Wódki.

Z odcinka na Kulparkowie i z koszar wysyłany patrol w stronę Sokolnik, dotąd nie wrócił.

2. Noc na odcinku przeszła spokojnie. Patrol wysłany w okolice Zubrzy zraportował, że znajdują się tam w polu 2 działa ciężkie zdemontowane.

W czasie walki o Biłohorszcze i Zimną Wodę wyróżnili się: sierżant Jan Müller, Wiktor Reut i plutonowy Jakub Buczek.

w/z kpt. Karol Baczyński
komendant V odcinka

Odpis
CAW, I. 341.1, t. 119.

Nr 93

1918 listopad 12, Lwów. — Raport kompanii Lewandówka (V odcinek obrony Lwowa) do dowództwa II Grupy Wojska Polskiego

- Według dyspozycji kpt. [Mieczysława] Boruty-Spiechowicza część kompanii Lewandówka, wspomagana przez oddziały Rzeczna Polska kpt. Ludwika Kopcia miała zacząć atak w kierunku Zimna Woda od Lasu Biłohorskiego. Oddział ppor. Tadeusza Lubaczewskiego (Biłohorszcze) pod naciskiem Rusinów, rozproszył się. Obejmując komendę tego odcinka w sile 85 ludzi i 1 karabinu maszynowego, posunęliśmy do Zimnej Wody bandę ukraińską w sile około 500 ludzi i zmusiliśmy do bezładnej ucieczki.

Ze świtem ruszyliśmy na Zimną Wodę i Rudno, gniazdo Rusinów i odebraliśmy 35 karabinów, amunicję, 6 par koni wojskowych z wozami oraz połowę kuchni. Według doniesień Rusini gromadzą swe siły w Mszanie i Gródku Jagiellońskim.

Przy tym przedsięwzięciu szczególnie odznaczył się ppor. Willman.

Marks, por.

Odpis
CAW, I. 341, 1, t. 119.

Nr 94

1918 listopad 12, Lwów. — Meldunek sytuacyjny por. inż. Stanisława Bergmana do Komendy II Grupy Wojska Polskiego

O godz. 3⁰⁰ po południu dnia 11 XI 1918 r. zauważono silną strzelaninę karabinów maszynowych, ręcznych a nawet artylerii. Niebawem powstała łuna a opowiadania ludności potwierdziły przypuszczenia, iż Ukraińcy napadli na wieś Sokolniki, paląc, grabiąc i zabijając.

O godz. 4¹⁰ patrol wysłany do Sokolnik potwierdził te zeznania. Komendant patrolu określa siłę Ukraińców na 200–300 [ludzi].

Na noc zarządzono najostrożniejsze pogotowie, jednak minęło zupełnie spokojnie bez najmniejszego napadu ze strony nieprzyjaciela.

Stanisław Bergman, por
Komendant 1. kompanii kulparkowskiej

Odpis

CAW, I. 341.1, t. 119.

Nr 95

1918 listopad 12, Lwów. — Raport prof. dr. med. Józefa Hornowskiego w sprawie ostrzelania przez Ukraińców patroli sanitarnych

Dziś rano o 10³⁰ został nasz punkt opatrunkowy zawiadomiony, że na rogu ul. Sykstuskiej znajduje się ranny. Poszły po niego 3 sanitariuszki i chor. sanitarny Jerzy Goertz¹. Pomimo, iż szli z noszami i wszyscy mieli opaski Czerwonego Krzyża, byli ostrzeliwani z okien domów tak, że nie mogli dojść do rannego. Sanitariuszka Trudnerówna² otrzymała przestrzał przez klatkę piersiową.

Zawiadamiam o tym fakcie p. szefa sanitarnego jako o objawie zdziczenia i barbarzyństwa Rusinów, prosząc, aby fakt ten został zaprotokółowany dla

¹ Chor. san. Jerzy Goertz (ur. 19 II 1894), 2–22 XI 1918.

² Ma być: Bronisława Trudniar zamężna Chrinowa (ur. w 1899 r. we Lwowie).

wiadomości i ewentualnie danych na przyszłość o sposobie prowadzenia walki przez Rusinów.

Prof. dr Józef Stanisław Hornowski³
Odcinek II Szkoły Marii Magdaleny

Odpis

CAW, I. 400. 1516; tenże: J. Gella, op. cit., s. 205.

Nr 96

1918 listopad 12, Lwów. — Odezwa Komitetu Bezpieczeństwa i Ochrony Dobra Publicznego do społeczeństwa polskiego we Lwowie w sprawie rokowań polsko-ukraińskich

POLACY I OBYWATELE!

Rozstrzygnięcie zbliża się wielkimi krokami. Zwycięzimy niewątpliwie, jeżeli jeszcze dni kilka wytrwamy, a wszyscy młodzi i zdrowi dotrzymają wiary Ojczyźnie, wołającej o pomoc w największej potrzebie i staną pod bronią w szeregach walczącego wojska polskiego.

Już Przemyśl cały w rękach naszych wojsk. Józef Piłsudski, opromieniony legendą wódz nasz, stanął na czele rządu zjednoczonej Rzeczypospolitej Polskiej. Tworzy się pospiesznie potężna armia polska, której ramię zapewni nam zupełny wymiar sprawiedliwości.

Dziś jeszcze ponownie podajemy im dłoń braterską, ofiarując przez delegatów honorowy pokój i zgodne współzycie, a pozostawiając rozstrzygnięcie przyszłości kongresowi międzynarodowemu.

Ale nie przyjmujemy poddania się ich zwierzchnictwu, rozbrojenia naszych sił i zdania się na ich łaskę i niełaskę. Nie wydamy naszego życia i mienia na łup oddziałów ukraińskich, nie dających się utrzymać w karności.

Leje się krew naszych najlepszych synów Ojczyzny!

Ich wyczerpujące się siły musimy podtrzymać, aby się nie stać winnymi zmarnowania ofiar już poniesionych i zaprzepaszczenia bliskiego zwycięstwa.

³ Prof. dr med. Józef Stanisław Hornowski (ur. 30 VII 1874 r. w Warszawie), lekarz II odcinka i I Grupy Wojska Polskiego we Lwowie.

Nie żądamy od walczących bohaterów rzeczy nadludzkich. Mamy święty obowiązek natychmiast zasilić samorzutnie walczące szeregi i dać im możliwość bodaj krótkiego wytchnienia.

Kto chce sobie oszczędzić wyrzutu, że wydaje Ojczyznę, miasto, rodzinę i siebie na łup nieprzyjaciela, niech stanie w szeregach walczących.

Do broni bracia, do broni!

W górę serca, precz z małodusznością!

Chciejmy zwyciężyć i wytrwać do chwili bliskiego już wybawienia.

Komitet Bezpieczeństwa i Ochrony Dobra Publicznego

Cz. Mączyński, op. cit., zał. nr 33 do t. I, s. 269.

Nr 97

1918 listopad 12, Paryż. — Protokół z posiedzenia Komitetu Narodowego Polskiego nr 152 (fragment)

Na posiedzeniu KNP w Paryżu odczytano notę KNP przedstawioną rządowi francuskiemu z protestem przeciwko okupacji Galicji Wschodniej przez wojska austriacko-niemieckie oraz ukraińskie. Postanowiono przesłać tę notę również rządowi angielskiemu za pośrednictwem przedstawiciela KNP w Londynie¹, włoskiemu i amerykańskiemu za pośrednictwem ich ambasad w Paryżu, wreszcie zakomunikować kopię tej noty ambasadzie angielskiej w Paryżu oraz innym ambasadom i poselstwom stosownie do uznania Prezydium.

Odczytano zakomunikowaną przez przedstawiciela Komitetu przy rządzie angielskim z dnia 8 listopada 1918 notę rządu angielskiego do KNP, w której rząd angielski podaje do wiadomości Komitetu, iż wszelka akcja ze strony rządu polskiego, wojskowa czy inna w Galicji Wschodniej, mająca na celu przesądzenie o postanowieniach Konferencji Pokojowej, będzie przez rząd angielski bardzo niechętnie widziana².

Powierzono p. Grabskiemu zredagowanie odpowiedzi, którą wręczy hr. Sobański rządowi angielskiemu.

Tekst publikowany w: *Sprawy polskie na konferencji pokojowej...*, s. 217.

¹ Tekst noty wręczonej przez W. Sobańskiego por. dok nr 3 z 13 XI.

² Tekst znajduje się w KNP 146. 15 XI brytyjski chargé d'affaires poinformował o powyższej nodzie rząd amerykański (PPC II, s. 408).

**1918 listopad 13, Lwów. — Komunikat nr XII Naczelnej Komendy
Wojsk Polskich we Lwowie**

Odparto i zmuszono do ucieczki oddziały ukraińskie następujące na Wulkę i Szkołę Kadecką. Posterunki nasze odparły silne ataki w ul. Meiselsa, Tercjańskiej i Rappaporta.

Nieprzyjaciel, otrzymawszy świeże posiłki, wysadzone na dworcu Podzamcze, uderzył większymi siłami na Janowskie. Oddziały rtm. Pomiana¹ odrzuciły go poza linie wypadowe, odebrały koszary trenu, [oddziały] piechoty chwilowo przez niego zajęte, wyrwały mu z rąk most kolejowy z ul. Źródlanej na ul. Graniczną po kilkakrotnej walce.

Oddział chor. Rydla², wsparty przez podchor. J. Góreckiego³ po dwugodzinnej walce zmusił do odwrotu Ukraińców usiłujących przedrzeć się ze Zboisk na Zamarstynów. Pojmano tam do niewoli 1 oficera i trzech żołnierzy. Zastępca oficera Władysław Presch⁴ wyparł nieprzyjaciela z ul. św. Marcina i Zborowskich. Ponowny atak nieprzyjacielski w tymże kierunku po godzinnej zaciętej walce załamał się dzięki sprawności dowództwa ppor. Zdzisława Pfeiffera⁵ i niezwyklej odwadze ogniomistrza karabinów maszynowych sierż. Piotra Piszka⁶. Nieprzyjaciel atakował tu, idąc w poczwórnej linii tyralierskiej w sile około 150 ludzi. W walce tej zdobyto 15 ręcznych granatów i 12 karabinów.

Oddział nasz prowadzony przez plut. Edmunda Barańskiego⁷ ostrzeliwał skutecznie pod Zniesieniem i zmusił do cofnięcia się pociąg ukraiński, zdążający na dworzec Podzamcze.

Kpt. Mieczysław Boruta uderzył od strony Sygniówki na wojska ukraińskie stojące pod Kulparkowem. Rozbił je i wyrzucił za cmentarz Kulparkowski.

¹ Rtm. M. Pomian-Cieński (1882–1931). Od 9 do 22 XI 1918 r. komendant III odcinka, następnie dowódca 1. pułku Strzelców Lwowskich (39. p. Strzelców Lwowskich). Pochowany na cmentarzu Obrońców Lwowa. Odznaczony VM 5 kl. nr 2710.

² Brak danych.

³ Pchor. J. Górecki ps. Sopllica (ur. 8 XII 1893 r.), PKW, na III odcinku od 3 do 22 XI 1918 r. jako komendant oddziału lotnego.

⁴ Sierż. Władysław Presch (ur. 1882 r.), konduktor kolejowy, na IV odcinku od 1 do 22 XI 1918 r. Zmarł 3 X 1924 r., pochowany na cmentarzu Obrońców Lwowa.

⁵ Ppor. Zdzisław Pfeiffer (ur. 15 XII 1896 r. Sławsko, pow. Stryj). 6–22 XI 1918 r. komendant plutonu karabinów maszynowych.

⁶ Plut. Piotr Piszek (ur. 1895 r. we Lwowie), 4–22 XI 1918 r., pododcinek Zamarstynów–Żółkiewskie (IV odcinek).

⁷ W wykazie poległych zob. szereg. Edmund Barański (ur. 25 I 1918 r. w Przemyśle), ślusarz. Poległ 14 XI 1918 r., pochowany na cmentarzu Janowskim.

Okolo południa walka pod Kulparkowem wszczęła się ponownie i rozwinęła w wielką bitwę, której przebieg jest pomyślny. W bitwie tej zdobyliśmy dotąd 2 miotacze min (22, 5 cm), 1 karabin maszynowy, znaczną ilość amunicji i broni.

Odpis

CAW, 400. 1534.

Nr 99

1918 listopad 13, Lwów. — Komunikat Naczelnego Dowództwa Wojsk Ukraińskich

Nasze położennja na wsich pozycjach u Lwowi dalsze korzystne, tut i tam nasz rajon protjahom ostannioj doby rozszyrywsja. Naszi wijśka derzat'sja znamenito. Prybuwajut nowi swiżi syły.

Na kasarnju policji pry ul. Kazymirywśkij worożi watahy wczera po połudny napadały dwiczy, odnak musły zawernuty, poterpiwszy znaczni wtraty.

Wczora w połudne Polaki stały napyraty na Perzenkiwku, odnak jich wydbyto. Oczyszczujetśja wid watah Stryjskij park.

Pid weczir polski watahy nastupały na naszi pozycji koło żydiwśkoho okopyska. Rozbyto jich z wełykimi wtratami dla nepryjatela.

W rajoni zamartyniwśkoj grupy rozbyto nepryjatelśku steżu, szczo nastupała koło mosta cz. 2. Nepryjatel zawernuw nazad, łyszajuczy kilka trupiw. Uł. Pid Dubom oczyszczona wid nepryjatela. Nasz maszynowyj kris ostriljuwaw Hyc-liwśku horu, na jakij pokazawsja rjad woziw i ludej. Wsich rozihnano.

Szef sztabu

Tłumaczenie:

Nasze położenie na wszystkich pozycjach we Lwowie rozwija się korzystnie, w przeciągu ostatniej doby nasz rejon tu i tam poszerzył się. Nasze wojska znakomicie utrzymują się. Przybywają świeże posiłki. Wczoraj po południu wrogie oddziały dwukrotnie napadały na koszary policji przy ul. Kazimierzowskiej, musieli jednak odstąpić otrzymując przy tym duże straty.

Wczoraj po południu Polacy zaczęli atakować Persenkówkę, jednakże zostali odparci. Pomału oczyszczony jest od band Stryjski park. Pod wieczór polskie oddziały rozpoczęły atak na nasze pozycje koło cmentarza żydowskiego.

Rozbito ich zadając im przy tym wiele strat. W rejonie Zamarstynowskiej grupy rozbito oddział zwiadowczy wroga, który atakował w okolicach mostu cz. 2. Nieprzyjaciel wycofał się pozostawiając kilku zabitych. Ulica Pod Dębem oczyszczona od wroga. Karabinem maszynowym ostrzeliwaliśmy Hyclowską Górę, na której pokazały się rząd wozów i ludzi. Rozpędzono wszystkich.

Szef sztabu

„Diło” nr 262 z 15 XI 1918 r.

Nr 100

1918 listopad 13, Lwów. — Rozkaz dzienny nr 10 Komendy Naczelnej Wojska Polskiego we Lwowie

I. Sprawa nominacji oficerów. Wobec mnożących się wypadków wnoszenia próśb ze strony oficerów o nominację, względnie o zatwierdzenie szarży przypadającej im obecnie w turze normalnej, ogłaszam, że żadnych nominacji się nie udziela, aż do przejścia oddziałów naszych na etat służbowy Państwa Polskiego. Oficerowie wojsk zaborczych, jak i Legionowi, zachowują na razie te szarże, jakie mieli poprzednio.

Natomiast do najbliższego awansu i odznaczeń będą podani w drodze służbowej ci wszyscy, którzy walecznością i sumiennym spełnianiem swych obowiązków na to zasłużą. Na komendantów odcinków nakładam obowiązek przestrzegania tego przepisu z całą bezwzględnością.

- **II. Zmiana dowództwa odcinka IV.** Komendę odcinka IV objął kpt. Bronisław [Pieracki] Pieradzki.

III. Urlop. Por. dr Bolesław Bujalski otrzymał 3-dniowy urlop, od 12. do 15. XI. Komendę odcinka I obejmuje zastępczo por. dr Konstanty Dzieduszycki.

IV. Komenda Placu. Komendantem Placu mianuję płk. Józefa Mischa¹, do komendy placu przydzielam kpt. Stanisława Majewskiego.

V. Przydzielenie do sztabu. Por. Wiesław Sokołowski zostaje przydzielony do Sztabu Naczelnej Komendy.

VI. Oddział minerski z por. [Janem] Olechowskim² zostaje przydzielony do Komendy Naczelnej (referent techniczny), a kwateruje w domu Issakowicza.

¹ Płk Józef Misch (ur. 9 V 1868 r, we Lwowie, Żyd), 13–22 XI 1918 r. komendant placówki. Zmarł 13 XI 1928 r., pochowany na cmentarzu żydowskim we Lwowie.

² Por. Jan Olechowski (ur. 1890–9 IV 1919), technik, student Wydziału Inżynierii Politechniki Lwowskiej. Działał w tajnych związkach młodzieżowych, w „Strzelcu”, w drużynach strzeleckich. Legionista, Peowiak. W Domu Techników naprawiał broń,

VII. Pochwały. Wyrażam uznanie i pochwałę za odparcie ataków nieprzyjacielskich w odcinku Góry Stracenia por. [Erwinowi] Koszulińskiemu, żołnierzom Stanisławowi Gondekowi, śp. Stanisławowi Zamojskiemu³, L. Wolskiemu, Stanisławowi Chońce, Włodzimierzowi Czerkasowi, Janowi Schabowskiemu i K. Zadunkiewiczowi⁴.

Dalej wyrażam pochwałę i uznanie za zdobycie Góry Jura por. Stanisławowi Kuczyńskiemu, oraz za dzielne zachowanie się wobec nieprzyjaciela plut. Szusterowi i sekc. Antoniemu Bednarskiemu z plutonu por. Edwarda Starcka⁵.

VIII. Zatrzymywanie żandarmów. Niedopuszczalnym jest zatrzymywanie przez komendy pododcinków – żandarmów pełniących służbę i używanie ich do zagęszczenia linii ogniowej.

IX. Pomoc dla milicji i żandarmerii. W wypadkach nagłych na żądanie organów milicji lub żandarmerii, każdy żołnierz obowiązany jest udzielić pomocy.

X. Przepustki. Zabrania się najsurowiej wydania żołnierzy bez przepustek pisemnych z obrębu swego oddziału. Zarówno żołnierze liniowi opuszczający linię, jak i techniczni mają legitymować się przepustkami wystawionymi przez komendantów odcinków względnie oddziałów, z wyraźnym zaznaczeniem dnia i godziny zwolnienia i czasu trwania przepustki. Wszystkich nie posiadających takich przepustek należy aresztować i odstawić najbliższej komendzie. Szczególnie wieczorną porą zwracać ścisłą uwagę. Żandarmi, milicja wojskowa, służba telefoniczna i ordynansowa ma mieć na legitymacji dopisek: „Wolny przechód w każdej porze”.

XI. Oddawanie chorych do szpitali. Wszyscy chorzy i ranni żołnierze muszą być bezwzględnie odtransportowani do dwóch istniejących szpitali, a to nr I na Technice i nr II naprzeciw Domu Inwalidów. Poza tym lekko ranni i chorzy po punktach opatrunkowych, pozostających w ewidencji lekarzy odcinkowych. Leczenie rannych i chorych żołnierzy po domach prywatnych dozwolony tylko za zgodą komendanta danego szpitala (I i II) względnie lekarza danego odcinka.

XII. Uznanie. Za mężne i ofiarne zachowanie się w ogniu nieprzyjacielskim wyrażam pochwałę i uznanie sanitariuszkom: Oldze Mamiakówniej i Helenie Wolińskiej.

zorganizował wytwórnę granatów ręcznych, wysadził w powietrze Koszary Ferdynanda. Z płomieni uratował pociągi z amunicją i żywnością. Zmarł z ran odniesionych podczas prób z granatnikiem. Pochowany na cmentarzu Obrońców Lwowa. Odznaczony VM 5 kl. nr 2905.

³ W wykazach poległych figuruje tylko Władysław Zamojski, lat 20, który poległ 20 XI 1918 r.

⁴ Prawdopodobnie chodzi o szer. Konstantego Zarugiewicza (ur. 1901 r.), ucznia I Szkoły Realnej we Lwowie, który poległ 17 VIII 1920 r. w Zadwórzu. Zob. Obrona Lwowa, t. I, s. 134.

⁵ Por. Edward Starck (ur. 27 V 1890 r. w Stanisławowie). Członek POW „Wolność”, dowódca plutonu w 4. kompanii V odcinka.

XIII. Służba automobilowa. Komendy i Zakłady Wojsk Polskich oddadzą do dnia 14. bm. godz. 6⁰⁰ po południu wszystkie wozy ciężarowe, znajdujące się dotychczas w ich dyspozycji, tak rejestrowane jak i nie rejestrowane, pod bezwzględną komendę sekcji automobilowej i dostawią je: 1. auta osobowe – ul. Nabelaka, komenda automobilowa, 2. auta ciężarowe – park wozów ciężarowych, Szkoła Sienkiewicza, wraz ze wszystkimi przyborami rezerwowymi itd. – jako też obsługą i wydadzą tym wozom przy odesłaniu dokonaną konsygnację tychże przyborów i obsługi. Kolumnę ciężarową rozdzielono: A) amunicyjną, B) transportową i C) rezerwę. Wszelkie zamówienia wozów należy na przyszłość zwracać wprost do komendy sekcji automobilowej, Nabelaka 67 dzień przedtem do godziny 7⁰⁰ wieczór. W nagłych razach zapotrzebowanie pokryte będzie z rezerwy automobilowej. Przy autach ciężarowych podawać należy w przybliżeniu mający przewieźć się tonaż, jako też z góry przygotować ludzi ładujących i wyładujących, celem uniknięcia niepotrzebnej straty czasu. Tzw. próżne jazdy (Leerfarth) o ile możności jak najdalej ograniczyć. Wozy zamówione na pewien czas, od godziny do godziny, należy po upływie czasu określonego natychmiast bezwarunkowo zwolnić. Przy każdym wozie zaprowadza się tzw. książeczki turowe, w których czas przybycia i odesłania wozu, jako też przywieziony tonaż ma być uwidoczniiony i przez komendę, która wozu używała, potwierdzony. Każdy wóz nie posiadający książeczki turowej musi być natychmiast zatrzymany i do komendy sekcji automobilowej odesłany.

Przy przyjeździe i odjeździe wozu winien szofer zameldować się z książeczką turową w komendzie, której wóz przydzielono.

XIV. Przyjmowanie Żydów. Żydów zgłaszających się dobrowolnie do wojska polskiego należy bezwarunkowo przyjmować i traktować ich jako zupełnie równouprawnionych Polaków.

Za zgodność
Garbień⁶
Adiutant

Naczelna Komenda
Wojsk Polskich
Referat prasowy
[dr Wacław Mejbaum]

Czyński m.p. [kpt. Czesław Mączyński]
Komendant Naczelny

Odpis
CAW, I. 341. 1, t. 67.

⁶ Ppor. dr Albin Garbień (ur. 18 VII 1884 r. w Łańcucie), medyk, PKW. 1–22 XI 1918 r. adiutant kpt. Cz. Mączyńskiego.

Nr 101

1918 listopad 13, Lwów. —Rozkaz nr 5 dowództwa II odcinka obrony Lwowa

I. Służba. Oficer inspekcyjny ppor. Ignacy Zacharjasiewicz.

II. Kompania sztabu. Zarządzam utworzenie z dniem dzisiejszym kompanii sztabowej. W skład kompanii sztabowej wchodzi następujące oddziały, względnie pododdziały wymienione szczegółowo w załączonej tabeli¹. Kierownicy poszczególnych tych oddziałów, względnie pododdziałów, z wyjątkiem kadry i ekspozytury żandarmerii, które przedkładają tylko spis imienny, mają dnia 14 bm. do godz. 10⁰⁰, przedłożyć wspomnianą kartę główną, której formularze zostają do niniejszego rozkazu dołączone dla tych oddziałów, które jej jeszcze nie wypełniły.

Oddziały te, względnie pododdziały mają codziennie, do godziny 6⁰⁰ po południu przedkładać dowódcy kompanii sztabowej dokładny stan służbowy z podaniem imiennie ewentualnego przybytku lub ubytku. Prócz tego, codziennie przed każdym wydaniem jedzenia, przedkładają dowódcy karty ze stanem liczebnym na ilość porcji. Kuchnia może odtąd wydawać jedzenie wyłącznie tylko na podstawie podpisu dowódcy kompanii sztabowej. To samo odnośnie umundurowania i ekwipunku dotyczy szatni, względnie zbrojowni.

Przepustki wydaje jak dotąd wyłącznie tylko dowództwo odcinka. Osoby zatem, pragnąc uzyskać przepustkę, muszą przedłożyć zezwolenie ze strony bezpośrednich przełożonych. Ludzie, którzy na skutek niniejszego rozkazu zostaną zwolnieni z dotychczasowego przydziału, mają być bezzwłocznie wraz ze spisem imiennym przedstawieni dowódcy kompanii sztabowej. Dowódcą kompanii sztabowej mianuję ppor. Ignacego Zacharjasiewicza, któremu też w szczególności polecam zaprowadzenie niniejszego rozkazu. Jako podoficera rachunkowego przydzielam kompanii sztabowej plutonowego Teofila Tomaszewskiego z oddziału wartowniczego.

III. Zmiany w stanie ludzi. Wszelkie zmiany w stanie ludzi, a więc zarówno przybytek jak i ubytek, należy bezzwłocznie w raporcie porannym lub sytuacyjnym, donieść imiennie.

IV. Wnioski w sprawie pochwał. Osoby, które dotychczas odznaczyły się, należy z krótkim uzasadnieniem przedłożyć dowództwu odcinka, najdalej jutrzejszego dnia.

V. Zwracanie przepustek. Przepustki otrzymane należy przy powrocie osobiście oddawać w adiutanturze dowództwa odcinka.

VI. Z rozkazu dz. NKWP nr 9 z dnia 12 IX 1918 r. Raporty o przedmiotach zajętych. Komendanci oddziałów obowiązani są zapodawać o przedmiotach i magazynach zajętych w czasie walki.

¹ Załącznika brak.

VII. Meldunki. W meldunkach i raportach sytuacyjnych, należy zawsze podawać dokładnie czas poczynionych obserwacji i czas wysłania meldunku

Dowództwo Wojsk Polskich odcinek II
Adam Świeżawski, por.

Odpis
CAW, I. 341. 1, t. 118.

Nr 102

1918 listopad 13, Lwów. — Raport por. Stanisława Bergmana Komendanta 1. kompanii kulparkowskiej o opanowaniu Kulparkowa do Komendy II Grupy Wojska Polskiego

Sprawozdanie z akcji odbytej dnia 13 XI 1918 r.

1. Dyspozycja:

a) Oddział ppor. Stanisława Wolaka atakuje od [fabryki] „Merkury” przez Sygniówkę dwór, Zakład.

b) Inny oddział od strony mostu Waleckiego w kierunku Zakładu.

c) 1. Kompania atakiem frontowym z chwilą zetknięcia się oddziałów zachodzących z nieprzyjacielem. Rozpoczęcie akcji 10³⁰ przed południem.

2. Przeprowadzenie. Kompania w pogotowiu ustawiona do ataku na przeciwnej stronie toru kolejowego. 1. pluton ppor. Stanisława Petryego¹ na lewo mostu kulparkowskiego, 2. pluton ppor. Ludwika Asłanowicza² między mostem kulparkowskim a mostem na drodze Bienieckiej, zaś 3. pluton chor. Adama Pluteckiego³ na prawo od tego ostatniego. 4. pluton przydzielony z chor. Ludwikiem Kałkowskim⁴ do oddziału ppor. [Mieczysława] Wolaka.

Od godz. 1³⁰ ukazały się pierwsze oddziały ppor. [Mieczysława] Wolaka, idące od strony Sygniówki na cegielnię w Kulparkowie, wydano zatem natychmiast rozkaz przejścia do ataku 2. i 3. plutonowi z prawym skrzydłem naprzód

¹ Ppor. Stanisław Petry (ur. 5 IX 1885 r. w Zbarażu). 1–22 XI 1918 r. komendant 1. plutonu 1. kompanii kulparkowskiej.

² Ppor. Ludwik Stanisław Asłanowicz (ur. 19 I 1892 r., Humniska). 3–22 XI 1918 r. komendant 1. plutonu 1. kompanii kulparkowskiej.

³ Chor. Adam Plutecki (ur. 1895 r., Kutry). 2–22 XI 1918 r. komendant 3. Plutonu 1. kompanii kulparkowskiej.

⁴ Chor. Ludwik Kałkowski (ur. 1886 r.), prawnik. 1–22 XI 1918 r. komendant 4. plutonu 1. kompanii kulparkowskiej.

wysuniętym celem zamknięcia górnej części okolenia przez ppor. [Mieczysława] Wolaka. W dworku zetknęło się prawe skrzydło 2. plutonu z lewym skrzydłem oddziału ppor. Wolaka i wspólnie uderzono z boku na zakład kulparkowski. W willi po lewej stronie drogi Kulparków – Sokolniki, schwytano słaby oddział ukraiński jeden karabin maszynowy odebrano. Razem 2. pluton – wziął 8 jeńców, 1 karabin maszynowy.

Równocześnie lewy pluton por. Petryego posuwał się atakiem frontalnym na zakład, wspólnie z chor. Langiem [brak danych o chorążym]. Tak oczyszczono zakład i wieś Kulparków.

O godz. 5⁰⁰ zebrane oddziały ppor. [Mieczysława] Wolaka odmaszerowały, zaś 1. i 2. pluton dla zabezpieczenia Kulparkowa zostawiły placówki.

Po otrzymaniu rozkazu cofnięto siły I. kompanii do obsadzenia toru kolejowego, zasłaniając placówki na drodze Kulparków – Sokolniki – dworek i cegielnia. Stroński ranny^{-a}, na linii 13 XI 1918.

Stanisław Bergman, por.

^a dopisany ręcznie tekst nieczytelny

Odpis

CAW, I. 341. 1, t. 119.

Nr 103

1918 listopad 13, Lwów. — Meldunek por. Antoniego Rzepeckiego komendanta 1. pododdziału (IV odcinek obrony Lwowa) do dowództwa II Grupy Wojska Polskiego

Oddział, który w sile 31 ludzi pod komendą chorążego Antoniego Batowskiego¹ na rozkaz komendy Grupy II współdziałał w zajęciu Kulparkowa, powrócił o godz. 4³⁰ po południu, straciwszy 2 zabitych ludzi, dwóch rannych.

Zdobycz: karabin maszynowy zdobyty przez 1. pluton załogi Dworca, przy czym od karabinu maszynowego wzięto 4 jeńców, został następnie zabrany przez por. Stanisława Bergmana, 9 karabinów piechoty, 6 granatów ręcznych, 9 rakiet, jedna taśma do karabinu maszynowego.

[Antoni] Rzepecki, por.²

Odpis

CAW, I. 341. 1, t. 119.

¹ Chor. Antoni Batowski (ur. 1889 r.), 5–22 XI 1918 r. komendant plutonu, IV odcinek.

² Por. Antoni Rzepecki (ur. 27 IV 1881–27 IV 1936), urzędnik kolejowy, tłumacz. Od 1 do 22 XI 1918 r. komendant 1. pododdziału na IV odcinku obrony Lwowa, obejmującego placówki: dworzec kolejowy czerniowiecki, roгатkę Gródecką, folwark na Lewandówce.

Nr 104
1918 listopad 13, Lwów. — Odezwa kobiet
do społeczeństwa polskiego we Lwowie

ODEZWA KOBIET POLSKICH

Wstań biały orle, wstań,
Carne pióra z siebie zrzuc,
Nie daj swego gniazda psuć,
Lecz się zemścij zań!

Nigdy Lwów, święta strażnica rubieży wschodnich najjaśniejszych Rzeczypospolitej nie poddawał się żadnym najazdom! Z gołymi rękami, w małej garstce odrzucali wielotysięczny napór nieprzyjaciół Lwowianie—Polacy i zwyciężali. Lwów, to najdzielniejszy lud polski, to najserdeczniejsza miłość Polski, to miejsce, gdzie król polski, Jan Kazimierz, koronował Królową Polski Najświętszą Pannę Marię po wyrwaniu Rzeczypospolitej z topieli szwedzkiej, brandenburskiej, moskiewskiej, kozackiej.

Na całym świecie przyjęta zasada samostanowienia narodów w sobie została przez Ukraińców w porozumieniu i z pomocą upadłej i zgangredowanej Austrii pogwałcona zbrojnym napadem na Lwów, z którego to aktu wyciągnąć musimy jak najdalej idące konsekwencje.

Lwów jednogłośnie przynależność swą do Polski potężnymi manifestacjami, ślubowaniem uroczystym, publicznym stwierdził.

Żadnych pertraktacji! Obowiązkiem wszystkich mężczyzn stanąć do dyspozycji Naczelnej Komendy Wojsk Polskich we Lwowie. Obowiązkiem każdej Polki wysłać męża, brata, ojca, narzeczonego do obrony ukochanego miasta.

Co za wstyd po takich manifestacjach, po takich ślubowaniach, choć chwil kilka cierpieć najazd bezczelny, cierpieć rękę najeźdźcy, który chce grabić świętą własność Polski.

Oczy całego świata patrzą na Lwów, patrzą oczy wrogów, oczy przyjaciół, patrzą oczy wielkiego syna Polski, przyjaciela Wilsona, Paderewskiego!

Wstyd czekać aż dzielność cudza zwróci zagrabione mienie narodowe.

Własnymi rękami, we własnym domu odbierzmy, co nasze!

Umieją gdzie indziej gołymi rękami brać arsenały, musi być i nas Polaków stać na to samo.

Wszyscy mężczyźni do broni! Wszystkie kobiety do pomocy!

Zjednoczone Komitety Kobiet Polskich

Odpis

CAW, I. 400. 1516; Zob. też: J. Gella, op. cit., s. 76–77.

Nr 105

1918 listopad 13, Lwów. — Apel do kobiet polskich

„Polki!

„Od szeregu dni wre walka. Prowadzą ją najszlachetniejsi w obronie tego, co najdroższe.

Polki! Waszym obowiązkiem pamiętać o tych bohaterach i otoczyć ich troskliwą opieką. Musimy przygotować szereg kwater na chwilowy pobyt dla zmęczonych walką lub świeżo przybyłych żołnierzy; musimy przygotować zapas bielizny do wymiany i ciepłej odzieży.

Niech każda matka rodziny uprzątnie w swym domu zbędny pokój na kwaterę, niech wyszuka ciepłą bieliznę i zbędne odzienie i ofiaruje je dla naszych bohaterów.

Kwatery i ofiary w naturze należy zgłaszać w biurze meldunkowym I. przy ul. Sapiehy 67.

J. Gella, op. cit., s. 74, 76.

Nr 106

1918 listopad 13, Lwów. — Ogłoszenie o mobilizacji wydane przez Ukraiński Sekretariat Narodowy

Na osnovi postanowy Ukr. Nac. Rady z dnia 13 XI 1918 zarządzuju czastinnu mobilizacju wsich obowiazanych do wijkowej służby chorożan ukraińskiej narodnosti Zach. Ukr. Nar. Rep., i tak:

- 1) Wsich gażystiw buwszoy awstryjskoy armii do 50 roku żytia.
- 2) Ricznykiw mužwi iz zdemobilizowannoy buwszoy armii wid 1883–1900 r.
- 3) Zarządzuju perehład ricznyka 1901 ta ricznykiw 1883–1900 w tych hranych powitach, de pidczas wijny awstryjski własti rekruta ne pobrały.

Wsi obowiazannyje do służby pid. cz. 1 zhołoszujutsia nehajno w prynałężnij okružnij komandi. Szczo do obowiazanych do służby pid cz. 2 naczalnyki hromad majut protiahom 3 dniw, czislaczy wid chwyli poruczennia od sioho rozporjadżennia zładity spysy w 3 prymirnykach, z toho 2 prymirnyki peredaty nehajno powitowomu komisarewi.

Powitowi komisari peredajut po odnomu tychże prymirnykiw okružnym wijkowym komendam, katori zarjadiat pokłykannia. Mużwa maje buty wse hotowa do wyjizdu.

Wid obowiazku czynnoj służby je poki szczo zwilneni uczennyki serednych szkół kożdocho roda.

Reczyneć pokłykannia nawedennyh pid cz. 3 bude podanyj piznisze.

Wsi do si wydanyje rozporjadki i pryказы ukraińskimi włastiami wijskowymi i cywilnymi szczo do mobilizacji tratiat swoju syłu z dnem ohołoszenia sjo-ho rozporjadku.

Prezydent derż. sekretar.
dr Kost Lewickij
Derż. sekretar wijskowych spraw
Otoman Witowskij

Siej rozporjadok widhodyt do okružnych komand i powitowych komisariw.

Tłumaczenie:

Na podstawie uchwały Ukraińskiej Rady Narodowej z dnia 13 XI 1918 r. zarządzam częściową mobilizację wszystkich zobowiązanych do służby wojskowej obywateli ukraińskiej narodowości Zachodnio-Ukraińskiej Republiki Narodowej, i tak:

- 1) Wszystkich rezerwistów z byłej armii austriackiej do 50 roku życia.
- 2) Roczników żołnierzy ze zdemobilizowanej byłej armii od 1883 – 1900 r.
- 3) Zarządzam przegląd rocznika 1901 oraz roczników 1883–1900 r., w tych granicznych powiatach, gdzie podczas wojny austriackie władze nie brały rekrutów.

Wszyscy zobowiązani do służby z punktu 1-go czym prędzej zgłoszą się w przynależnych komendach okręgowych. Co do zobowiązanych do służby w pkt. 2, naczelnicy gmin mają w przeciągu 3 dni, licząc od chwili otrzymania niniejszego rozporządzenia, sporządzić spisy w 3 egzemplarzach, z czego 2 egzemplarze czym prędzej przekazać powiatowemu komisarzowi.

Powiatowi komisarze przekażą po jednym z tych egzemplarzy okręgowym komendantom wojskowym, którzy zarządzają mobilizację. Żołnierze w każdej chwili mają być gotowi do wyjazdu. Póki co, z obowiązku czynnej służby zwolnieni są uczniowie szkół średnich każdego rodzaju.

Termin powołania wymienionych w pkt. 3 zostanie podany później. Wszystkie wydane do tej pory przez ukraińskie władze wojskowe i cywilne, rozporządzenia i rozkazy dotyczące mobilizacji, tracą swą ważność z dniem ogłoszenia niniejszego rozporządzenia.

Prezydent państwowego sekretariatu
dr Kost Lewickij
Państwowy sekretarz ds wojskowych
Ataman Witkowskij

Zarządzenie niniejsze przesłane będzie komendom okręgowym i powiatowym komisarzom.

Cz. Mączyński, op. cit., zał. nr 66 do t. II, s. 97.

1918 listopad 13, Lwów. — Ogłoszenie o uchwaleniu
„Tymczasowyj osnownyj zakon”

Tymczasowyj osnownyj zakon pro derżawnu samostijnist' ukraińskich zemel buwszoy austro-uhorskoj monarchii, uchwałyenyj Ukraińskoju Nacjonalnoju Radoju na zasidaniu dnia 13 padolysta 1918.

Artykuł I. Nazwa. Derżawa, prohołoszena na pidstawy prawa samooznaczenia narodiv Ukraińskoju Nacjonalnoju Radoju u Lwówi dnia 19 żowtnia 1918 roku, obnymajuczca weś prostir buwszoy awstro-uhorskoj monarchii, zasełenyj perewažno Ukraińcami, maje nazwu: Zachidno-Ukraińska Narodna Repubłyka.

Artykuł II. Hranyci. Prostir Zachidno-Ukraińskoj Repubłyki pokrywajetsia z ukraińskoju sucilnoju etnograficznoju obłastiu w meżach buwszoy awstro-uhorskoj monarchii, – to je z ukraińskimi czastiami buwszych awstrijskich koronnych krajiv Hałyczyny, z Wołodimirjeju i Bukowyny, ta z ukraińskimi czastiami buwszych uhorskich stolyć (komitativ): Spiż, Szarysz, Zemłyn, Uh, Berek, Uhocza, Marmarosz, jak wona oznaczona na etnograficznej karti Awstrijskoj Monarchii, Karła barona Czerninga, (etnografische Karte der oesterreichischen Monarchie entworfen von Karl Freiherrn Czernig, herausgegeben von, der kk. Direktion der administrativen Statistik, Wien 1855, Maasstab I. 864 000.

Artykuł III. Derżawna suwerennist. Otsia derżawna terytoria tworyt samostijnu Zachidno-Ukraińsku Narodnu Repubłyku.

Artykuł IV. Derżawne zastupnyctwo. Prawo władzy imeniem Zachidno-Ukraińskoj Repubłyki wykonuje weś narid czerez swoje zastupnyctwo, wybrane na osnovi zahalnoho, riwnoho, bezposerednoho, tajnoho i proporcjonalnoho prawa hołosowania bez riżnyci poła.

Na sij samij osnovi majut' buty wybrani Ustanowczy Zbory Zachidno-Ukraińskoj Narodnoj Repubłyki. Do czasu zibrania Ustanowyczich Zboriw wykonuje wsiu właśť Ukraińska Nacjonalna Rada i Derżawnyj Sekretarjat.

Artykuł V. Herb i prapor. Herbom Zachidno-Ukraińskoj Narodnoj Repubłyki je: Zołotyj Łew na synim poli, obernenyj u swoju prawu storonu. Derżawnyj prapor je synio-żowtyj. Derżawna peczat' maje dowkoła herbu napys: Zachidnio-Ukraińska Narodna Repubłyka.

Tłumaczenie:

Tymczasowa podstawowa ustawa dotycząca niepodległości państwowej ziem ukraińskich byłej austro-węgierskiej monarchii, uchwalona przez Ukraińską Radę Narodową na posiedzeniu w dniu 13 listopada 1918 roku.

Artykuł I. Nazwa państwa ogłoszona na podstawie prawa o samookreśleniu (samooznaczeniu) narodów przez Ukraińską Radę Narodową we Lwowie dnia 19 października 1918 roku, obejmująca całą przestrzeń byłej austro-węgierskiej monarchii i zasiedlona głównie przez Ukraińców, otrzymuje nazwę: Zachodnio-Ukraińska Republika Narodowa.

Artykuł II. Granice. Przestrzeń Zachodnio-Ukraińskiej Republiki pokrywa się z ukraińskim etnograficznie jednolitym rejonem w granicach byłej austro-węgierskiej monarchii, to jest z ukraińskimi częściami byłych austriackich koronnych krajów Hałyczyny, z Wołodymireju i Bukowiny, oraz z częściami byłych węgierskich stolic (komitativ): Spisz, Szarysz, Zemłyn, Uh, Berek, Uhocza, Marmarosz, które zaznaczone są na karcie etnograficznej monarchii austriackiej barona Karla Czerninga, (Etnografische Karte der oesterreichischen Monarchie entworfen von Karl Freiherrn Czernig, herausgegeben von der Kk. Direktion der administrativen Statistik, Wien 1855, Maasstab I. 864 000.

Artykuł III. Suwerenność państwowa. Od tej chwili terytorium państwowe tworzy niepodległą Zachodnio-Ukraińską Republikę Narodową.

Artykuł IV. Przedstawicielstwo państwowe. Prawo władania nazwą Zachodnio-Ukraińska Republika posiada cały naród poprzez swoje przedstawicielstwo, wybrane na podstawie powszechnego, równego, bezpośredniego, tajnego i proporcjonalnego prawa głosowania bez różnicy na płeć.

Na tej podstawie ma być wybrane Zgromadzenie Ustawodawcze Zachodnio-Ukraińskiej Republiki Narodowej. Do czasu wybrania Zgromadzenia władzę wykonywać będzie Ukraińska Rada Narodowa i Sekretariat Państwowy.

Artykuł V. Godło i flaga. Godłem Zadochodnio-Ukraińskiej Republiki Narodowej będzie: złoty lew na niebieskim tle, zwrócony w swoją prawą stronę. Flaga będzie niebiesko-żółta. Pieczęć państwowa posiada dookoła godła napis: Zachodnio-Ukraińska Republika Narodowa.

„Diło” Cz. nr 262, Lwów, 15 października 1918.

Nr 108

1918 listopad 13, Paryż. — Nota Komitetu Narodowego Polskiego do rządu angielskiego w sprawie polskiej akcji wojskowej i politycznej w Galicji Wschodniej

Działania wojenne i polityczne w Galicji Wschodniej, mogące przesądzić przyszłość tego kraju, rozpoczęli Ukraińcy łącznie z Austro-Niemcami i przy wyraźnym poparciu władz państwowych byłej monarchii austro-węgierskiej; władze te usunęły ze Lwowa naprzód wszystkie pułki polskie, między innymi pułk 30 – z ludności Lwowa rekrutowany, ponieważ odpowiednio do charakteru na wskroś polskiego tego miasta jest on również na wskroś polski. Następnie w nocy z pierwszego na drugi listopada 1918 r. wojska austro-niemieckie wraz z ukraińskimi zajęły gmachy publiczne i urzędy we Lwowie, ustanawiając siłą oręża władze ukraińskie w mieście. To samo uczynili Ukraińcy i w innych miastach Galicji Wschodniej, wszędzie przy pomocy wojsk austro-niemieckich. Drobne oddziały legionistów polskich wraz ze studentami uniwersytetu

i mieszczaństwem Lwowa mimo braku broni stawiają temu zamachowi ukraińsko-niemieckiemu wytrwały opór – i połowa miasta Lwowa znajduje się w ręku polskim. Świadczy to o gorącym patriotyzmie polskim ludności Lwowa.

Wobec tej walki, która się toczy we Lwowie i całej Galicji Wschodniej między napadniętą zniemacką ludnością polską a niemiecko-ukraińskimi wojskami, które faktem zbrojnej okupacji, dokonanej przed rozpoczęciem rokowań pokojowych, chciały przesądzić ich wynik, odrywając przemocą Galicję Wschodnią od Polski, naród Polski nie może pozostać obojętny. Polacy z Galicji nie mogą nie bronić swych miast, w których stanowią przeciętnie 80 %, z których przy powszechnym głosowaniu wybierani byli zawsze wyłącznie polscy posłowie. Nie mogą oni również bronić swego prawa należenia do państwa polskiego, gdy w całej części kraju położonej na północ od Dniestru stanowią 50 % ludności, a w tej części, gdzie nawet na południe od Dniestru są w mniejszości (29 %), cała kultura kraju jest dziełem polskiej pracy i zapobiegliwości. I nie może cały naród polski z obojętnością patrzeć na nierówną walkę nieuzbrojonego mieszczaństwa miast wchodnio-galicyjnych z ukraińsko-niemieckimi wojskami, ani na odrywanie przemocą przy pomocy Niemców ziemi, która była polską jeszcze w dziesiątym stuleciu, a od 1340 należała stale do Polski.

Bo kto swego dobrego prawa nie broni, ten je traci. I gdyby Polacy poddali się byli biernie zamachowi ukraińsko-niemieckiemu, Ukraińcy z powodzeniem przytoczyliby okoliczność tę właściwie na dowód, że ludność Galicji Wschodniej przyjęła życzliwie ustanowienie w niej władz ukraińskich.

Wszelka też akcja wojenna i polityczna prowadzona dziś przez Polaków w Galicji Wschodniej jest wyłącznie obronnego charakteru i nie ma bynajmniej na celu przesądzenia siłą zbrojną postanowień Kongresu Pokojowego, lecz jedynie niedopuszczenie, by Ukraińcy przy pomocy wojsk niemieckich jakby przesądzając przyszłość kraju tego na niekorzyść narodu polskiego przesądzili.

Podnieść przy tym należy, że ze strony polskiej były od razu, po oddzieleniu się Galicji od Austrii, uczynione poważne próby zgodnego porozumienia z Ukraińcami. Ci ostatni jednak na porozumiewawcze propozycje polskie odpowiedzieli zbrojnym zamachem przy pomocy wojsk austro-niemieckich.

Ludność polska Galicji ma pełne zaufanie do państw i narodów koalicji. Wierzy ona niezłomnie, że zwycięstwo koalicji gwarantuje sprawiedliwy pokój całej Europy i wraz z tym zadośćuczynienie wszystkim sprawiedliwym żądaniom narodu polskiego.

Z ufnością też czekać będzie ludność polska w Galicji decyzji Kongresu Pokojowego, gdy tylko ujrzy w miastach swych wojska sprzymierzone. Bo będzie to dla niej dowodem, że o przyszłości kraju zdecyduje prawo i sprawiedliwość a nie przemoc i napaść zniemacka¹.

Tekst publikowany w: *Sprawy polskie na Konferencji pokojowej ...*, s. 218–219.

Zob. AAN, KNP, t. 146.

¹ Zgodnie z decyzją KNP tekst noty został zakomunikowany ambasadom państw sprzymierzonych w Paryżu. Ambasada brytyjska i amerykańska potwierdziły odbiór noty pisemnej z 14 i 15 XI 1918 (KNP 146).

Nr 109

1918 listopad 14, Lwów. — Komunikat nr XIII Naczelnej Komendy Wojsk Polskich we Lwowie

Wczorajsza bitwa pod Kulparkowem skończyła się zupełnym zwycięstwem kpt. [Mieczysława] Boruty. Wojska ukraińskie składały się w części z oddziałów podniesionych 10 listopada z Kołomyi i następujących od Starego Sioła. Nieprzyjaciel rozporządzał pewną ilością armat. Oskrzydlony i zaatakowany z frontu, po 6-godzinnej walce poniósłszy dotkliwą klęskę, cofnął się w popłochu poza Sokolniki. W świetnej walce nasi zdobyli na wrogu jedną haubicę, dwa miotacze min (22 cm), dwa karabiny maszynowe, jaszczyk amunicji, wielką ilość granatów ręcznych i broni. Do niewoli dostało się 25 żołnierzy i jeden oficer.

Znaczniejsze siły nieprzyjacielskie, które nacierały w nocy między rogatką wulecką a stacją kulparkowską, zostały odparte. Por. Brzozowski¹ w śmiałym wypadzie odebrał nieprzyjacielowi karabin maszynowy.

Atak ukraiński poprowadzony wielkimi siłami z Hołoska Wielkiego na Kleparów i Górę Stracenia, odparto. Kleparów i Zamarstynów chwilowo przez nieprzyjaciela zajęte, odebrano. Rozgromione oddziały ukraińskie wyparto aż pod Podzamcze. Wzięto jeńców, dużo broni i amunicji.

Pierwszy oficer sztabu

Odpis
CAW, 400. 1534.

Nr 110

1918 listopad 14, Lwów. — Komunikat Naczelnego Dowództwa Wojsk Ukraińskich

Protjahom ostannioj doby operacji naszych wijk u Lwowi uwinczałyś harmonymi uspichami. Oczyszczono gruntownie Stryjskij park wid polskich watah i wyperto woroha poza Stryjskij cwyntar i kadetśku szkołu. Stezi, wysłani nyni do Styjskoho parku znajszy tam bahato amunicji, pohublenoj worohom pry wczerajsznim widworoti. Zawzjati boji zwedeno wczerajsznoj noczi koło Perzenkiwki, jaku woroh za wśjaku cinu chce uderzaty w swoich rukach. Chwyłewo woroh maw nawit'; uspich, odnak smiłym atakom naszych choro-

¹ Chodzi zapewne o por. inż. Ludwika Brzozowskiego (ur. 14 IX 1890 r. w Morawskiej Ostrawie), 1–22 XI 1918 r. komendant pododcinka Wulka.

brych strilciw, szczo naspiły na pomoc, rozbyto skoro polski watahy i zawdano jim wełyki wtraty. Nedobytki woroha rozbyłysja w neładi w storonu Kulparkowa. Chorobrym oboronćjam cej pozycji Naczalna Komanda w specjalnym przykazi udiłyła horjaczoj pochwały.

Zamarstyniwska grupa operuje nyni udaczno. W rajoni grupy Pidzamacza ide uspyszne oczyszczennja poodynokich domiw.

Nasza artylerja ostriljuwała wczera Hycliwsku horu, rih Janiwskoj i ploszczu Bema, ul. Wolność, hołownyj dworec, ul. Zamarstyniwsku. Zbureno takoz weżu kostela św. Martyna, de mistywsja maszynowij kris. Nyni nasi puszki ostriljuwały Hycliwsku horu, ul. Janiwsku, rozbyto oficyrskij dim przy ul. Bema, de mistyłaśja woroza komanda, dalsze rih Janiwskoj i Bema, ta rih Balonowej i Wyszniowskoho. Załoha Ossolineum zaprymityła wczera wecerom, szczo woroh pidhotowlaje nastup.

Wyperedyw joho pidchorużnyj Sawuła, szczo pidsunuwsja zi swoim wididom pid sam mur i prohnaw worozi wididły rucznyimi granatami i krisowym ohnem, Polaki striljały kulami „dum dum”.

Załoha Cytadeli widperła polski watahy wid ul. Łazarja.

Szef sztabu

Tłumaczenie:

W przeciągu minionej doby przeprowadzone przez nasze wojska we Lwowie, operacje zakończono licznymi sukcesami. Gruntownie oczyszczono od polskich band Stryjski park i zepchnięto wroga poza Stryjski cmentarz i Szkołę Kadecką. Zwiadowcy wysłani dziś do Stryjskiego parku znaleźli bardzo dużo amunicji pogubionej przez wroga podczas wczorajszego odwrotu.

Zawzięte boje przeprowadzono wczorajszej nocy koło Persenkówki, którą wróg za wszelką cenę chciał utrzymać w swoich rękach.

Przez chwilę wróg odnosił nawet sukcesy, jednakże odważny atak naszych dzielnych strzelców, którzy nadciągnęli z pomocą, rozbił w mgnieniu oka polskie bandy, zadając im dotkliwe straty. Niedobitki wroga rozprysnęły się w kierunku Kulparkowa. Dzielnym obrońcom tej pozycji Naczelne Dowództwo w specjalnym rozkazie udzieliło gorącej pochwały.

Udanie działała dziś Zamarstynowska grupa. W rejonie grupy Podzamacze przeprowadzane jest szybkie oczyszczanie pojedynczych domów. Nasza artyleria ostrzeliwała wczoraj Hyclowską Górę, róg Janowskiej, plac Bema, ul. Wolności, Dworzec Główny, ul. Zamarstynowską.

Zburzono również wieżę kościoła św. Martyna, gdzie mieściło się stanowisko karabinu maszynowego. Dziś nasze działa ostrzeliwały Hyclowską Górę, ul. Janowską. Zburzono oficerski dom przy ul. Bema, gdzie mieściła się komenda wroga, dalej róg Janowskiej i Bema oraz róg Balonowej i Wyszniowskoho.

Załoga Ossolineum spostrzegła wczoraj wieczorem, że nieprzyjaciel przygotuje się do ataku. Uprzedził ich podchorąży Sawuła, który wraz ze swym oddziałem przysunął się pod sam mur i granatami oraz ogniem z karabinu maszynowego przepędził wrogie oddziały, Polacy strzelali pociskami „dum-dum”.

Załoga Cytadeli odparła polskie oddziały od ul. Łazarza.

Szef sztabu

„Diło”, nr 263 z 16 XI 1918 r.

Nr 111

1918 listopad 14, Lwów. — Rozkaz dzienny nr 11 Komendy Naczelnej Wojska Polskiego we Lwowie

I. Komenda Placu. Z dniem 15. bm. zostaje utworzona przy ul. Leona Sapiehy Komenda Placu, podlegająca bezpośrednio Naczelnej Komendzie Wojsk Polskich we Lwowie. Komendant płk [Józef] Misch, zastępca: mjr [Edward] Horitz¹, przydzieleni kapitanowie Malinowski² i [Stanisław] Majewski.

Komendzie podlega kontrola i nadzór nad oficerami i żołnierzami przebywającymi stale lub czasowo we Lwowie, nie należącymi do oddziałów bojowych. Celem umożliwienia tej kontroli, będzie komenda wydawać począwszy od 17 listopada 1918 karty legitymacyjne i przepustki. Legitymacje przedtem wydane dla wymienionych wyżej osób tracą z dniem 20 listopada ważność a organy bezpieczeństwa odstawiać będą wszystkie osoby pochwycone^{-a}

VIII. Przeniesienie. Medyka Solmońskiego (odcinek I) przydzielam do szpitala nr I.

IX. Uznanie. Za mężne i ofiarne zachowanie się w ogniu nieprzyjacielskim wyrażam uznanie sanitariuszkom: Irenie Czarnockiej, Stefanii Prokieszównie, Jadwidze Brudniakówniej, Janinie Sochockiej i Marii Sochockiej.

X. Konskrypcja wszystkich żołnierzy i ich rodzin. Pragnąc przyjść z pomocą rodzinom naszych żołnierzy, zarządza się konskrypcję wszystkich żołnierzy i ich rodzin. Konskrypcję będą przeprowadzać specjalnie delegowani do tego urzędnicy. Powinna ona być skończona w ciągu jednego dnia. Żołnierzy będzie się partiami przeprowadzać do komisarzy konskrypcyjnych, których lokal i sposób urzędowania określi komendant odcinka, tak by operacja ta nie za-

¹ Mjr Edward Horitz (ur. 1865 r.), 13–22 XI 1918 r. zastępca komendanta placu.

² Nazwiska brak w wykazie oficerów obrony Lwowa.

chwiała wytrzymałości frontu. Wszystkie następne zgłoszenia będą przyjmowane przy Komendzie Kadr uzup. Komendanci mają dopilnować, by wszyscy żołnierze byli objęci ewidencją.

XI. Przepustki dla cywilnych na wewnątrz obszaru zajętego przez wojska polskie może wydawać tylko milicja obywatelska, na zewnątrz – tylko polityczny oddział Komendy Naczelnej.

XII. Rozsiewanie niepokojących pogłosek. Przestrzega się żołnierzy przed rozsiewaniem między ludnością cywilną nie sprawdzonych, nieraz z palca wyssanych, pogłosek, bądź to o sytuacji na froncie, bądź to poza linią bojową. Winnych należy karać.

XIII. Główne magazyny wojskowe oraz stacje wydawcze. Ustanawia się główne składnice wojskowe, a mianowicie: przy Placu Bilczewskiego 4, ul. Listopada 2, ul. Szymonowicza 1, oraz stacje wydawcze (Fassungstellen), a mianowicie: 1. Dom Techników, ul. Issakowicza 1; 2. Szkoła Marii Magdaleny, ul. Leona Sapiehy; 3. Szkoła Konarskiego, róg Sapiehy i Polnej; 4. dworzec; 5. Szkoła Sienkiewicza, ul. Polna; 5. baraki dla powracających (Heimkehrlager), ul. Janowska, róg Błonnej; 7. lotnisko; 8. Rzędna Polska; 9. szpital nr 1 (Technika); 10. szpital nr 2 (szpital naprzeciw Domu Inwalidów. Wymienione stacje wydawcze zaopatrywać się będą w składnicach głównych stosownie do polecenia Intendentury Naczelnej Komendy Wojska Polskiego.

XIV. Przydział oddziałów do stacji wydawczych. We wymienionych stacjach wydawczych pobierać mają wprost, bez pośrednictwa Intendentury Naczelnej Komendy WP poszczególne oddziały, jak następuje:

W magazynie I: Odcinek I wraz z wszystkimi placówkami i pomocniczymi formacjami, sekcja automobilowa, oddział ruchu, sekcja wiertnicza, sekcja mnierska, punkt opatrunkowy (Domu Techników z filiami: Szkoła Kadecka i Droga Wilecka), sekcja instruktorska oddziału technicznego.

W magazynie 2: Odcinek II wraz z wszystkimi placówkami i pomocniczymi formacjami, punkt opatrunkowy (Szkoła Marii Magdaleny z filiami: Poczta Kraszewskiego 5, ul. Matejki.

W magazynie 3: Odcinek III wraz z wszystkimi placówkami i pomocniczymi formacjami, Bateria I, ul. Na Błonie 1; Komenda uzupełnień artylerii, ul. Sadownicka 25; Komenda Żandarmerii, Chocimska 2; Sąd Polowy, Chocimska 2; Warsztaty trenu Janowska 21; Komenda Kadr Piechoty, Szkoła Konarskiego, drukarnia, ul. Sapiehy 77; Redakcja „Pobudki”, Sapiehy 77; rzeźnia wojskowa w Zakładzie św. Teresy, róg Leona Sapiehy; punkt opatrunkowy w Szkole Konarskiego, z filiami: Kordeckiego 4, Świętokrzyska 11, Zakład Braci Albertów.

W magazynie 4: Odcinek IV wraz z wszystkimi placówkami i pomocniczymi formacjami, komenda techniczna dworca głównego ze wszystkimi oddziałami, punkt opatrunkowy, Dworzec Główny.

W magazynie 5: Odcinek V wraz ze wszystkimi placówkami i pomocniczymi formacjami, komenda kawalerii, Polna 53; II bateria ul. Szymonowiczów; sekcja automobilowa, oddział warsztatów Polna 57; sekcja opancerzonych automobilów Polna 57 b; sekcja P. Listopada 54; punkt opatrunkowy, Szkoła Sienkiewicza.

W magazynie 6: Odcinek Podzamcze, wraz z wszystkimi placówkami i pomocniczymi formacjami, punkt opatrunkowy Zamarstynów.

W magazynie 7: Park lotniczy, oddział na Lewandówce.

W magazynie 8: Kadra WP w Rzęśnie Polskiej wraz ze wszystkimi formacjami.

W magazynie 9: Szpital I, Internat Piramowicza, Gimnazjum ruskie, zakład karny kobiet.

W magazynie 10: Szpital 2.

XV. Uzupelnienie przydziałów do stacji wydawczej. Wszystkie oddziały, które nie otrzymały jeszcze przydziału do stacji wydawczych, zgłoszą się dnia 15 bm. w Intendenturze Naczelnej Komendy WP, celem uzyskania przydziału.

XVI. Mundury i wyekwipowanie. Wymienione stacje wydawcze zaopatrywać będą przydzielone do nich formacje, także w mundury i wyekwipowanie.

XVII. Raporty wieczorne. Przypomina się, że raporty, wykazy zapasów i zapotrzebowania stacji wydawczych mają być przedkładane codziennie na godz. 6⁰⁰ wieczór, Grunwaldzka 12 I p.

XVIII. Przydział kuchni polowych, celem sprawniejszego funkcjonowania kuchni Żołnierskich postarają się poszczególne kuchnie w Intendenturze Naczelnej Komendy WP o przydział kuchni polowych.

XIX. Uzupelnienie zapasów stacji wydawczych. Poszczególne stacje wydawcze same pobierać sobie muszą asygnowane im towary. Chleb wydawany będzie z magazynu Listopada 2, mięso w rzeźni wojskowej w Zakładzie św. Teresy. Inne towary we wskazanych każdorazowo magazynach.

XX. Zakup towarów samodzielnych. Zakupować przedmioty na własną rękę mogą oddziały i magazyny jedynie za zezwoleniem Intendentury Naczelnej Komendy WP.

XXI. Ustalenie porcji. Celem ustalenia poboru dla poszczególnych kuchni oraz ustalenia zapasów w poszczególnych stacjach wydawczych, ustanawia się, aż do odwołania następującą normalną porcję dzienną na głowę:

250 g mięsa, 400 g chleba (1/2 bochenka), 120 g jarzyn, 20 g tłuszczu, 40 g cukru, 2 konserwy, 25 g soli, 1/8 g papryki lub pieprzu.

120 g jarzyn — 120 g mąki (grochu itp.)

800 g ziemniaków

300 g kiszzonej kapusty

500 g świeżej kapusty.

5. Porcja rezerwowa żołnierza składa się: 2 konserwy kawowe, 1 konserwa mięsna, 40 g cukru, 15 g soli, 5 papierosów lub 5 g tytoniu, 500 g sucharów.

Porcja dodatkowa dla służby nocnej: 1/4 bochenka chleba, 20 g cukru wedle zapasu około 100 g wędlin.

Porcja pożywienia dla koni dziennie: 1 kg owsa, 1 kg namiastki, 15 kg siana albo słomy.

XXII. Organizacja Intendentury.

a) Intendentura Naczelnej Komendy WP dzieli się na następujące referaty:

Referat żywnościowy i paszowy
Referat odzieżowy i wyposażenia,
Referat pociągów (treny)
Referat bydła rzeźnego.

- b) Raporty przedkładać należy dla każdego referatu osobno na ręce Intendentury.
c) Raporty wieczorne poszczególnych stacji wydawczych składać należy wprost w Intendenturze Naczelnej Komendy WP.

XXIII. Premie za zdobyte granaty ręczne i armaty. W uzupełnieniu p. XVI rozkazu dziennego nr 5 z dnia 8 listopada 1918 podaje się, iż oprócz już wykazanych premii za zdobyte kulomioty po 100 K za sztukę, a po 50 K. za karabin, wyznaczono następnie nagrody pieniężne: zaś każdy zdobyty granat ręczny 10 K., za każdą armatę 5 000 K.

[kpt. Czesław] Mączyński m.p.
Komendant Naczelny

--^a słowa nieczytelne.
Odpis
CAW, I. 341. 1, t. 67.

Nr 112
1918 listopad 14, Lwów. — Rozkaz nr 6 dowództwa II
odcinka obrony Lwowa

I. Służba. Oficer inspekcyjny ppor. Julian Zacharjasiewicz.

II. Zachowywanie własnej kompetencji. Kierownicy poszczególnych oddziałów winni ściśle przestrzegać granic swej kompetencji i nie przekraczać jej samowolnie. Np. kierownik jednego oddziału, czy też pododcinka, nie może rozporządzać samowolnie ludźmi innego. Wskutek nieprzestrzegania tej zasady, wynikały rozmaite kolizje, które z wydaniem niniejszego rozkazu powinny ustać.

III. Raport. Raport dowództwa odcinka, odbywać się będzie odtąd stale o godzinie 11⁰⁰ przed południem. Osoby chcące, względnie mające być przy raporcie przedstawionymi, zgłaszają się poprzednio w adiutanturze.

IV. Zamówienia. Wszelkie zamówienia muszą być asygnowane przez intendenta, z wyjątkiem zamówień pieniężnych, które asygnuje bezpośrednio dowódca odcinka.

V. Urgens. Przypominam rozkaz o oddaniu krótkiej broni palnej.

VI. Zmiana w rozgraniczeniu odcinków. Granice między odcinkami A i B przesuwam na ulicę Kraszewskiego. Pododcinek A obejmuje odtąd Ogród Je-

zuicki. Komendantem jego zostaje por. Kazimierz Schleyen¹. Od ul. Kraszewskiego na prawo rozpoczyna się pododcinek B.

VII. Zaprowiantowanie żandarmerii. Prowiantura ma odtąd zaprowiantowywać mieszkańców gmachu żandarmerii.

Z rozkazu dziennego KN WP we Lwowie nr 10 z dnia 13 listopada 1918 r.

VIII. Sprawa nominacji oficerów. Wobec mnożących się wypadków wnoszenia prośb ze strony oficerów o nominację, względnie o zatwierdzenie szarży, przypadającej im obecnie w turze normalnej, ogłaszam, że żadnych nominacji się nie udziela, aż do czasu przejścia oddziałów naszych na etat służbowy Państwa Polskiego. Oficerowie wojsk zaborczych, jak i legionów, zachowują na razie te szarże, jakie mieli poprzednio. Natomiast do najbliższego awansu i odznaczeń będą podani w drodze służbowej ci wszyscy, którzy walecznością i sumiennym spełnianiem swych obowiązków na to zasłużą. Na komendantów odcinków nakładam obowiązek przestrzegania tego przepisu z całą bezwzględnością.

IX. Zatrzymywanie żandarmów. Niedopuszczalnym jest zatrzymywanie przez komendy pododcinków żandarmów pełniących służbę i używanie ich do zagęszczenia linii bojowej.

X. Pomoc dla milicji i żandarmów. W wypadkach nagłych, na żądanie organów milicji lub żandarmerii, każdy żołnierz obowiązany jest udzielić pomocy.

XI. Przepustki. Zabrania się najsurowiej oddalania się żołnierzom bez przepustek pisemnych, z obrębu swego oddziału. Zarówno żołnierze liniowi, opuszczający linie, jak i techniczni, mają się legitymować przepustkami wystawionymi przez komendantów odcinków, względnie oddziałów, z wyraźnym oznaczeniem dnia i godziny zwolnienia i czasu trwania przepustki. Wszystkich nie posiadających takich przepustek, należy aresztować i odstawić do najbliższej komendy. Szczególnie wieczorną porą zwracać ścisłą uwagę. Żandarmerii, milicji wojskowej, służba telefoniczna i ordynansowa ma mieć na legitymacji dopisek „wolny przechód w każdej porze”.

Komendant II odcinka
Adam Świeżawski, por.

Odpis,
Caw, I. 341. 1, t. 118.

¹ Ppor. Kazimierz Schleyen (ur. 21 XI 1896 r. we Lwowie), POW „Wolność”.

Nr 113

1918 listopad 14, Lwów. — Raport pchor. Mieczysława Sialeskiego-Selzera do dowództwa II Grupy Wojska Polskiego

Oddział 12 ludzi kompanii sztabowej dostał o 7¹⁵ rozkaz przyłączenia się do pościgu za nieprzyjacielem, prowadzony przez chorążego Langa pościg wyruszył o 8²⁰. Oddział cały czas składał się z 23 ludzi. Marsz miał na celu zabranie amunicji do miotaczy min i sześciu dział, które miał wróg zostawić w lesie koło Kulparkowa.

Meldunek okazał się co do armat fałszywym – amunicję Ukraińcy zdołali wycofać. Postępując tropem wroga pościg dostał się na tyły nieprzyjaciela i przez Kulparków, Kozielniki podsunął się na kilkaset kroków pod Persenówkę. Tam zabrano Ukraińcom haubicę 10 cm austriacką z jaszczykiem amunicji. Odznaczyli się przy tym z kompanii sztabowej sierżant Romuald Majewski¹ wzorowy żołnierz oraz szeregowcy Henryk Honheiser² i Edward Schulz³. Wśród niesłychanie trudnych warunków zdołano zabrać dział. Pościg był skończony o 6³⁰ rano. Nazwisk żołnierzy z oddziału chor. Langa, który by mimo niesłychanego zmęczenia – świecili przykładem – nie znam.

Mieczysław Selzer, pchor.⁴
Komendant kompanii sztabowej

Odpis
CAW, I. 341. 1, t. 119.

¹ Sierż. Romuald Majewski (ur. 7 II 1901), uczeń szkoły realnej, 1–22 XI 1918 r., dowódca plutonu kompanii sztabowej NK.

² St. szer. Henryk Honheiser (ur. 1901), uczeń 8 klasy gimnazjum.

³ Szer. Edmund Schulz (ur. 25 XI 1900), Peowiak.

⁴ Pchor. Mieczysław Sialeski-Selzer (ur. 23 VIII 1899), Peowiak, były komendant kompanii studenckiej POW we Lwowie, 1–22 XI 1918 r. komendant kompanii sztabowej Naczelnej Komendy. W 1920 r. w stopniu por. był adiutantem w sztabie 6. Armii WP. Zaginął w kampanii wrześniowej.

**1918 listopad 14, Lwów. — Rozkaz nr 1 kpt. Bronisława Pierackiego
Komendanta IV odcinka obrony Lwowa**

I. Rozdział taktyczny. Granice odcinka IV są ul. Gródecka od południa, ul. Janowska od północy. Odcinek cały zostaje podzielony na dwa pododcinki: nr 1 i nr 2.

Pierwszy pododcinek obejmuje dworzec nadawczy, Dworzec Czerniowiecki, roгатkę Gródecką, Merkurego oraz folwark na Lewandówce.

Drugi pododcinek obejmuje Dworzec Główny, Lewandówkę Lotnisko i Redutę.

Komendantem pododcinka nr 1 jest por. Antoni Rzepecki, któremu przydzielony zostaje por. Zygmunt Seltenreich¹. Jako komendant załogi na Dworcu Czerniowieckim pozostaje ppor. Edward Łoziński². W Fabryce Merkurego ppor. Stanisław Wolak, na folwarku w Lewandówce ppor. Zygmunt Chrapka, na roгатce Gródeckiej ma być załoga z 6 ludzi z podoficerem. Por. Seltenreich obejmuje część taktyczną na odcinku nr 1.

Ppor. Tadeusz Lubaczewski w lesie Biłohorszcze podlega bezpośrednio komendzie Grupy II (Szkoła Sienkiewicza).

Komendantem pododcinka nr 2 zostaje por. Stanisław Widacki³, jemu przydzielony zostaje por. Jan Schramm z miejscem pobytu ostatniego na Lotnisku (i poleceniem zorganizowania służby przy dwóch karabinach maszynowych, karabiny maszynowe stanowią własność lotniska). Por. Karol Marks⁴ z załogą na Lewandówce oraz Reduta z załogą 10 ludzi.

II. Zabezpieczenie odcinka IV pododcinek nr 1. „Merkury” wystawia placówkę na drodze Gródeckiej oraz zachowuje stałą łączność przez patrole w kierunku Kulparkowa: oddziału ppor. Chrapka.

Placówka na Folwarku ppor. Chrapka zabezpiecza się samoistnie oraz wystawia posterunek na moście ku Biłohorszczy i posterunek na moście łączącym ul. Gródecką z Lewandówką.

Placówka na roгатce Gródeckiej – 1 podoficer, 6 ludzi zamyka roгатkę i pilnuje kanału przełazowego tamże.

Placówka ppor. Łozińskiego na Dworcu Czerniowieckim zabezpiecza Dworzec przed rabunkiem oraz w razie akcji lub napadu współdziała w czynnościach taktycznych co reguluje por. Rzepecki.

¹ Por. Zygmunt Seltenreich (ur. 1891), dr praw. 1–14 XI 1918 r. na I odcinku, od 15 do 22 tegoż miesiąca oficer prowiantowy IV odcinka.

² Ppor. Edward Józef Łoziński (ur. 4 XII 1896 r. we Lwowie).

³ Por. mjr Stanisław Zygmunt Widacki (ur. 27 IV 1883 r., Bakowce, pow. Bóbrka), nauczyciel gimnazjalny. 1–22 XI 1918 r., komendant pododcinka nr 2 Dworzec Główny. Odznaczony VM 5 kl. nr 5745, KW, OOP kl. 4, ZKZ. Zob. CAW, VM 20–1470.

⁴ Por. Karol Piotr Marks (ur. 16 V 1893 r., Lwów). 2–22 XI 1918 r. komendant placówki Lewandówka (IV odcinek).

Placówka por. Rzepeckiego stanowi główną rezerwę półodcinka, do niej należy też zabezpieczenie Dworca przed grabieżą.

Półodcinek 2. Załoga na Lewandówce por. Marksa wystawia dwie placówki stałe, reszta załogi jako rezerwa wedle szkicu.

Żandarmeria z komendantem Wolmanem w sile 10 ludzi podlega rozkazom por. Marksa w wypadku następowania nieprzyjaciela.

Placówka na Lotnisku złożona z 8 ludzi ma być przez por. Schramma zorganizowana i powiększona i zabezpiecza się samodzielnie.

Reduta – ma być obsadzona na razie (aż do zmiany) przez załogę z Lewandówki. Zadanie i cel placówki w północnej części Lewandówki oraz Reduty, jest ogniem krzyżowym [z zadaniem] nie dopuścić do zajęcia lotniska oraz Reduta winna być w stałej łączności przez łączniki z placówką na Dworcu Kleparowskim chorąży Chrzan z grupy Rzęsna Polska.

Załoga na Dworcu Głównym por. Widackiego ma zabezpieczyć dworzec główny od strony północno-wschodniej, reszta załogi ma stanowić rezerwę.

Wszystkie placówki pierwszej linii są zobowiązane przez ciągłe patrolowanie zachować łączność między sobą.

Rezerwy główne (por. Rzepecki i por. Widacki) mają w nocy możliwie często wysyłać patrole do linii przednich swoich półodcinków.

Ferdynand Andrusiewicz por.
adiutant

[Bronisław] Pieracki, kpt.

Odpis

CAW, I. 341. 1, t. 119 i t. 121.

Nr 115

**1918 listopad 14, Lwów. — Pismo Dyrektora Krajowego Zakładu dla
Oblakanych w Kulparkowie dr W. Kohlbergera
do Naczelnej Komendy Wojsk Polskich we Lwowie w sprawie
wykorzystywania szpitala przez żołnierzy ukraińskich
do ostrzeliwania pozycji polskich**

Wobec zaszłych dnia 12 i 13 bm. walk na terenie Krajowego Zakładu dla Umysłowo Chorych w Kulparkowie spowodowanych tym, że oddział wojsk ukraińskich zajął pozycje w samym Zakładzie i ostrzeliwał ze strychów poszczególnych oddziałów chorych i mieszkań funkcjonariuszy zakładowych linię wojsk polskich, naruszając w ten sposób neutralność Zakładu i narażając Zakład

i chorych na niebezpieczeństwa związane z przeciwalkcją Wojsk Polskich, zwraca się Dyrekcja Zakładu do Naczelnej Komendy Wojsk Polskich z uprzejmą prośbą o zaprotestowanie przeciwko temu u Naczelnej Komendy Wojsk Ukraińskich i o spowodowanie na tej drodze zarządzeń, które by w przyszłości zabezpieczyły Zakład od naruszania jego neutralności.

Nadmienia się, że Zakład mieści w swych murach około 1 400 umysłowo chorych, a to zarówno Polaków, Rusinów i Żydów, że nadto służy prowizorycznie opieką lekarską i umieszczeniem rannych obu stron wojujących, że zatem przysługują mu w pełni prawa szpitali do ochrony przed działaniami wojennymi.

Dyrektor Zakładu dr W. Kohlberger

Odpis

CAW, I. 341. 1, t. 74.

Nr 116

1918 listopad 15, Lwów. — Komunikat z narady Komendy Wojsk Polskich we Lwowie

Ponawianą przez Ukraińców nad ranem próbę ataku na Zamarstynów odparliśmy z łatwością, biorąc jeńca, zdobywając jeden samochód, wiele broni i amunicji.

Por. [Bernard] Mond¹ odrzucił wypad nieprzyjaciela od strony Cytadeli. Częściowy atak na gmach Dyrekcji Kolejowej odparto.

Po południu rozpoczął nieprzyjaciel trzema kompaniami atak na Szkołę Kadeczką po przygotowaniu ogniem artyleryjskim i miotaczami min. Trzykrotnie szedł nieprzyjaciel do szturm. Ten załamał się w ogniu naszych karabinów maszynowych, wśród najcięższych strat dla nieprzyjaciela.

Artyleria nieprzyjacielska ostrzeliwała różne punkty miasta, nie zadając nam żadnych strat ani w ludziach, ani w materiale.

Pierwszy oficer sztabu

Odpis

CAW, 400. 1534.

¹ Bernard Stanisław Mond (1887–1957). Ur. w Stanisławowie w rodzinie urzędnika żydowskiego. Ukończył 6 semestrów prawa na UJK. Działał w Drużynach Bartoszewych. W 1914 r. wcielony do armii austriackiej, w 1916 r. wzięty do niewoli rosyjskiej. Od 1 do 22 XI 1918 r. uczestniczył w obronie Lwowa, jako dowódca pododdziału Remiza–Cytadela (I odcinek), następnie w 1. p. Strzelców Lwowskich. Gen. bryg. z 1933 r. Odznaczony VM 5 kl., KN z Miecz., KW (4x), OOP 4 kl. Zob. P. Stawicki, op. cit., s. 225–226.

Nr 117
1918 listopad 15, Lwów. — Komunikat Naczelnego
Dowództwa Wojsk Ukraińskich

Położennja naszych wijk u Lwowi znow skripyłoś. Twerda jich postawa na zajatych stanowyszczach dowodyt nepryjatela do znewiry i osłabyła joho bojowu energju. Okoneczna pobida nedałeka.

Wczorasnjoho dnja naszi widdiły wykonały udacznu operacju w okołyccjach Kleparowa i Zamarstynowa, tym razem pry uczasty perszoho bojowoho widdiłu z zakordonnoj Ukrainy. Worozi syły ustupyły z wełytecznymi wtratami. Osoblywo sławno spysałyś naszi zakordonni heroji, szczo z kosaćkim zawzjatjem szczyły na worożych watahach kriwawu masakru, szyrjaczy postrach dowkoła. Miż inszymi pohyb sam sztab worożych watah, a polski oficery rozbiłyś. Pid weczir weś rajon po oboch bokach żelyznicznoj linji koło inwalidiw i zamarstyniwskie peredmistje były oczyszczeni wid woroha.

Na Żółkiwskim peredmistju znyszczeno takoz hnizda polskich bojiwok, złowłeno odny patrolju.

W rajoni Perzenkiwki, proczyszczenoj wid nepryjatela spokij. Znyszczeno ceholnju koło Kulparkowa i zakripleno teren wid Sokilnyk.

Nasza artylerja ostriljuwała nyny Hycliwsku horu. Piskowu horu, Hołownyj dworec i Janiwsku ułyccju. Zaobserwowano duze złuczni wystriły, szczo rozbyły worozi widdiły, jaki sezczas rozbiłyśja.

Szeft sztabu

Tłumaczenie:

Pozycje naszych wojsk we Lwowie ponownie umocniły się. Ich twarda postawa na zajmowanych stanowiskach doprowadziła wroga do zwątpienia i osłabiła jego bojową energię. Końcowe zwycięstwo już bliskie.

W dniu wczorajszym nasze oddziały przeprowadziły udane operacje w okolicach Kleparowa i Zamarstynowa, tym razem przy udziale pierwszego oddziału bojowego z zagranicznej Ukrainy. Siły wroga ustępowały z dużymi stratami. Bardzo dzielnie spisali się nasi zagraniczni bohaterowie, którzy z kosaćką zawziętością przeprowadzili na oddziałach wroga krwawą masakrę, szerząc wokół ogromny postrach. Między innymi zginął cały sztab oddziałów wroga, a polscy oficerowie rozpierzchli się. Pod wieczór cały rejon po obu stronach linii kolejowej koło inwalidów i Zamarstynowskiego Przedmieścia był oczyszczony od wroga. Na Żółkiewskim Przedmieściu zniszczono również gniazda polskich bojówkarzy, schwytano jeden patrol. W rejonie oczyszczonej od nieprzyjaciela Persenkówki pełny spokój. Zniszczono cegielnię koło Kulparkowa i wzmocniono teren od strony Sokolnik.

Nasza artyleria ostrzeliwała dziś Hycłowską Górę, Piaskową Górę, Dworzec Główny i ulicę Janowską.

Zauważyć można było bardzo celne strzały, które rozbiły oddziały wroga, a te rozbiegły się.

Szef sztabu

„Diło”, nr 254 z 17 XI 1918 r.

Nr 118

1918 listopad 15, Lwów. — Rozkaz dzienny nr 12 Komendy Naczelnej WP we Lwowie

I. Oddział kapitana [Stefana] Dembińskiego¹, do którego zostaje przydzielona kompania szturmowa ppor. Pigułki, jest zależny bezpośrednio od Komendy Naczelnej. Kwatera, Sadownicka 57.

II. Pochwały. Wyrażam pochwałę i uznanie za wybitny udział w pościgu za nieprzyjacielem w nocy z 13. na 14. bm. komendantowi kompanii sztabowej Mieczysławowi [Sieleckiemu-]Selzerowi i jego podkomendnym sierż. [Romualdowi] Majewskiemu, st. żołn. [Henrykowi] Honheiserowi i szer. [Edwardowi] Schulzowi.

Za przeprowadzenie kontrataku, przedsięwziętego 14. bm., a zakończonego zupełnym wyparciem nieprzyjaciela z Kleparowa i Zamarstynowa, wyrażam pochwałę i uznanie: por. Walerianowi Sikorskiemu, por. dr. Romanowi Abrahamowi i ppor. [Edmundowi] Starkowi; za wybitny w tej akcji udział ppor. Iwanickiemu², ppor. Alfredowi Grefnerowi³ i ppor. Michałowi [Nittmanowi], dalej podkomendnym por. dr. Abrahama: chor. [Józefowi] Mazanowskiemu⁴, chor. Kazimierzowi Buntnerowi, chor. Sławoszowi Szydłowskiemu, ppor. St. Kopciowi,

¹ Rtm. Stefan Dembiński (ur. 30 IX 1887). Od 1 do 18 XI 1918 r. komendant rezerw., od 12 XI – komendant kompanii szturmowej i rezerw.

² Ppor. Iwanicki – brak danych.

³ Ppor. Alfred Grefner (ur. 19 VI 1890 r., Lipownica, pow. Przemyśl), Legionista, Peowiak. 1–22 XI 1918 r. komendant pododdziału Kleparów (odcinek VI).

⁴ Chor./por. J. Marian Mazanowski (ur. 10 VI 1899 r.) we Lwowie), student prawa, PKW. 1–22 XI 1918 r. komendant placówki i plutonu. „28 XII 1918 r. śmiertelnie ranny na Persenkówce, męczył się cztery miesiące i zmarł z ran 20 IV 1919 r.” Odznaczony VM 5 kl. nr 3208, KN, KW (4x). Zob. CAW, VM 20–1415. Pochowany na cmentarzu Obrońców Lwowa.

wachm. Teofilowi Wiśniewskiemu, st. żoł. Gelmannowi, żoł. F. Asterowi, A. Gerlemu, Sz. Moskwie, K. Śliwińskiemu, A. Józkowowi, Z. Dzierzbickiemu, J. Pychowi, dalej zajęтым dostarczaniem amunicji do linii Franciszkowi Mozerowi i S. Skrotowi.

Za odparcie ataków ukraińskich na innym odcinku frontu, wyrażam pochwałę i uznanie: por. [Bernardowi] Mondowi, zajmującemu od szeregu dni jedną z najważniejszych placówek, por. Brzozowskiemu⁶, ppor. [Adamowi] Bieńkowskiemu⁷, ppor. [Juliuszowi] Łubkowskiemu⁸, pchor. Mondziakowi, podoficerowi Magierze, kpr. Jasińskiemu, żoł. Langowi, Jance, Hayderowi, Langnerowi, Bujwid-Trzebnickiej, Głogowskiemu, [Tadeuszowi] Wenzlowi, Koziolowi, Jegerowskiemu, Rodzynkiewiczowi.

Za dalsze zachowanie się wobec wroga i za udział w walkach o Kulparków, zakończonych rozproszeniem nieprzyjaciela i odebraniem mu jednej haubicy i dwóch ciężkich miotaczy min, wyrażam uznanie i pochwałę sierż. Józefowi Rożańskiemu, wszystkim z żandarmerii polowej WP.

Pochwałę i uznanie wyrażam za dzielne zachowanie się plut. Edwardowi Baranowskiemu⁹, który padł broniąc pozycji do ostatniej chwili.

Za dzielne zachowanie się wobec nieprzyjaciela wyrażam pochwałę i uznanie por. Grota-Prokopowiczowi¹⁰ i sierż. Beymowi¹¹ z oddziału automobilowego.

III. Mianowanie. Mianuję absolwenta medycyny [Tytusa] Zajączkowskiego¹², lekarzem odcinka IV.

IV. Otworzenie warsztatów reperacyjnych. Intendentury poszczególnych odcinków, nie samodzielnych oddziałów, postarają się o założenie dla swojego użytku warsztatów szewskich, krawieckich, ewentualnie rymarskich. Intendenturze Naczelnej Komendy Wojska Polskiego przedstawić należy wykazy stojących do dyspozycji zawodowych rzemieślników, dla wspomnianych warsztatów, posiadanych przedmiotów, oraz narzędzi dla warsztatów, wreszcie ich zapotrzebowanie.

V. Zużyte sorty ubrania. Zużyte ubrania, obuwie i bieliznę należy zachować celem odczyszczenia i naprawienia, aby stworzyć rezerwę umundurowania i wyekwipowania.

VI. Pralnie. Bieliznę nową wydawać należy za zwrotem zużytej, którą winno się przesłać niezwłocznie do pralni. Oddziały, względnie stacje wydawcze

⁶ Por. L. Brzozowski.

⁷ Ppor. Adam Bieńkowski (ur. 1892 r., Lwów), PKW. 1–22 XI 1918 r. komendant pododcinka Szkoła Kadecka.

⁸ Ppor. Juliusz Łubkowski (ur. 13 XII 1896 r., Porzecze pow. Rudki), 3–22 XI 1918 r., pododcinek Szkoła Kadecka.

⁹ Edward Baranowski (ur. 25 I 1898 r. w Przemyślu), ślusarz. Szer. pododcinka Zamarystynów–Żółkiewskie, Poległ 14 XI 1918 r. Odznaczony KW i MN.

¹⁰ Brak danych.

¹¹ Prawdopodobnie chodzi o Władysława Beyma (ur. 24 XII 1884 r., Sułków, pow. Kraków), ziemianin.

¹² Dr med. Tytus Zajączkowski (ur. 3 I 1887 r.), nauczyciel gimnazjalny.

postarają się o stworzenie pralni własnych, lub wspólnie z innymi formacjami: raport o tych zabiegach złożyć należy najpóźniej do dnia 18 bm.

VII. Raporty o stanie zdrowia koni i użycie zabitych. Wszelkie sprawy dotyczące stanu zdrowia koni meldowane być powinny dla lekarza weterynarii w intendenturze Naczelnej Komendy WP codziennie na godz. 10⁰⁰ rano, tam też raportować o zabiciu względnie ciężkim pokaleczeniu koni. Lekarz weterynarii po zbadaniu wyda zarządzenie co do zużycia koniny na pożywienie.

VII. Raporty wieczorne. Przypominając raz jeszcze o obowiązku nadsyłania wykazów i raportów codziennych ze stacji wydawczych (prowiantów), zawiadamia się, że winnych pociągnie się do surowej odpowiedzialności.

W raportach wieczornych podawać stan i zapotrzebowanie oddzielnie dla magazynu prowiantowego i dla magazynu wyekwipowania.

IX. Racja mięsa. Dnia 16. bm. otrzymają wszystkie oddziały zamiast mięsa po jednej konserwie na głowę.

X. Żołd i zaliczki jak w dołączonym dodatku nr1 do rozkazu dziennego.

[kpt. Czesław] Mączyński m.p.
Komendant Naczelny

Dodatek nr 1 do rozkazu dziennego nr 12 z dnia 15 listopada 1918
Żołd i zaliczki

Komendanci oddziałów i zakładów pobierają dzisiaj i jutro, tj. 17. i 18. z kasy Naczelnej Komendy pieniądze na wypłatę żołdu żołnierzom według przedłożonych wykazów zapotrzebowania, które ze sobą do kasy przyniosą. Kasjer urzęduje codziennie przy ul. Grunwaldzkiej 12, I. p., od godz. 8⁰⁰ do godz. 16⁰⁰ wieczorem.

Na żołnierzy bojowych, tj. takich, którzy stale i bezpośrednio biorą udział w walce, ustanawia się żołd dziennie 3 korony, dla żołnierzy pełniących służbę pomocniczą, np. tabory, personel szpitali, intendentury, żołd 2 korony dziennie.

W wypadkach wątpliwych co do wysokości żołdu dla żołnierzy rozstrzyga Komenda Naczelna.

Robotnicy zakładów technicznych otrzymują płacę stosownie do etatów ułożonych przez referenta technicznego.

Żandarmi, którzy przeszli ze służby austriackiej do polskiej, pobierają płacę, jakie pobierali w służbie austriackiej. Żołnierze milicji wojskowej otrzymują 3 korony dziennie.

Oficerowie mogą otrzymać na żądanie zaliczkę nie przewyższającą jednak płacy, jaką pobierali czy to w służbie austriackiej, czy jako oficerowie legionów, względnie innych formacji.

Żołd i zaliczki wypłacają komendanci oddziałów.

Oficerom Komendy Głównej i Intendentury wypłaca kasa Komendy Naczelnej za wizą 1. oficera sztabowego, względnie szefa intendenty.

[kpt. Czesław] Mączyński m.p.
Komendant Naczelny

CAW, I. 341. I, t. 67.

Nr 119

1918 listopad 15, Lwów. — Rozkaz dowództwa Brygady Lwowskiej

I. Objęcie komendy. Z dniem dzisiejszym obejmuje z powrotem komendę nad odcinkiem I. por. [dr Bolesław] Bujalski. Por. [Zdzisław] Mirski-Przyjałkowski po skończeniu urlopu obejmuje zastępstwo por. Bujalskiego i cały dział administracyjno-gospodarczy.

2. Pochwała. Udzielam pochwały kompanii por. [Bernarda] Monda za niezmordowaną służbę od szeregu dni w najcięższych warunkach bojowych pod Cytadelą. Szczególnie na wyróżnienie zasługują: Pani Bujwid-Trzebnicka, Roman Hayder. Komendantowi oddziału telefonistów Bolesławowi Maćkowskiemu udzielam pochwały za pilną pracę przy prowadzeniu linii telefonicznej w najcięższych warunkach.

3. Przydział komend. Komendę nad kompanią III. obejmuje definitywnie ppor. Adam Bieńkowski, zastępcą zostaje przydzielony ppor. [Ludwik] Wasilewski¹. Komendę I plutonu ppor. J. Łubkowski, II plutonu ppor. [?] -^a, III plutonu ppor. [Bruno] Szymański².

4. Amunicja, broń. Ponownie zwraca się uwagę na ścisłe przestrzeganie przez komendantów kompanii oszczędzania amunicji przez żołnierzy.

W dniu dzisiejszym kompanie odeślą broń manlicherowską, w zamian za co otrzymają rosyjską, zaś amunicję manlicherowską zatrzymają jedynie dla karabinów maszynowych.

¹ Pchor. Ludwik Wasilewski (ur. 27 XI 1891 r.), dr inż., Legionista, Peowiak. 1–22 XI 1918 r. organizator i pierwszy komendant Domu Technika oraz Szkoły Marii Magdaleny.

² Ppor. Bruno Szymański (ur. 1892 r., Miechów), inż.

5. Ewidencja. Komendanci kompanii mają codziennie podawać ewidencję – imienny spis ludzi przybyłych i ubytych – dezertarów.

Przeprowadzenie ewidencji żołnierzy obejmie ppor. inż. [Konrad] Wołoszyński³ przy komendzie odcinka I. Komendanci kompanii przyślą imienny spis dotychczasowych strat w ludziach (ranni i zabici) na swych odcinkach.

6. Karty legitymacyjne. Karty legitymacyjne dla oficerów są do odebrania w adiutanturze.

7. Lista kompanii. Kompanie sporządzą spis dokładny nazwisk żołnierzy i podadzą do adiutantury, dla wydania wojskowych legitymacji.

8. Nagrody. Rozkazem Komendy Naczelnej ustanawiam za zdobycie km. nagrodę 1000 koron z funduszu założonego przez jednego z obywateli we Lwowie. Za karabin 50 koron, za granat ręczny 10 koron.

9. Rekwizycje. Zakazuje się wszelkich rekwizycji (w szczególności koni) w obrębie też odcinka I. Wszelkie rekwizycje dopuszczalne są tylko na rozkaz Komendy Naczelnej.

dr Bolesław Bujalski, por.

CAW, I. 341. 1, t. 98.

---^a słowa nieczytelne

³ Ppor. Konrad Wołoszyński (ur. 8 VI 1885 r., Nadwórna), absolwent Politechniki Lwowskiej. 6–22 XI 1918 r.

Nr 120

1918 listopad około 15, Lwów. — Apel o odsiecz dla Lwowa skierowany przez Komendę Naczelną Wojska Polskiego we Lwowie do Komendy Wojsk Polskich w Przemyśle

Trzeci tydzień trwa już walka o Lwów. Załoga broni się dzielnie i choć szczupła nie pozwala dać się zamknąć, lecz owszem rozszerza stale choć powoli swe obszary. Walka w mieście samym przybrała charakter pozycyjny. Sforśowanie ulic tylko przy znacznych stratach i środkach technicznych (granaty ręczne) – których nam brak – [jest] możliwe. Z amunicją austriacką manlicherowską nawet źle, bo się wnet skończy. Jest jeszcze pewien zapas rosyjskiej, ale i tej na długo już nie starczy.

Opanowanie miasta dziś jeszcze łatwe przez równoczesny atak na skrzydłach i okoleniu. Na to brak sił żołnierskich. Toteż z niecierpliwością wyglądamy pomocy, która czym prędzej, tym mniejsza być może, a czym później, tym większą być musi. Dziś starczyłoby 500–1000 żołnierzy, dla których przedarcie się z Przemyśla nie przedstawiałoby większych trudności.

Odwlekanie pomocy szkodliwe 1) dla ludności cywilnej, która strasznie cierpi pod terrorem ruskim i głodem po tamtej stronie mrze, 2) pozwala Rusinom zbierać siły, 3) rozzuchwala ich po wsiach, co im później tym trudniej można będzie opanować.

Ponieważ Lwów jest kluczem dla całej Galicji Wschodniej, po którego opanowaniu cała sprawa pomyślnie rozwinąć się musi, prosimy o najspieszniejsze wysłanie możliwie największych posiłków, z tym, że więcej niż 2000 nam na razie nie potrzeba.

Sprawę komendy ureguje się na miejscu.

Czesław Mączyński, kpt.
Komendant Naczelny

Odpis
CAW, I. 400. 1516.

Nr 121

1918 listopad 15, Lwów. — Rozkaz nr 7 dowództwa II odcinka obrony Lwowa

I. Służba. Oficer inspekcyjny ppor. Ignacy Zacharjasiewicz.

II. Raporty. We wszelkich raportach i meldunkach należy **jak najdokładniej** podawać datę i godzinę. Raporty poranne muszą być przedkładane do godz. 6⁰⁰ przed południem, a raporty sytuacyjne do godz. 6⁰⁰ po południu.

III. Magazynki. W ciągu jutrzejszego dnia należy do **zbrojowni** dostawić puste magazynki, które troskliwie należy składać.

IV. Wymiana karabinów. W ciągu jutrzejszego dnia należy **partiami** wymienić w zbrojowni karabiny austriackie na rosyjskie. **Amunicję** austriacką zarezerwować wyłącznie dla karabinów maszynowych

V. Uznanie. Rozkazem dziennym nr 9 z dnia 12 XI 1918 r., p. VII, wyraził komendant naczelny uznanie i pochwałę następującym lekarzom, sanitariuszom i sanitariuszkom: dr. Aleksandrowi Domaszewiczowi, medykom Koskowskemu i Zofii Prokopowiczównie¹ oraz sanitariuszom i sanitariuszkom: Moklewskiej, Janowi Czartoryskiemu, Lenieckiej i Bronisławie Trutnerównie, wszystkim zajęтым w odcinku II. Punkt ten należy obwieścić całej załodze.

Z rozkazu dziennego NK WP we Lwowie nr 11 z dnia 14 listopada 1918 r.

VI. Konskrypcja żołnierzy i ich rodzin. Pragnąc przyjść z pomocą rodzinom naszych żołnierzy, zarządzam konskrypcję wszystkich **żołnierzy** i ich rodzin. Konskrypcje będą przeprowadzać specjalnie delegowani **do tego** urzędnicy. Powinna ona być skończona w ciągu jednego dnia. **Żołnierzy** będzie się **partiami** przyprowadzać do komisarzy konskrypcyjnych, który **lokal** i sposób urzędowania określi komendant odcinka, tak by operacja ta **nie zachwiała** wytrzymałości frontu. Wszystkie następne zgłoszenia będą **przyjmować** przy komendzie kadr uzupełniających. Komendanci mają przypilnować, by wszyscy żołnierze zostali objęci ewidencją.

VII. Przepustki dla cywilnych na wewnątrz obszaru. Przepustki dla cywilnych na wewnątrz obszaru zajętego przez wojska polskie, może **wydawać** tylko milicja obywatelska, na zewnątrz tylko polityczny oddział komendy **naczelnej**.

VIII. Rozsiewanie niepokojących pogłosek. Przestrzega się żołnierzy przed rozsiewaniem między ludnością cywilną nie sprawdzonych, **nie**raz z palca wyspanych pogłosek, bądź to o sytuacji na froncie, bądź **poza** **linią** bojową. Winnych należy karać.

¹ Zofia Prokopowiczówna (ur. 2 IV 1900 we Lwowie), 1–22 XI 1918 r. sanitariuszka na II odcinku. Zmarła z ran 21 IX 1920 r., pochowana na cmentarzu Powązkowskim w Warszawie.

IX. Ustalenie porcji. Celem ustalenia poboru dla poszczególnych kuchen oraz ustalenia zapasów w poszczególnych stacjach wydawczych, ustanawia się aż do odwołania następujące normalne porcje na głowę: 250 g mięsa, 400 g chleba (1/2 bochenka), 120 g jarzyny, 20 g tłuszczu, 40 g cukru, 2 konserwy kawowe, 1/2 g herbaty, 10 papierosów lub 10 g tytoniu, 25 g soli, 1/8 g papryki lub pieprzu, 120 g jarzyny, 120 g mąki (groch itp.), 600 g ziemniaków, 300 g kiszzonej kapusty, 500 g świeżej kapusty. Porcja rezerwowa żołnierza składa się: 2 konserwy kawowe i konserwa mięsna, 40 g cukru, 15 g soli, 5 papierosów lub 5 g tytoniu, 500 g sucharów. Porcja dodatkowa dla służby nocnej: 1/2 bochenka chleba, 20 g cukru wedle zapasu 100 g wędlin.

X. Premie za zdobyte granaty ręczne i armaty. W uzupełnieniu p. 16 rozkazu dziennego nr 6 z dnia 8 listopada 1918 r. podaje się, iż oprócz już wykazanych premii za zdobyte kulomioty po 1000 koron za sztukę, a po 50 k. za karabin, wyznaczono następujące nagrody pieniężne: za każdy zdobyty granat ręczny 10 koron, za każdą armatę 5000 koron.

Dowódca odcinka II
Adam Świeżawski, por.

Odpis
CAW, I. 341. 1, t. 118.

Nr 122

1918 listopad 15, Warszawa. — Raport gen. Tadeusza Rozwadowskiego dla Józefa Piłsudskiego w sprawie odsieczy dla Lwowa

„Z chwilą, gdy rozpoczęta organizacja wojsk polskich już działać zaczyna a kraj w większej swej części do ładu i porządku doprowadzić się udało, otwiera się coraz większa możność, aby podstępny napad austriacko-rusiński na Lwów i Galicję Wschodnią skutecznie odeprzeć.

Zorganizowanie takiej odsieczy Lwowa, która by mogła nie tylko to polskie zupełnie miasto uratować, lecz i na prowincji stosunki polsko-ruskie za jednym zamachem ustalić i po odpowiednim uporządkowaniu na zupełnie przyjazne zamienić, przedstawia wprawdzie dziś jeszcze znaczniejsze trudności, może być jednak przy energicznych i odpowiednio fachowych zarządzeniach, przygotowane w ciągu najbliższych dni czternastu.

Otrzymaawszy odpowiednie pełnomocnictwa byłbym gotów podjąć się natychmiast organizacji takiej wyprawy, za której rezultat ręczyć mogę najzupełniej, o ile by mi powierzono jej dowództwo.

Już w czasie mej bytności przed tygodniem w Lublinie i Krakowie miałem sposobność wypowiedzenia mych wskazań pod tym względem tak generałowi Edwardowi Śmigłemu, jak i generałowi Bolesławowi Roji. Częściowe tylko wykonanie tychże przez Kraków, doprowadziło mimo użytych sił minimalnych do opuszczenia Przemyśla przez Rusinów. Nie podlega więc wątpliwości, że akcja jednolita wykonana choćby słabszymi siłami, lecz oparta na wszelkich technicznych środkach, które nam Niemcy i Austriacy tak korzystnie pozostawili, udać się zupełnie powinna.

Potrzebowałbym do tego kilkanaście szwadronów jazdy, kilka ciągów uzbrojonych armatami i parę drużyn wybranych POW-iackich, a z regularnego wojska najwyżej 2 do 3 batalionów. Samoloty z karabinami maszynowymi oraz samochody odpowiednio adaptowane i małe armatki górskie, łatwe do szybkiego przenoszenia, stanowiąc by musiały główne siły takiego korpusu ekspedycyjnego.

Ponieważ w czasie mojej bytności w Krakowie przyjąłem na siebie 8-go bm. zobowiązanie formalne wobec Galicyjskiej Komisji Likwidacyjnej zorganizowania możliwie rychłego takiej odsieczy i Lwów, licząc na to dalej się jeszcze dzielnie krwawi, nie mógłbym jako dotychczasowy Szef Sztabu Wojsk Polskich, ponosić w razie niewypełnienia tego zobowiązania, dalszej współodpowiedzialności.

Zmuszony silną influencją do pozostania chwilowo w łóżku, przedkładałem to moje zastrzeżenie pisemnie tak Naczelnemu Wodzowi P. Komendantowi Piłsudskiemu, jak jednocześnie P. Prezydentowi Rady Ministrów i zarazem Ministrowi Spraw Zagranicznych.

- Warszawa, dnia 15 listopada 1918 r.

Rozwadowski”

B. R o j a, *Legendy i fakty*, Warszawa 1931, s. 303–304.

Oryginał dokumentu znajduje się w Instytucie Józefa Piłsudskiego w Nowym Jorku, zespół: Adiutantura Generalna Naczelnego Dowództwa, Grupa I, sprawy wojskowe, t. I, Ldz. 30. Zob. Maciej J. Jagóra, *Walki o Lwów w listopadzie i grudniu 1918 roku*, „Dzieje Najnowsze Polski”, 1993, nr 3, s. 87–88.

Nr 123

1918 listopad 15 (?), Lwów. — Z raportu por. [Władysława] Eustachiewicza dotyczącego misji do Lublina i Krakowa w sprawie organizacji Polskich Kadr Wojskowych w Małopolsce Wschodniej i pomocy wojskowej dla Lwowa

SPRAWOZDANIE

Z podróży służbowej do Lublina, odbytej na rozkaz ówczesnego kpt. Czesława Mączyńskiego, komendanta PKW we Lwowie.

Dnia 25 października 1918 r. otrzymałem od kpt. Mączyńskiego rozkaz przedostania się na teren b. okupacji austriackiej, a w szczególności do Lublina. W tym celu otrzymałem austriacki rozkaz otwarty wystawiony na moje imię i nazwisko.

Lublin. Jak opiewała instrukcja, miałem się zgłosić u dr. [Adama] Majewskiego i przez niego nawiązać kontakt ze sferami wojskowymi, celem zawiązania na terenie b. okupacji austriackiej organizacji wojskowej pod nazwą PKW (Polskie Kadry Wojskowe).

Wspólnie ze Sasorskim – chorążym austriackim, Susaborskim – porucznikiem austriackim, Stanisławem Majewskim – współredaktorem „Głosu Lubelskiego”, Janem Durysem – wicedyrektorem Zjednoczenia, zgromadziliśmy byłych wojskowych rosyjskich w liczbie około 70 osób [...] Wieczorem, o godz. 9-tej, dnia 27 października po mojej przemowie odczytał por. Susaborski rotę przysięgi, przywiezioną przeze mnie. Postanowiono zorganizować wszystkich oficerów Polaków pod nazwą PKW: to był pierwszy kościec organizacyjny, który wiele pomógł i przyczynił się do rozbrojenia garnizonu lubelskiego (57 pp) i do ujęcia władzy przez gen. [Tadeusza] Rozwadowskiego i ppłk. [Stefana] Paślawskiego¹. Dnia 28 odbyłem konferencję z wyżej wymienionymi osobami w klubie społecznym, gdzie powzięto uchwałę, na mocy której p. Stanisław Majewski wyjechać miał do Radomia i tam podobnie zorganizować PKW, rozbijając garnizon i objąć w posiadanie wielkie składy wojskowe na rzecz państwa polskiego.

Kraków. Dnia 29 października wyjechałem na Kraków z powrotem do Lwowa. W Krakowie stanąłem dnia 1 listopada i tu dowiedziałem się o zajęciu Lwowa przez Ukraińców. Natychmiast zgłosiłem się do Komisji Likwidacyjnej u posła dr. Aleksandra Skarbka, który posiadał w swym ręku resort spraw wojskowych. Ponieważ dr Skarbek wiedział o moim rozkazie wyjazdu do Lublina

¹ Gen. Stefan Wiktor Paweł Paślawski (25 IV 1885–17 VII 1956). Legionista, komendant Stacji Zbornej Legionów w Budapeszcie, inspektor zaciągu w Radzie Regencyjnej, szef sztabu DOGen. w Lublinie. Po wojnie m.in. dowódca 2. i 3. Brygady KOP, Generalny Inspektor Straży Celnej (potem Straży Granicznej). Gen. bryg. z 1 I 1928 r., wojewoda białostocki a potem stanisławowski. Odznaczony VM 5 kl., KN, KW (4x), OOP kl. 3. Zob. T. Kryśka-Karski, s. Żurakowski, *Generałowie Polski Niepodległej*, Warszawa 1991, s. 142.

z wyżej wymienioną misją, zdałem mu raport z mojej podróży służbowej, prosząc o dalsze wskazówki, co mam czynić. Wtedy otrzymałem rozkaz, że „*choćbym trupem miał paść, mam jechać do Lwowa i tam dowiedzieć się o istotnym stanie rzeczy*”.

Istotnie dostałem otwarty rozkaz z Komisji Likwidacyjnej w stronę Lwowa. W tym czasie, należy to podkreślić, panowało ogólne straszne zdenerwowanie. Sam Kraków był jak na wulkanie. Wyjechałem w stronę Lwowa. W drodze jednak za Przemyślem pociąg zatrzymano i nastąpił powrót do Krakowa. Tu na dworcu spotkałem się z wysłańcem Lwowa, który w przebraniu kolejarza wy dostał się, jak twierdził, ze Lwowa.

Nazwiska nie pamiętam, wiem tylko tyle, że zaczynało się na B. (Bobek?).

Pierwszy ten kurier zdał sprawę dr. Skarbkowi, prosząc na wszystko o pomoc wojskową. Podróż moja do Lwowa została wstrzymana. Otrzymałem polecenie udania się do płk. Roji² celem wyjednania pomocy wojskowej.

Płk. Roja wcale mnie nie przyjął. W zastępstwie jego przyjął mnie kpt. Hal-ler, który w sposób dość szorstki i opryskliwy odprawił mnie z niczym, mówiąc na odchodnym, że oni sami, tj. komenda wojskowa nie mają czym obsadzić obiektów wojskowych i że muszą posługiwać się uczniami i skautami. Tymczasem po Krakowie snuła się wielka moc oficerów i wojskowych z rozbrojonej armii austriackiej. Wobec tego stanu rzeczy przedstawiłem dr. Skarbkowi plan wyjazdu z odpowiednim pismem z Komisji Likwidacyjnej do Lublina celem wyjednania pomocy...

Pismo takie otrzymałem, zaadresowane ogólnie: do Komendanta Wojsk Polskich w Lublinie, ponieważ nie wiedziałem, kto jest nim istotnie. List podpisał poseł Skarbek, a ponieważ tego dnia równocześnie ustąpił na rzecz Tetmajera, ten ostatni również podpisał, jako szef departamentu wojskowego. Z tym pismem i rozkazem otwartym, jako delegat Polskiej Komisji Likwidacyjnej, wyjechałem dnia 4 listopada z powrotem do Lublina. W Lublinie byłem świadkiem tzw. przewrotu lubelskiego. Wyłoniono tzw. Rząd Tymczasowy. Premierem został poseł Ignacy Daszyński, ministrem wojny gen. Rydz-Śmigły³; rolnictwa Poniatowski⁴, dalej Thugutt⁵, minister spraw wewnętrznych; Ziemięcki⁶, Mora-

² Powinno być: generał.

³ Marszałek Polski Edward Rydz-Śmigły (11 III 1886–2 XII 1941). Legionista, dowódca I Brygady, komendant Główny POW, minister wojny w tzw. rządzie lubelskim, dowódca 1 DP Leg., 3. Armii i Frontu Południowo-Wschodniego (1920 r.). Inspektor Armii, Generalny Inspektor Armii. Gen. broni i Marszałek Polski z 11 XI 1936 r. Odznaczony m.in. VM 2 i 5 kl., KN z Miecz., KW (4x), OOP kl. 1. Zob. T. Kryśka-Karski, S. Żurkowski, *Generałowie Polski Niepodległej*, Warszawa 1991, s. 19.

⁴ Juliusz Poniatowski (17 I 1886–16 XI 1975). Legionista, POW, jeden z organizatorów PSL „Wyzwolenie”. Minister rolnictwa w rządzie I. Daszyńskiego i gabinecie W. Witosa. Wicemarszałek Sejmu, od 1934 r. minister rolnictwa i reform rolnych. Zob. *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, s. 61.

czewski⁷, Arciszewski⁸, Stolarski⁹ itd. Pierwszą siedzibą Rządu Tymczasowego był hotel „Wiktoria”, gęsto strażami z POW obstawiony. Pierwszym miejscem zebrania i ukartowania Rządu Tymczasowego było mieszkanie przy ul. Początkowskiej pewnej pani, należącej do Ligi Kobiet; tam gen. Rydz-Śmigły w nocy 4 listopada zaprzysiął oficerów legionów i POW na wierność Rządowi Tymczasowemu, a czynił to wszystko w imieniu Piłsudskiego [...]. U gen. Rydza Śmigłego zjawiłem się z pismem Komisji Likwidacyjnej dnia 6 listopada 1918, z odpowiednim raportem i przedstawieniem celu mego przybycia [...]. Rada Regencyjna w Warszawie przesłała do Lublina batalion tzw. Wehrmachtu, dobrze wyćwiczonego i umundurowanego na sposób pruski. Batalion liczył 800 bagnatów, 10 karabinów maszynowych (Maximy) wraz z wielkim zapasem amunicji do nich już nagurtowanej. Wielkie nadzieje pokładałem w tym batalionie, dowodzonym przez ppłk. Zarzyckiego¹⁰, tym bardziej, że mówiono ogólnie, że ten batalion jest przeznaczony na odsiecz Lwowa. Kiedy przedstawiłem całą sprawę gen. Rydzowi Śmigłemu w obecności szefa sztabu Burhardt-

⁵ Stanisław August Thugutt (30 VII 1873–15 VI 1941). Działacz w NKN, POW, należał do PSL „Wyzwolenie”. Minister Spraw Wewnętrznych w rządzie I. Daszyńskiego, potem I. Paderewskiego. Poseł, prezes PSL „Wyzwolenie”, wicepremier w rządzie W. Grabskiego. Działał w SL. 1934–1939 kierował Spółdzielczym Instytutem Naukowym. Zob. *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, s. 156.

⁶ Bronisław Ziemięcki (27 I 1885–22 II 1944). Związany z ruchem socjalistycznym, 1917–1918 członek tajnego „Konwentu A”. Minister przemysłu i handlu w rządzie I. Daszyńskiego, potem pracy i opieki społecznej w rządzie I. Paderewskiego. Poseł na Sejm, Prezydent Łodzi. Zamordowany przez Niemców. *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, s. 77–78.

⁷ Jędrzej Edmund Moraczewski (13 I 1870–5 VIII 1944), absolwent Politechniki Lwowskiej, działacz Galicyjskiej Partii Socjalno-Demokratycznej. Poseł do Rady Państwa w Wiedniu. Legionista, potem w „Konwencie A”. Od 28 XII członek PKL. Minister komunikacji w rządzie I. Daszyńskiego. Premier, poseł, wicemarszałek Sejmu. Członek RN i CKW PPS, potem Prezes Centralnego Wydziału Zawodowego Związków Zawodowych. *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, s. 56.

⁸ Tomasz Arciszewski (4 XI 1877–20 XI 1955). Od 1896 r. należał do PPS, członek Wydziału Bojowego PPS–Fracja Rewolucyjna. Minister pracy i opieki społecznej w rządzie I. Daszyńskiego. Następnie minister, poseł, członek KN PPS. Od 29 XI 1944–VII 1945 premier rządu polskiego w Londynie. *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, s. 30–31.

⁹ Błażej Stolarski (2 II 1880–wrzesień 1939). Działacz Centralnego Towarzystwa Rolniczego, Narodowego Związku Chłopskiego, członek CKN, prezes ZG PSL „Wyzwolenie”. Minister bez teki w rządzie I. Daszyńskiego. Poseł, minister, wiceprezes i członek Rady Naczelnej SL, senator i wicemarszałek Sejmu (OZON). Zamordowany przez Niemców. *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, s. 70.

¹⁰ Brak danych, nie był to jednak późniejszy gen. bryg. dr Ferdynand Zarzycki.

Bukackiego¹¹ i wskazałem na batalion wehrmachtowy, jako zdolny do natychmiastowej wyprawy, zrazu zgodził się na ten plan i gotów był dać rozkaz wymarszu. Po ostateczną odpowiedź kazał mi się jednak zgłosić na drugi dzień o godzinie 13⁰⁰ w południe. Na dowód, że się u niego zgłosiłem i o pomoc dla Lwowa interweniowałem, złożył swój podpis na liście Komisji Likwidacyjnej. Na drugi dzień zgłosiłem się punktualnie, jak było umówione, jednakowoż gen. Rydz Śmigły już mnie sam nie przyjął, uczynił to w zastępstwie jego Burhardt-Bukacki, który ze względu, jak tłumaczył, wielkich trudności organizacyjnych i braku wojska i trudności nowego rządu na razie pomocy dla Lwowa dać nie może. Mocno żałował, ale nadmienił, że to stało się po konferencji ministerialnej, na której tę sprawę referowano i uznano, że nie czas zajmować się Lwowem itd. Ustalono jedynie tekst odezwy do Lwowa i braci Ukraińców, którą też wydrukowano („Ziemia Lubelska” nr 545 z dn. 11 XI 1918 Kronika).

Ppłk Zarzycki był odosobniony ze swoim batalionem, ponieważ trzymał się instrukcji, danych od Rady Regencyjnej i nie chciał się poddać Tymczasowemu Rządowi lubelskiemu, jakkolwiek rozkaz taki Rydz do niego wysłał. Dnia 8 listopada zmobilizowano całą POW, posłano wici do fabryk z hasłem, że Warszawa przysłała Wehrmacht na ucisk ludu roboczego. Uczyniono to dlatego, ponieważ ppłk Zarzycki stanowczo nie chciał się poddać rozkazom Tymczasowego Rządu. Jakoż POW z trzema karabinami maszynowymi i masą robociarzy z młotami w ręku wyruszyła rozbroić Wehrmacht, który tymczasem na wiadomość o tym wystąpił w ryszunku bojowym i czekał na tłum nadchodzący. Oficerowie tego batalionu tym bardziej zarządzili ostre pogotowie, ponieważ ppłk Zarzycki znajdował się w tym czasie na mieście. POW złożona [...] wraz z robociarzami w ordynku jako takim, na przedzie prowadząc karabiny maszynowe, podeszli do mostu. Widząc to Wehrmachtowcy rozsypali się w tyralierę z drugiej strony mostu i wysunęli na czoło swoje karabiny maszynowe. Tak jedna, jak i druga strona czekała w ogromnym napięciu, kto pierwszy rozpocznie strzelaninę. A kto wie, czy by do niej nie przyszło, kto wie czy by bratnia krew nie zlała bruku lubelskiego, gdyby na mieście tymczasem nie przyaresztowano ppłk. Zarzyckiego (którego odprowadzono do hotelu „Wiktoria”) i tam nie przekonano, że Rada Regencyjna już nie istnieje, że zdała rząd w ręce Tymczasowego Rządu lubelskiego. Przedstawiał całą rzecz Rydz-Śmigły i Daszyński, a świadkiem tej sceny był niejaki p. Turczanowicz, radny miasta Lublina. Wreszcie podsunęto ppłk. Zarzyckiemu rotę przysięgi na wierność Tymczasowemu Rządowi lubelskiemu i odwieziono go na miejsce dwóch rozsypanych tyralier; ppłk Zarzycki dał rozkaz swoim żołnierzom do zwinięcia tyraliery, oddania broni, uszykowania się i marszu do miasta wraz z POW [...]. Cały po-

¹¹ Gen. dyw. Stanisław Burhardt-Bukacki (8 I 1890–6 VI 1942). Członek ZS i „Sokoła”, Legionista, POW. Szef sztabu DOGen. Lublin. 1920–1939 szef sztabu Armii Rezerwowej, dowódca GO 6. Armii, wiceminister MSwojsk., gen do prac przy GISZ, II zastępca szefa SG, Inspektor Armii. Odznaczony VM 2, 3, 4 i 5 kl., KW (3x). Zob. T. Kryśka-Karski, S. Żurkowski, *Generałowie Polski Niepodległej*, s. 33.

chód zatrzymał się na Krakowskim Przedmieściu pod obeliskiem Unii Lubelskiej. Tu przy rozwiniętych sztandarach, czerwonym i biało-czerwonym, złożyli Wehrmachtowcy przysięgę na wierność Tymczasowemu Rządowi lubelskiemu. Odtąd jednostka bojowa pozostała pod rozkazami ministra wojny tymczasowego Rządu lubelskiego.

Wobec tego, że usiłowania moje w sztabie nie odniosły skutku, oparłem dalszą moją pracę o uzyskanie pomocy na agitacji. Z prasy jedynie „Głos Lubelski” stał w zupełności do mojej dyspozycji. Podówczas redaktorem był, co wywierało, jak twierdzono, mocne wrażenie i odciągało umysły od Rządu lubelskiego, który wszelkimi siłami starał się pozyskać zwolenników.

W tym czasie miał się odbyć zjazd chłopów w Warszawie z całego Lubelskiego, a nawet dalej ze wschodu; korzystając z tego momentu Rząd lubelski wstrzymał pociągi z Lublina, do Warszawy tak, że chłopci w liczbie około 2000 zatrzymali się w Lublinie. Agitatorowie i zwolennicy Rządu lubelskiego, jak Wrona, Makowski, Poniatowski, urządzili wiec w sali teatru. Zebrała się olbrzymia moc ludzi, chłopów, mieszczan i inteligencji ciekawych, co powiedzą nowi ludzie. Na ten wiec poszedłem wspólnie ze Stanisławem Majewskim, sekretarzem i redaktorem „Głosu Lubelskiego”. Ponieważ postanowiłem przemówić do zebranych, korzystając z okazji, w imieniu Lwowa, przedostałem się na scenę i tu zgłosiłem się do prezydium, prosząc o zapisanie mnie na listę mówców. Urządzający wiec nie pozwolili jednak na to i po przemowie kilku z nich do zebranych, zabrano się do odczytania długiej rezolucji, opowiadającej się za ludowo-robotniczym rządem lubelskim. Wtedy ja, nie bacząc na nic, jakkolwiek wstrzymywany za połę przez p. Wronę wysunąłem się naprzód sceny i zabrałem głos, rzucając wpierw pytanie, czy chcą słyszeć głos ginącego Lwowa. Na co tłum odkrzyknął: „Chcemy, chcemy”. Na tak wymowny okrzyk nie pozostało nic innego do zrobienia wyżej wymienionym panom, jak odczekać, aż skończę mówić. W czasie mowy mojej wielu chłopów na wieść o cierpieniach Lwowa płakało, a inni gromko wołali: „Dać pomoc, niech rząd da pomoc”! To wywołało w prezydium wiecu wielką konsternację. Po mnie chciał zabrać głos Stanisław Majewski, którego jednak do głosu nie dopuszczano. Wytworzył się zamęt i krzyk. Część zebranych chłopów, wyciągana formalnie z krzeseł, opuściła teatr, większa jednak część została, aby wysłuchać naszych rezolucji o natychmiastowej pomocy dla Lwowa, o otwarciu werbunku itd. W ten sposób przyczyniłem się niechcąc do rozbicia pierwszego wiecu, mającego ufundować wolą ludu Tymczasowy Rząd lubelski. („Głos Lubelski” z roku 1918 Nr 311 z dnia 12 XI). („Ziemia Lubelska” z dn. 11 XI 1918 r. Nr 545). Sprawozdanie z „Ziemi Lubelskiej” zostało pomieszczone w numerze 316 „Głosu Lubelskiego”. (Ogłoszenia w sprawie zaciągu ochotników pomieszczały „Głos Lubelski” nr 311 z 1918 r. i „Ziemia Lubelska” nr 546 z 1918 r.)

Nr 124

1918 listopad 15, Lwów. — Raporty por. dr. R. Abrahama, odcinek III „Góra Stracenia”, do komendy odcinka III (Szkoła Konarskiego)

Ukraińskie oddziały odrzucone na linii toru kolejowego Karola Ludwika, targowicy bydła ku ulicy Pełtewnej, poza koszary saperów zajęły patrole nasze nowego stanowiska.

Lewy nasz karabin stoi po drugiej stronie toru kolejowego 500 m na północny-wschód i ostrzeliwuje stację Podzamcze i podnóże wysokiego Zamku.

Odznaczyli się chorążowie [Józef] Mazanowski, [Kazimierz] Buntner, [Sławosz] Szydłowski.

dr Abraham, porucznik

Raport

Stan oficerów: 15.

Stan ludzi: 181. w nocy pouciekało wielu.

Melduję, iż wczorajszym kontratakiem zdobyte pozycje, utrzymujemy nadal. Oddział ukraiński zbliżający się od lewej strony toru kolejowego, został rozбит.

Podczas wczorajszej akcji rannymi zostali:

- 1) Kazimierz Śliwiński (ciężko ranny: przestrzał przez obie nogi i pierś).
- 2) Antoni Józków (postrzał przez szyję i łopatkę)
- 3) Zygmunt Dzierzbicki (ciężko ranny w brzuch, zmarł w szpitalu)
- 4) Michał Łoziński (kontuzja) odłamkami szrapnela
- 5) Jan Studziński (kontuzja) odłamkami szrapnela
- 6) Jan Pych (postrzał w lewą rękę przez mięśnie)

Przydzieleni do służby żandarmi są materiałem zupełnie marnym. Nie tylko, że poza pierwszą linią ogniową nie wytrzymują ale nawet pozostawione im tylne placówki opuszczają i wnoszą panikę w szeregi.

Moi ludzie przemęczeni, mimo najlepszych chęci, nie są w stanie fizycznie dłużej wytrzymać.

Proszę o podanie tego raportu Komendzie Naczelnej.

dr [Roman] Abraham, porucznik

Raport

Oddziały ukraińskie, po przełamaniu Zamarstynowa (14 XI 1918) podeszły do podnóża Góry Stracenia atakując wzgórze, położone na tyłach starego cmentarza Izraelickiego. W południe atak ukraiński został złamany a po południu (2³⁰) ruszyły oddziały nasze do kontrataku – wyparły Ukraińców poza tor

kolejowy, obsadziły dawne stanowiska, a posuwając się naprzód tyralierą flankową zajęły nowe punkty oparcia.

Przy tym kontrataku odznaczyli się: chorążowie

1) Józef Mazanowski – w prowadzeniu flankowej tyraliery, 2) Kazimierz Buntner – (wielokrotnie już przeze mnie za swoją dzielność i odwagę do wyszczególnienia podawany, mimo to dotychczas nie uwzględniony) – za prowadzenie tyraliery i obsadzenie toru kolejowego ku ulicy Pełtewnej. 3) Sławosz Szydłowski za prowadzenie patroli wywiadowczych. 4) Ppor. Stanisław Kopeć za obsadzenie i prowadzenie patroli ulicznych wraz z porucznikiem Kazimierzem Rychlewskim i chorążym Tadeuszem Szczurowskim¹.

5) Za dzielność i odwagę wachmistrz Teofil Wiśniewski, starszy żołnierz Władysław Gettmann, szeregowcy: Filip Aster, Antoni Gerle, Szymon Moskwa (ranny), Kazmierz Śliwiński (ciężko ranny), Antoni Józków (ranny), Zygmunt Dzierzbicki² (zabity), Jan Pych (ranny).

Przy noszeniu i podawaniu amunicji odznaczył się młodziutki 13-letni Franciszek Mozer³ (ranny) i 14-letni Stanisław Skrot⁴.

Proszę o wyszczególnienie wszystkich podanych.

dr Abraham, porucznik

Rozkaz z dnia 15 XI 1918

Porucznik Iwo Nałęcz-Skałkowski⁵ przydzielony został do oddziału karabinów maszynowych i obejmuje komendę rezerw i oddziałów piechoty, zabezpieczających karabiny maszynowe.

dr Abraham, porucznik

¹ Chor. Tadeusz Szczurowski (ur. 11 XI 1846 r., Lwów), 1–22 XI 1918.

² Z. Dzierzbicki (1899–1918). Członek POW. W 1918 r. uzyskał maturę i w październiku tegoż roku wstąpił do Akademii Rolniczej w Dublanach. W szeregach obrońców Lwowa od 2 XI 1918 r. Pochowany w grobie rodzinnym w Częstochowie. Zob. *W obronie Lwowa i Wschodnich Kresów...*, s. 89.

³ Szer. Franciszek Mozer (ur. 25 II 1904), 14 XI 1918 r. ranny.

⁴ Szer. Stanisław Skrot (ur. 16 V 1903 r.), uczeń Szkoły Przemysłowej, 1–22 XI 1918 r., łącznik.

⁵ Por./rtm. Iwo Nałęcz-Skałkowski (ur. 14 III 1896 r. we Lwowie), technik, PKW. 14–22 XI na pododcinku Góra Stracenia. Ranny 28 XII, zmarł w niewoli na Persenkówce 29 XII 1918 r. Pochowany na cmentarzu Obrońców Lwowa. Odznaczony VM 5 kl. nr 3184, KN, KW (4x). Zob. CAW, VM 20–1449.

Do Komendy Grupy „Konarski”

Artyleria ukraińska ostrzeliwując dziś pozycje Góry Stracenia dwukrotnie trafiła w dom, w którym mieści się nasza kwatera.

15 XI 1918

Raport

Melduję, iż przysłany mi konny kapral Sękowski o god. 4⁰⁰ przyszedł do mnie i meldował, że Ukraińcy podsunęli się znacznymi siłami pod Ogród [Je-
zuitów] i Dom Inwalidów. Przysłany został na rozkaz zastępcy por. W. Sikor-
skiego, podporucznika, również meldował mi, że od strony Kleparowa zbliżają
się znaczniejsze oddziały ukraińskie. Wysyłam wobec tego patrole wywiadow-
cze i zabezpieczające. Na Kleparów o nieprawdziwości bowiem tego co do
ogrodu i Domu Inwalidów wiedziałem.

godz. 16⁰⁰

dr Abraham, porucznik

(wysłany z patrolem wywiadowczym chor. J. Mazanowski donosi o zupeł-
nym spokoju).

godz. 19²⁰

dr Abraham, porucznik

Do Komendy Szkoły „Konarski”

Odpis

CAW, I.341.1, t. 120.

Nr 125

1918 listopad ok. 15, Lwów. — Organizacja służby sanitarnej w oddziałach obrony Lwowa

A. Lekarze

I. Na czele służby sanitarnej w pułku stoi lekarz pułkowy z prawami komendanta batalionu nad całym personelem lekarsko-pomocniczym (sanitarnym) w pułku.

II. Przy każdym batalionie lekarz batalionu z prawami komendanta kompanii nad własnym personelem sanitarnym.

III. Tak lekarze pułkowi jak i batalionowi, podlegają również służbowo swoim komendantom wojskowym.

IV. W pułkach artylerii, kawalerii i innych, ustrój analogiczny do piechoty.

V. O ile formacja dana stoi w związku brygady lub dywizji, podlegają lekarze i ich pomocnicy też szefowi sanitarnemu tej odnośnej wyższej komendy.

VI. Uzbrojenie sanitarne. Wszyscy lekarze winni posiadać torbę lekarską zawierającą: małe etui chirurgiczne, odpowiednią ilość opatrunków i leków, strzykawkę do wstrzykiwań podskórnych i kleszcze do zębów.

B. Personel sanitarny

I. Każdemu lekarzowi pułkowemu względnie batalionowemu przydzielony ma być jeden medyk, dwaj żołnierze jako tragarze tornistrów sanitarnych, jedna para koni z woźnicą i z wozem zwykłym, przystosowanym za pomocą gurtów do transportu 2 rannych, 6 kocami, nadto jeden patrol sanitarny.

II. Przy każdej kompanii ma się znajdować jeden patrol sanitarny składający się z 4 tragarzy rannych i komendanta patrolu, którym być winien medyk.

Patrol ten maszeruje w tyle kompanii, względnie 4 patrole w tyle batalionu i urzęduje w czasie akcji pod kierownictwem najstarszego lekarza miejsce opatrunkowe, w krytym przed ogniem położeniu. Z miejsca tego wychodzą patrole po rannych, o ile możliwe drogami krytymi lub podczas pauz ogniowych. Wysyłanie patroli ze szpicami walczącego oddziału, jak to miało miejsce w dwóch wypadkach, jest bezcelowe, gdyż sami padając ofiarą kul, nie mogą rannym nieść pomocy. W tym kierunku mają oficerowie sanitariuszów pouczyć i szkolić. Uzbrojenie patroli składa się z dwóch par noszy, 2 szyn, 1 latarni; prócz tego każdy żołnierz patrolu posiada 2 flaszki polowe, 1 torbę sanitarną z opatrunkami, 2 torby na chleb, z których jedna służy do przenoszenia materiału opatrunkowego. Komendant patrolu winien posiadać ponad powyższe uzbrojenie opaskę Esmarka.

Do patrolów sanitarnych z reguły winni być używani ludzie silni; używanie kobiet w patrolach sanitarnych jest dozwolone, aż do chwili zastąpienia kobiet mężczyznami, co jak najrychlej skutecznie należy. Każdy żołnierz liniowy winien posiadać paczkę opatrunkową, zaszytą w prawą kieszeń bluzy.

III. Brakujące do powyższego wyekwipowania przedmioty należy natychmiast zażądać u szefa sanitarnego, który w miarę możliwości przedmioty te przydzieli.

IV. Brak sanitariuszy mają oddziały okrywać bezwzględnie z własnych ludzi, usuwając natychmiast ewentualne w tym kierunku braki.

C) Kolumna rezerwowa transportowa

Została utworzona przy szpitalu rezerwowym nr 1 na Technice jako stałe pogotowie. Wszystkie oddziały bojowe winny przeprowadzać transporty w pierwszej linii własnymi środkami ewentualnie w miejscu boju rekwirowanymi wozami. Z rekwizycji tych należy jak najczęściej robić użytek. Rezerwa transportowa zostaje do wyłącznej dyspozycji szefa sanitarnego przy NK WP, gdzie żądać jej mają w razie potrzeby, względnie planowanej akcji najstarsi lekarze grup samoistnie operujących. Lekarze ci winni o każdej planowanej

akcji szefa sanitarnego przy NK WP zawiadomić, aby umożliwić stosowny podział pogotowia sanitarnego. Szpital rezerwowy nr 1 przydzielili do każdego auta względnie wozu kolumny transportowej, który ma być do transportu 2 rannych przystosowany (2 sanitariuszy na stałe), 2 pary noszy, 6 koców, po 1 flaszcze termoforowej na ciepłą herbatę lub kawę, 1 opaskę Esmarka. Każdy z linii bojowej powracający wóz ma od lekarza pełniącego służbę na stacji opatrunkowej otrzymać kartę z wyraźnym zaznaczeniem, czy ma do linii bojowej powrócić, czy też nie.

Odpis

CAW, I. 341. 1, t. 73.

Nr 126
1918 listopad 15 (?), Lwów. — Wykaz personelu
Szpitala Wojskowego „Technika”

I. Personel sanitarny szpitala:

1. Lekarz naczelny: doc. dr [Adam] Czyżewicz
2. Lekarz doc. dr Hilgenreiner
3. Lekarz dr [Józef] Aleksiewicz
4. Lekarz dr Emil Wesschy
5. Lekarz dr Adolf Wątorek
6. Lekarz dr Leon Czapliński
7. Lekarz dr Ignacy Mazanek
8. Lekarz dr Tadeusz Szaniawski
9. Lekarz dr Armatys

CAW, I.341.1, t. 116.

Nr 127

1918 listopad 15, Lwów. — Raport dzienny Szpitala Wojskowego
„Technika”

1). „Technika”.	
chorych	437
lekarzy i medyków	42
personel męski	163
personel żeński	210
Razem	852
2). Filia Gimnazjum	
chorych	210
lekarzy i medyków	8
personel męski	13
personel żeński	3
Razem	234
3). Sekcja III-cia (interna Piramowicza)	
chorych	31
personel	18
Razem	49
4). Sekcja I-sza (M. Magdalena)	
chorych	25
personel męski	17
personel żeński	5
Razem	47
5). Sekcja opatrunkowa I	
personel i chorych	12
STAN OGÓLNY	1199

we Lwowie dnia 15/CI 1918 r.

Komendant intendentury
Juliusz Scholtz por.

Odpis
CAW, I.341.1. t. 116.

Nr 128

1918 listopad 15, Lwów. — Odezwa Naczelnej Komendy Wojsk Polskich we Lwowie do Komendy Wojsk Ukraińskich we Lwowie

Z części miasta leżącej na linii bojowej, a głównie z ulic Kopernika, Sykstuskiej, Kraszewskiego, Mickiewicza, Gródeckiej nadchodzą do Komendy Naczelnej WP doniesienia, że ludność cierpi nadmiernie wskutek działań bojowych.

Nie mogąc z obawy o życie wydalac się z domów, skutkiem tego po wyczerpaniu zapasów żywności cierpi głód i nędzę i choroby.

Naczelna Komenda WP po własnej stronie frontu wydała zarządzenie, by ile możności ludności cywilnej w odcinkach, narażonych na silniejszy ogień, przychodzić z pomocą sanitarną i zaopatrywać ją w żywność.

Ze względu jednak na to, że Wojsko Ukraińskie nie poczuwa się do tego humanitarnego obowiązku wedle wiadomości autentycznie stwierdzonych, przeto, by umożliwić ludności tej pogrzebanie zmarłych i zaprowiantowanie się choćby na krótki przeciąg czasu, lub opuszczenie linii bojowej, proponuje Naczelna Komenda WP po raz drugi zawieszenie broni od godz. 9⁰⁰ rano do 3⁰⁰ po południu w obrębie wyżej wymienionych ulic na dzień 16 XI lub 17 XI 1918 na zasadzie zatrzymania linii i budynków obsadzonych bez jakiegokolwiek zmiany.

[kpt. Czesław] Mączyński m.p.
Komendant Naczelny

Cz. Mączyński, op. cit., zał. nr 31 do t. 1, s. 267.

Nr 129

1918 listopad około 15, Lwów. — Odezwa Komitetu Bezpieczeństwa Ochrony Dobra Publicznego do mieszkańców Lwowa w sprawie rokowań polsko-ukraińskich

OBYWATELE!

Od czternastu dni szaleje na ulicach miasta krwawa, bratobójcza walka. Nad ludnością zawisła groza anarchii głodu i rozpętania najdzikszych instynktów, których wyrazem są już dziś brutalne rządy ukraińskiej soldateski, mordującej bezmyślnie i bezkarnie nawet po domach i mieszkaniach prywatnych zgoła niewinne ofiary. Prasa polska przemocą zmuszona do milczenia, drukarnie pism zdemolowane przez żołdactwo pod wodzą oficera z nakazu ukraińskiej władzy.

W ciągu całej czteroletniej wojny żaden najezdnik [najeźdźca] na żadnym terenie wojennym nie dopuścił się takich gwałtów i bezpraw, jak te, których pastwą od pamiętnego austriacko-ukraińskiego wojskowego zamachu stanu z nocy 1 listopada jest po dziś dzień nasze miasto, w części opanowanej przez ukraińską siłę zbrojną, podczas gdy po tamtej stronie linii bojowej pod rządami polskimi panuje zupełny ład, bezpieczeństwo życia i mienia, oraz, zapewnione są dla wszystkich mieszkańców środki żywności.

W takiej chwili i wśród takich okoliczności pojawia się odezwa ukraińska do ludności miasta Lwowa, wzywająca obłudnie Polaków do „położenia kresu nieszczęsnej walce ukraińsko-polskiej”. Cel odezwy jasny: sprawcy wszystkich tych nieszczęść, które spadły na miasto, gwałciciele wszelkiego prawa i porządku, zabójcy bezbronnych mężczyzn, kobiet i dzieci, burzyciele podstaw wszelkiego życia społecznego, chcą z jednej strony ciężką odpowiedzialność za wszystkie swoje zbrodnie w obliczu świata cywilizowanego i historii na barki polskiego społeczeństwa zwalić, a z drugiej strony wnieść, w zwarty dziś i jednością swą silny obóz polski, zarzewie rozkładu.

Wiemy, że nie pora dziś na papierowe manifesty, ni jałowe polemiki. Jeżeli mimo to jednak w odpowiedzi na odezwę ruską zabieramy głos, to jedynie w tym celu, by przedstawić w całej pełni i nagości faktyczny stan rzeczy.

Chcąc złożyć dowód, że ze strony polskiej podjęto wszystko co jest potrzebne, ażeby miastu jak najrychlej zabezpieczyć spokój i ludności jego przywrócić możliwość aprowizacji, podajemy warunki, które ze strony polskiej zostały zaproponowane dnia 7 bm. celem osiągnięcia rozejmu:

1) Cofnięcie wojsk z gmachów publicznych, placów i ulic do koszar wedle faktycznego podziału terytorialnego, istniejącego w chwili podpisania rozejmu; żadne oddziały ani osoby wojskowe nie mogą na przyszłość pojawiać się w mieście z bronią palną.

2) Samorząd miejski pozostaje w dotychczasowym stanie nadal z dobraniem wiceprezydenta narodowości rusko-ukraińskiej. Milicja tworzy się na zasadzie „paritas” obu narodowości pod zarządkiem prezydium miasta.

3) Nie uznając żadnych dotychczasowych zarządzeń władzy narodowej ukraińskiej, pozostawiamy unormowanie spraw ogólnopolitycznej natury kompetentnym władzom polskim.

Warunki te zostały przez Ukraińców odrzucone.

Wobec tego zaproponowano ze strony polskiej czterdziestoosmiodzinne zawieszenie broni, połączone z projektem wysłania delegacji do rządu polskiego, oraz z projektem uruchomienia aprowizacji miejskiej na czas spoczynku broni. I ta jednak propozycja spotkała się z odmową ze strony Ukraińców.

Widząc, że konieczną obronę naszego społeczeństwa stanowi siła wojskowa, żądają Ukraińcy jej rozbrojenia, czyli zdania się na ich łaskę i niełaskę.

Oto jak w rzeczywistości wygląda „poczucie odpowiedzialności i dążenie do zgody polsko-ukraińskiej!”

Obywatele! nie pominiemy z pewnością i w dzisiejszej chwili niczego, co by mogło skrócić walkę i przywrócić spokój.

Spełnijmy jednak ze swej strony do końca obowiązek, jaki na nas nałożyła dzisiejsza chwila. Nie osłabiamy z zewnątrz siły moralnej zastępu, który własną krwią przypieczętował świętość i słuszność naszej sprawy, wytrwajmy w poświęceniu, w karności i jednolitości mimo podszeptów wroga i trudności położenia.

Obywatelstwo miast Lwowa

Cz. Mączyński, op. cit., zał. nr 33 do t. I, s. 269; J. Gella, op. cit., s. 118–120.

Nr 130

1918 listopad 16, Lwów. — Komunikat nr XV Naczelnej Komendy Wojsk Polskich we Lwowie

Nieprzyjaciel ponawiał bezskutecznie swe uporczywe ataki na Szkołę Kadeczką w ciągu nocy i dzisiejszego przedpołudnia. Dzięki postawie załogi Szkoły, a zwłaszcza jej komendanta, porucznika [Adama] Bieńkowskiego, odparliśmy je z ciężkimi dla wroga stratami, który ostatecznie cofnął się z zajmowanych pozycji w stronę ulicy Obertyńskiej, zostawiając w ręku naszym granaty ręczne, broń i amunicję.

W ciągu dnia opanowaliśmy ulicę Zamkniętą i Zygmuntowską i zajęliśmy dalsze obiekty z kompleksu Koszar Ferdynanda.

Porucznik Stanisław Królikiewicz¹, który już kilkakrotnie odznaczył się, ostrzeliwując ogniem artyleryjskim z bliskiej odległości Cytadelę i Koszary Ferdynanda, i porucznik Tadeusz Derpowski², zmusili celnymi strzałami do milczenia dwie baterie nieprzyjacielskie, ustawione na Wysokim Zamku.

Pierwszy oficer sztabu

Odpis
CAW, I. 444. 1, t. 1.

¹ Por. Stanisław Królikiewicz (ur. 24 V 1891 r. w Stryju), 1–22 XI 1918 r. organizator i komendant I baterii.

² Por. Tadeusz Derpowski – brak nazwiska w wykazie kadry artylerii.

**1918 listopad 16, Lwów. — Komunikat Naczelnego Dowództwa
Wojsk Ukraińskich**

Nasze położennja na bojowych frontach u Lwowi korysne. Naszi wojaki derżatsia kripko na sowich stanowyszczach, swidomi swojej ważnoj zadaczi.

W rajoni Zamarstyniwskoj grupy wybrałaś wczora w połudne karna ekspedycja pid prowadom kozačkoho otamana Dołuda, szczob szcze raz proczystyty siu czastynu mista z worożych watah. Krim kozačkoj sotni zagonu im. Gonty uczast' w ekspedycji braw takož widdił naszych strilciw. Huraganom ponestysia naszi neustraszenni łycari po oboch blokach ułyci Zamarstyniwskoj, pereszukiwały dom, konfiskuwały orużia i karały na misci smertju członków polskoj bojiwki. Zabrano takož dokumenty polskoho sztabu, rozbytoho wczora w sim rajoni. Sered worohiw nastala panika, perepołochani orużni watahy poczały wtikaty na kraj mista. Zawdiaky szalenij widwazi samoho otamana, szczo na czoli swoich liudej nestrymno per w pered, dijszły naszi widdiły aż na peryferji mista – z odnoj storony do zachidnioho kińcia ułyci Wuzkoj, z druhoj aż do ul. Ohorodnickoj.

Naszi maszynowi krysy priamo zmitały worohiw. Z protiwnoj storony buw słabyj ohoń wid klepariwskojo rohaczki, a zate sylna buła strilianyna z druhoho kincia ułyci Ohorodnickoj. Wseż taki naszi straty były neznaczni. Na žal sam neustraszymyj otaman oderżaw postril w nohu. Polśka storona dała znowu zrazok swojej „kulturnosty” w oberiganniu prypysiw żenewskojo konwencji. Polśka sanitarna patrola propuszczena swobodno naszymi widdiłami, mynajuczy kozakiw, dała do nych kilka salw z krisiw, jaki wezła ukryti w awtomobilju, zaosmotrenim widznakoju „Czerwonoho Chresta”.

W rajoni grupy Pidzamcze wczorasznjoho dnia akcja iszła prypyszenym tempom wpered. W naszi ruki popały organizatory polskich watah i oden sanitarnyj widdił. Po storoni woroha masa ubytych, krim toho bohato liudej internowano. Ludnosity przykazano nehajno widdaty wsiake orużia – i w koho piśła reczennia wono znajdetsia, bude karanyj smertju.

Załoħa Cytadeli widbyła rucznymi granatami i krisowym ohnem worożi steżi, szczo probuwały pidsunutysia pid sam wał.

W inszych rajonach bez peremin.

Nasza artylerja ostriljuwała nyni budynok dyrekcji żeliznyć pry ul. Zygmuntowskij, de mistytsia sylna polśka załoħa, park inwalidiw i wijskowu strilnyćju. Woroża artylerja widstriljujeś, odnacze bez uspichu.

Tłumaczenie:

Sytuacja na froncie bojowym we Lwowie korzystna, nasi żołnierze dzielnie utrzymują się na zajętych pozycjach. Będąc świadomymi powagi swojej roli, wczoraj w południe w rejon Zamarstyniwskiej grupy wybrała się ekspedycja karna pod dowództwem kozackiego atamana Dołuda, z zamiarem ponownego

oczyszczenia tego rejonu miasta od wrogich band. W akcji brał również udział oddział naszych strzelców. Jak huragan roznieśli się po obu stronach ulicy nasi nieustraszeni bohaterowie, przeszukiwali domy, konfiskowali broń i śmiercią karali na miejscu polskich bojówkarzy. Zabrano również dokumenty polskiego sztabu, rozbitego w tym rejonie wczoraj. Wśród wrogów powstała panika, przestraszone zbrojne oddziały zaczęły uciekać na skraj miasta. Dzięki szalonej odwadze samego atamana, który na czele swych ludzi nieprzerwanie parł do przodu, nasze oddziały dotarły aż do peryferii miasta – z jednej strony do zachodniego końca ulicy Wąskiej a z drugiej aż do ul. Ogrodniczej.

Nasze karabiny maszynowe bez pudła kładły wroga. Z przeciwnej strony, od Kleparowskiej roгатki ogień był słaby, ale za to silna strzelanina miała miejsce na drugim końcu ul. Ogrodniczej. Nie mniej jednak nasze straty były nieznaczne. Niestety nieustraszony ataman otrzymał postrzał w nogę. Polska strona ponownie dała dowód swej „kultury” w przestrzeganiu przepisów konwencji genewskiej. Ich karetka opatrzona znakiem „Czerwonego Krzyża” puszczona wolno przez nasze oddziały, mijając kozaków oddała w ich stronę kilka strzałów z broni ukrytej w wozie.

Wczoraj w rejonie grupy Podzamcze akcję prowadzono w szybkim tempie do przodu. W nasze ręce wpadli organizatorzy polskich oddziałów oraz jeden oddział sanitariuszy. Po stronie wroga wielu zabitych, oprócz tego dużo osób internowano. Czym prędzej rozkazano społeczeństwu oddanie wszelkiej broni – a osoby u których zostanie ona znaleziona po wydaniu ogłoszenia, zostaną ukarane śmiercią. Załoga Cytadeli granatami ręcznymi oraz ogniem z karabinów maszynowych odparła wrogie oddziały, które próbowały przysunąć się do wału. W pozostałych rejonach bez zmian. Nasza artyleria ostrzeliwała dziś budynek Dyrekcji Kolei przy ul. Zygmuntowskiej, gdzie stacjonuje silna załoga Polaków, park inwalidów oraz wojskową strzelnicę.

Artyleria wroga odpowiada tym samym, jednakże bez powodzenia.

Szef sztabu

„Diło”, nr 265 z 18 XI 1918 r.

Nr 132

1918 listopad 16, Lwów. — Rozkaz dzienny nr 13 Komendy Naczelnej Wojska Polskiego we Lwowie

I. Szkice sytuacyjne. Komendy odcinków przygotowują i prześlą do jutra, punktualnie do godz. 3⁰⁰ Komendzie Naczelnej, szkice sytuacyjne odcinków, z dokładnym oznaczeniem linii tyralierskich, stanowiska rezerw, placówek i posterunków, z podaniem ich siły liczebnej, według stanu z 17 XI godz. 8⁰⁰ przed południem.

II. Objąsnienie do wypełniania raportów porannych.

- a. Stan bojowy – oficerowie i żołnierze liniowi, bez względu na to, czy znajdują się na pozycji, czy w rezerwie (uzbrojeni).
- b. Stan wyżywienia – stan bojowy i tren.
- c. Siły żeńskie — siły żeńskie i pomocnicze.
- d. Broń i amunicja — znajdująca się w linii, jako też w magazynach odcinka (ilość ładunków).
- e. Konie — stan wyżywienia (chore w uwadze).
- f. Uwaga — ilość jeńców i osób cywilnych wyżywianych.

III. Odstawianie żołnierzy byłej armii austriackiej. Żołnierzy byłej armii austriackiej, przechodzących przez nasze linie z zewnątrz, odstawiać należy nie do żandarmerii, ale do Komendy Placu przy ul. Leona Sapiehy 57.

IV. Mianowanie. Lekarzem odcinka III mianuję dr. Stanisława Wałęgę, dotychczasowemu lekarzowi odcinka wyrażam uznanie za gorliwą służbę i pozostawiam go nadal przy tym odcinku.

[kpt. Czesław] Mączyński m.p.
Komendant Naczelny

Naczelna Komenda Wojsk Polskich

Awizo I. Komendanci odcinków doniosą, czy między ich ludźmi nie znajduje się Stefan Budzyński, lat 14, negatywne raporty odpadają.

Awizo II. Legionista, który w nocy z 10. na 11. i z 11. na 12. nocował przy ul. Grunwaldzkiej 11, II p., u gospodyni pani Marii Słabickiej, zgłosi się w adiutanturze Komendy Naczelnej Wojska Polskiego.

Awizo III. Dołącza się instrukcję dla używania granatów ręcznych.

Odpis

CAW, I. 341. 1, t. 67.

Nr 133
1918 listopad 16, Lwów. — Rozkaz dzienny
dowództwa Brygady Lwowskiej

1. Pochwały. Komenda Naczelna rozkazem z dnia 1 bm., punkt 2, wyraża pochwały za odparcie ataków ukraińskich i dzielne zachowanie się wobec wroga: por. [Bernardowi] Mondowi, Brzozowskiemu, ppor. [Adamowi] Bieńkowskiemu, ppor. J. Łubkowskiemu, pchor. Mondziakowi, podof. Magierze, kpr. Jasińskiemu, żołnierzom: Langowi, Hayderowi, Langnerowi, Bujwid-Trzebickiej, Głogowskiemu, [Tadeuszowi] Wenzłowi, Koziółowi, Jegierowskiemu i Rodzynkiewiczowi.

2. Zaprzysiężenie żołnierzy. Komendanci kompanii odbiorą od żołnierzy przyrzeczenie wojskowe według załączonej roty. Wykonanie tego zameldować.

3. Żołd. Komenda Naczelna rozkazem z dnia 1 bm. ustanowiła żołd dla żołnierzy: frontowych 3 korony, dla żołnierzy pełniących służbę pomocniczą 2 korony dziennie. Komendanci oddziałów przedstawiają dokładny spis imienny żołnierzy celem pobrania odpowiednich kwot z kasy głównej.

4. Meldunki sytuacyjne. Przypomina się, że kompanijni mają codziennie przedkładać dokładne meldunki sytuacyjne, ewentualnie ze szkicami i raporty poranne mają być odesłane do godz. 6⁰⁰ rano do Komendy (godzina musi być przestrzegana). Meldunki dezertów (imiennie) dotychczas z jednego tylko odcinka zostały przedłożone.

5. Opuszczanie stanowisk. Zakazuje się samowolnego opuszczania pozycji i posterunków przez kogokolwiek. Oficerowie mogą schodzić tylko służbowo, lub za zezwoleniem komendanta odcinka. Ludzi należy pouczyć, że porzucenie pozycji jest zbrodnią, gdyż narażać może na niebezpieczeństwo cały odcinek; w wojsku regularnym jest to karane śmiercią.

6. Przydział kartaczownicy. Kartaczownica znajdująca się obok Szkoły Kadeckiej przechodzi do stanu wyżywienia kompanii ppor. Bieńkowskiego i podlega mu w sprawach taktycznych.

7. Przepuszczanie przez placówki. Przez wszystkie placówki należy przepuszczać pracowników elektrowni miejskiej, zaopatrzonych w legitymacje wystawione przez elektrownię miejską z podpisem dyrektora pana Tomickiego.

w zastępstwie
[Zdzisław Mirski-Przyjałkowski, ppor.]

Odpis
CAW, I. 341. 1, t. 98.

**1918 listopad 16, Warszawa. — List Józefa Piłsudskiego
do generała Bolesława Roja w sprawie organizacji odsieczy dla Lwowa**

Kochany Generale!

Przede wszystkim parę słów osobiście. Serdecznie rad byłem zaraz po przyjeździe usłyszeć nazwiska moich starych legionowych przyjaciół, stających od razu do pracy¹. Pomędzy innymi było i nazwisko Wasze, z którym łączy się mi takie mnóstwo miłych wspomnień.

Teraz co do rozkazu samego. Skoncentrowanie większej siły w Przemyśle ma na celu nacisk na stan rzeczy we Lwowie i przygotowania w celu jego obsady. Wiadomości otrzymane są bardzo sprzeczne, stąd wynika obowiązek częstego informowania.

Poglądy polityczne na sprawę są również sprzeczne – stąd wynika nieokreśloność politycznej instrukcji, którą dać mogę. Brzmi ona, że my nie przesadzamy obecnie wcale, jak ostatecznie się ułoży rozgraniczenie między Rusią a Polską, nie możemy jednak dopuścić, aby nas wyrzynano i rabowano. Jeśli położenie Wasze będzie dozwalało, to musicie sami zdecydować.

Starajcie się posunąć zabezpieczenie Przemyśla możliwie daleko na wschód, tak, aby łączność ze Lwowem mogła być utrzymana.

Dalej – rozpowszechniać pogłoski, że jesteście tylko awangardą, a że za Wami idzie bardzo silny oddział dla zajęcia Lwowa². Nie znając dobrze położenia, nie mogę dać Wam ścisłych rozkazów – zadaniem zaś jest:

- a) nacisk na Rusinów i stan ich ducha przez koncentrowanie wojsk w Przemyśle,
- b) staranie się o zabezpieczenie, a przynajmniej ułatwienie łączności ze Lwowem,
- c) w razie, jeżeli to możliwe, posunięcie się na wschód pod Lwów bliżej.

Mówiłem gen. Gołogórskiemu³, aby wszelkich starań dołożył, aby zabezpieczyć oddział Wasz pod względem żywnościowym i wojennego materiału.

Rozkaz wydziela Wam wyraźnie jednostki do waszego oddziału. Oparty on jest na względnie niewyraźnych danych liczbowych, które mam z Krakowa, a które głoszą, że:

- a) macie w Krakowie 6000 ludzi,
- b) do pilnowania obiektów wojskowych potrzebujecie 2 tysięcy ludzi.

¹ Gen. Bolesław Roja z ramienia Polskiej Komisji Likwidacyjnej stanął na czele akcji wojskowej i dnia 31 października 1918 r. usunął w Krakowie władze austriackie.

² Gen. B. Roja instrukcję tę tak zrozumiał, że po zajęciu Lwowa dnia 22 listopada 1918 r. wydał komunikat w języku polskim i ukraińskim, przypisujący wycofanie się Ukraińców ze Lwowa fikcyjnym okrążającym ruchem nie istniejących grup.

³ Gen. dyw. Emil Gołogórski rozkazem z dnia 16 listopada 1918 r. został wyznaczony komendantem Dowództwa Wojskowego w Krakowie. Do tego dnia funkcję tę sprawował gen. Roja.

Uznałem za możliwe wobec tego liczyć na stały przyptyw sił do garnizonu i zdecydować się na wydzielenie jeszcze 2 tysięcy na ekspedycję w stronę Lwowa.

Daje Wam zarazem prawo – o czym gen. Gołogórski jest uprzedzony – zmienić, jeśli to będziecie uważali za stosowne, jednostki wchodzące w skład Waszego oddziału, z tym jednak, by się całość trzymała w granicach zakresłonych – do 2 tysięcy ludzi.

Przyjmijcie, Kochany Generale, wyrazy wysokiego szacunku i serdeczne uściśnienie dłoni starego towarzysza broni.

Józef Piłsudski

Warszawa, dnia 16 listopada 10²⁵ rano.

J. Piłsudski, *Pisma zbiorowe*, t. V, Warszawa 1937, s. 23–24.

Nr 135

1918 listopad 16, Przemyśl. — Pismo dowódcy Okręgu Wojskowego Wojska Polskiego w Przemyślu ppłk. Michała Tokarzewskiego do Dowództwa Wojsk Polskich we Lwowie w sprawie organizacji odsieczy

1. Ekspedycja w sile 1 baon (500 ludzi) 1 bateria artylerii a 4 działa, 1 pluton kawalerii (38 ludzi), 1 pociąg pancerny, dwa wagony amunicji dla Lwowa i 1 wagon granatów ręcznych, według dzisiejszego stanu rzeczy najpóźniej w poniedziałek 18 bm. godz. 6⁰⁰ wieczór odjedzie z Przemyśla.

2. Proszę: 1) o oficerów w Zimnej Wodzie, ze wskazówkami co do dalszego posuwania się transportu i użycia pociągu pancernego, 2) przygotowanie planu wywagonowania, 3) planu marszu bojowego na wyznaczone odcinki (szkice sytuacyjne pozycji własnych i ruskich, końcowe punkty ataku, zadanie po wzięciu ich, 4) przygotowanie planu obsadzenia miasta i osłony po udanym ataku (operować tylko odcinkami, zostawiając według ogólnych wytycznych samodzielność i odpowiedzialność poszczególnym dowódcom odcinków), 5) przygotowanie, na wypadek wzięcia miasta placówek policyjno-wojskowych, a) obiektów, których mieszkańców (znajdujących się) należy aresztować, nazwisk i krótkich rysopisów najwybitniejszych osób, które ująć nie powinny, b) punkt (koncentracyjny) dla jeńców i aresztowanych.

3. Przy układaniu planów operacyjnych, proszę możliwie w przybliżeniu, w miarę posuwania się ataku oznaczyć z góry miejsca dowództwa głównego i poszczególnych odcinków.

[Michał] Tokarzewski¹ ppłk i dowódca okręgu

Odpis

CAW, I. 341. 1, t. 173.

Nr 136

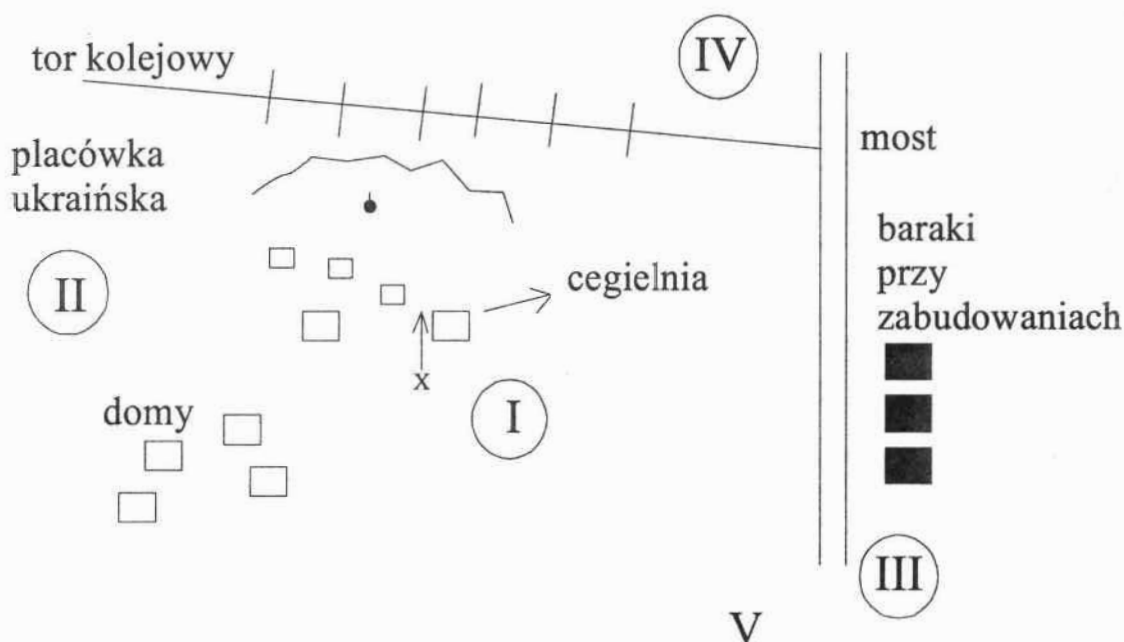
1918 listopad 16, Lwów. — Raport z patrolu ppor. Stanisława Krobickiego z IV odcinka obrony Lwowa (pododcinek 1 – rogatka Gródecka i fabryka chleba „Merkury”)

W myśl rozkazu kpt. [Mieczysława] Boruty-Spiechowicza, zostałem wysłany z 19 ludźmi przez ppor. Stanisława Wolaka do por. Stanisława Bergmana. Tam otrzymałem 5 ludzi, w tym sierżant Wojciech Wrona², z którymi poszedłem w myśl pisemnego rozkazu na Kulparków, gościńcem wiodącym do Sokolnik. Na wysokości Skniłówka skręciłem pod kątem prostym do gościńca wiodącego ze Sołonki do Lwowa (Stryjski) ażeby tamże zaatakować Ukraińców z tyłu, linia zaś nasza słysząc salwy miała na nich uderzyć z przodu. Kryto podeszliśmy niepostrzeżenie aż pod cegielnię i tam zasięgnąwszy informacji o rozstawieniu ich posterunków, u miejscowej ludności (domy dochodzą prawie

¹ Michał Tadeusz Tokarzewski-Karaszewicz (1893–1964). Urodzony we Lwowie. Studiował medycynę na Wydziale Medycznym UJK. Należał do ZWC i Związku Strzeleckiego. Od 1914 r. w Legionach Polskich, dowódca baonu w 5. pp, potem w 6. pp, w końcu został dowódcą 5. pp. Po kryzysie przysięgowym działał w POW. W listopadzie 1918 r. został dowódcą 5. pp Leg. w grupie operacyjnej ppłk. Juliana Stachewicza, która z Krakowa wyruszyła na odsiecz Przemyślowi. Objął dowództwo odsieczy Lwowa. W 1919 r. brał udział w wyprawie na Wilno. Po wojnie m.in. dowódca 19. DP w Wilnie. Mianowany gen. bryg. 15 VIII 1924 r. Kolejno: Szef Biura Personalnego MSWojsk., dowódca OK. Lwów i OK. Toruń. W kampanii wrześniowej dowódca GO w Armii „Pomorze”, potem zastępca dowódcy Grupy Armii „Warszawa”. Organizator i pierwszy komendant Służby Zwycięstwa Polsce i Związku Walki Zbrojnej. Aresztowany przez NKWD, zwolniony w sierpniu 1941 r. Dowódca 6. DP „Lwów”. 1 II 1943 r. awansował na gen. dyw., 19 III 1964 r. – gen. broni. Zmarł w Casablance, pochowany w Londynie. W 1992 r. jego prochy przeniesione zostały na cmentarz Powązkowski w Warszawie. Odznaczony VM 5 i 2 kl., KN z Miecz., KW (4x), ZKZ z Miecz. (2x), OOP 3 i 4 kl. Zob. P. Stawecki, op. cit., s. 337–338.

² Sierż. Wojciech Wrona (ur. 12 IV 1896 r., pow. Bochnia), student, Peowiak.

do samej cegielni), postanowiłem rozdzieliwszy swe siły na dwie części, uderzyć na nich z dwóch stron.

Ja z dwoma sekcjami jako strzałka I, zaś sierżant Wrona z dwoma sekcjami jako strzałka II. Posuwając się naprzód natknąłem się na pluton ukraiński idący na zmianę, zaatakowałem go ogniem i zmusiłem nieprzyjaciela do ucieczki. Równocześnie sierżant Wrona oddawszy dwie umówione salwy uderzył na placówkę, wyrzucił ją z zajmowanych domów, przy czym placówka ta musiała się cofać pod moim flankowym ogniem. Spędziwszy nieprzyjaciela obsadziłem cegielnię, wysyłając meldunek z prośbą o pomoc. Tymczasem Ukraińcy zebrawszy się na Persenkówce i otrzymawszy tam posiłki, zaatakowali mnie od strony baraków (III) oskrzydłając mnie równocześnie od strony toru (IV) i ode wsi (V).

Wobec braku amunicji (5–10 naboju zostało mi na karabin) i pomocy, nie chcąc pozwolić się otoczyć, ostrzeliwując się wycofałem się w kierunku Wulki. Oddział nieprzyjacielski liczył około 50–60 ludzi. Mieliśmy dwóch ciężiej rannych, których musieliśmy zostawić i jednego lżej rannego (ręka), który wycofał się przed nami. Nieprzyjaciel stracił około 10 ludzi w zabitych i rannych. Po naszym wycofaniu się nieprzyjaciel obsadził cegielnię z powrotem zajmując wykopane stanowiska na wale kolejowym. Stamtąd na zachód nie ma żadnych wysuniętych stanowisk nieprzyjacielskich. Na Persenkówce mają się znajdować główne siły nieprzyjacielskie.

Stanisław Krobicki³, ppor.

Odpis
CAW, I. 341. 1, t. 119.

³ Por. inż. Stanisław Krobicki z Rozpny Bronisław (ur. 3 I 1882 r. we Lwowie), oddział ppor. Stanisława Wolaka.

Nr 137

1918 listopad 16 (?), Lwów. — Z pisma szefa sanitarnego Komendy Naczelnej Wojska Polskiego we Lwowie do szefa sanitarnego wojsk ukraińskich we Lwowie

Zwracam się do JW. Pana z następującymi sprawami, które wchodzą w zakres wspólnej naszej działalności lekarskiej:

I. Od szeregu dni są systematycznie ostrzeliwane artylerią nasze 2 szpitale, jeden znajdujący się na Technice, drugi naprzeciw Domu Inwalidów. I tak poza 6 granatami i szeregiem szrapneli, które szpital otrzymał dnia 13 bm. między 2³⁰ a 3⁰⁰ w południe (co zostało stwierdzone protokolarnie podpisami oficerów neutralnych oraz ukraińskich) został w dniu 15 bm. szpital ten trafiony ponownie granatem. Szpital nr II jest ostrzeliwany od 2 dni szrapnelami (około 20 celnych strzałów). Barak nr 15 na szczęście bez chorych został trafiony ponadto granatem.

Zwracam uwagę, iż w tych szpitalach znajdują się chorzy i ranni nasi, neutralni, oraz wasi, otoczeni bezwzględnie równą opieką lekarską.

II. Patrole moje sanitarne są często ostrzeliwane tak, iż mamy szereg rannych, a nawet zabitych. Rozumiem dobrze, iż od kul błakających po pobojowisku nawet w personelu sanitarnym ofiary być mogą, jednakże mam dowody, iż szereg razy ostrzeliwano wprost patrole i to w niedalekiej odległości – a to na ulicy Sykstuskiej z okna, w ogrodzie miejskim koło Dyrekcji Kolejowej, oraz na Zamarstynowie. Z mojej strony zrobiłem wszystko, co możliwe, żeby podobne przypadki nawet jako pomyłki z naszej strony się nie zdarzały.

III. Kwestia ludności zamkniętej w ul. Sykstuskiej, Kopernika, Kraszewskiego, Mickiewicza, Gródeckiej oraz kilku bocznych uliczek. Ludność tych ulic jest od szeregu dni zamknięta. Mimo poświęcenia moich patroli sanitarnych nie jestem w stanie dotrzeć do niektórych z tych domów. Musi tam panować głód.

IV. Sprawa uruchomienia gazowni miejskiej, jako instytucji ze względów życiowych potrzeb ludności niezbędnej.

W sprawie I i II daleki jestem od tego, aby to nieposzanowanie Czerwonego Krzyża działało się z JW Pana wiedzą i wolą. Pragnę tylko spowodować, by JW Pan użył wszystkich swoich wpływów [...].

Nr 138

1918 listopad 16, Lwów. — Protokół spisany na okoliczność ostrzeliwania szpitala „Technika” przez artylerię ukraińską

Dnia 13 listopada 1918 o godz. 2³⁰ szpital wojsk polskich „Technika” został ostrzeliwany nieprzyjacielską artylerią.

Stwierdzono cztery uderzenia i eksplozje granatów (przypuszczalnie 8 cm):

— 1 w budynek laboratorium chemicznego.

— 2 i 3 w budynek główny szpitala – w astronomiczną wieżę obserwacyjną.

— 4 w filar budynku frontowego „Technika” od ul. Leona Sapiehy.

Następne dwa uderzenia i eksplozje około trupiarni szpitala – drugie w ogrodzie.

Oddano prócz tego jeszcze parę strzałów szrapnelowych. 2 kule wpadły do sali nr 12, gdzie znajdują się chorzy, na szczęście nie pociągając za sobą wypadku.

Fakt powyższy stwierdzamy podpisami neutralni lekarze i chorzy szpitala wojsk polskich „Technika”, oraz chorzy i ranni żołnierze i oficerowie ukraińscy.

Doc. płk. lek. dr Henryk Hildersbelmer, st. lek. dr Emil Wesely, mjr Jakub Henryk de Gourland pełnomocnik duńskiego Czerwonego Krzyża dla Austro-Węgier i niemieckich jeńców wojennych, chor. Roman Koratnicki, Wołodymir Bosa, Dmytro Baden

DO KOMENDY UKRAIŃSKICH WIJSK U LWOWI

My, pidpisani Ukrańci oficyry... jaki nahodymoś pomiż chorymi szpitala w hołownym budynku Politechniki u Lwowi, naszym własnym imenem, jak ta-koż imenem ukr. mužwy, czysłom około 57 czołowik, pryłuczajemoś w ciłyj osnowie do proszenia Komandy zhadanoho szpitala, aby ukr. wijska a prodowsim ukr. artylerja zaperestała ostreliwanja budynku Politechniki – zajawla-jüczy riwnoczasno z przyznaniem, szczo do teper zawdiaki ludianosty polskich likariw, likarok i szpitalnoj starszyny ne robłeno nijakoj rižnyci pomiż ukraińskimi, polskimi i żydiwskimi ranenymi i chorymi.

Roman Koratnicki, por. USS Nykoła Bużor,

po. RSS Omelian Siczyński, Leutnant 30 pp, Stefan Hładyszewski, Leutnant 33 p. str. Sydir Czuczman, Leutnant prowiantury, Dmytro Baden, chorunżyj Ukr. Nac. Armii Wołodymir Bosa, chorunżyj USS Deais Dybdalewicza, chorunżyj 87 pp.

Tłumaczenie:

My, podpisani ukraińscy oficerowie, którzy znajdują się wśród chorych szpitala w głównym budynku Politechniki w Lwowie, własnym imieniem, w liczbie 57 mężczyzn, przyłączamy się w całości do prośby komendy wspomnianego szpitala, aby wojska ukraińskie a głównie ukraińska artylerii, zaprzestały

ostrzeliwania budynku Politechniki – poświadczając równocześnie, że dotychczas, dzięki polskim lekarzom i szpitalnym władzom nie robiono żadnych różnic między polskimi i ukraińskimi rannymi i chorymi.

Roman Koratnicki, por. USS, Nykoła Bużor, po. RSS Omelian Siczyński, leutnant 30. pp Sydir Czuczman, leutnant prowiantury, Dmytro Baden, chor., Wołodymir Bosy, chor. USS, Deais Dybdalewicz, chor. 87. pp.

Cz. Mączyński, op. cit., zał. nr 29 do t. I, s. 245.

Nr 139

1918 listopad 16, Lwów. — Wspólny list ks. arcybiskupa [Józefa] Bilczewskiego i metropolity [Andrzeja] Szeptyckiego wydany w dwóch językach, polskim i ukraińskim

Do Wielce Szanownych Panów, prowadzących pokojowe pertraktacje w Izbie Handlowej we Lwowie

W imieniu całej ludności Lwowa, która w tych dniach tyle wycierpiała i w imieniu miłości bliźniego, którą głosimy, tym wspólnym pismem, zwracamy się do Was, Wielce Szanowni Panowie, z tą usilną prośbą: idźcie w obustronnych ustępstwach, jak daleko możecie, wstrzymajcie bratobójcze boje, powróćcie naszemu miastu i jego ludności tak upragniony – pokój, a wdzięczność miasta i nasza będzie upraszać z Nieba błogosławieństwo obiecane pokój czyniącym.

O. Andrzej Szeptycki¹ Metropolita
Ks. Józef Bilczewski² Arcybiskup

Cz. Mączyński, op. cit., zał. 35 do t. I, s. 280.

¹ Arcybiskup Roman Aleksander (Andrzej) Szeptycki (1865–1944). Metropolita rusiński polskiego pochodzenia, wnuk Aleksandra Fredry. Jego bratem był gen. broni Stanisław Szeptycki (1887–1950). Zob. E. Prus, *Władyka Świętojurski. Rzecz o arcybiskupie Andrzeju Szeptyckim (1865–1944)*, Warszawa 1885.

² Arcybiskup dr Józef Bilczewski (1860–1923). Urodzony w rodzinie chłopskiej w Wilamowicach k. Bielska Białej. Świecenia duchowne uzyskał w 1884. W Wiedniu doktoryzował się w 1886, habilitował na UJ w 1890, następnie profesor nadzwyczajny i zwyczajny UJK (Rektor 1900–1901). W 1900 r. cesarz Franciszek Józef mianował go ordynariuszem diecezji lwowskiej. Był autorem wielu dzieł naukowych. Obecnie prowadzony jest jego proces beatyfikacyjny. Zob. *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, s. 184.

Nr 140

1918 listopad między 11 a 16 listopada, Lwów. — Radiotelegram Naczelnej Komendy Wojsk Polskich we Lwowie, do Krakowa o przysłanie odsieczy

Do Lwowa pomoc gwałtownie i szybko konieczna. Bez niej nie opanujemy miasta, w którym po stronie ruskiej głód u ludności polskiej panuje. Oddziały po 500 ludzi łatwo do Lwowa przebić się mogą. Prosimy o odpowiedź na kiedy spodziewać się możemy.

Komenda Wojsk Polskich

Odpis

CAW, I. 341. 1, t. 73.

Nr 141

1918 listopad 17, Lwów. — Komunikat nr XVI Naczelnej Komendy Wojsk Polskich we Lwowie

Po dwugodzinnym przygotowaniu artyleryjskim ruszył nieprzyjaciel dziś rano ponownie do ataku na Szkołę Kadecką. W sile kilkuset ludzi zaatakował od strony parku Kilińskiego, jedną kompanię rzucając do szturmu do flanki, od strony roгатki Stryjskiej. Atak nieprzyjacielski, przy odpieraniu którego odznaczył się zastępca oficera artylerii, Stanisław Zajac, zyskał początkowo na terenie w obrębie cmentarza Stryjskiego. Energiczny kontratak, kierowany przez por. [Adama] Bieńkowskiego, wnet rozszerzył się na całą linię naszego frontu w tym odcinku, odrzucił nieprzyjaciela w tył i zmusił go do beładnego wycofania się z całego parku Kilińskiego i placu powystawowego. Patrole nasze, w bezwzględny pościgu za pierzchającym nieprzyjacielem, opanowały ulicę Obertyńską, Stryjską, Obozową, św. Zofii, Pułaskiego, Poniatowskiego, spa-trolowały Żelazną Wodę, zajęły roгатkę Stryjską. W walkach tych padł śmiercią bohaterską nieustraszony patrolowiec, sierżant [Aleksander] Głogowski¹.

Por. Brzozowski równolegle z tą akcją zaatakował stację kolejową Persenkówkę i po krótkiej walce wyrzucił z niej i z zakładów elektrycznych siły ukraińskie.

¹ Sierż. pchor. Aleksander Głogowski (ur. 1896 r.), Legionista, student Akademii Handlowej we Lwowie. Poległ pod Koszarami Jabłonowskich. Odznaczony VM 5 kl. nr 2931, KN, KW, CAW, VM 20-1422. Mylnie podane imię Jan.

W walkach tych wzięliśmy 30 jeńców, w tym 2 oficerów, zdobyliśmy 2 karabiny maszynowe z wielką ilością amunicji, znaczną liczbę karabinów i granatów ręcznych, amunicję do ciężkich miotaczy min, połowy aparat telefoniczny.

Kontynuując akcję oczyszczania i rozbijania wsi podmiejskich, opanowaliśmy dziś wieś Suchowolę (4 km na zachód od Zimnej Wody). Oddział stacjonującego w Rzęśnie Polskiej, prowadzony przez komendanta Wiktora [kpt. L. Kopeć], wspólnie z oddziałem konnym por. [Tadeusza] Krynickiego i polnym oddziałem karabinów maszynowych ppor. Michała zajął po walce Rzęsnę Ruską, Kozice i Domażyń, rozpedzając oddziały ściągane z Jaworowa i Janowa, wziął jeńców i zadał nieprzyjacielowi krwawe straty.

Pierwszy oficer sztabu

Odpis
CAW, 400. 1534.

Nr 142

1918 listopad 17, Lwów. — Komunikat Naczelnego Dowództwa Wojsk Ukraińskich

Położennja u Lwowi duże korzystne. Zdobuti poperednimi dniami stanowyszczu w piwnicznyj czasty mista zakripleno. Pokładeno nowi osnovy do dalszych uspisnych operacji.

W rajoni Zamarstyniwskoj grupy perewedeno wczora rjad trusiw w pidozrytych domach i najdeno ponad 20 krysiw. Dejaki były pochowani pid podłohoju, a doszki zabyti były ćwjachamy. Mołodych protupnykiw karano rizkami. Ludnist' świzo zaniatoho rajonu opowidaje pronasylstwa polskich watah, szczo wrywały do prywatnych meszkań, zabyrały hodynyki, persteni ta inszi dorogocynosti, a krim toho żydam welity płatyty hrubi tysiaczi widkupnoho. Słowom polski watahy polska ludnist powytała naszi widdity jak zbawyteliw wid postrachu i hrabiżi. Nasza artylerja ostriljuwała domy koło Cytadeli, de hnizdyłyś worożi bandy. Pid ohorońoju ohnia naszych puszek wderłyś naszi steży w domy i internuwały mużeške nasyłennia, jake pomahało worożym widdiłam.

W rajoni Pidzamcze Polaki ostriljuwały wczora szrapnelewym ohnem żelieznyczyj dworec a opisła perenesły ohń na Wysoki Zamok, ne zawdajuczy nam nijakich wtrat. W okołyćjach Stryjskoho parku worożi watahy starałyś nyni peredertysia do mista, odnako jich widbyto.

Nyni rano koło kosteła św. Anny z polskoj storony padały kuli dum–dum i dwoch naszych żowniriw poterpiło naslidkom toho tiazki rany.

Tłumaczenie:

Sytuacja we Lwowie bardzo korzystna. Zdobyte poprzednio pozycje w północnej części miasta umocniono. Opracowano nowe podstawy dla dalszych korzystnych operacji. W rejonie Zamarstynowskiej grupy przeprowadzono wczoraj w podejrzanych domach szereg rewizji i znaleziono ponad 20 karabinów. Niektóre z nich ukryto pod podłogą, a deski przybito gwoździami. Młodych przestępców ukarano różgami (chłosta). Ludność ze świeżo przejętych terenów opowiadała, że polskie oddziały włamywały się do prywatnych mieszkań, zabierali zegarki, pierścionki oraz inne drogocenne przedmioty, a także kazali płacić żydom grube tysiące okupu. Jednym słowem polska ludność przywitała nasze oddziały jako zbawicieli od strachu i grabieży. Nasza artyleria ostrzeliwała domy koło Cytadeli, gdzie mieściły się wrogie bandy. Pod ochroną ognia z dział nasi zwiadowcy wdarli się do domów gdzie internowali mieszkańców, którzy pomagali wrogowi.

W rejonie Podzamcza Polacy ogniem ze szrapneli ostrzeliwali dworzec kolejowy, po krótkim czasie skierowali go na Wysoki Zamek, nie zadając nam przy tym żadnych strat. Dziś w okolicach Stryjskiego parku wrogie oddziały próbowały przedostać się do miasta, jednakże odparto ich.

Dziś rano koło kościoła św. Anny od polskiej strony padły strzały kulami „dum–dum”, przez co dwóch naszych żołnierzy zostało ciężko rannych.

Szef sztabu

„Diło”, nr 266 z 19 XI 1918 r.

Nr 143

1918 listopad 17, Lwów. — Rozkaz dzienny nr 14 Komendy Naczelnej Wojska Polskiego we Lwowie

I. Zmiany personalne. Por. [Stanisław] Hierowski¹ obejmie komendę sekcji automobilowej, por. [Zygmunt] Topór-Kisielnicki² zostaje przydzielony do kadr piechoty.

Por. Adam Ajdukiewicz zostaje przydzielony do referatu amunicyjnego Komendy Naczelnej.

II. Hołosko. Garnizon Wojsk Polskich w (Hołosku) zostaje podporządkowany komendzie odcinka Podzamcze (por. Walerian Sikorski).

¹ Por. Stanisław Ludwik Hierowski ps. Jastrzębiec (11 XI 1891–2 XII 1935).

² Zygmunt Włodzimierz Kisielnicki (ur. 1888), inż. Od 2 XI 1918 r. komendant oddziału samochodowego. Chory od 17 XI 1918 r.

III. Pochwały. Wyrażam pochwałę i uznanie: Za kierowanie akcją odparcia ataków na Szkołę Kadecką: por. [Adamowi] Bieńkowskiemu, za wybitny w tej akcji udział: ppor. [Juliuszowi] Łubkowskiemu, [Bruno] Szymańskiemu, [Władysławowi] Groelemu, sierż. Jakubowi Koziółowi, Włodzimierzowi Wenzlowi, Antoniemu Matwiejowi Szewskiemu i pchor. Franciszkowi Mondziakowi.

Wyrażam pochwałę i uznanie, za dzielne zachowanie się wobec nieprzyjaciela, ppor. Zdzisławowi Pffeiferowi, Walentemu Niedźwieckiemu, pchor. Władysławowi Preszowi, plut. Marianowi Czerneckiemu, Wincentemu Tylkowi, Michałowi Langnerowi, sekc. Józefowi Stankiewiczowi, Tadeuszowi Procekowi, Skawińskiemu, st. żoł. Janowi Lewickiemu, szer. śp. Stanisławowi Zubrzyckiemu, sierż. Władysławowi Srokowskiemu, sekc. Borysowi Wiśniewskiemu, Stanisławowi Góralowi, Janowi Schneiderowi, Gustawowi Frodymie, Stanisławowi Prochackiemu, szer. Kazimierzowi Dutce, Franciszkowi Frodymie, Franciszkowi Żółkowskiemu, Antoniemu Lipce, Tadeuszowi Turzańskiemu, Piotrowi Balawenderowi, Stanisławowi Haftekowi, Franciszkowi Pączce, wszystkim z odcinka por. Waleriana Sikorskiego, plut. Nekrysiowi³ z odcinka Bema.

IV. Uznanie. W dniu wczorajszym padła ugodzona śmiertelnym strzałem sanitariuszka Anatola Bieganówna⁴ i oddała w ofierze życie, niosąc ratunek rannym. Wyrażam jej uznanie za męstwo i poświęcenie.

Za mężną i ofiarną służbę w ogniu nieprzyjacielskim, wyrażam uznanie medykom: Adamowi Sołtysikowi, Stanisławowi Hillerowi, Bronisławowi Frankowskiemu, sanitariuszkom: Wandzie Czerkawskiej, Zofii Karwaj, Kwiatkiewiczówny, Stanisławie Bernackiej, Jadwidze Stembartówny, Emilii Żurawskiej, sanitariuszom: Kozdrowiczowi, Malczewskiemu.

V. Amunicja piechoty. W niektórych skrzynkach z amunicją, w opakowaniu rosyjskim, znajdują się naboje austriackie. Poznać te skrzynki można po napisie „Abcmpiacka” (austriacka). Komendanci km. mają w miarę możliwości po wystrzeleniu naboju odsyłać gurty do zbrojowni, by ładowanie mogło odbywać się bez przerwy. Wszelkie kapsle, detonatory itd. należy bezzwłocznie oddać oddziałowi technicznemu.

VI. Prowadzenie metryk śmierci. Metryki zmarłych w szpitalu na Technice, prowadzi kapelan tamtejszego zakładu. Metryki wszystkich innych zmarłych prowadzi kapelan Komendy Naczelnej Wojska Polskiego.

W celu odpowiedniego prowadzenia metryk mają zarządy szpitali i patrole sanitarne dołączać do raportu akty stwierdzenia śmierci, zawierające nazwiska

³ Powinno być: chor. Władysław Nekrasz (ur. 7 X 1893). Komendant lewego pododcinka sektora, ranny 15 XI 1918 r. Zob. *Obrona Lwowa*, t. 3, s. 120. Odznaczony VM 5 kl. nr 3065, KW. Zob. CAW, VM 20–1424.

⁴ Anatola (Antonina) Bieganówna (ur. 1885), urzędniczka Namiestnikostwa. Pomimo wyraźnego znaku Czerwonego Krzyża była ostrzeliwana wraz z innymi sanitariuszkami. Przy przejściu z Pałacu Sapiechów do Seminarium zastrzelona 16 XI 1918 r. Odznaczona KN i KW. Zob. *W obronie Lwowa i Wschodnich Kresów*, s. 79 (tamże błędna data śmierci); także: S. Niciejka, op. cit., s. 176.

i imiona zmarłych, wraz z datami, mogącymi służyć do stwierdzenia ich tożsamości (miejsce, rok urodzenia, miejsce zamieszkania) oraz przyczynę śmierci i miejsce pochowania.

Daty tożsamości należy wziąć z legitymacji, lub papierów znalezionych przy zmarłych. W braku tychże może być tożsamość stwierdzona przez dwóch świadków, którzy znali zmarłego; w tym jednak wypadku muszą ci świadkowie podpisać stwierdzenia tożsamości. Jeśli tożsamość osoby nie da się stwierdzić, należy postarać się o sfotografowanie zmarłego przed pogrzebem i dołączyć ją w dwóch egzemplarzach do aktu stwierdzenia śmierci. Ważność metryk śmierci dla celów rodzinnych, spadkowych, wymaga dokładnego prowadzenia tychże.

VII. Meldunki o gwałtach Ukraińców. O wszystkich nadużyciach, gwałtach i rabunkach itd. popełnionych przez wojska ukraińskie, należy meldować do komendy żandarmerii.

[kpt. Czesław] Mączyński m.p.
Komendant Naczelny

Naczelna Komenda Wojsk Polskich

Dodatek nr 1 do rozkazu dziennego nr 14 z dnia 17 XI 1918

1. Stacje wydawcze. Ustanawia się stację wydawczą nr 11, ul. Szymonowiczów 1 (Szkoła Realna) i przydziela się do niej: milicję wojskową, ul. Szymonowiczów, szturmową, ul. Szymonowiczów, sztab z kompanią sztabową, komendę uzupełnień, wraz z kadrami, ul. Szymonowiczów.

Komendę kadry wraz z kadrami uzupełniającą oddziela się od stacji wydawczej nr 3.

Przydziela się natomiast do stacji wydawczej nr 3 komisję asenterunkową (w Zakładzie św. Teresy).

Oddział z ul. Bema, należący do odcinka I oddziela się od stacji wydawczej nr 3, a przydziela do stacji nr 6.

2. Podpisywanie asygnat Intendentury Naczelnej. Prawo podpisywania asygnat Intendentury Naczelnej Komendy WP mają: intendent, Jerzy Grodyński⁵, zastępca Zygmunt Pieracki⁶, referent umundurowania i wyekwipowania Hipolit Signio, zastępca Tadeusz Gutkowski, referent prowiantury, Tadeusz Gostyński – prócz tego asygnaty na dworzec kolejowy, także dr Ludwik Roehr⁷.

Zgłoszenie magazynów wojskowych. Objęte przez oddziały wojskowe, magazyny wojskowe austriackie, względnie wzięte na skład z tych magazynów przed-

⁵ Inż. Jerzy Grodyński (ur. 1883 r. w Krakowie), PKW. Poległ 28 XII 1918 r. w Kozłownikach jako komendant kompanii. Pochowany w Krakowie.

⁶ Zygmunt Pieracki (ur. 20 IV 1885 r.), urzędnik. 1–22 XI 1918 r. zastępca szefa Intendentury Naczelnej Komendy.

⁷ Przydział nieznan.

mioty, o ile nie są zgłoszone w Intendenturze do tej pory mają być najpóźniej do dnia 19 bm. wraz z wieczornym raportem podane Intendenturze do wiadomości.

[kpt. Czesław] Mączyński m.p.
Komendant Naczelny
Naczelna Komenda Wojsk Polskich
Referat prasowy

CAW, I. 341. 1, t. 67.

Nr 144

1918 listopad 17, Lwów. — Pismo Naczelnego Komendanta Wojska Polskiego we Lwowie ppłk. Czesława Mączyńskiego do Rządu Polskiego w Warszawie

Naczelna Komenda we Lwowie, obecnie dopiero ma możliwość pośredniego skontaktowania się ze stolicą Polski – Warszawą. Świadoma obowiązku bezwzględnego wojskowego posłuchu wobec Rządu Polskiego jako najwyższej władzy państwowej z woli narodu wyrosłej, oddaje się niniejszym bez zastrzeżeń do Jego dyspozycji. NKWP we Lwowie, deklaruje swoim i podległego mu wojska imieniem, pełną gotowość do dalszej służby żołnierskiej w obronie granic państwa, pod rozkazami suwerennej władzy polskiej.

Zamach ukraiński z 1 bm. na polskość Lwowa wywołał jako naturalną reakcję natychmiastową, żywiołową mobilizację wszystkich sił wojskowych polskich we Lwowie. Trzy na gruncie Lwowa aż do tej chwili samodzielnie działające organizacje: POW, PKW i PKP zlały się w jedną całość, wyłaniając spośród siebie NKWP we Lwowie, która mając w swym składzie reprezentantów wszystkich trzech wymienionych organizacji – objęła władzę nad wojskiem i komendę nad nim do dziś sprawuje jako jedyna, przez wszystkich bez zastrzeżeń uznana władza i reprezentacja na zewnątrz oddziałów polskich we Lwowie.

NKWP we Lwowie podjęła narzuconą sobie przez wroga walkę w warunkach niezwykle trudnych. Zamach ukraiński porwał w znacznym stopniu nici organizacyjne istniejących zreszeń wojskowych, uniemożliwił siłom polskim opanowanie magazynów broni i amunicji, utrudnił, zapanowawszy w pierwszej chwili nad miastem, stworzenie bazy operacyjnej do dalszych działań wojennych. Mimo to NKWP we Lwowie, świadoma ciężących na niej obowiązków, obronę grodu lwowskiego i przywrócenie go niepodległej i zjednoczonej Ojczyźnie, wydała rozkaz mobilizacji i natychmiastowego rozpoczęcia walki.

Dziś w 17 dniu walki NKWP we Lwowie stwierdzić może z dumą, że nie zawiodła się w rachubach swoich, gdy podejmując walkę wierzyła i w sprawność organizacyjną i bojową podległych sobie oddziałów i w polski instynkt Lwowa. Dziś pod rozkazami NKWP we Lwowie pozostaje około 3000 oficerów i żołnierzy, w tym 2000 wojska liniowego, które co dzień składa nowe dowody męstwa i zapła. Zmobilizowane oddziały organizacji wojskowych zasilił garnący się do szeregów licznie ochotnik ze wszystkich klas i stanów narodu, broń, amunicję i środki techniczne zdobyło wojsko częścią przez opanowanie zagarniętych już poprzednio przez Ukraińców magazynów wojskowych, przeważnie zaś zdobyło je w walce na wrogu. Wojsko polskie, wyposażone już dziś w karabiny maszynowe, artylerię, oddział kawalerii, park automobilowy i lotniczy, stworzywszy szereg instytucji pomocniczych, zorganizowawszy własną prowianturę, intendurę, sanitariat itd. ciężką walkę prowadzi dalej z niesłabnącą energią i hartem. Opanowaną w szeregu krwawych, ciężkimi ofiarami znacznych walk część zachodnią miasta – w której leżą tak ważne ze stanowiska wojskowego obiekty, jak Dworzec Główny, Dworzec Towarowy, cerkiew św. Jura, gmach Poczty Głównej, gmach Dyrekcji Kolejowej, Szkoła Kadecka – wojsko polskie trzyma niestrudzenie w swym ręku, codziennie odpierając uporczywe ataki ruskie.

NKWP we Lwowie nie chce tać w swym do Rządu Polskiego raporcie, że toczy walkę z przeważającymi siłami wroga, któremu co dzień świeże, naprędce organizowane przybywają posiłki, z wrogiem górującym kilkakrotnie co do wyposażenia w artylerię, km i inne środki techniczne, że żołnierz polski – od 17 dni stojący bez wytchnienia i zmiany w linii bojowej zbliża się do kresu wyczerpania swych sił fizycznych i moralnych, że zwłaszcza zmniejszające się z dniem każdym zapasy amunicji nie pozwolą nam toczącej się obecnie walki doprowadzić o własnych siłach do pełnego zwycięstwa.

Zbyt małymi w stosunku do zasobów wroga rozporządzając siłami, by przeprowadzić o własnych tylko siłach zwycięską ofensywę na wielką skalę, NKWP we Lwowie zwróciła się już o pomoc i posiłki do polskich władz wojskowych w Krakowie. A nie wątpi, że i rząd polski w Warszawie przez decyzję energiczną i śpieszną zapewni nam wydatną i natychmiastową pomoc wojskową, że nie zmarnieje w nierównej walce nasz trud żołnierski w obronie kresów wschodnich państwa polskiego podjętych, gdy poprze go swym autorytetem i zorganizowania wysiłków suwerenna władza polska.

Pismo niniejsze przesyła NKWP we Lwowie przez przedstawiciela Komitetu Bezpieczeństwa i Dobra Publicznego, posła Franciszka Stefczyka, który może udzielić dalszych wiadomości o położeniu wojskowym. Z Komitetem tym pozostaje NKWP w ścisłym kontakcie i porozumieniu.

[kpt. Czesław] Mączyński mp.
Komendant Naczelny

Odpis
CAW, I. 431. 1, t. 73

Nr 145

1918 listopad 17, Lwów. — Pismo Komendy Naczelnej Wojsk Polskich we Lwowie do Komendy Wojsk Polskich w Przemyślu

1) Jeżeli byłoby możliwym, to należy przenieść wyjazd z poniedziałku wieczorem na rano, gdyż zyskuje się przez to na czasie, a lotnicy mogą współdziałać z pociągiem pancernym, przeprowadzać wywiad linii kolejowej. Nocą praca ta jest utrudniona.

2) Od strony Lwowa wyślemy na spotkanie patrole konne, oficerów, ewentualnie o ile do tego czasu będzie gotowy – pociąg pancerny. Zimna Woda jest w naszym ręku. Tam doręczymy odpowiednie plany akcji na miasto.

3) Podkreślamy, że pośpiech jest konieczny i możliwie z większymi siłami, gdyż wskutek walk ludność miejscowa cierpi ogromnie.

kpt. Czesław Mączyński

Odpis

CAW, I. 400. 1516.

Nr 146

1918 listopad 17, Lwów. — Umowa o zawieszeniu broni

UMOWA

W sprawie zawieszenia broni, zawarta we Lwowie, dnia 17/XI 1918, o godz. 3⁰⁰ po południu, z jednej strony między kapitanem Ukraińskich Siczowych Strzelców, Osypem Bukszowanym i chorążym Ukr. SS Włodzimierzem Liskowackim, jako delegatami Naczelnej Komendy Ukraińskich Wojsk, a z drugiej strony z porucznikiem Ludwikiem de Laveaux, jako delegatem Naczelnej Komendy Wojsk Polskich.

STAN

Obie strony zawierają zawieszenie broni na całym froncie lwowskim na przeciąg 48 godzin, począwszy od 6⁰⁰ godziny rano według zegara ratuszowego dnia 18 XI 1918 do 6⁰⁰ godz. rano dnia 20 XI 1918, w celu zaprowiantowania tej ludności, jaka z przyczyn operacji na froncie, pozbawiona możliwości zaprowiantowania, dalej w celu zaopatrzenia chorych i rannych i pogrzebania trupów. To zawieszenie mogą obie strony zerwać każdej chwili pod warunkiem 3 godzinnego zawiadomienia przedtem.

Warunki zobowiązania:

1) Linia bojowa zostaje nienaruszona. Obsada ulic i budynków ta sama, nie zmienia się.

2) Przejście linii bojowej czy to żołnierzom, czy cywilnym wzbronione.

3) Od godz. 7⁰⁰ rano dnia 18 XI 1918 stoją posterunki na widnym miejscu, jakie mają przeszkodzić ewentualnemu przejściu ludzi przez linię bojową.

4) Na ulicach, jakie dzielą front, w zasadzie ruch zabroniony, jednak mieszkańcom tych domów, jakich bramy wychodzą na taką ulicę, wolny przechód z tym a) przechodzą chodnikiem przynależnym do ich domów, b) między dwiema poprzecznymi ulicami wolno przejść naraz w tym samym czasie najwięcej 3 osobom.

5) Ulicę Pełczyńską zamykają obie strony, z ukraińskiej strony 2 posterunki koło wojskowej pływalni, z polskiej strony koło tramwajowej remizy. Przez Ogród Jezuicki przejście nie dozwolone. Ulica Gródecka wyżej kasarni Ferdynanda zamknięta.

6) Gdyby padły strzały za którymkolwiek frontem, zaangażowana w tym strona ma zaraz objaśnić drugiej stronie przyczynę strzałów.

7) Z obu stron złożony patrol sanitarny przegładnie cały Ogród Jezuicki dnia 18 XI 1918 r. o godz. 8⁰⁰ rano. Spotkanie obojga patroli w restauracji tegoż ogrodu.

8) Komisja, złożona z 2 oficerów Ukraińców i 2 oficerów Polaków, jacy spotkają się koło Głównej Poczty dnia 18 XI 1918 o godz. 7⁰⁰ rano. Zadaniem komisji jest wyrównanie ewentualnych nieporozumień na pojedynczych odcinkach na przeciąg zawieszenia broni. Zainteresowani komendanci odcinków dowiedzą się od posterunku przy Głównej Poczcie, gdzie jak raz zajęta nazwana komisja. Zamknięto o godz. 4²⁰ po południu.

Ludwik de Laveaux por. WP
[Osyp] Bukszowanyj, kpt.

1918 listopad 17, Lwów. — Rozkaz nr 8 dowództwa
II odcinka obrony Lwowa

I. Służba. Oficer inspekcyjny ppor. Ignacy Zacharjasiewicz.

II. Pralnia. Z dniem jutrzejszym zostaje otwarta pralnia. Celem oddania do prania brudnej bielizny, mają żołnierze zgłaszać się do szatni, gdzie otrzymają bieliznę czystą, zaś brudną według otrzymanego wykazu mają zanieść do pralni.

III. Warsztat szewski. Z dniem jutrzejszym zostaje otwarty warsztat szewski, którego prowadzenie powierzono Andrzejowi Nowakowi. Tenże ma pełnić równocześnie obowiązki pomocnika oficera broni.

IV. Raporty. Przypominam, że raporty pododcinków mają być bezwarunkowo przedkładane o godzinie 6⁰⁰ rano i 6⁰⁰ po południu.

V. Komenda pododcinka A. Komenda pododcinka A obejmuje z dniem dzisiejszym ppor. Władysław Hutter¹.

VI. Legitymacje. Jutro mają być dostarczone komendom pododcinków legitymacje nowe. Legitymacje te należy rozdać żołnierzom przy równoczesnym ściągnięciu legitymacji starych.

VII. Przepustki. Komendanci pododcinków powinni pouczyć żołnierzy, że w razie otrzymania przepustki, mają – wracając na stanowiska – zgłaszać się w adiutanturze odcinka II, celem oddania tamże przepustki.

VIII. Wypłata żołdu. Celem pobrania pieniędzy na wypłatę żołdu, ma się zgłosić z każdego pododcinka jeden podoficer, z dokładnym spisem oficerów i żołnierzy, którym pobory mają być wypłacone.

IX. Raport. Przypomina się, że raport ustny odcinka II odbywa się codziennie o godz. 11⁰⁰ przed południem.

Komendant II odcinka
Adam Świeżawski, por.

Odpis

CAW I. 341. 1, t. 118.

¹ Ppor. Władysław Hutter (ur. 5 III 1897 r., Żyd), urzędnik. 1–22 XI 1918 r. dowódca plutonu.

Nr 148

1918 listopad 17, Lwów. - Pismo Naczelnej Komendy Wojsk Polskich we Lwowie do podległych oddziałów w sprawie metryk podległych żołnierzy oraz wyróżnień za męstwo

Metryki zmarłych w szpitalu na Technice prowadzi kapelan tamtejszego zakładu.

Metryki wszystkich innych zmarłych prowadzi kapelan przy Naczelnej Komendzie WP.

W celu odpowiedniego prowadzenia metryk mają zarządy szpitali i patrole sanitarne dołączyć do raportu akt stwierdzenia śmierci, zawierający nazwiska i imiona zmarłych, wraz z datami mogącymi służyć do stwierdzenia ich tożsamości (miejsce, rok urodzenia, miejsce zamieszkania) oraz przyczynę śmierci i miejsce pochowania.

Daty tożsamości należy wziąć z legitymacji lub papierów znalezionych przy zmarłym. W braku tychże może być tożsamość stwierdzona przez dwóch świadków – którzy znali zmarłego – w tym jednak wypadku muszą ci świadkowie podpisać akt stwierdzenia tożsamości.

Jeśli tożsamość osoby nie da się stwierdzić należy postarać się o sfotografowanie zmarłego przed pogrzebem i dołączyć ją w dwu egzemplarzach do aktu stwierdzenia śmierci.

Ważność metryk śmierci dla celów rodzinnych, spadkowych wymaga dokładnego prowadzenia tychże.

Uznanie. W dniu wczorajszym padła ugodzona śmiertelnym strzałem sanitariuszka Anatola Bieganówna i oddała w ofierze życie niosąc ratunek rannym. Wyrażam jej uznanie za męstwo i poświęcenie.

Za mężną i ofiarną służbę w ogniu nieprzyjacielskim wyrażam uznanie medykom Adamowi Sołtysikowi, Stanisławowi Hillerowi, Bronisławowi Frankowskiemu, sanitariuszkom: Wandzie Czerkawskiej, Zofii Karwaj, Kwiatkiewiczówny, Stanisławie Bernackiej, Jadwidze Stembartówny, Żurawskiej, Malczewskiemu.

[por. dr med. Lesław] Węgrzynowski¹

CAW, I.341.1, t. 72.

¹ Por. dr med. Lesław Węgrzynowski (ur. 15 IX 1885 r. w Rohatyniu), Szef Sanitarnej Naczelnej Komendy Wojsk Polskich we Lwowie.

1918 listopad 18, Lwów. — Komunikat Naczelnej Komendy Wojsk Polskich we Lwowie

W ciągu nocy ubiegłej rozszerzyliśmy nasz stan posiadania na Zamarstynowie. Ppor. [Wilhelm] Starck¹, który od początku walk stoi bez przerwy w pierwszej linii bojowej i kilkakrotnie już wyróżnił się duchem ofensywy, wyrzucił ze wschodniej części Zamarstynowa silne oddziały ukraińskie, zadając im wyjątkowo ciężkie straty. Poza tym prócz walk lokalnych koło koszar Ferdynanda, noc minęła spokojnie. Od dziś godz. 6⁰⁰ rano 48-godzinne zawieszenie broni.

Przedłużenie zawieszenia broni

Na podstawie umowy, zawartej dnia 19 listopada 1918 roku o godz. 6⁰⁰ we Lwowie między przedstawicielstwem Naczelnej Komendy Wojsk Polskich i przedstawicielem Naczelnej Komendy Wojsk Ukraińskich zawieszenie broni zostało przedłużone na całym lwowskim froncie o godzin 24 do dnia 21 listopada 1918 godz. 6⁰⁰ rano „celem dania możności delegatowi rządu francuskiego porozumienia się z obu walczącymi stronami”.

Odpis

CAW, 400. 1534.

¹ Ppor. Wilhelm Jan Starck (ur. 23 V 1897). Syn lwowskiego ogrodnika. Student II roku Politechniki Lwowskiej. Od jesieni 1918 r. działał w konspiracji, organizując przyszły oddział bojowy w rodzinnym Zamarstynowie. Wyznaczony na komendanta odcinka Leona Sapięhy, wytrzymał kilkanaście ataków ukraińskich. Był dowódcą lotnego oddziału, a następnie na odcinku VI – dowódcą pododdziału Zamarstynów–Żółkiewskie (od 14 XI 1918 r.). Pisano o nim: „[...] wysłała go komenda na zdobycie Wulki, gdzie talent jego żołnierski zabłysnął w całej pełni. Gdy tam spełnił wyznaczone mu zadanie, przeniesiony wraz z oddziałem swoim na Zamarstynów, by w rodzinnych swych stronach, stanąwszy na czele odcinka, bronić zajętych i zdobywać dalsze pozycje.

Tam imię jego jako dowódcy wybiło się na czoło lwowskich odcinków. Wśród swoich, jak mawiał, „batiarów” czuł się najlepiej, umiłowany i uwielbiany przez nich bezgranicznie.

Czujny jak żuraw, odważny i nieustraszony, w pierwszych szeregach osobiście prowadził wszelkie ataki, a było ich kilkadziesiąt, zawsze zwycięskie. Mistrz w brawurze i podchodzeniu, znawca forteli kmicicowych, umiał dostać się na tyły nieprzyjaciół, wywołać popłoch lub w ciemnościach walkę ukraińskich oddziałów ze sobą i wrócić bez strat zwycięsko z trofeami zdobycznymi. On prowadził atak na Zamarstynowie w dniu 21 listopada, on ścigał uciekających ze Lwowa Ukraińców, on rozbijał im „watahy”, nie dając dnia ni godziny spokoju. Słusznie mówiono o nim: „Nie darmo nosi nazwisko Starck, po polsku mocny”. W uznaniu zasług awansował z podporucznika na kapitana” Jako dowódca 2. kompanii 2. pułku Strzelców Lwowskich poległ 5 XII 1918 r. w stopniu kapitana w akcji na Laszki Murowane, Odznaczony VM 5 kl. nr 3196, KN, KW (3x). .Zob. W obronie Lwowa i Wschodnich Kresów, s. 145 (tamże cytaty); CAW, VM 20–1455.

Nr 150

1918 listopad 18, Lwów. — Komunikat Naczelnego Dowództwa Wojsk Ukraińskich

Na horjacje bażania polskich hromadianських kruhiw, a takōż na prochania naszoj worożoj storony Naczalna Komanda Ukraińskich Wijśk u Lwowi zho-dyła sia na 48 hodynne zawieszennia orużja u wsich bojowych rajonach. Ro-zejm poczawsia dnia 18 XI s.r. o 6 hod. rano, odnacze może buty zirwanyj za popередnym tryhodynnym wypowiedženjom. Odyn puszocznyj wystrit naszoj artylerji maje powidomyty mieszkańciw zahroženych rajoniw pro ewentualne pidniattia dalszych wojennych operacji.

Wczerasznyj deń buw dowoli ożywłennyj. Na Stryjskim peredmistiu sylni worożi watahy proderłyś rano pres park i starałyś distatysia dalsze w storonu mista. Borot'ba trewała do weczera. Polaki ponowlały kilka raziw swoi nastupy, odnacze poterpiły sylne porażenia i z wełykimi utratami musyły zawernuty. W rajoni Klepariwśkoj ulyci worożi syły nastupały ciłe popołudne, hołowno na ul. Gazowu i Pid Dubom, striczajucyś z zawziatym oporom żydiwśkoj milicji. Pry pidmozi naszych widdiłiw woroħa widkineno nazad na dawni pozycji.

Załoha kasarni policji widbyła w noczi worożyj atak wid ul. Jachowycza. Mimo zawiszenia orużja Polaki pidpałyły nyni rano odyn barak koło kasarni Ferdynanda. W inszych rajonach bez peremin.

Szef sztabu

Tłumaczenie:

Ze wzgłędu na gorące prośby kręgów społeczeństwa, a także na życzenie przeciwnika, Naczelne Dowództwo Wojsk Ukraińskich we Lwowie zgodziło się na 48 godzinne zawieszenie broni we wszystkich bojowych rejonach. Ro-zejm rozpoczął się 18 XI br. o godz. 6 rano, a zerwany może zostać po wcze-śniejszym trzygodzinnym wypowiedzeniu. Jeden wystrzał z działa naszej arty-lerii ma powiadomić mieszkańców zagrożonych terenów o ewentualnym wznowieniu działań wojennych. Wczorajszy dzień był bardzo żywiłowy. Na Stryjskim Przedmieściu, silne oddziały wroga przedarły się rano przez park i próbowały dotrzeć bliżej miasta. Walki trwały do wieczora. Polacy kilkakrot-nie powtarzali atak otrzymując porażkę i z dużymi stratami musieli zawrócić. W rejonie ul. Kleparowskiej siły wroga atakowały całe popołudnie, głównie na ul. Gazowej i Pod Dębem, napotykając tam na zawzięty opór żydowskiej milicji. Przy pomocy naszych oddziałów zepchnięto wroga na dawne pozycje. Załoga policyjnych koszar odparła w nocy atak od ul. Jachowicza. Mimo zawiszenia broni Polacy podpalili dziś rano jeden z baraków koło Koszar Ferdynanda.

W innych rejonach bez zmian

Szef sztabu

„Diło” nr 267 z 20 XI 1918.

Nr 151

1918 listopad 18, Lwów. — Rozkaz dzienny nr 15 Komendy Naczelnej Wojska Polskiego we Lwowie

I. Raporty broni i amunicji. Odcinki wszystkie i kadra w Rzęśnie Polskiej przesyłać będą do dnia jutrzejszego do godz. 9⁰⁰ rano raport broni i amunicji do Głównej Komendy wg załączonego wzoru. Ilość amunicji podawać według ilości strzałów (nie magazynków, ani paczek). Zwraca się uwagę, iż należy ściśle podawać stan broni i amunicji na froncie. W rubryce „amunicji dla karabinów maszynowych” podawać ilość załadowanych gurtów.

II. Pochwały. Za wybitny udział w odparciu ataków nieprzyjacielskich na Szkołę Kadecką dnia 17 listopada 1918, wyrażam pochwałę i uznanie: ppor. [Juliuszowi] Łubkowskiemu, [Brunonowi] Szymańskiemu, [dr Feliksowi] Serbeńskiemu, Rakiszowi, [Władysławowi] Żurowskiemu, zastępcy oficera artylerii Stanisławowi Zajacowi, podoficerom: śp. Głogowskiemu, Kierskiemu, Zagórskiemu, Białeckiemu, Wenzłowi, Daćkowowi, Reubenbauerowi, Zawierciekowi, Szopińskiemu, szer.: śp. Dolaisowi, Tymkównej, Grabowskiemu, [Marianowi] Turekowi, [Franciszkowi] Sochackiemu, Szarskiemu, Stryczykównej, obu Massalskim¹, Mościckiemu, Jaświeckiemu, Bobkowskiemu, [Edmundowi] Łupianowi², Olszańskiemu, ponadto całej III kompanii, ofiarnej i pełnej poczucia obowiązku żołnierskiego, spełnianego wśród warunków nader trudnych.

III. Sekcja robót saperskich. Przy oddziale technicznym Naczelnej Komendy WP zostaje zorganizowana sekcja robót saperskich. W celu jej uruchomienia, zarządza się, co następuje:

1. Do dyspozycji tejże sekcji oddaje się cały materiał sapersko-pionierski, znajdujący się na kolei bez osobnych asygnat intendentury.
2. Przydziela się tejże na stałe dwie pary koni i cztery wozy, które dostawi tren.
3. Wszystkie komisje poborowe odkomenderują tejże saperów, pionierów oraz rękodzielników (cieśli, stolarzy, ślusarzy itd.) zdolnych do służby frontowej.
4. Komendy odcinków i innych zakładów odeślą natychmiast fachowych saperów i pionierów do dyspozycji komendanta technicznego NKWP, Grunwaldzka 10, dla umożliwienia uformowania kompanii saperskiej.

IV. Służby telefoniczne. Ponieważ dotychczas, pomimo poprzednich rozkazów komendy odcinków nie przesłały ludzi dla wyszkolenia w szkole telefonicznej, wzywa się wszystkie komendy, aby natychmiast wykonały ten rozkaz, sekcja bowiem telefoniczna nie jest w stanie, wobec ciągle rosnącej sieci patroli na linii odcinkowe.^{— a}

V. Wydawanie przepustek. Komendanci odcinków mogą wydawać przepustki tylko żołnierzom.

¹ Leon, ur. 1894 r., szer. i Tadeusz, ur. 1896 r., szer.

² Szer., ur. 31 XII 1900 r.

Ludności cywilnej wydaje się przepustki na obszar zajęty przez wojska polskie Komenda Milicji Obywatelskiej, ul. Listopada 21, w wyjątkowych wypadkach również i na porę nocną (od 6⁰⁰ wieczorem). Przepustki na opuszczenie obszaru operacyjnego wydaje tylko Biuro Referatu Politycznego, ul. Grunwaldzka 11, parter na lewo.

[kpt. Czesław] Mączyński m.p.
Komendant Naczelny

Naczelna Komenda Wojsk Polskich

Awizo: Po każdej rozmowie telefonem, należy natychmiast trzykrotnie odzwonić, aby centrala mogła połączenie przerwać, inaczej jest utrzymanie należytej manipulacji i porządku niemożliwe.

CAW, I. 341. 1, t. 67.

Nr 152

1918 listopad 18, Lwów. — Koncepcja opanowania Lwowa opracowana przez sztab Naczelnej Komendy Obrony Lwowa i dowódców grup

Dyspozycja ataku na Lwów

Sytuacja nieprzyjacielska wedle załączonego szkice na podstawie wywiadów Biura Wywiadowczego.

Zadanie ataku: Zamknięcie miasta od strony Łyczakowa i Halickiego i zajęcie Lwowa

1 etap: Opanowanie Góry Lwiej, Wysokiego Zamku, Góry św. Jacka i Cytadeli.

2 etap: Zdobycie środka miasta.

Akcja. I. Etap

Dla przeprowadzenia ataku tworzą się grupy następujące:

A) Grupa północna

W skład jej wchodzi oddziały ppor. Wilhelma Starcka, por. Waleriana Sikorskiego i 200 ludzi z pułku ppłk. Michała Tokarzewskiego, 1 bateria własna, 1 bateria przemyska.

Stanowisko komendy: Szkoła przy ul. Lwowskiej.

Komendant:

Zadanie. Zabezpiecza peryferie miasta na północy w kierunku na Zboiska, na wschód od Krzywczyc, w łączności z akcją pociągu pancernego zdobywa dworzec Podzamcze i Zniesienie. Gros sił zwraca na zajęcie Góry Lwiej i Wysokiego Zamku i zamyka od północy ul. Łyczakowską na wysokości Cesarskiego Lasku. Dociera do ul. Franciszkańskiej, Stary Rynek, Zamarstynowskiej.

B) Grupa środkowa

Skład: załoga dworca, Szkoły Konarskiego, por. Romana Abrahama i 50 ludzi z grupy przemyskiej pod komendą por. Michała Pomiana (Szkoły Konarskiego).

Odcinek: dotychczasowy od toru kolejowego po ogród miejski.

Zadanie: demonstracja na froncie. W porozumieniu i w miarę postępu akcji grupy północnej zajmuje dzielnicę żydowską w kierunku na Stary Rynek po ul. Kazimierzowską i plac Krakowski, łącząc się tu z grupą północną.

C) Grupa Cytadeli

Skład: Oddział Marii Magdaleny, 1 kompania ppłk. Tokarzewskiego (100 ludzi), 1 miotacz min, druga i trzecia bateria własna.

Komendant: kpt. Zdzisław Trzeźniowski (Szkoła Marii Magdaleny).

Odcinek: od ogrodu miejskiego do ul. Długosza i Ossolińskich.

Zadanie: atak na Cytadelę, względnie cernowanie jej od strony ul. Kopernika, Pełczyńskiej i Supińskiego, potem w etapie II-im całkowite.

D) Grupa południowa

Skład: obsada odcinka I. kawaleria przemyska i lwowska, oddziały ppłk. Tokarzewskiego (200 ludzi), 1 bateria przemyska.

Komendant:

Stanowisko komendy: Dom Techników, ew. Szkoła Kadecka.

Odcinek: ul. Długosza (wyłącznie), Zielona, Droga Stryjska.

Zadanie: zajęcie ruchem okalającym Żelaznej Wody, Góry św. Jacka, a dalej Koszar Jabłonowskich, Bettenmagazin i ul. Zyplikiewicza po Zieloną. Kawaleria zajmuje Kozielniki, Sichów i przez Pasieki, miejskie koszary poza rogatką Łyczakowską i browar Grunda.

E) Grupa wschodnia

Skład: oddział kpt. Mieczysława Boruty i 150 ludzi z Przemyśla.

Komendant: kpt. Boruta na Kochanowskiego względnie Pohulance.

Zadanie: Współdziałanie przy zajęciu Góry św. Jacka z grupą północną, zajęcie Pohulanki i przez cmentarz Łyczakowski ul. Łyczakowską posuwa się ku miastu aż do połączenia z grupą południową i północną, i zajmuje odcinek od ul. Zielonej do Łyczakowskiej.

Ubezpiecza Pohulankę i Łyczaków.

F) Pociągi pancerne

a) Przemyski zajmuje dworzec Podzamcze, pomaga przy Wysokim Zamku i z tyłu przy WH, wieś Krzywczycy, ubezpiecza tor i drogi w kierunku na Podborze, zajmuje dworzec Łyczaków.

b) Lwowski: przez Persenkówkę, Sichów aż do Starego Sioła.

G) Lotnicy

Lotnicy pomagają pod Wysokim Zamkiem. Górą św. Jacka i Cytadela.

H) Rezerwa

Oddział rtm. Dembińskiego i Kadra w Szkole Konarskiego. Reszta oddziału przemyskiego 2/3 w Szkole Kadeckiej, 1/3 na Żółkiewskim, później na dworcu Podzamcze.

Czas akcji

Grupy zaczynają na osobny rozkaz komendy. Zajęcie Góry św. Jacka. Lwiej i dworca Łyczaków sygnalizują oddziały trzema raketami.

II. Etap

Na dalszy rozkaz Komendy Głównej lub w razie popłochu u Rusinów, bez rozkazu, lecz za porozumieniem grup sąsiednich nastąpi II. etap, w którym:

a) Grupa północna zajmie odcinek od ul. Podwale, Dominikańskiej i Rutowskiego po Plac Krakowski.

b) Grupa wschodnia po ul. Batorego, Rutowskiego, Rynek.

c) Grupa południowa między ul. Ossolińskich a Batorego, po ul. Kopernika.

d) Grupa środkowa z autem pancernym i rezerwa rtm. Stefana Dembińskiego po Hetmańską i Kopernika.

Budynki i koszary silnie obsadzone, raczej cernować.

Budynki ruskie obsadzać, nie wypuszczając nikogo, a to: Dnister (Podwale), Narodny Dom (róg Rutowskiego i Ormiańskiej), nieparzyste numery domów na ul. Ruskiej, Narodną Torhowlę (Rynek).

Narodną Hostynnicę (Sykstuska), Ratusz, Namiestnictwo i wszystkie budynki komend wojskowych, szczególnie Komendę Korpusu (Plac Bernardyński) i Komendę Placu (ul. Wałowa).

III. Po zdobyciu miasta

a) Grupa północna staje załogą w Koszarach Neumarkt i przy ul. Zamarstynowskiej, ubezpiecza od ul. Janowskiej po Lasek Cesarski.

b) Grupa wschodnia, bez oddziału kpt. Boruty, Koszary Piotra i Pawła, ubezpiecza od Łyczakowa po ul. Zieloną włącznie.

c) Grupa południowa Szkołę Kadecką lub Dom Techników, ubezpiecza od Zielonej przez Stryjską roгатkę do Wuleckiej włącznie.

d) Grupa wschodnia kpt. Boruty i obsada Dworca, Szkołę Sienkiewicza ubezpiecza od Drogi Wuleckiej do Janowskiej.

e) Grupa środkowa – Szkołę Konarskiego, jako rezerwa.

f) Grupa Cytadeli – Szkołę Marii Magdaleny.

g) Cała rezerwa – Koszary na ul. Jabłonowskich.

h) Kawaleria – Koszary Łyczakowskie.

i) Artyleria własna – Sadownicza 23, Przemyska, Koszary Czerwonego Klasztoru.

Wszystkie oddziały patrolują, z wyjątkiem grupy wschodniej, w odcinkach w mieście przez się zdobywanych, cywilnych rozbrajają.

Stanowisko Komendy Głównej, ul. Grunwaldzka 8, potem w miarę posuwania się akcji Szkoła Kadecka, Góra św. Jacka, Plac Bernardyński.

Komendy grup w miejscach podanych, lub dalej w środku swego odcinka.

Wszystkie grupy wysyłają po 2 łączników do Komendy Głównej.

Żandarmeria i BP otrzymują specjalne instrukcje.

Jeńców odprowadza się do komend odcinków obecnych, stąd do Żandarmerii Chocimska 2. W miarę akcji do Domu Inwalidów i Koszar Jabłonowskich Miejsca opatrunkowe wśród każdego odcinka zarządzi szef sanitarny.

Amunicja: Szkoła Konarskiego, Dom Techników, Szkoła Sienkiewicza i Marii Magdaleny. Później także Szkoła Przemysłowa, dworzec Łyczaków i Dom Inwalidów.

Żywność: Oddziały pobiorą przed zaczęciem akcji 2 konserwy mięsne.

Po zdobyciu miasta, dostawi Intendentura.

J. Gella, op. cit., s. 206–210.

Nr 153

1918 listopad 18, Kraków. — Pismo gen. Bolesława Roji do gen. Juliusza Bijaka komendanta Okręgu w Przemyślu w sprawie objęcia dowództwa nad oddziałami polskimi działającymi na wschód od Sanu

W myśl rozkazu Głównej Komendy w Warszawie obejmuję komendę nad grupami działającymi na wschód od Sanu.

1) Główna Komenda operacyjna na razie w Przemyślu.

2) Grupa gen. J. Bijaka¹.

Pan Generał obok komendy okręgowej kieruje grupą operującą już wzdłuż linii kolejowej Przemyśl – Sądowa Wisznia – Lwów.

a) W skład tej grupy wchodzi: 5. pp, 2. komp. pp Rzeszów. 1 pluton 8. pp, 1 pluton Legii oficerskiej, 1 bateria haubic 10 cm (4 działa), 1 bateria artylerii poln. (4 działa), 2 armaty lotnicze, dalej o ile stan na to pozwala, część 10. pp w Przemyślu. Nadto oddziały poszczególnych powiatów, które się u Pana Generała do dnia 20 bm. godz. 12⁰⁰ w południe zameldują. Wreszcie oddziały ochotnicze, broniące się we Lwowie pod komendą mjr. Cz. Mączyńskiego.

¹Gen. dyw. Juliusz Bijak (ur. 14 XI 1860 r. w Biadolinach), oficer armii austriackiej. 1917 r. mianowany gen. bryg. W WP od 7 XI 1918 r., najpierw do dyspozycji gen. Roji, następnie dowódca Okręgu Przemyśl, od 27 IV 1919 r. dowódca etapów w Bielsku. Tytułarny generał dywizji. Zmarł po 1934 r. Zob. P. Stawecki, op. cit., s. 78–79.

b) Zadaniem grupy Pana Generała jest ochrona ludności polskiej i innej przed gwałtami i samowolą obcych oddziałów i band aż po Lwów włącznie, a to w miarę własnych sił i z uwzględnieniem ogólnej sytuacji. Ewentualne obsadzenie dworca kolejowego Podzamcze przypada zadaniu Pana Generała.

3) Grupa Południowa

Dnia 20 bm. wyruszy prawdopodobnie via Przemyśl – Sambor w kierunku Lwowa, druga grupa pod komendą jednego z oficerów sztabowych z podobnym zadaniem. W razie zbliżenia się do Lwowa grupa południowa idąca via Sambor będzie się starała okrążyć miasto Lwów od południa.

4) Skład grupy południowej idącej na Sambor – Lwów: 4. pp, kompania akademicka, Legia oficerska, pociąg pancerny (lory), 2 armaty 8 cm, 1 haubica 10 cm, 10 km, auto ciężarowe, 3 km, wreszcie oddziały poszczególnych powiatów, które zameldują się w Przemyślu dnia 20 bm. po 12⁰⁰ w południe.

5) Obie grupy przysyłają mi meldunki począwszy od dnia 19 bm, 4⁰⁰ po południu do Przemyśla.

gen. Bolesław Roja

Odpis

CAW, I. 400. 1516.

Nr 154

1918 listopad 18, Przemyśl. — Dyspozycje marszowe dla transportów odsieczy dla Lwowa

Dowództwo okręgu wojskowego Przemyśl

Dyspozycje marszowe

Przemyśl, dnia 18 listopada 1918

I. Dnia 19 bm. o godz. 4⁰⁰ rano odejdą pod naszym dowództwem w stronę Lwowa następujące oddziały:

1. Pociąg pancerny z:

	oficerów	szeregowych	koni ar.	wozów
a. obsadą własną	—	48	—	—
b. plutonem saperów (por. Ludwik Chraniec)	2	42	—	—
c. plut. 8 z pp ppor. 1	—	36	—	—
Razem	6	106	—	—

Komendant transportu kpt. Ludwik Hickiewicz

Miejsce uładowania Przemyśl dworzec, peron.

2. Transport nr 2

	oficerów	szeregowych	koni	ar.	wozów
a. sztab, ppłk. M. Tokarzewski	7	25	8		1
b. baon 1/5, komendant kpt. H. Paszkowski ¹	30	622	49		19
c. Legia Oficerska komendant mjr [Witold] Huppert ²	10	2	2		1
Razem	107	649	59		21

Komendant transportu mjr Huppert.

Miejsce załadowania w Bakonczycach, rampa między wiaduktem a budynkiem dworca Bakonskiego.

3. Transport nr 3

	oficerów	szeregowych	koni	ar.	wozów
półszwadron ułanów, komendant por. [Leon] Kniaziółcki ³	2	51	53	–	4

Miejsce uładowania końcowa rampa, dworzec. Przemyśl, od strony Mickiewicza.

4. Transport nr 4

	oficerów	szeregowych	koni	ar.	wozów
a. sztab dywizjonu, mjr [Edmund] Konacki ⁴	3	9	3	–	2
b. I. bateria	7	80	75	4	20
c. pluton 10 pp z oddziałem km., ppor. Rutkowski ⁵	1	49	6	–	4
Razem	10	138	84	4	26

Komendant transportu mjr Konacki.

Załadowanie Przemyśl, rampa główna.

5. Transport nr 5

	oficerów	szeregowych	koni	ar.	wozów
a. II. bateria artylerii, ppor. [Gustaw] Rudzki ⁶	7	70	72	4	22

¹ Kpt. Henryk Paszkowski-Krok (ur. 1 IV 1887), Leg., 5. pp Leg., dowódca I baonu.

² Mjr Witold Huppert (ur. 24 X 1871), komendant Legii Oficerskiej.

³ Por. Leon Kniaziółcki (ur. 30 I 1891), przemysłowiec, Legionista, dowódca półszwadronu kawalerii.

⁴ Edmund Knoll- Kownacki (24 VII 1891–2 IX 1953) ps. Konacki, gen. bryg. WP. Ukończył trzy lata prawa, następnie ukończył Instytut Rolniczy w Moskwie. Należał do Drużyn Strzeleckich. 1914–1917 w Legionach Polskich, następnie w Polskiej Sile Zbrojnej. Dowódca 1 Brygady Artylerii w 1 DP Leg. Po wojnie m.in. dowódca brygady piechoty i 13. DP, dowódca OK. nr VII (1935–1939), dowódca GO swego imienia w Armii „Poznań”. Gen. bryg. z 1 I 1927. Zmarł w Wielkiej Brytanii. Odznaczony VM 5 kl., KN, KW (6x), OOP kl. 4. P. Stawewski, op. cit., s. 169.

⁵ Ppor. Tadeusz Rutkowski (ur. 15 XII 1898), Legionista, 5. pp Leg.

⁶ Por. Gustaw Rudzki, 1. pap Leg., dowódca 2. baterii.

b. pluton 10 pp i k.m.	1	44	4	-	2
Razem	8	114	76	4	22

Komendant transportu por. Rudzki.

Miejsce załadowania Przemyśl, główna rampa.

3. Transport nr 6

	oficerów	szeregowych	koni	ar.	wozów
a. kompania Jarosławska	4	150	13	-	6

ppor. [Władysław] Kasza⁷

Komendant transportu ppor. Kasza.

Miejsce załadowania peron dworca osobowego (wozy osobno na rampie głównej).

b. pluton ułanów	2	20	22	-	-
------------------	---	----	----	---	---

ppor. Skarbek⁸

Komendant transportu ppor. Kasza.

Razem 6 transportów	148	1228	507	8	79
---------------------	-----	------	-----	---	----

II. Oładowanie odbywa się 18 bm. o godz. 4⁰⁰ po południu, musi być skończone na godz. 12⁰⁰, załadowanie ludzi o godz. 11⁰⁰.

III. Oddziały biorą ze sobą prowianty na 7 dni, pełną dotację amunicji z rezerwą 100 ładunków. W miarę własnych środków transportowych, jak największą.

IV. Jest bardzo prawdopodobne, że część drogi trzeba będzie odbyć pospiesznym marszem. Komendanci pododdziałów zwrócą uwagę na stan nóg i czyste onuce.

V. Komendanci transportów wyznaczą oficerów ładunkowych, którzy porozumieją się co do szczegółów załadowania wprost z komendy dworca.

VI. Komendanci pododdziałów pouczą żołnierzy o zachowywaniu się w czasie transportu. Wsiadanie i wysiadanie ma odbywać się na dany sygnał trąbką. Miejsce trębacza w pociągu przy oficerze służbowym.

VII. O godz. 11⁰⁰ wieczór odprawa komendantów transportów w komendzie dworca.

- PS

Otrzymują: WP. mjr [Witold] Huppert

kpt. [Ludwik] Hickiewicz⁹

Dowództwo 5 pp

Dowództwo 10 pp

Dowództwo kompanii Jarosławskiej

Dowództwo artylerii

Dowództwo kawalerii.

Michał Tokarzewski, ppłk

CAW, I. 341. 1, t. 92.

⁷ Por. Władysław Kasza (ur. 6 VIII 1895), Legionista, 4. pp Leg., dowódca 1. kompanii.

⁸ Ppor. Stanisław hr. Skarbek (ur. 18 XI 1893 we Lwowie), półszwadron kawalerii.

⁹ Kpt. inż. Ludwik Hickiewicz (ur. 18 XI 1876 we Lwowie), dowódca pociągu pancernego, ranny 21 XI 1918 r.

Nr 155

1918 listopad 18, Przemyśl. — Zameldowanie Naczelnej Komendy Wojsk Polskich we Lwowie o sile i terminie odjazdu z Przemyśla odsieczy dla Lwowa

Dziś odjedzie z Przemyśla o 4⁰⁰ w nocy (tj. 19 XI o 4⁰⁰):

	oficerów	żołnierzy
1. pociąg pancerny z obsadą	6	106
2. transport. Sztab		
Baon I/5 pp		
Legia Oficerska	107	649
3. 2 plutony kawalerii	2	52
4. 2 baterie artylerii (a 4)	18	262
5. Kompanie rezerwowe + pluton ułanów	6	170
Razem oficerów	140	
Ludzi	128	
Koni	507	
Armat	8	
Wozów	79	

Liczymy się z koniecznością marszu przypuszczalnie do Gródka Jagiellońskiego. Dlatego prosimy o markowaną choćby dywersję. Liczymy w sprzyjających warunkach być we Lwowie 20 rano.

[Michał] Tokarzewski

Odpis

CAW, I. 341. 1, t. 73.

Nr 156

1918 listopad 18, Lwów. — Rozkaz Dmytra Witowskiego i Romana Perfickija do komisarzy i komendantów Republiki Zachodnio-Ukraińskiej

ROZKAZ

do wszystkich Wielmożnych Komisarzy państwowych i powiatowych
komendantów Republiki Zachodnio-Ukraińskiej

W najkrótszym czasie musimy całkowicie opanować stolicę państwa naszego Lwów. Chwila groźna. Każda zwłoka przyczynia nam nieobliczalne straty. Aby zdobyć Lwów armia nasza potrzebuje nowych i znacznych posiłków.

Dlatego rozkazuję wszystkim W.P. Komisarzom państwowym i powiatowym komendantom wojskowym pod osobistą odpowiedzialnością natychmiast zebrać i wysłać do Lwowa wszystkie zbędne siły wojskowe.

Najbezpieczniej będzie, jeśli wojska te wejdą przez roгатkę Łyczakowską. Komendę wojskową zaś należy zawiadomić na kilka godzin przed wejściem wojska przez osobnego posłańca.

Raz jeszcze powtarzamy: Lwów musi otrzymać od was natychmiastową pomoc zbrojną.

Sekretarz państwowy
spraw wojskowych
Dmytro Witowski
Sekretarz
spraw wewnętrznych
dr Roman Perfeckij

Cz. Mączyński, op. cit., zał. nr 67 do t. II, s. 97.

Nr 157

1918 listopad 18, m.p. — Zarządzenie władz ukraińskich w sprawie organizacji wojska

Wijskowa organizacja Zachidno Ukraińskoj Nar. Rep.:

1) Ciła terytorja Zachidno Ukraińskoj Nar. Rep. diłytsia na try wijskowi obłastry: a) Lwiw, b) Ternopil, c) Stanisławiw.

2) Ciła terytorja Zach. Ukr. Nar. Rep. diłytsia na 12 wijskowych okruhiw.

A. OBLAST LWIWIW

1) Okruh Lwiw obnimaje polityczni powity: Lwiw, Sokal, Żowkwa, Gorodok, Rudki.

2) Okruh Peremyśl obnimaje powity: Peremyśl, Mościska, Dobromil, Czast' Berezowa, Sanik, Liško.

3) Okruh Rawa Ruska obnimaje powity: Rawa Ruska, Jarosław, Jaworiw, Cieszaniw,

4) Okruh Sambir obnimaje powity: Sambir, Stary Sambir, Turka, Drohobycz.

B. OBLAST STANISŁAWIWIW

5) Okruh Stanisławiw obnimaje pow. Stanisławiw, Bohorodczany, Nadwirna, Towmacz, Horodenka.

6) Okruh Stryj – obnimaje pow. Stryj, Żydacziw, Sokole, Dolina, Kałusz.

7) Okruh Kołomyja obn. pow. Kołomyja, Peczeniżyn, Kossiw, Śniatyń.

8) Okruh Czerniwcy obn. pow. Czerniwcy, Kicmań, Zastawna, Waszkiwcy, Seret, Wiżnica, Storożyniec.

C. OBLAST TERNOPIŁ

9) Okruh Ternopil obn. pow. Ternopil, Zbaraż, Skałat, Trembowla.

10) Okruh Zołocziw obn. pow. Zołocziw, Radychiw, Kaminka Strumiłowa, Brody, Zboriw.

11) Okruh Czortkiw obn. pow. Czortkiw, Buczacz, Husiatyn, Borszcziw, Zaliszczyki.

12) Okruh Bereżany, Rohatyn, Pidhajce.

Prezydent derżawn. sekretariatu

dr Kost' Lewickij

Derżawnyj sekretar wijskowych spraw

Otaman Witkowskij

Tłumaczenie:

Organizacja wojskowa Zachodnio-Ukraińskiej Republiki Narodowej:

1) Cały teren Zachodnio-Ukraińskiej Republiki Narodowej dzieli się na trzy obwody wojskowe: a) Lwów, b) Tarnopol, c) Stanisławów.

2) Cały teren Zachodnio-Ukraińskiej Republiki Narodowej dzieli się na 12 okręgów wojskowych

A. Obwód Lwowski

1) Okręg Lwowski obejmuje polityczne powiaty: Lwów, Sokal, Żółkiew, Gródek, Ruski.

2) Okręg Przemyski obejmuje powiaty: Przemyśl, Mościska, Dobromil, część Brzozowa, Sanok, Lesko.

3) Okręg Rawa Ruska obejmuje powiaty: Rawa Ruska, Jarosław, Jaworów, Cieszanów.

4) Okręg Sambor obejmuje powiaty: Sambor, Stary Sambor, Turka, Drohobycz.

B. Obwód Stanisławowski

5) Okręg Stanisławowski obejmuje powiaty: Stanisławów, Bohorodczany, Nadwórna, Tłumacz, Horodenka.

6) Okręg Stryj obejmuje powiaty: Stryj, Sokoll, Żydaczów, Dolina, Kałusz.

7) Okręg Kołomyja obejmuje powiaty: Kołomyja, Peczeniżyn, Kossów, Śniatyń.

8) Okręg Czerniowce obejmuje powiaty: Czerniowce, Kicmań, Zastawna, Waszkowce, Seret, Wiżnica, Storożyniec.

C. Obwód Tarnopolski

9) Okręg Tarnopol obejmuje powiaty: Tarnopol, Zbaraż, Skałat, Trembowla.

10) Okręg Złoczowski obejmuje powiaty: Złoczów, Radychów, Kamionka Strumiłowa, Brody, Zborów.

11) Okręg Czortków obejmuje powiaty: Czortków, Buczacz, Husiatyń, Borszczów, Zaleszczyki.

12) Okręg Bereżany, Rohatyń, Podhajce.

Prezydent sekretariatu państwowego
dr Kost' Lewickij
Sekretarz państwowy do spraw wojskowych
Ataman Witowskij

Cz. Mączyński, op. cit., t. II, zał. nr 57 do s. 76.

Nr 158

1918 listopad 18, m.p. — Zarządzenie władz ukraińskich w sprawie mobilizacji i rejestracji poborowych rocznika 1901

Wijśkowij perehład rocznykiw 1901.

Za widomostju derżawnoho Sekretarjatu Wnutrisznych Spraw zarjadżuju, szczo slidujet: protiahom 48 hodyn, czislaczi wid chwyli doruczenia sioho prymirnika spysy wsich osib mužeskoho poła ukraińskoj narodnosti urodżennyh w 1901 r.

Razom z uriadom hromadśkim wsi inszi rubryki sich spysiw majut buty wyhotowlenni w siej sposib, szczo w rubryci: „Zamitka” maje nawesty sia, koły kotra osoba pomerła, abo szczo wona do służby wijśkowej oczewydiaczy ne sposibna. Do tych poslidnich zaczislaty možna tilki osoby, szczo ne majut' odnoj ruki, abo nohy, ślipych na oba oka, hłuchonimych, kretyniw, takich, szczo oryczenniam sudownim były uznani za bożewilnich, bezumnich, abo durnich.

Tak pryładżeni spysy majut sia nehajno doruczyty powitowomu komisarewi.

W porozuminniu z okružnoju komanduju zarjadżujut powitowi komisari perehład.

Prezydent derżawnych sekretariw
dr Kost Lewickij w.r.
Derżawnij sekretar wijśkowych spraw Witkowskij Otaman

Siej rozporjadok widhodyt do wsich urjadiw parochialnych, powitowych komisariw okružnych komand i do sekretariatu wnutrisznych spraw.

UWAHA: Zarjadżennia wydani peredsze tratiat swoju syłu.

Teper obowiazujut rozporjadki cz. I-V.

Tłumaczenie:

Przegląd wojskowy rocznika 1901

Za zgodą państwowego Sekretariatu Spraw Wewnętrznych zarządzam co następuje: sporządzić w przeciągu 48 godzin, licząc od chwili otrzymania niniejszego pisma, spis wszystkich osób płci męskiej, narodowości ukraińskiej urodzonych w 1901 roku.

Przy współpracy Urzędu Gminy sporządzić pozostałe rubryki spisu w taki sposób, aby w rubryce: „Uwagi” mieściło się, kiedy dana osoba zmarła, bądź też do służby wojskowej ze względów oczywistych nie nadaje się. Do tych ostatnich zaliczyć można tylko te osoby, które nie mają jednej ręki bądź nogi, ślepych na oba oka, głuchoniemych, kretynów, tych, którzy orzeczeniem sądowym zostali uznani za szalonych, głupich itp.

Tak sporządzone spisy należy niezwłocznie dostarczyć powiatowemu komisarzowi. Powiatowi komisarze w porozumieniu z komendami okręgowymi zarządzają przeglądem.

Prezydent sekretariatu państwowego
dr Kost Lewickij
Sekretarz państwowy do spraw wojskowych
Ataman Witkowskij

Niniejsze zarządzenie przesłane zostanie urzędom parafialnym, powiatowym komisarzom, komendom okręgowym oraz do sekretariatu spraw wewnętrznych

Uwaga: Uprzednio wydane zarządzenia tracą swą ważność. Od tej chwili obowiązują rozporządzenia cz. I–V.

Cz. Mączyński, op. cit., t. II, zał. nr 58, do s. 76.

Nr 159

1918 listopad 18, godz. 8³⁰, Lwów. — Raport por. dr. Romana Abrahama do komendy Grupy „Konarski”

1) Podczas wczorajszych walk wraz z oddziałami ukraińskimi brała udział przeciwko nam milicja żydowska. Milicjantów żydowskich Wiktora Tanza, Bernarda Reicha, Henryka Horowitza, Henryka Kohna, Bernarda Apfelbauma, Joela Hutterera, Izydora Kahanego i dwóch braci Punem pojmano i przekazano sądowi polowemu¹.

¹ Por. dokumenty nr 29, 62, 71.

- 2) W myśl przysłanych rozkazów Komendy Naczelnej rozpoczęło się dziś o 6⁰⁰ rano ogólne 48 godzinne zawieszenie broni.
- 3) Proszę o natychmiastowe przysłanie 4 saperów, dla budowania stanowisk.
- 4) Budynki obok koszar Ferdynanda stoją w płomieniach.
- 5) Proszę o natychmiastowe przysłanie odpowiedniej ilości bielizny dla ludzi i oficerów.
- 6) Kuchnia przywiozła dziś tylko 20 bochenków chleba, proszę o natychmiastowe przysłanie reszty chlebów.
- 7) Stan oficerów 12, stan ludzi 102.

dr [Roman] Abraham, porucznik

Odpis
CAW, I.341.1. t. 120.

Nr 160
1918 listopad 18, Lwów. — Rozkaz nr 9
dowództwa II odcinka obrony Lwowa

I. Służba. Oficer inspekcyjny: chor. Ignacy Zacharjasiewicz.

II. Adiutantura. Z dniem dzisiejszym obejmie adiutanturę ppor. Urbanowicz, przydzielony przez komendę Grupy do odcinka II.

III. Książeczki fasunkowe. Oddziały pobierające artykuły żywności z prowiantury odcinka II, otrzymają z dniem dzisiejszym książeczki poboru. Książeczki te pozostają u komendanta pobierającego oddziału, który wydaje codziennie podoficerowi idącemu po odbiór artykułów żywności. Przy wydawaniu zapisuje organ wydający jak najdokładniej wszelkie wydane artykuły i podpisuje. Książeczka ta musi być codziennie kontrolowana przez jednego z oficerów danego oddziału.

IV. Zgłaszanie profesjonalistów. W ciągu dnia jutrzejszego należy zgłosić wszystkich profesjonalistów.

-- a

Odpis
CAW, I. 341. 1, t. 118.

^a opuszczono wyciągi z rozkazu nr 14 NK WP we Lwowie

Nr 161

1918 listopad 18, Lwów. — Meldunek ppor. Stanisława Petry'ego komendanta placówki Most Kulparkowski do dowództwa II Grupy Wojska Polskiego

Dziś o godz. 2¹⁰ rano na placówce schwymano przy końcu parkanu Kulparkowskiego Ukraińca Juliana Iwanowicza, który szedł z Podzamcza do Dworca Głównego. Myślał, że to patrol ukraiński i przyznał się, że idzie na przeszpiegi na Dworzec Główny i aby wziąć pieniądze, a za dzień wróci i przyniesie nam nawet polską gazetę. Zeznał, że patrol ukraiński w sile 5 ludzi stoi koło cegielni, że ponad 100 Ukraińców jest za parkiem Stryjskim, że 15 mieszczan polskich w mieście wczoraj aresztowano i zamknięto w „Narodnym Domu”. Przed 4 dniami w lesie Biłohorskim Ukraińcy napadli na pociąg z amunicją, idący z Przemysła i porwali jeden wagon, reszta pociągu uciekła. Ukraińcy przebierali się za Kozaków, aby wpoić w ludność przekonanie, że z Ukrainy przyszły posiłki. Iwanowicz jest z Bukowiny, żonę zostawił w Skniłowie u brata jej Wasyla Łazarskiego. Przyznał się mnie, że wysłany jest, aby oznaczyć dla artylerii ruskiej, w którym kierunku i na jaki dystans są różne obiekty, jak Szkoła Sienkiewicza itp. Odstawiam go do dyspozycji.

Stanisław Petry, ppor.

Odpis

CAW, I. 341. 1, t. 119.

Nr 162

1918 listopad 19, Lwów. — Komunikat Naczelnego Dowództwa Wojsk Ukraińskich

Zawieszennia oruzja zakliuczone wczera oboma protywnymi storonami u Lwowi w humanitarno-sanitarnych ciljach na protiah 48 hodyh trewało nynisznioho dnia dalsze.

Szef sztabu

Tłumaczenie:

Zawieszenie broni zawarte wczoraj we Lwowie przez przeciwne strony w celach humanitarno-sanitarnych na okres 48 godzin w dniu dzisiejszym obowiązywało nadal

Szef sztabu

„Dziło” nr 268 z 21 XI 1918.

Nr 163

1918 listopad 19, Lwów. — Rozkaz dzienny nr 16 Komendy Naczelnej Wojsk Polskich we Lwowie

I. Przydzielenia. Kapitan Feliks Mierzeński¹ zostaje przydzielony do Komendy Głównej i obejmuje kierownictwo kancelarii.

Ksiądz Marian Jakubowski² zostaje przydzielony jako kapelan do odcinka III (trzeciego).

Rtm. Machalski³, por. [Juliusz] Wohlfarth⁴ por. Gołuchowski⁵ zostają odkomenderowani do oddziału kawalerii WP.

Por. Zygmunt Topór-Kisielnicki zostaje przydzielony do sekcji automobilowej.

Por. P. Majkowski⁶ zostaje przydzielony do grupy I (kpt. [Zdzisława] Trzeźniowskiego).

Podchor. Władysław Presza zostaje przydzielony do odcinka IV.

- **II. Komendant techniczny dworca**, por. Kazimierz Bartel⁷, jest komendantem wszystkich oddziałów przeznaczonych do utrzymania wewnętrznego porządku na dworcu kolejowym. Od niego otrzymuje rozkazy dotyczące się bezpieczeństwa wewnętrznego dworca: ekspozytura żandarmerii, komenda milicji

¹ Kpt. Feliks Mierzeński (ur. 15 XI 1877 r. w Przemyślu). 17–22 XI 1918 r. kierownik kancelarii Naczelnej Komendy.

² Ks. Marian Jakubowski (ur. 20 XII 1872, Lubieniec pow. Jaworów. 1–22 XI 1918 r. Kapelan pododcinka (sektora) Góry Stracenia (III odcinek).

^{3–6} Brak danych.

⁷ Por. prof. dr inż. Kazimierz Bartel (3 III 1882–26 VII 1941). Urodzony we Lwowie. W 1901 r. uzyskał maturę, w 1909 ukończył UJK I Uniwersytet Monachijski. Od 1913 r. profesor geometrii wykreślnej na Politechnice Lwowskiej. 1914–1918 służył w armii austriackiej. Po wojnie minister, pięciokrotnie premier. 1930 r. wycofał się z życia politycznego. Był rektorem Politechniki Lwowskiej. 26 VII 1941 r. zamordowany we Lwowie. Zob. *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, s. 31.

wojskowej i oddziały wojsk bojowych, przydzielonych w tym celu do komendy dworca.

III. Pochwały. Wyrażam uznanie i pochwały za znakomite przeprowadzenie akcji w nocy z 17 na 18 bm. ppor. [Edmundowi] Starkowi, za wybitny w tej akcji udział: pchor. W. Żymirskiemu, sekc. T. Gąsiorowskiemu, J. Bednarskiemu, A. Śliwińskiemu, plut. A. Kowalowi, starszym żołnierzom: M. Żurkiewiczowi, Z. Glińskiemu, szer. Palcakowi, [Stanisławowi] Niewiadomskiemu, Spachtowi, Wójtowiczowi i celownicemu Ferdynandowi Jausie.

Wyrażam pochwałę za dzielną i sprawną służbę wywiadowczą, por. [Tadeuszowi] Krynickiemu, komendantowi patrolu wywiadowczego, ppor. Michałowi [Tadeuszowi Nittmanowi] z oddziału lotnego karabinów maszynowych, celownicemu Michałowi Zacharze, wachm. Michałowi Butkowskemu, celownicemu Steinhofowi, ułanowi Andakiewiczowi, lekarzowi Stanisławowi Butkowskemu.

Za mężną i pełną poświęcenia w ogniu nieprzyjacielskim służbę wyrażam uznanie absolwentowi medycyny Arturowi Katzowi.

IV. Raporty oficerskie w sprawach osobistych odbywają się codziennie od 12⁰⁰ do 10⁰⁰ w południe w Komendzie Naczelnej.

V. Broń krótka. Komendanci odcinków i oddziałów są odpowiedzialni za odpowiednie uzbrojenie tych żołnierzy. Dotyczy to przede wszystkim nieprawnie noszonej broni krótkiej (rewolwerów, pistoletów itd.), którą oddziały złożą natychmiast w magazynie głównym w Szkole Konarskiego – za pokwitowaniem.

VI. Prawo pobierania maszyn i tym podobnych z magazynów kolejowych mają wyłącznie tylko ci oficerowie, którzy wykażą się kartą zapotrzebowania komendy oddziału technicznego i komendant taktyczny dworca głównego.

VII. Wydawanie przesyłek. Ludziom wykazującym się należycie udokumentowanymi poświadczeniami można wydawać przesyłki stanowiące własność prywatną.

VIII. Wizyty lekarskie poranne mają odbywać się we wszystkich oddziałach o godz. 7⁰⁰ rano. Dla formacji sztabowych w biurze szefa sanitarnego o godz. 7⁰⁰ rano.

IX. Oddziały specjalne w szpitalach. W szpitalu nr 1 (na Technice), chirurgiczny, wewnętrzny, oczny, uszny, dentystyczny i chorób nerwowych w szpitalu nr 2 (naprzeciw Domu Inwalidów). Oddział chorób zakaźnych, oddział chirurgiczny, oddział skórny i weneryczny.

X. Zapomogi dla rodzin legionistów. Komendanci odcinków i oddziałów nadeślą do jutra, godz. 10⁰⁰ przed południem Komendzie Naczelnej adresy rodzin żołnierzy, które znajdują się po tamtej stronie frontu i potrzebują pomocy.

Pomoc tę organizuje Komitet Obywatelski. Poufność odnośnie do władz ukraińskich zapewniona. O ile komendy nie zdążą wykończyć wpisów dokładnych do wieczornej pory, nadesłać adresy rodzin najbardziej potrzebujących.

[kpt. Czesław] Mączyński m.p.
Komendant Naczelny

Dodatek do rozkazu dziennego nr 16 z dnia 19 XI 1918

Umowa zawarta dnia 19 listopada 1918 o godz. 10⁰⁰ przed południem między kapitanem Osypem Bukszowanym, jako przedstawicielem Naczelnej Komendy Wojsk Ukraińskich z jednej strony, a por. Ludwikiem de Laveaux, jako przedstawicielem Naczelnej Komendy Wojsk Polskich z drugiej strony, w sprawie szpitali, miejskiej elektrowni, miejskiej gazowni i sanitarnych patroli:

1. Obie strony zobowiązują się wszystkie budynki, oznaczone czerwonym krzyżem, o ile nie będzie w nich zbrojnej załogi, nie ostrzeliwać za pomocą artylerii. Zakład dla umysłowo chorych na Kulparkowie traktuje się jako szpital.

2. Miejską elektrownię w Persenkówce i miejską gazownię przy ul. Źródlanej uważa się za eksterytorialne. Personel zajęty w obu zakładach posiada odznaki i legitymacje wystawione przez zarządców dotychczasowych zakładów.

Zarządcy zakładów oznaczają czas, w jakim personel będzie mógł wchodzić i wychodzić z tych zakładów. Neutralność obu zakładów gwarantują komisje złożone z trzech ukraińskich i z trzech polskich przedstawicieli, którzy na stałe przebywają w obu zakładach.

3. Każdy sanitarny patrol, złożony najwyżej z 5 osób, który wyjdzie na bojową linię, aby zabrać rannych, ma być zaopatrzony w białą chorągiew z czerwonym krzyżem. W nocy ma być tak oświetlona, żeby czerwony krzyż dokładnie można było rozróżnić. Patrole te nie mogą wychodzić na bojową linię podczas ataków i obie strony zobowiązują się do tych patroli nie strzelać. Na wypadek ostrzeliwania takich patroli zobowiązują się obie strony winnych przykładowo ukarać, a przeciwną stronę o tym powiadomić.

Dodatek do punktu 1.

Uzbrojoną wartę szpitalną w ilości najwyżej 15 ludzi nie uważa się za uzbrojoną załogę.

Odpis

CAW, I. 341. 1, t. 67.

1918 listopad 19, Lwów. — Rozkaz dzienny nr 18
Komendy Naczelnej WP we Lwowie

I. Przydzielenia. Por. Juliusz Sikorski¹ do żandarmerii,
por. Otto Meller² do kompanii szturmowej,
ppor. Putzschoegel do grupy II,
ppor. inż. Jerzy Müller do oddziału technicznego³,
ppor. Tadeusz Bulc do żandarmerii⁴,
ppor. Leon Szelepin⁵ do intendencji,
ppor. Rudolf Piguleczka⁶ i chor. Edward Wydrzyński⁷ do pociągu pancernego,
chor. Andrzej Szarski⁸ zostaje przeniesiony z odcinka I do artylerii,
chor. Kazimierz Zuber⁹ do grupy I.

II. Uznanie. Wyrażam uznanie za mężną a pełną poświęcenia służbę w ogniu nieprzyjacielskim: por. Tytusowi Nowakowi¹⁰, Stefanowi Elektorowiczowi, ppor. Leszkowi Jaklińskiemu, Dionizemu Hermanowskiemu¹¹, chor. Jędrzejowi Smidowi, medykom: Romanowi Szerczynowi, Marianowi Giżyckiemu, plut. sanit. Tadeuszowi Popielowi, sanitariuszkom: Eugenii Aleksandrowiczówny, Wiktorii Gwizdakówny, Szajewiczówny, Marii Winter, Wandzie Ziembickiej, Leonii Znańskiej.

III. Wykaz służby sanitarnej. Wszyscy lekarze odcinkowi i szpitalni przedłożą dokładne spisy lekarzy, medyków i sanitariuszy (sanitariuszek). Wszelkie przyjmowanie i przydzielanie nowych sił należy do szefa sanitarnego.

¹ Por. Juliusz Sikorski (ur. 8 II 1893 r., Mikołajów). W żandarmerii od 6 do 22 XI 1918 r.

² Ppor. Otto Józef Meller (ur. 21 I 1893 r. we Lwowie). 1–22 XI 1918 r., kolejno: pododcinek Benza (III odcinek), Szpital Technika, kompania szturmowa i rezerwowa (komendant).

^{3–4} Brak w wykazie kadry obrony Lwowa.

⁵ Ppor. Leon Lesław Szelepin (ur. 14 X 1888 r. w Warszawie), Legionista. 4–22 XI 1918 r., kolejno: Szkoła Konarskiego (III odcinek) i intendentura.

⁶ Ppor. Rudolf Piguleczka–Lenius (ur. 15 IV 1894 r. we Lwowie), urzędnik, Legionista. 31 X–22 XI 1918 r., kolejno: pierwsza załoga Szkoły Konarskiego, kompania szturmowa V odcinka, pociąg pancerny 3.

⁷ Chor. Edward Wydrzyński (ur. 15 V 1892 r. we Lwowie), Legionista, 31 X–22 XI 1918 r. kolejno: pierwsza załoga Szkoły Konarskiego, kompania szturmowa IV odcinka, pociąg pancerny 3. Zmarł 27 XI 1922 r., pochowany na cmentarzu Obrońców Lwowa.

⁸ Chor. Andrzej Szarski (ur. 28 VIII 1899 r., Wiedeń) student. 1–22 XI 1918 r.: pododcinek Wulka (I odcinek) i IV bateria artylerii.

⁹ Chor. Kazimierz Zuber (ur. 1897 r.), 2–22 XI 1918 r.

¹⁰ Por. dr Tytus Nowak (ur. 26 VIII 1886 r. Bukaczowce), medyk. 1–22 XI 1918 r. komendant lotnych patroli sanitarnych.

¹¹ Ppor. Dionizy Hermanowski (ur. 10 VIII 1887 r.), Bołszowice, pow. Rohatyń), 16–22 XI 1918 r., Szpital Technika.

IV. W sprawach weterynaryjnych i kucia koni mają wszystkie oddziały i referentowi weterynaryjnemu podlegli weterynarze, rozkazy bezpośrednio referenta weterynaryjnego, ściśle wypełniać.

[kpt. Czesław Mączyński m.p.
Komendant Naczelny

Odpis
CAW, I. 341. 1, t. 67.

Nr 165
1918 listopad 19, Lwów. — Rozkaz Naczelnika Państwa
Józefa Piłsudskiego do płk. Stanisława Skrzyńskiego
w sprawie sformowania oddziału ochotniczego
przeznaczonego do odsieczy Lwowa

Polecam pułkownikowi Stanisławowi Skrzyńskiemu¹ sformowanie oddziału ochotniczego, celem zasilenia oddziałów przeznaczonych do odsieczy Lwowa.

Celem omówienia szczegółów technicznych pułkownik Skrzyński ma zameldować się natychmiast u Szefa Sztabu Generalnego, gen. dyw. Stanisława Szeptyckiego i u wiceministra wojny pułkownika Jana Wroczyńskiego.

Józef Piłsudski

Odpis
CAW, I. 400. 1516.

¹ Stanisław Wilhelm Skrzyński (1877–1935), gen. bryg. Oficer armii rosyjskiej. Współorganizator WP w Rosji, organizator i dowódca warszawskiego oddziału WP o odsieczy Lwowa. Następnie w Wojsku Wielkopolskim: dowódca brygady i Dywizji Strzelców Pomorskich (późniejsza 16. DP). Od sierpnia 1920 r. do czerwca 1927 r. w rezerwie, od 1927 r. w stanie spoczynku. Zob. Kryśka-Karski, S. Żurkowski, *Generałowie Polski Niepodległej*, s. 114.

Nr 166
1918 listopad 19, Lwów. — Rozkaz nr 10
dowództwa II odcinka obrony Lwowa

I. Służba. Oficer Inspekcyjny chor. Ignacy Zacharjasiewicz.

II. Przydzielenie. Ppor. Jan Wojciechowski¹ został przydzielony przez dowództwo Grupy do odcinka II. Powierzam mu prowadzenie referatu technicznego i szturmówki.

III. Legitymacje – wydawanie. Wszystkie pododcinki zechcą pobrać w komendzie odcinka II legitymacje żołnierskie. Na odwrotnej stronie tychże ma być zaznaczony adres rodziny, jak też rodzaj broni, jaką posiadacz legitymacji uprawniony jest nosić.

IV. Podział pracy i organizacja odcinka. Podział pracy i organizacja odcinka uwidoczniła jest w przeglądzie załączonym do dzisiejszego rozkazu. Według tego przeglądu stworzone zostają następujące nowe działy: sekcja techniczna, szturmówka i oddział karabinów maszynowych. Komendantowi tego oddziału podlegają wszystkie znajdujące się na odcinku karabiny maszynowe i jemu też bezpośrednio podlega obsługa poszczególnych karabinów maszynowych, wszelkie zatem zmiany w składzie tej obsługi przeprowadza dowództwo oddziału.

V. Pochwała. Rozkazem z dnia 18 XI 1918 r. wyraził naczelną komendant za wybitny udział w odparciu ataków na Szkołę Kadecką dnia 17 XI 1918 r. ppor. Mieczysławowi Rakiszowi².

VI. Zaprowiantowanie pododcinka. Pododcinek A ma pobierać artykuły żywności w prowianturze odcinka II. Kierowniczką kuchni w tym w tym pododcinku naznaczam p. Janinę Syniewską³, której do pomocy przydzielam p. Janinę Hoblerównę, Marię Poestównę⁴ i Łucję⁵, gotują one dla całej obsady pododcinka A, a więc zarówno dla komendy pododcinka (ul. Matejki 14), jak też i dla punktu opatrunkowego Ziemiałkowskiego 3. Kierownicza kuchni ma również pod swoją opieką magazyn prowiantów.

VII. Szkoła telefonistów. 2. kompania odkomenderowuje dwoje ludzi na kurs techniczny telefonistów. Ludzie ci po skończonym jednodniowym kursie wracają do swojej kompanii.

VIII. Kurs obsługi karabinów maszynowych. Wszystkie pododcinki oraz 1. pluton II. komp. i pluton rezerwowy mają odkomenderować natychmiast po dwóch możliwie inteligentnych ludzi na jednodniowy kurs obsługi karabinu maszynowego. Ludzie ci po skończonym kursie wracają do swoich oddziałów.

¹ Por. Jan Wojciechowski (ur. 12 VI 1889 r.), Legionista.

² Ppor. Mieczysław Rakisz (ur. 16 V 1895 r. w Krakowie), inż., Legionista.

³ Janina Syniewska (ur. 27 X 1893 r. we Lwowie), studentka medycyny na UJK, harcerka.

⁴ Maria Poestówna (ur. 26 V 1885 r., pow. Sanocki), nauczycielka.

⁵ Łucja Poestówna (ur. 1889 r. we Lwowie).

IX. Ewidencja. W dniu jutrzejszym przeprowadzą komendanci wszystkich pododcinków i oddziałów dokładną ewidencję wszystkich ludzi.

X. Komendant pododcinka A usprawiedliwi natychmiast po przeczytaniu tego rozkazu nienadesłanie 19 XI raportu wieczornego.

XI. Opał i oświetlanie. Ze względu na zbliżającą się zimę intendentura postara się możliwie szybko o odpowiednią ilość opału dla odcinka i nafty do pralni.

Awizo. Znaleziono pulares z piętnastu koronami. Właściciel zechce się zgłosić po odbiór w adiutanturze odcinka II.

Komendant odcinka II
Adam Świeżawski, por.

Odpis
CAW, I. 341. 1, t. 118.

Nr 167

1918 listopad 19 Lwów. — Umowa zawarta między dowództwami walczących wojsk w sprawie 24-godzinnego rozejmu

Umowa

zaključzona u Lwowi dnia 19 padołysta 1918 o hod. 10 per. poł. miz sotnykom Osipom Bukszowanym jako predstavytelem Naczalnoj Komandy Ukrańskich Wijsk z odnoj storony a porucznykom Ludwykom de Ljawe, jako predstavytelem Naczalnoj Komandy Wijsk Polskich z druhoj storony, w sprawi szpytaliw, miejskoj elektrywni, miejskoj gaziwni i sanitarnych steż.

1. Obi storony zobowiazujut sia wsi budynky oznaczeni czerwonym chrestom o skilko ne bude w nych pomiszczena uorużena załoha, ne ostriljuwaty zapomoczryje artylerji. Zawedenja dla umowo chorych na Kulparkowi, traktuja sia jak szpytal.

2. Mijska elektriwnja na Peresenkiwci i mijska gaziwnja pri wułyci Żerelnij uważajut sia za eksterytorjalni. Perzonal zanjatyj w oboch zawedenjach maje widznaki i legitymacji wystawljenji czerez uprawlenyw dotycznych zawedeń. Uprywateli zawedeń oznaczat czas w jakim perzonal bude mih wchodyty i wychodyty z tych zawedeń.

Newtralnist oboch zawedeń gwarantujut komisji złożeni z trech ukraińskich i trech polskich predstavyteliw jaki stało perebuwajut w oboch zawedenjach.

3. Kożda sanitarna steża złożona z szczo najwyższe z piatoch osib, jaka wyjde na bojewu liniju, w cili zbyranja ranenych maje buty zaosmotrena w biłu choruhow z czerwonym chrestom. W noczy maje ona buty tak oswitlena, szczo aby czerwonij chrest dokładno można było rozriżnyty.

Ti stezi nie możut wychodyty na bojewi linji w czasi nastupiw i obi storony zobowjazajut sia do takich steż nestreljaty. Na słucaj ostriluwania takich steż zobowjazujut sia obi storony wynownykiw prymirno pokaraty a protywnu storonu o tim powiadomyty.

Dodatok do toczy 1.

Uorużena szpytalna warta w skillkosty najwyższe 15 ljudyj ne uważaje sia za uorużenu załohu.

Ludwik de Laveaux
del. KNWP

[Osyp] Bukszowanyj sotnik USS

Umowa

zawarta we Lwowie dnia 19 listopada 1918 o godz. 10⁰⁰ przed południem między kapitanem USS Osypem Bukszowanym jako przedstawicielem Naczelnej Komendy Wojsk Ukraińskich z jednej strony, a porucznikiem Ludwikiem de Laveaux, jako przedstawicielem Naczelnej Komendy Wojsk Polskich z drugiej strony, w sprawie szpitali, miejskiej elektrowni i miejskiej gazowni i sanitarnych patroli.

1. Obie strony zobowiązują się wszystkie budynki oznaczone czerwonym krzyżem, o ile nie będzie w nich zbrojnej załogi, nie ostrzeliwać artylerią.

Zakład dla umysłowo chorych na Kulparkowie traktuje się jako szpital.

2. Miejską elektrownię w Persenkówce i miejską gazownię przy ul. Źródlanej uważa się za eksterytorialne. Personel zajęty w obu zakładach posiada odznaki i legitymacje wystawione przez zarządców odpowiednich zakładów.

Zarządcy zakładów wyznaczą czas, w jakim personel będzie mógł wchodzić i wychodzić z tych zakładów. Neutralność obu zakładów gwarantują komisje złożone z trzech ukraińskich i z trzech polskich przedstawicieli, którzy na stałe przebywają w obu zakładach.

3. Każdy sanitarny patrol, złożony najwyżej z 5 osób, który wyjdzie na bojową linię aby zabrać rannych, ma być zaopatrzony w białą chorągiew z czerwonym krzyżem. W nocy ma ona być tak oświetlona, żeby czerwony krzyż dokładnie można było rozróżnić. Patrole te nie mogą wychodzić na bojową linię podczas ataków i obie strony zobowiązują się do tych patroli nie strzelać. Na wypadek ostrzeliwania takich patroli zobowiązują się obie strony winnych przykładowo ukarać, a przeciwną stronę o tym powiadomić.

Dodatek do punktu 1. Uzbrojoną wartę szpitalną w ilości najwyżej 15 ludzi nie uważa się za uzbrojoną załogę.

Ludwik de Laveaux
delegat KNWP

Osyp Bukszowanyj sotnik U.S.S.

Odpis

CAW, I. 341. 1, t. 74.

Nr 168

1918 listopad 19, Lwów. — Umowa polsko-ukraińska w sprawie dwudziestoczterogodzinnego zawieszenia broni na froncie lwowskim

UMOWA

zawarta dnia 19 XI 1918, godz. 6⁰⁰ wieczorem we Lwowie między kapitanem USS Osypem Bukszowanym, jako przedstawicielem Naczelnej Komendy Ukraińskiego Wojska z jednej strony, a porucznikiem Ludwikiem de Laveaux, jako przedstawicielem Naczelnej Komendy Wojsk Polskich z drugiej strony, w sprawie dwudziestoczterogodzinnego zawieszenia broni na całym lwowskim froncie, celem dania możliwości delegatowi rządu francuskiego porozumienia się z obu walczącymi stronami.

Warunki zawieszenia broni przyjmuje się te same jak z dnia 17 XI 1918 z tym, że terażniejsze zawieszenie broni przedłuża się do dnia 21 XI 1918 do godz. 6⁰⁰ rano.

Bukszowanuj, kapitan
Ludwik de Laveaux, porucznik

Cz. Mączyński, op. cit., zał. nr 37 do t. I, s. 285.

Nr 169

1918 listopad 19, Lwów. — Odezwa płk. Marynowicza komendanta Lwowa do ludności Lwowa

DO LUDNOSTY LWOWA

Ukraińska komanda miasta Lwowa ohołasuje:

Łuczajutsia wypadki, szczo temni eljementy poza bojewoju linjeju strilajut na ukraińskie wijśko z prywatnych ta publicznych domiw i zahrożujut żytiu newynnych osib, czerez szczo mieszkańciw dotyczných domiw potiahałosia do widwiczalnosti, pryczim może i newynni osoby poterpiły karu.

Szczoby zapobihty semu, prokazujetsia:

1) Usi bramy majut' buty czerez ciłyj deń zacyneni.

2) W koźdim domi zawesty czerhowu służbu pry brami i to oś takim sposobom:

Wid hod. 8 rankom do 6 wecerom derżat' służbu po czerzi sami mieszkańci domu, a wid 6 wecz. do 8 rankom storoch.

Czerhowu służbu spowniaty w toj sposib: usi osoby, jaki wychodiat na mi-sto, musiat shołaszuwaty czerhowomu pryczynu wychodu ta misce pobytu.

Usi osoby, jaki wchodiat do czużych domiw, majut takōż zhołoszuwatys czerhowomu, ta podaty jomu dokładno, do koho prychodiat ta po szczo.

W kożdim domi maje włastytel (wrazi neprysutnosty) zawidujuczuj abo storoch) zrobyty nehajno dokładnyj spys usich meszkańciw wid 14 roku žytia, ta umistyty pry wchodi na wydnim miscy.

Na słuczaj strilania z kamnyć potiahnet sia bezohladno organ powniaczuj służbu do widwiczalnosty.

Prykaz sej wchodyt w žytia z dnem 19 padołysta 1918.

Marynowicz połkownyk

Tłumaczenie:

Do ludności Lwowa

Ukraińska Komenda miasta Lwowa ogłasza:

Zdarzają się wypadki, poza linią bojową iż ciemne elementy strzelają do wojska ukraińskiego z prywatnych oraz państwowych domów, zagrażając życiu niewinnych osób, skutkiem tego mieszkańcy tych domów będą pociągnięci do odpowiedzialności, przy czym ucierpieć mogą niewinne osoby.

Aby temu zapobiec, nakazuje się:

1) Wszystkie bramy przez cały dzień mają być zamknięte.

2) W każdym domu przy bramie ma być prowadzona służba porządkowa w taki oto sposób: Od godz. 8⁰⁰ rano do godz. 6⁰⁰ wieczorem służbę prowadzą po kolei sami mieszkańcy domu, a od godz. 6⁰⁰ wieczorem do 8⁰⁰ rano stróż.

Służbę porządkową prowadzi w ten sposób: wszystkie osoby, które wychodzą do miasta muszą zgłaszać porządkowemu przyczynę wyjścia oraz miejsce pobytu. Wszystkie osoby wchodzące do czyichś mieszkań muszą zgłosić się u porządkowego, powiedzieć do kogo idą i w jakim celu. Właściciel każdego domu (w razie nieobecności zastępcy lub stróż) czym prędzej ma sporządzić dokładny spis wszystkich mieszkańców od 14-go roku życia oraz umieścić go przy wejściu na widocznym miejscu.

Na wypadek strzałów z kamienicy bezwzględną odpowiedzialność ponosi osoba pełniąca w tym czasie dyżur.

Zarządzenie wchodzi w życie z dniem 19 XI 1918.

Marynowicz, pułkownik

Nr 170
1918 listopad 19, Lwów. — Pismo kpt. Czesława Mączyńskiego do
Dowództwa Wojsk Ukraińskich

Doszło do wiadomości Naczelnej Komendy Wojska Polskiego we Lwowie, że w Brodach dostał się do niewoli w walce z niemieckimi i ukraińskimi oddziałami były kapitan legionowy Leopold Lis-Kula¹.

Naczelna Komenda WP proponuje niniejszym wymianę jego na któregośkolwiek z pojmanyh przez nasze oddziały oficerów sztabowych ukraińskich.

Czesław Mączyński m.p.
Komendant Naczelny

Cz. Mączyński, op. cit., zał. nr 25 do t. I, s. 203.

Nr 171
1918 listopad 20, Lwów. — Komunikat Naczelnego Dowództwa
Wojsk Ukraińskich

Zawieszennia orużja, zakliuczone miż oboma bojowymi stronami u Lwowi, prodowżeno na dalszych 24 hodyn, se je: wid 6 hod rano dnia 20 s.m. do 6 hod rano dnia 21 s.m.

Szeł sztabu

Tłumaczenie:

Zawieszenie broni, zawarte pomiędzy obiema stronami we Lwowie, przedłużono na kolejne 24 godziny, to jest: od 6 rano 20 bm. do godz. 6 rano 21 bm.

Szeł sztabu

„Diło”, nr 268 z 22 XI 1918 r.

¹ Płk Leopold Kula ps. Lis (11 XI 1896–7 III 1919). Ukończył gimnazjum filologiczne w Rzeszowie. 1914–1917 w Legionach Polskich, następnie w POW na Ukrainie (gdzie awansował do stopnia ppłk. Na czele oddziału ochotników wyruszył na odsiecz Lwowa. Rozbity pod Brodami dostał się do niewoli ukraińskiej. Po powrocie, w styczniu 1919 r., wstąpił do WP. Dowodził baonem 23. pp. Zmarł z ran odniesionych w walkach pod Tarczynem (6 III 1919 r.). Odznaczony VM 5 kl. i awansowany do stopnia płk. Zob. *Kawalerowie Virtuti Militari*, t. II, cz. 1, s. 82 (G. Łukomski),

Nr 172

1918 listopad 20, Lwów. — Rozkaz dzienny nr 17
Komendy Naczelnej Wojska Polskiego we Lwowie

I. Komendę nad całą kawalerią obejmuje por. [Tadeusz] Krynicki.

II. Przydzielenia. Por. Marian Schaff zostaje przydzielony do intendencji NKWP.

Ppor. Libermann¹ zostaje przydzielony do odcinka IV.

III. Kompania robocza. Intendencja uformuje kompanie robocze.

IV. Za ogrom pracy, wykonany przez oddział lotniczy Wojsk Polskich, przy uporządkowaniu magazynów i uruchomieniu aparatów, jak nie mniej za dotychczasową, znakomitą służbę wywiadowczą, łącznikową i bojową, wyrażam w imieniu świętej sprawy, komendantowi, wszystkim oficerom i całemu oddziałowi moje najwyższe uznanie, podziękę i cześć².

Za mężne i pełne poświęcenia narażenie życia przy opatrywaniu rannych, tak naszych, jak i nieprzyjacielskich, wyrażam powtórne uznanie medycze Janinie Mokłowskiej.

V. Zapasami węgla, znajdującymi się na dworcach kolejowych, zarządza referent techniczny Naczelnej Komendy. Do niego należy się zwracać w sprawie przydziału węgla.

Spis zmarłych. Ponieważ spisy zmarłych w dotychczasowych raportach są niezupełne, mają wszystkie odcinki, z wyjątkiem szpitala nr 1 (Technika) przesłać akty stwierdzenia śmierci wszystkich poległych i zmarłych, z datami śmierci i pogrzebu, oraz z datami identyczności, do biura szefa sanitarnego.

[Czesław] Mączyński m.p.
Komendant Naczelny

Sprostowanie. Rozkaz dzienny nr 14 z dnia 17. 11. 1918, punkt III:

Pochwały: zamiast ppor. Ratiszowi, ma być: ppor. Mieczysławowi Rakiszowi.

Awizo nr 1. Maciej Kowalski, słuchacz politechniki, III rok, zgłosi się w adiutanturze NKWP.

Odpis

CAW, I. 341. 1, t. 67.

¹ Brak danych.

² Lotnictwem obrony Lwowa dowodził por. pilot Stefan Bastyr (ur. 17 VIII 1890 r., Ulanówek k. Tarnowa), Zaliczył cztery lata studiów na Wydziale Budowy Maszyn Politechniki Lwowskiej. Wraz z kolegami pilotami opanował lotnisko lwowskie. Za bezprzykładną odwagę w boju i niezmordowaną pracę organizatora i cywilnego technika lotniczego odznaczony VM 5 kl. nr 2930. Zginął w katastrofie lotniczej 6 VIII 1920 r. Odznaczony także KN, KW (4x), OOP 5 kl. Zob. *Kawalerowie Virtuti Militari*, t. I, cz. 1, s. 16 (E. Tomkowiak).

Nr 173
1918 listopad 20, Lwów. — Rozkaz operacyjny
dowództwa odsieczy Lwowa

Dowództwo połączonych sił Lwowa i ekspedycji przemyskiej
Dyspozycja Ataku na Lwów

1. Obejmuje komendę operacyjną nad połączonymi siłami zbrojnymi Lwowa i ekspedycję przemyską.

2. Jutro ze świtem zarządzam atak celem opanowania Lwowa.

3. W tym celu tworzę następujące grupy i przydzielam im zadania, jak następuje:

a. Grupa północna. Komendant porucznik [Walerian] Sikorski

Skład:

1. oddziały własne,
2. z ekspedycji przemyskiej (plutony 10 pp, 1 pluton saperów),
3. 1 bateria lwowska połówek i 1 pluton haubic ekspedycji przemyskiej,
4. 2 patrole kawaleryjskie por. [Leona] Kniaziółuckiego.

Składnica meldunków: Koszary Janowskie, kwatera por. Sikorskiego. Odcinek dotychczasowy.

Zadanie: Zajęcie Wysokiego Zamku.

b. Grupa środkowa. Komendant rtm. [Michał] Pomian (Cieński)

Skład: oddziały własne i 1 bateria miejscowa.

Odcinek dotychczasowy

Stanowisko komendy: Szkoła Konarskiego.

Zadanie: Demonstracja na dotychczasowym froncie.

c. Grupa Cytadeli. Komendant kpt. [Zdzisław] Trzeźniowski

Skład:

1. obsada dotychczasowa i oddział por. [Bernarda] Monda,
2. pluton 8 pp z ekspedycji przemyskiej,
3. jedna haubica i trzecia bateria lwowska,
4. jeden miotacz min.

Stanowisko komendy: Szkoła Marii Magdaleny.

Odcinek: granica północna odcinka ta sama, południowa: Remiza – ul. Ka-decka, Cegielnia – ul. Długosza.

Zadanie: Cernowanie Cytadeli.

d. Grupa południowa. Komendant kpt. Mieczysław Boruta

Skład: 1. obsada I odcinka bez por. Monda,

2. obsada V odcinka,

3. kawaleria por. [Leona] Kniaziółuckiego prócz trzech patroli,

4. I baon 8 pp, kompania Jarosławska i Legia oficerska,

5. bateria połówek pod komendą mjr. [Edmunda] Knolla-Kownackiego.
Składnice meldunkowe: Szkoła Sienkiewicza, róg ulicy Polnej i Dunin-Borkowskich.

Zadanie: Opanowanie Góry św. Jacka i południowej części Lwowa.

e. Rezerwę stanowi załoga odcinka IV pod komendą kpt. Pierackiego, na Dworcu Głównym.

f. Kawaleria Lwowska pod komendą por. Tadeusza Krynickiego ma działać na wschód od Lwowa w okolicach Lesienic i Krzywczyc.

g. Czas rozpoczęcia ataku i otwarcia ognia artyleryjskiego o godz. 6⁰⁰ rano, dnia 21 bm. Atak rozpoczyna równocześnie Grupa północna i południowa.

h. Łączność: Czoła oddziałów atakujących dają - - a artylerii o miejscu, gdzie się znajdują, za pomocą rakiet. Na rakiety wyrzucone przez lotników oddziały piechoty dają odpowiedź raketami.

i. Pociągi pancerne otrzymują specjalne dyspozycje.

j. Punkty opatrunkowe na odcinkach, szpitale główne: na Technice i przy ul. Kleparowskiej, naprzeciw Domu Inwalidów.

k. Stanowisko dowództwa: ul. Grunwaldzka 8.

[Michał] Tokarzewski m.p., podpułkownik

Otrzymują: z załogi lwowskiej mjr Śniadowski 3 egzemplarze, kpt. Boruta-Spiechowicz, kpt. Trzeźniowski, rtm. Pomian, kpt. Pieracki, por. Krynicki, por. Bujalski, por. Sikorski.

Z ekspedycji przemyskiej: mjr Knoll-Kownacki, kpt. Paszkowski, kpt. Nic-kiewicz, por. [Alfred] Ostrowski (Legia oficerska), por. Chraniec, ppor. But-kowski (dla obu plutonów 10 pp) por. Kniaziołucki, por. Kasza.

Dodatek do dyspozycji ataku

Wykaz budynków, mających być chronionymi

1. Oddział rachunkowy ekspozytury rolnictwa	Kazimierzowska 15 i 17
Krajowy Zakład Odzieży	Jagiellońska 20, Sykstuska,
róg Kościuszki	
Biura rachunkowe obrony krajowej	Ochronek 4
Sąd dow. obrony krajowej	Sakramentek 14 i 26
Ekspozytura rolnicza namiest. składy	Stromiatyn koło Zawadowa
Mantel Awigdor	Serbska 10
Mieses	Szpitalna 1, 19
Minczeies	Cybulna 3
Narodna Torhowla	Rynek 10
Sekler Kalman	Kazimierzowska
Silber Leib	Słoneczna 4

Sobel Gerson	pl. Gołuchowskich 3
Tartakower Bracia	Kazimierzowska
Wittels	pl. Gołuchowskich 11
Wolf Natan	Żółkiewska 8
Keller Osias	Kopernika 10
	Zniesienie
Mermilstein Wolf	pl. Krakowski 30
Galicja	Janowska 4
Baczewski	Zniesienie
Towarzystwo Akcyjne	Bogdanówka
Kasa Wydziału Krajowego	Kościuszki
Fabryka Ruckera	
Brandstadter	Szeptyckich 26
Horning warsztaty	Źródłana 11
Magazyny Inwalidów	

Odpis

CAW, I. 341. 1, t. 84.

^a słowo nieczytelne (sygnał)

Nr 174

1918 listopad 20, Przemyśl. — Rozkaz Komendy Grupy Operacyjnej gen. Bolesława Roji przesłany drogą lotniczą do Grupy ppłk. Michała Tokarzewskiego

Kwatera sztabu Przemyśl

Do ppłk. [Michała] Tokarzewskiego

1. Objąłem komendę nad oddziałami poruszającymi się od zachodu i południa na Lwów.
2. Od północy wyrusza mjr [Wacław] Wieczorkiewicz¹ z dyрекcją na Lwów.

¹ Gen. bryg. WP Wacław Scaewola-Wieczorkiewicz (25 VI 1890 – 7 XII 1969). Ukończył studia w Akademii Ziemiańskiej w Wiedniu (1914 r.). Należał do Polskich Drużyn Strzeleckich. 1914–1917 w Legionach Polskich. Od 20 XII 1918 r. dowódca baonu 23. pp, następnie dowódca 9. pp Leg., 6. Brygady Piechoty. Po wojnie m.in. dowódca 24. DP. Gen. bryg. z 1927 r. W 1939 r. dowódca etapów Armii „Kraków” i „Karpaty”. Przedostał się do Francji, gdzie dowodził w konspiracji (do 1943 r.). Następnie w Szwajcarii. Zmarł w Genewie. Odznaczony VM 5 kl., KN, KW (4x), OOP kl. 3, ZKZ. Zob. P. Stawicki, op. cit., s. 347–348.

3. Główna kwatera moja – pociąg na stacji Przemyśl, względnie na linii kolejowej Mościska – Gródek – Lwów. Tam wszystkie meldunki i zapotrzebowania.
5. Mjr [Czesław] Mączyński, komendant grupy we Lwowie podlega aż do mego przybycia do Lwowa rozkazom ppłk. [Michała] Tokarzewskiego.
6. Pociąg z amunicją, z prowiantami, pociąg sanitarny jak i dalsze posiłki w drodze z Krakowa do Przemyśla.
7. Meldunki sytuacyjne doręczy ppłk Tokarzewski, względnie mjr Mączyński, natychmiast oddawcy lotnikowi, który odwrotnie doręczy je mnie.
^a lotnikiem wysłano

Komenda Grupy Operacyjnej gen. [Bolesława] Roji

Odpis

CAW, I. 341. 1, t. 92.

^a Tekst dopisany ołówkiem.

Nr 175

1918 listopad 20, Lwów. — Rozkaz nr 5 dowództwa odsieczy Lwowa

1. Jutro o świcie zarządzam atak na pozycje ukraińskie.
 2. W tym celu wymaszerują oddziały:
 - 1) a. Baon 1/5 pp,
 - b. Kompania Jarosławska,
 - c. Legia oficerska
 - d. Kawaleria,
 - e. Artyleria,
 te wszystkie oddziały o godz. 12⁰⁰ w nocy dzisiaj.
 - 2) a. 2 plutony 10 pp
 - b. Pluton saperów
dzisiaj o godzinie 2⁰⁰ w nocy.
 - 3) Pluton 8 pp o godz. 8⁰⁰ rano,
 - 4) Pociąg pancerny o godz. 6⁰⁰ rano.
3. Przewodników celem odprowadzenia na miejsce przeznaczenia grupy pierwszej wyśle kapitan [Mieczysław] Boruta, grupy drugiej porucznik [Walerian] Sikorski, plutonu 8 pułku kapitan Trześniowski. Artyleria zostanie podzielona na trzy części.
- a. baterie połówek,
 - b. dwa plutony haubic.
- Łączników do baterii połówek pozostających pod dowództwem majora ^{-- a} wyśle kapitan Boruta, do jednego plutonu haubic porucznik Sikorski, do drugiego plutonu haubic major [Marceli] Śniadowski.

4. Dyspozycję bojową otrzymają dowódcy oddziałów przed wymarszem.
5. Dowódcy oddziałów zarządzają, by oddziały przed wymarszem otrzymały gorące śniadanie, o ile możliwości mięsne.
6. Należy wydać żołnierzom rację żywności (konserwy) na dwa dni.
7. Należy zaopatrzyć wszystkich żołnierzy w białe opaski na lewe ramię. Znak zawołania zostanie podany później.

[Michał] Tokarzewski, ppłk

Otrzymują dowódcy wszystkich transportów

Odpis

CAW, I. 341. 1, t. 84.

^a Nazwisko nieczytelne.

Nr 176

1918 listopad 20, Przemyśl. — Rozkaz operacyjny gen. Bolesława Roji do gen. Juliusza Bijaka, komendanta Okręgu Wojskowego w Przemyślu

1. W myśl rozkazu Głównej Komendy w Warszawie objąłem komendę nad oddziałami operującymi w kierunku Lwowa.
 2. Wszystkie oddziały wysłane przez poszczególne komendy powiatowe do Przemyśla, dla odsieczy Lwowa, podlegają mnie.
 3. Pan Generał zarządzi, by o przybyciu każdego takiego oddziału natychmiast komenda miasta mi meldowała.
 4. Dalej zarządzi Pan Generał, by oddziały te w Przemyślu, jako stacji przejściowej były odpowiednio zakwaterowane i zaprowiantowane.
 5. Komendanci nowo przybywających oddziałów do Przemyśla, mają się meldować u mnie osobiście dziś, do godz. 10⁰⁰ wieczór, ul. Potockiego 17, potem stacja kolejowa Przemyśl, gdzie się z kwaterą przenoszę.
 6. Poszczególne oddziały przybywające do Przemyśla na odsiecz Lwowa, zostaną Panu Generałowi przeze mnie do dyspozycji postawione, o czym pisemnie zawiadomię.
- Oddział, który dziś w południe przybył z Jarosławia, przeznaczam do dyspozycji Pana Generała (70 ludzi), z tym jednakowoż, że oddział ten najpóźniej do dnia 21 bm., godz. 1200 w południe, obsadzi Nizankowice i zajmie się naprawą toru kolejowego.

[Bolesław] Roja

Odpis

CAW, I. 341. 1, t. 92.

Nr 177

**1918 listopad 20, Przemyśl. — Depesza gen. Bolesława Roji
do Wojskowej Komendy Powiatowej w Dębicy w sprawie
przysłania piechoty i kawalerii do Przemyśla**

O ile stosunki pozwolą, wysłać w przeciągu 48 godzin kompanie oraz szwadron do Przemyśla.

Komendanci zameldują się u mnie na stacji w Przemyślu.

Prowianty wziąć przynajmniej na 5 dni.

Ludzi ciepło ubrać.

Wagony osobowe ogrzewane, wyścielone słomą lub sianem, a to ze względu na możliwość noclegów na linii kolejowej.

Termin odjazdu i komendantów oddziałów meldować mnie.

gen. Bolesław Roja

Odpis

CAW, I. 341.-1, t. 92.

Nr 178

**1918 listopad 20, Przemyśl. — Rozkaz gen. Bolesława Roji
do Wojskowej Komendy Powiatowej w Sanoku
w sprawie odsieczy Lwowa**

Do Powiatowej Komendy Wojskowej w Sanoku do rąk kpt. [Jana] Kurki lub kpt. Hofmana.

O ile stosunki pozwolą, wysłać oddział, złożony z pociągu pancernego i drugiego pociągu osobowego z piechotą, na Lesko – Ustrzyki – Chyrów, po drodze teren oczyścić, ważne punkty zabezpieczyć. Oddział ten połączy się w Chyrowie z grupą mjr. Lisowskiego, a następnie pod jego komendą wyruszy przez Sambor na Lwów.

Zaprowiantować ludzi na 5 dni, o ile możliwości na dłuższy czas, wziąć pod dostatkiem amunicji, wagony osobowe ogrzewane, wyścielone suchą słomą lub sianem.

Meldować czas odjazdu i nazwisko komendanta wprost mnie.

gen. [Bolesław] Roja m.p.

CAW, I. 341. 1, t. 92.

**1918 listopad 20, mp. — Rozkaz gen. Bolesława Roji w sprawach
kwaterunkowych podległych mu oddziałów**

W myśl zarządzenia Komendy Wojsk Polskich w Krakowie otrzymują żołnierze aż do dalszych zarządzeń po 4 korony dziennie. Nadto żołnierze Oddziałów Operacyjnych na wschód od Sanu i wzdłuż Sanu po 10 K. dodatku dziennie. Wobec tego dodatki te mogą być wypłacane także przez Przemyską Komendę Okręgową oddziałom i asystencjom podległym Okręgowej Komendzie przemyskiej a działającym dla oczyszczenia powiatu i okręgu przemyskiego.

1. Wszystkie oddziały przeznaczone dla odsieczy Lwowa mają Komendzie Operacyjnej Wschód zameldować położenie prowiantowe (Raport zaopatrzenia).

2. W ogólności zarządza się:

a) Mięso zakupić wprost.

b) Chleb mają oddziały zabrać ze sobą z magazynu prowiantowego w Przemyślu.

Dalsze zapotrzebowanie chleba należy zgłosić telefonicznie w intendencji Dowództwa Komendy Operacyjnej Wschód, które zarządzi nadsyłanie chleba z Przemyśla.

c) Jarzyny zakupować wprost.

d) Wychodzące oddziały z Przemyśla mają się zaopatrzyć w zapas na 5 dni w magazynie prowiantowym w Przemyślu.

4. Żywność dla koni mają oddziały wychodzące z Przemyśla zabrać ze sobą z Przemyśla na 5 dni.

Fasować należy w magazynach prowiantowych. Zresztą o ile możności na miejscu zakupować, a w razie braku zawiadomić Intendencję. Słomę i siano pobierać na miejscu.

5. Pieniądze: potrzebne fasować na jedną dekadę w kasie Intendencji Przemyskiej Komendy Operacji Wschód, kwit i kontrakwit przedłożyć.

6. Broń i ubranie: brakujące części uzbrojenia i odzieży mogą być uzupełnione w Intendencji w Przemyślu.

7. Dalsze informacje mogą w razie potrzeby odnośni Komendanci, względnie odnośne organa prowiantowe zasięgnąć wprost u Intendenta Zankla w Intendencji Przemyskiej Komendy Operacji Wschód.

[Bolesław] Generał Roja mp.

Otrzymują: Ppłk. [Michał] Tokarzewski, mjr Lisowski, Oddział w Dębnicy rtm. Łubieński, Komenda Okręgowa w Przemyślu, Oddział w Sanoku, Komenda Legii Oficerskiej, sztab Komendy Operacyjnej Wschód.

Odpis

CAW, I. 341. 1, t. 92.

Nr 180

1918 listopad 20, Przemyśl. — Depesza gen. Bolesława Roji do Józefa Piłsudskiego w sprawie przybycia do Warszawy delegacji ukraińskiej

Parlamentariusz ukraiński ppor. Stefan Rywak zapowiedział mi przybycie delegatów ukraińskich do Komendanta Piłsudskiego. Wobec braku wiadomości o miejscu postoju przełożonej mi Komendy gen. Tadeusza Rozwadowskiego¹, wysłę ich wprost do Warszawy.

gen. Bolesław Roja

CAW, I. 341. 1, t. 92.

Nr 181

1918 listopad 20, Lwów. — Rozkaz nr 11 dowództwa II odcinka obrony Lwowa

I. Służba. Oficer inspekcyjny chor. Ignacy Zacharjasiewicz

II. Raporty oficerskie. Raporty oficerskie w sprawach osobistych odbywają się od godz. 12⁰⁰ do 1⁰⁰ w Naczelnej Komendzie.

III. Pouczenie o przepustkach. Przepustki dla cywilnych wewnątrz obszaru zajętego przez wojska polskie może wydawać tylko milicja obywatelska, na zewnątrz tylko polityczny oddział Komendy Naczelnej.

IV. Uzupelnienie legitymacji na stan rzeczywisty. Wszystkie pododcinki przedłożą imienne spisy tych, którzy jeszcze nie otrzymali legitymacji.

V. Wymiana bielizny (kompania sztabowa). W myśl rozkazu nr 8 z dnia 17 bm. dowództwa odcinka II, mają komendanci poszczególnych oddziałów podjąć w szatni odpowiednią ilość bielizny, rozdać między żołnierzy swego oddziału, odebrać bieliznę brudną i złożyć ją w szatni.

VI. Zmiany osobiste kuchni pododcinka A. Do kuchni pododcinka A zostają ostatecznie przydzielone p. Janina Syniewska jako kierowniczką, do po-

¹ Gen. broni WP Tadeusz Jordan-Rozwadowski (20 V 1866–18 X 1928). Gen. por. armii austriackiej. Od 23 X do 15 XI szef sztabu generalnego z ramienia Rady Regencyjnej, następnie w WP (gen. dyw.) jako dowódca w Małopolsce Wschodniej. Ponownie od 22 VI 1920 r. szef sztabu generalnego. Po wojnie Inspektor Armii i członek ścisłej Rady Wojennej. Od 1 IV 1921 r. gen. broni. Pochowany na cmentarzu Łyczakowskim. Odznaczony m.in. VM 5 i 2 kl., KW (4x), OOP 3 kl. Zob. *Kawalerowie VM*, t. II, cz. 1, s. 126 (G. Łukomski).

mocy pp Maria Poestówna, Wysocka, Stefania Romachówna, jako kucharka Schiffman, dalej trzy telefonistki pp Torska, Poestówna i Pierogowska.

VII. Fundusz zapomogowy. Do dzisiejszego rozkazu dołącza się odezwę do składania dobrowolnych datków na zasiłki dla rodzin poległych i ranionych żołnierzy Wojska Polskiego odcinka II. W załączonym dodatku podany jest imienny spis ofiarodawców z Placówki Poczta.

Dowódca II odcinka
Adam Świeżawski, por.

Odpis
CAW, I. 341. 1, t. 119.

Nr 182
1918 listopad 20, Warszawa. — Wywiad udzielony
przez Józefa Piłsudskiego przedstawicielom prasy
w sprawie obrony Lwowa

Jak wszyscy wojskowi – nie mam wielkiego zaufania do rozwiązywania spraw wojskowych czy to za pomocą plebiscytu, czy za pomocą takich lub innych określeń opinii publicznej.

Na pytanie, związane z przestrzenią i czasem, odpowiadać nie będę; do tych zaliczam pytanie, jak dawno zostały wydane zarządzenia dla obrony Lwowa, a również czy obrona rozciągać się ma na Borysław.

Co się tyczy zarządzeń w zakresie obrony Lwowa, to wydane zostały one dawno¹, wtedy, kiedy jeszcze nie wszczęto wielkiego o Lwów hałasu.

Przy okazji wskaże panom – i to chętnie – na pewne przeszkody techniczne w dziale obrony. Przede wszystkim przeszkody uzależnione od stanu psychicznego. Dotyczy to części wojsk, na które pod względem cyfrowym można było do pewnego stopnia liczyć. Mówię o jednostkach wojsk polskich, wydzielanych z armii austriackiej, na które pokładano wiele nadziei.

Znajdują się one w takim stanie, że nie są zdolne do walki przeważnie składają broń i rozchodzą się do domów.

Bazą, z której można by nimi operować jest tylko Galicja Zachodnia. Na uzdrowienie tego materiału wojskowego oddziałać mogłaby tylko opinia publiczna.

¹ J. Piłsudski, *Pisma zbiorowe*, t. V, Warszawa 1937, s. 27–29.

Inną przeszkodą, ściśle techniczną, jest cała droga, wiodąca do Lwowa; należy ona do dróg wojskowo niepewnych². Jako dowód – podać mogę, że po wymarszu z twierdzy przemyskiej otrzymałem wiadomość, że Przemyśl zagrożony. Muszę zatem pilnować Przemyśla.

Z otwartością stwierdzam, że te rozmiary zarządzeń, które teraz przedsięwzię, nie dają mi dotąd gwarancji powodzenia. Jestem ostrożny z wypowiedzaniem swoich sądów. W każdym razie pewniejszy jestem co do Lwowa, niż co do możliwości rozmiarów i skutków zarządzeń poza Lwowem³.

Sadząc z ostatnich wiadomości, które otrzymałem, oswobodzenie Lwowa jest kwestią wyścigu. Wojska nasze wymaszerowały, i chodzi tylko o to, czy zdołają dojść do Lwowa, zanim siły mieszkańców wyczerpią się.

Nie chcę uprzedzać wypadków i, jakkolwiek mam dużą ufność, wolę czynić zastrzeżenia.

Co do powołania szerszych mas pod broń, to mam zamiar to uczynić; zaczynam jednak od najgorętszych elementów, najbardziej przyzwyczajonych do idei wojskowości polskiej⁴. Po przeprowadzeniu pierwszej, próbnej mobilizacji⁵, która nastąpi w dniach najbliższych, sięgnę w warstwę ludową głębiej i szerzej⁶. Liczę przy tym w tym wypadku głównie na Królestwo. Wątpię, by Galicja wiele dać mogła, a to ze względów czysto technicznych i psychicznych, wymienionych powyżej. Zaś co do Poznańskiego, to rodacy nasi z zaboru pruskiego nie zaraz będą mogli wstępować w szeregi armii polskiej⁷.

Co do uspokojenia opinii publicznej, to chciałbym ogólnikowo wypowiedzieć opinię żołnierza, który bywał w walkach i najrozmaitszych przejściach, nieraz bardzo ciężkich, a który nie bardzo rozumie stanu psychicznego, nasuwającego wielkie niepokoje. Chciałbym pod tym względem w narodzie polskim widzieć psychologię szeregowca, który nawet przy nieszczęśliwych rezultatach bitwy musi zachować spokój i nie tracić nigdy nadziei. Może dlatego, co mnie napawa optymizmem, ma dla dziennikarza brzmienie pesymistyczne. Z pobudek powyższych nie tylko sprawa lwowska, ale i inne, ją przypominające, nie przedstawiają się dla mnie rozpaczliwie.

² Por. Wstęp do „Listu do gen. Roji”, dok. nr 134.

³ Przewidywania te sprawdziły się w późniejszych operacjach wojennych na terenie Małopolski Wschodniej.

⁴ Zaciąg ochotniczy do połowy stycznia 1919 r. dał przeszło 100 000 ludzi, co odpowiadało istniejącym wówczas możliwościom technicznego zaopatrzenia.

⁵ W „Monitorze Polskim” z dnia 30 grudnia 1918 r. ukazał się dekret Naczelnika Państwa zarządzający pobór czterech roczników na terenie Dowództwa Okręgu Generalnego Krakowskiego na okres czterech miesięcy, po czym te roczniki musiały być zastąpione przez rekrutów, pobranych na obszarze dawnego Królestwa Polskiego.

⁶ Dekretem Naczelnika Państwa z dnia 15 I 1919 r. powołano jeden rocznik rekrutów z całego terenu, objętego władzą polską.

⁷ Ziemie polskie zaboru pruskiego nadal znajdowały się pod władzą niemiecką.

Jeszcze jedno przeświadczenie pragnąłbym wpoić w społeczeństwo polskie. Wojsko jest to instrument, z którym należy się obchodzić bardzo delikatnie i umiejętnie. Nie przywykliśmy wskutek niektórych anormalnych stosunków politycznych do traktowania wojska, jako maszyny, której nie wolno używać do gry partyjnej. Wtedy bowiem wojsko przestaje być tym, czym być winno – obrońcą całości narodu.

Nr 183

**1918 listopad 21, Lwów. — Komunikat nr XVIII
Naczelnej Komendy Wojsk Polskich we Lwowie**

Dziś o godzinie 6⁰⁰ rano skończyło się zawieszenie broni i rozpoczęła się akcja wojskowa. Zajęte zostały: Snopków, Pasieki Miejskie, Pohulanka, Cmentarz Łyczakowski i Dworzec Łyczakowski. Zdobyto 5 dział. Artyleria ostrzeliwała skutecznie Cytadelę i Wysoki Zamek, przygotowując akcję bojową piechoty. Pociągi pancerne uskuteczniły udatne wypadły na Podzamcze i Stare Sioło, gdzie gromadziły się bandy Ukraińców (chłopskie).

Odpis
CAW, 400. 1534.

Nr 184

**1918 listopad 21, m.p. — Komunikat Naczelnego Dowództwa
Wojsk Ukraińskich**

O hodyni 7⁰⁰ rano mynuw nyni reczeneć zawiszennia oruzja i u wsich rajonach bojowej lini u Lwowi rozhorilaś zawziata borot'ba.

Szef sztabu

Tłumaczenie:

Dziś o godz. 7 rano minął termin zawieszenia broni i na wszystkich odcinkach linii bojowych we Lwowie rozgorzały zawzięte walki.

Szef sztabu

„Diło” nr 261 z 22 XI 1918 r.

Nr 185

**1918 listopad 21, Przemyśl. — Rozkaz gen. Bolesława Roji
do gen. Juliusza Bijaka, ppłk. Michała Tokarzewskiego
i mjr. Lisowskiego w sprawie odsieczy Lwowa**

Przemyśl, dnia 21 XI 1918, godz. 7¹⁰ rano.

Dyspozycja:

a) Dziś rano o 11⁰⁰ odjeżdżam z oddziałami 4. pp i Legią oficerską w kierunku Lwowa.

b) W Przemyślu, stacja kolejowa, zostanie mój oficer łącznikowy kpt. Hortwig z 2 oficerami Legii, który ewidencję przybywających do Przemyśla na odsiecz Lwowa prowadzić będzie w łączności z Przemyską Komendą Okręgową.

Rozkazy moje, dotyczące tych oddziałów kierował będę do kpt. Hortwiga (stacja Przemyśl).

c) W Przemyślu pozostaje także mjr Lisowski, który zestawi najpóźniej do jutra, 8⁰⁰ rano, pociąg, a następnie z oddziałami przybywającymi na odsiecz Lwowa do Przemyśla (z kompanią piechoty z Dębicy, która się jutro tu zamelduje) wyruszy w sile około 300 ludzi przez Niżankowice, Bodromil do Chyrowa, oczyszczając i zabezpieczając ważne punkty. W Chyrowie połączy się mjr Lisowski i obejmie komendę nad oddziałami zdążającymi tam z Sanoka i wyruszy całym tym oddziałem przez Sambor ku Lwowowi, demonstrując, a o ile możliwości, atakując od południa.

Mjr Lisowski wyfasuje potrzebną kwotę w kasie mojej kwatery, natomiast o amunicję, zaprowiantowanie i środki sanitarne zwróci się do Komendy Okręgu Przemyśl.

d) Grupa ppłk. Tokarzewskiego, w myśl dzisiejszych meldunków, zbliża się do Lwowa wzdłuż linii kolejowej i gościńca Zimna Woda-Lwów.

Gen. Roja

Nr 186
1918 listopad 21, Lwów. — Depesza gen. Bolesława Roji
do Komendy Wojskowej w Krakowie
w sprawie wysłania posiłków do Przemyśla

Uprasza o odwrotne przysłanie przynajmniej jednej kompanii 4. pułku piechoty do mojej dyspozycji do Przemyśla. Resztę w przeciągu 48 godzin. Konieczny jest tu również pociąg pancerny, o który już dwukrotnie zwracałem się.

Za zgodność
[Tadeusz] Krzanowski¹ por.

Gen. [Bolesław] Roja

CAW, I. 341. 1, t. 92.

Nr 187
1918 listopad 21, Lwów. — Diariusz wypadków listopadowych
dr. Aleksandra Rutkowskiego od 31 października do 21 listopada

31 października

Wobec nadchodzących z kilku stron wiadomości, że Ukraińcy zamierzają zająć Lwów, zebrała się narada polskich przedstawicieli organizacji wojskowych celem ułożenia wspólnej akcji zapobiegawczej. W konferencji tej wzięli udział reprezentanci POW (Polska Organizacja Wojskowa), „Wolność” (organizacja oficerów i żołnierzy polskich w armii austriackiej), PKW (Polskie Kadry Wojskowe) i PKP (Polski Korpus Posiłkowy). Narady trwały do 11⁰⁰ w nocy, jednak nie zakończyły się konkretnymi postanowieniami.

Równocześnie zebrały się oddziały członków tych organizacji w kilku miejscach – stanowiąc pogotowie, a mianowicie większy oddział w Domu Akademickim (ul. Senatorska) pod Komendą por. Deszu [Tadeusza Michała Deschu], mniejsze oddziały w Szkole Sienkiewicza, pod komendą kpt. [Zdzisława] Tatar-Trzeźniowskiego i w Domu Techników. Wieczorem oddziały te rozpuszczono do domów, tylko w Domu Akademickim zostało pogotowie z kilkunastu ludzi.

¹ Por. Tadeusz Antoni Krzanowski (ur. 5 V 1906 r. w Krakowie), Legionista, 21–22 XI 1918 r. adiutant gen. Roji.

1 listopada

Nad ranem dokonali Ukraińcy zamachu stanu, zajęli koszary pułków stacjonujących we Lwowie, rozbroili ludzi innych narodowości, a następnie zajęli wszystkie ważniejsze obiekty wojskowe i magazyny, jak również gmachy władz cywilnych. Polskie oddziały, dowiedziawszy się rano o dokonanym fakcie, poczęły się zbierać w kilku miejscach (Domu Akademickim, Domu Technika, koło Techniki, koło domów kolejowych na Gródeckiej, w Szkole Sienkiewicza i innych), po czym skupiły się w dwóch miejscach: w Szkole Sienkiewicza i Domu Techników. Poza tym toczą się walki w całym mieście – gdyż pojedynczy ludzie rozbrajają Ukraińców i zdobywają sobie broń.

Równocześnie odbywają się nadal narady Komitetu organizacji wojskowych i kończą się ustanowieniem wspólnej Komendy, którą objął kpt. Czesław Mączyński.

Szkoła Sienkiewicza zaopatrzyła się rano w broń w koszarach policji na rogatce Gródeckiej i o 10⁰⁰ rano odparła pod komendą kpt. Trzeźniowskiego atak Ukraińców, zaopatrzonych w auto ciężarowe i karabin maszynowy. Zamierzony atak polski na obiekty dworca nie doszedł do skutku z powodu nieudania się zbiórki koło kościoła Elżbiety. Wieczorem opuścił kpt. Trzeźniowski z 1 kompanią Szkołę Sienkiewicza (pozostawił zaś w niej 1 kompanię) i po większym starciu z nieprzyjacielem przedarł się do Rzesny Polskiej, gdzie odebrał od komendanta dawnej baterii austriackiej cały materiał wojenny i zajął się robotą organizacyjną. Placówki Domu Techników doszły do Wulki.

5 listopada

Rannym rozkazem Komendy Naczelnej zostaje obszar zajęty przez polskie wojska w ściślejsze ramy organizacyjne, a mianowicie podzielony na 5 odcinków: I od ul. Potockiego do ul. Lenartowicza i Pełczyńskiej włącznie, pod komendą por. dr [Bolesława] Bujalskiego, ze stanowiskiem komendy w Domu Techników, II od ul. Pełczyńskiej, Lenartowicza, Nowy Świat do ul. Karpińskiego i Mickiewicza włącznie, pod komendą por. [Adama] Świeżawskiego, ze stanowiskiem komendy w Szkole Marii Magdaleny. Oba te odcinki stanowią grupę pod komendą kpt. Trzeźniowskiego, ze stanowiskiem komendy w Szkole Marii Magdaleny. III od ul. Karpińskiego i Mickiewicza włącznie do ul. Na Błonie, pl. Bilczewskiego i L. Sapiehy, pod komendą kpt. [Tadeusza] Łodzińskiego, ze stanowiskiem komendy w Szkole Konarskiego. IV od ul. Na Błonie do ul. Gródeckiej włącznie pod komendą kpt. [Stanisława] Majewskiego ze stanowiskiem komendy na Dworcu Głównym, V od ul. Gródeckiej, Plac Bilczewskiego, ul. Sapiehy do ul. Potockiego włącznie, pod komendą kpt. [Karola] Baczynskiego. Odcinki IV i V stanowią grupę pod komendą kpt. [Mieczysława] Boruty-Spiechowicza.

W odcinku I Ukraińcy przypuścili rano atak na Wulkę. Nasi przypuszczają, złamawszy ów atak, kontratak, zdobywają 3 km. – i zajmują koszary ukraińskie

na Wulce. Patrol nasz zajmuje po krótkiej walce remizę tramwajową. Patrol ze Szkoły Kadeckiej starł się z Ukraińcami koło wieży wodnej w parku Kilińskiego. Drugi patrol zajął baraki koło rogatki Stryjskiej z materiałem trenowym.

W odcinku III sytuacja bez zmiany.

6 listopada

W odcinku I sytuacja nie zmieniona.

W odcinku II sytuacja nie zmieniona.

W odcinku III sytuacja nie zmieniona.

W odcinku V sytuacja nie zmieniona.

Na Zamarstynowie nasi cofnęli się rano z Rzeźni bez strat, ale w ciągu dnia znowu ją obsadzili oddziałem 30 ludzi.

Lotnicy nasi obrzucili bombami linię kolejową Stryjską, na południowy wschód od Sichowa.

Bateria nasza dała 4 próbne strzały do Cytadeli – z czego 3 razy trafiła i odłamała kawał muru.

W dziedzinie organizacyjnej utworzono komendę uzupełnień WP w Szkole Konarskiego.

7 listopada

W odcinku I rano atak Ukraińców od Wulki po remizę – główny punkt Szkoła Kadecka. Udało się Ukraińcom przedrzeć między Szkołą Kadecką a remizą i dotarli do grzbietu góry Wuleckiej. Przy pomocy wszystkich rezerw wyparto Ukraińców na dawne pozycje.

W odcinku II ruszyły siły nasze o 5⁰⁰ rano do ataku na Cytadelę. Z powodu jednak zawodu artylerii, która po jednym strzale zamilkła, wojska nasze cofnęły się (artyleria melduje, że dała 5 strzałów, po czym armata zagwoździła się, druga zaś armata zagwoździła się po 2 strzałach).

- Na poczcie wybuchł pożar, wobec czego zawarto lokalny rozejm.

Ppor. Nowosielecki zajął gmach Dyrekcji Policji (odcinek III).

W odcinku V doszły patrole nasze poza Fabrykę Merkury.

Na Zamarstynowie ataki ukraińskie od Hołoska i Kleparowa.

W dziedzinie organizacyjnej stworzono z Zamarstynowa, Kleparowa i Janowskiego osobny odcinek pod komendą por. [Waleriana] Sikorskiego. Przystąpiono do organizacji artylerii na większą skalę, oddając tę akcję mjr. Śniadowskiemu. Zorganizowano ściślej służbę sanitarną, ustanawiając 10 punktów opatrunkowych.

8 listopada

W odcinku I sytuacja bez zmiany.

W odcinku II Ukraińcy zerwali podstępnie zawieszenie broni na poczcie, zajmując dom na ul. Sykstuskiej 40, z resztą sytuacja bez zmiany.

W odcinku III sytuacja bez zmiany. Ukraińska artyleria ostrzeliwała Górę Stracenia.

W odcinku V oddziały nasze z Zimnej Wody i fabryki Merkurego + 1 km. ruszyły w kierunku Skniłowa i zdobyły na Ukraińcach baraki, które spaliły. Równocześnie oddziały te zdobyły pociąg idący z posiłkami ukraińskimi z Sambora i 5 armat.

W odcinku V sytuacja bez zmiany. Patrole nasze pracują we wszystkich kierunkach.

W dziedzinie organizacyjnej ustanowiono 3 nowe punkty opatrunkowe. Utworzono punkt zborny dla odjeżdżających na zachód.

9 listopada

W odcinku I nasi demonstrują atak na koszary Jabłonowskie. Oddział 30 ludzi + 1 km. przeszedł przez Żelazną Wodę na Górę św. Jacka koło Szkoły Przemysłowej, lecz z powodu silnego ognia ukraińskiego km. i zagrożenia od Snopkowa cofnął się na ul. Św. Zofii. W nocy otrzymał rozkaz cofnięcia się i z tej pozycji.

W odcinku II nasi demonstrują jedną kolumną, atak od ul. Sykstuskiej i Kopernika i zajmują gmach Poczty, i atakują drugą kolumną w parku Kościuszki, skąd jednak muszą się cofnąć na ul. Matejki.

W odcinku III odbył się rano główny nasz atak od cerkwi Jura w kierunku Sejmu, przy pomocy auta pancernego, które torowało drogę piechocie. Z powodu zacięcia się karabinów maszynowych i niemożności dalszego posuwania się auta pancernego z powodu przekopania ul. Mickiewicza, atak nasz się załamał. Auto w czasie cofania się uległo zepsuciu.

W odcinku IV zerwały nasze patrole w dwóch miejscach tor kolejowy między Dworcem Głównym i Dworcem Podzamcze. Ukraińska artyleria ostrzeliwała silnie od rana obiekty dworca i Błonie. W Biłohorszczy organizuje się polski oddział.

W odcinku V sytuacja bez zmiany.

W odcinku Podzamcze sytuacja bez zmiany. Zwiększono naszą załogę w Rzeźni.

Kawaleria nasza zajęła Skniłów od Basiówki. Cała wieś złożyła broń.

Artyleria nasza ostrzeliwała jedną armatą z Jura – Koszary Ferdynanda z pomyślnym rezultatem, druga armata strzelała z Góry Stracenia na ukraińskie km. na stokach Zamku, który zmusiła do milczenia, na ukraińskie działo, które również zmuszono do milczenia i na Koszary Ferdynanda.

10 listopada

W odcinku I sytuacja bez zmiany. Silniejszy ogień ukraiński między Szkołą Kadecką a Wulką. Posiłki nadeszły z odcinka V.

W odcinku II sytuacja bez zmiany.

W odcinku III atak ukraiński na gmach Dyrekcji Kolejowej.

Ukraińcy opanowali jedną bramę.

W odcinku IV i V sytuacja bez zmiany. W Biłohorszczy nasi odparli w nocy z 9 na 10 XI 3 ataki ukraińskie.

W Sokolnikach organizuje się polski oddział.

W odcinku Podzamcze nasi odparli atak ukraiński na Starą Rzeźnię.

Artyleria nasza z Góry Stracenia ostrzeliwała celnie Koszary Ferdynanda. Drugie działo współdziałało z placu Bema. Lotnicy nasi rzucali bomby na linię kolejową Stryjską, ostrzeliwali z km. Wysoki Zamek, zniszczyli bombami linie telegraficzną koło Podborzec i tor na wschód od Podborzec. W dziedzinie organizacyjnej zreorganizowano Komendę uzupełnień WP na Kadre Piechoty pod komendą kpt. Barskiego. Utworzono Kadre Artylerii pod komendą mjr. Śniadowskiego. Komendę pułku artylerii objął kpt. [Tadeusz] Łodziński.

Ustanowiono 2 komisje werbunkowe: 1. w Zakładzie św. Teresy, 2. w Szkole Sienkiewicza.

Z milicją żydowską zawarto układ, na mocy którego uznano ją za neutralną i oznaczono rejon jej działalności ograniczony ulicami: Kleparowska – Weteranów – Pod Dębem – Panieńska – Zborowskich – Kąpielna – Zamkowa – Klasztorna – Podwale – Sobieskiego – Karola Ludwika – Jagiellońska – Kazimierzowska – Kleparowska.

11 listopada

W odcinku I sytuacja bez zmiany.

W odcinku II Ukraińcy silnie ostrzeliwali gmach Dyrekcji Kolejowej, który utracił łączność z resztą odcinka, udało się jednak odeprzeć Ukraińców od strony ul. Mickiewicza i odzyskać łączność z Dyrekcją Kolejową.

W odcinku IV w nocy panował spokój. W dzień Ukraińcy zajęli Zimną Wodę i Zimną Wódkę i rozbroili nasze garnizony chłopskie.

Ukraińcy podpalili Sokolniki i rozbroili nasze oddziały.

W odcinku Podzamcze rozprężenie w oddziałach naszych na Zamarstynowie. Por. Tomaszewski objął tam komendę. W Brzuchowicach organizacja naszych oddziałów w toku.

W dziedzinie organizacyjnej objął płk [Adam Hełm-]Pirgo komendę żandarmerii, a dr [Aleksander] Domaszewicz komendę szpitala nr 1.

12 listopada

W odcinku I sytuacja bez zmiany.

W odcinku II silny ogień ukraiński na stanowiska nasze w parku Kościuszki, w Seminarium Ukraińskim i pałacu Sapiehy.

W odcinku III patrole nasze wśród walk zajęły Rappaporta i Jachowicza, obie narożne kamienice u wylotu Kleparowskiej i Janowskiej. Artyleria ukraińska ostrzeliwała po południu i wieczorem Górę Stracenia.

W odcinku IV oddział nasz z Lewandówki wypędził Ukraińców z Zimnej Wody i Rudna.

W odcinku V Ukraińcy zajęli dworzec Kulparków, nasi atakiem wyrzucili nieprzyjaciela poza cmentarz Kulparkowski.

Ukraińcy zaatakowani od Sygniówki w cegielni cofnęli się w popłochu.

W odcinku Podzamcze Ukraińcy rozbili Rzeźnię i ul. Marcina i zrabowali fabrykę konserw Ruckera.

Kawaleria stoczyła potyczkę koło rogatki Gródeckiej.

Artyleria nasza zajęła stanowiska nowe obok rogatki Kleparowskiej i na ul. Czwartaków.

Lotnicy nasi obrzucili bombami Wysoki Zamek i ostrzeliwali z km. Sokolniki.

W dziedzinie organizacyjnej zlecono wymianę karabinów austriackich na rosyjskie. Wyznaczono skład audytoriatu.

13 listopada

W odcinku I w nocy walki patroli. O 9⁰⁰ rano Ukraińcy rozpoczęli atak od południa po obu stronach drogi Wuleckiej na Koszary Ułańskie i od wieży wodnej i parku Kilińskiego na Szkołę Kadecką. Artyleria ukraińska ostrzeliwała remizę i Szkołę Kadecką. Odparto Ukraińców wszędzie z wielkimi dla nich stratami.

W odcinku II sytuacja bez zmiany.

W odcinku III sytuacja: patrole nasze w nocy posunęły się do Brygidek, a dalej do Placu Zbożowego i nie zajmując gmachów wróciły na dawne stanowiska.

Patrole z pododcinka Góra Stracenia stanęły u wejścia ul. Źródlanej na ul. Berka i u wejścia z ul. Szpitalnej na ul. Nęckiego. Po walce zajęliśmy most na ul. Granicznej. Ukraińcy ostrzeliwali z Sejmu Dyрекcję Kolejową minami, myśmy zaś ładunkami ekrazytowymi i dynamitowymi godzili w pałac Gołuchowskich, zajęty przez Ukraińców.

W odcinku IV ukraińska artyleria ostrzeliwała szrapnelami i granatami Dworzec, ogrzewalnię i Dworzec Czerniowiecki. Sytuacja bez zmiany.

W odcinku V Ukraińcy zajęli Kulparków folwark i zakład. Oddziały ppor. [Stanisława] Wolaka i chor. Batowskiego ruszyły przez Sygniówkę, Skniłów i Skniówek i w 3 oddziałach zaatakowały Ukraińców na Kulparkowie. Również por. Bergman zaatakował Ukraińców. Zdobyliśmy 2 km. i 2 miotacze min, po czym Ukraińcy cofnęli się do Sokolnik.

W odcinku Podzamcze Ukraińcy spędzili nasze posterunki z toru i obsadzili koszary trenu koło Domu Inwalidów.

Na Zamarstynowie Ukraińcy przypuścili w nocy z 12 na 13 atak ze Zboisk, który został odparty. Nad ranem atakowali Ukraińcy powtórnie i wdarli się w ul. św. Marcina i Zborowskich, ale odparto ich ponownie. O 1⁰⁰ w południe przypuścili Ukraińcy trzeci atak, ale odparł ich oddział ppor. [Zdzisława] Pfeifera i obsadził ul. Marcina, Panięską, Wilczków, Tkacką i część Zamarstynowskiej. Patrol nasz od strony Zniesienia ostrzeliwał pociąg z Barszczowic do Podzamcza.

Oddział nasz z Rzęsny Polskiej zajął Zimną Wódkę i dotarł do Rudna, gdzie rozbroił Ukraińców.

Kawaleria nasza wysłała patrole w kierunku Sokolnik.

W dziedzinie organizacyjnej komendę odcinka V objął kpt. Pieracki. Do oddziału technicznego przydzielono oddział minerski. Wszystkie wozy ciężarowe oddano pod komendę sekcji automobilowej.

14 listopada

W odcinku I Ukraińcy okopali się przy ul. Stryjskiej o 100 m od Szkoły Kaddeckiej. Na Wulce zdobył oddział nasz wypadem 1 km.

W odcinku II sytuacja bez zmiany.

W odcinku III Ukraińcy ostrzeliwali artylerią pododcinek Bema.

Atak Ukraińców na Bema odparto i zajęto z powrotem pozycje na ul. Rappaporta, Jachowicza i Meiselsa. Po południu odparto atak Ukraińców na Dyрекcję Kolejową.

Placówki nasze zajęły znów ul. Rappaporta i Jachowicza i wzdłuż św. Anny (które o 3⁰⁰ po południu opuściły). Pododcinek Góry Stracenia odrzucił Ukraińców na linii toru kolejowego, targowicy bydła, ku ul. Pełtewnej, poza koszary trenu. Nasz km. koło toru kolejowego ostrzeliwuje stację Podzamcze i podnóże Wysokiego Zamku.

W odcinku IV sytuacja bez zmian, artyleria ukraińska ostrzeliwała Dworzec Główny.

W odcinku V sytuacja również bez zmiany.

Patrole nasze, wysłane w kierunku Skniłowa, rozproszyły napotkane po drodze siły ukraińskie.

W odcinku Podzamcze patrole nasze obsadziły ul. Lwowską i koszary trenu, opuścić jednak musiały ul. Źródlaną. Równocześnie Ukraińcy przypuścili ogólny atak na Zamarstynów i zmusili oddziały nasze do cofnięcia się na Kleparów. Dalszy ukraiński atak zmusił nas do opróżnienia i Kleparowa, linie nasze cofnęły się za cmentarz żydowski i ogród Inwalidów. O 3⁰⁰ po południu rozpoczął się nasz kontratak przy pomocy lotnego oddziału km. i plutonu kawalerii, odebraliśmy Kleparów i część Zamarstynowa, na lewo od torów. Do wieczora nasi zdobyli obydwa mosty, tor kolei i posterunki doszły do ul. Pełtewnej, Źródlanej, Pod Dębem i Meiselsa, zajęto Rzeźnię. Na odzyskanych stanowiskach znaleziono trupy pomordowanych bestialsko legionistów. Powody naszego chwilowego cofnięcia się i brak amunicji, zacięcie się km. i zdrada milicjantów żydowskich.

Patrole z Rzęsny Polskiej zabrały broń z Borek Dominikańskich.

W dziedzinie organizacyjnej utworzono Komendę Placu i Komendę Rezerw. Ustalono organizację wydawania towarów przez stworzenie 10 stacji wydawczych i odpowiedni przydział oddziałów. Ustalono również normalne porcje dzienne. Podzielono definitywnie intendenturę na: 1. referat żywnościowy i paszy, 2. referat odzieżowy i wyposażenia, 3. pociągów (treny), 4. bydła rzeźnego.

15 listopada

W odcinku I. 3 ukraińskie kompanie zaatakowały Szkołę Kadecką, równocześnie ostrzeliwaną ogniem artylerii i miotaczy min.

W odcinku II sytuacja bez zmiany.

W odcinku III nad ranem (w nocy z 14 na 15 listopada ataki ukraińskie skierowane na Koszary Ferdynanda.

W odcinku IV artyleria ukraińska ostrzeliwała lekko Dworzec.

W odcinku V sytuacja bez zmiany.

W odcinku Podzamcze odparto atak Ukraińców od ul. Ogrodniczej, Lwowskiej i Granicznej. Artyleria nasza ostrzeliwała Wysoki Zamek, Persenkówkę, drogę Stryjską i las Oświeca.

Ukraińska artyleria ostrzeliwała Dworzec Główny, Górę Stracenia, Kortu mówkę, naszą baterię I, roгатkę Janowską, Szkołę Konarskiego, ul. Issakowskiego i Szymonowiczów.

W dziedzinie organizacyjnej otwarto warsztaty reparacyjne i pralnie. Ustalono żołd żołnierzy i zaliczki dla oficerów.

16 listopada

W odcinku I Ukraińcy cofnęli się do parku Kilińskiego i na cmentarz Stryjski. O 11⁰⁰ rano znów podsunęli się w stronę cegielni koło ul. Obertyńskiej. Po południu padło 8 min na Szkołę Kadecką, nie wyrządzając strat.

W odcinku II Ukraińcy ostrzeliwali granatami Poczta. Wypad Ukraińców z ul. Wronowskich odparto. Z resztą sytuacja bez zmiany.

W odcinku III placówki sektora Jura usadowiły się na ul. Zamkniętej i Zygmuntowskiej. Budynek Komendy uzupełniającej (kompleks Koszar Ferdynanda) zajęliśmy.

W odcinku IV sytuacja bez zmiany.

W odcinku V chłopcy polscy w Źródlanej Wodzie rzucili broń. 20 ludzi z fabryki Merkurego połączyło się z oddziałem por. Bergmana i ruszyło drogą Kulparkowską celem ewentualnego wspomżenia prawego skrzydła Szkoły Kadeckiej.

W odcinku Podzamcze odparto 2 ataki ukraińskie ze strony Zboisk.

17 listopada

W odcinku I Ukraińcy po przygotowaniu artylerii ruszyli do ataku i przebili się przez naszą linię obok Szkoły Kadeckiej i zagarnęli 2 nasze placówki. Kontratakami wyparto Ukraińców na całej linii i zmuszono ich do cofnięcia się do parku Kilińskiego i placu powystawowego. Patrole nasze zajęły ul. Obertyńską, Stryjską, Obozową, Św. Zofii, Pułaskiego, Poniatowskiego, patrolowały Żelazną Wodę i zajęły roгатkę Stryjską. Kompania por. Brzozowskiego zaatakowała elektrownię i dworzec Persenkówkę i obsadziła dworzec. Wzięto wiele materiału wojennego.

W odcinku II sytuacja bez zmiany.

W odcinku III sytuacja bez zmiany. W sektorze Jura słabe wypadły ogniowe Ukraińców.

W odcinku IV sytuacja bez zmiany.

W odcinku V sytuacja bez zmiany.

W odcinku Podzamcze Ukraińcy ostrzeliwali artylerią z rana wzgórze Kortumowa.

Ppor. [Wilhelm] Starck rozpoczął atak ul. Ogrodniczą na Pralnię i Rzeźnię. Wobec olbrzymiej przewagi ukraińskiej musiał się cofnąć. Otrzymałszy posiłki wziął Ukraińców w dwa ognie i zajął Pralnię i Rzeźnię.

Patrole kawalerii ruszyły na zachód i w kierunku Janowa i Żółkwi. Z oporem zbrojnym spotkały się w Jaśniskach, Domażyrze i Kozicach. Ukraińcy cofnęli się do Domażyra. Następne patrole kawalerii wysłano do Zawadowa i Grzędy.

Artyleria nasza ostrzeliwała Wysoki Zamek, Cytadelę, plac powystawowy, rozproszyła rezerwy ukraińskie idące od Cytadeli i zagłębień cegielni.

Artyleria ukraińska ostrzeliwała naszą baterię I, naszą pozycję koło Szkoły Kadeckiej i naszą kartaczożnicę.

Roboty oddziału technicznego w nocy z 17 na 18 nad wysadzeniem Koszar Ferdynanda nie powiodły się i tylko stajnia częściowo wyleciała w powietrze, w innych budynkach wybuchł pożar.

Zawarto o 3⁰⁰ po południu zawieszenie broni dwudniowe, od 18 XI, 6⁰⁰ rano, do 20 XI, 6⁰⁰ rano, celem zaprowiantowania się ludności mieszkającej na terenie bojowym, dalej w celu zaopatrzenia chorych i rannych i pogrzebania trupów. Jako główny warunek przyjęto nienaruszenie istniejącej linii bojowej i niezmiennienie obsady ulic i budynków.

Ul. Pełczyńską mają zamknąć obie strony – Ukraińcy koło pływalni, Polacy koło remizy tramwajowej. Ul. Gródecka ma być zamknięta wyżej Kasarni Ferdynanda. W dziedzinie organizacyjnej ustanowiono 11 stację wydawczą.

18 listopada

Kompania szturmowa obsadziła cały park i plac powystawowy od bramy do bramy, Bursę Boberskiej i domy od ul. Św. Zofii, Pułaskiego, Stryjską, aż do ulicy Dąbrowskiego.

We wszystkich odcinkach z powodu zawieszenia broni zupełny spokój.

W dziedzinie organizacyjnej utworzono sekcję robót saperskich przy oddziale technicznym.

Komenda Naczelna wydała rozkaz do wszystkich odcinków, aby wyzyskały czas zawieszenia broni i przeprowadziły dokładny podział na kompanie i plutony.

19 listopada

We wszystkich odcinkach z powodu zawieszenia broni zupełny spokój.

Przedłużono zawieszenie broni na dalsze 24 godziny, tzn. do 21 XI o 6⁰⁰ rano, celem umożliwienia delegatowi francuskiemu por. Willaime porozumienia się z obu stronami.

Po pertraktacjach z Ukraińcami zawarto nową umowę, mocą której obie strony zobowiązały się nie ostrzeliwać artylerią budynków oznaczonych czerwonym krzyżem, o ile nie będzie w nich zbrojnej załogi, przy czym Kulparkowski park uznano za szpital. Miejską elektrownię w Persenkówce i gazownię przy ul. Źródlanej uznano za eksterytorialne. Obie strony zobowiązały się nadto nie strzelać do patroli sanitarnych i ewentualnie winnych podobnego ostrzeliwania przykładowo ukarać. Wartę szpitalną do 15 ludzi nie uważa się za uzbrojoną załogę.

20 listopada

We wszystkich odcinkach spokój z powodu zawieszenia broni. Odcinki przeprowadziły w myśl rozkazu organizację i podział na kompanie i plutony.

Z Przemyśla przybyła ekspedycja pod komendą ppłk. [Michała] Tokarzewskiego, jako pomoc dla wojsk walczących we Lwowie. W skład ekspedycji tej weszły I baon 5 pp, Legia oficerska, Kompania Jarosławska, pluton 8 pp, pluton 10 pp, 1/2 szwadronu ułanów, 2 bateria artylerii (1 dywizjon), pluton saperów, razem 140 oficerów, 1228 ludzi, 507 koni, 8 armat.

W dziedzinie organizacyjnej polecono intendenturze sformowanie kompanii roboczej.

21 listopada

O 6⁰⁰ rano, z chwilą ukończenia zawieszenia broni rozpoczął się atak przeprowadzony połączonymi siłami lwowskimi i ekspedycji przemyskiej, wedle planu ułożonego dnia poprzedniego. Komendę operacyjną objął ppłk Tokarzewski. Siły operujące podzielono na 4 grupy: północną, środkową, Cytadeli i południową.

I Grupa północna obejmowała odcinek Podzamcze, składała się z dotychczasowej obsady odcinka, 3 plutonów 10 pp, 1 plutonu saperów, 1 baterii lwowskich połówek, 1 plutonu haubic przemyskich, 2 patroli ułanów przemyskich. Komendę objął por. [Walerian] Sikorski. Zadaniem jego było ubezpieczenie jego na wschód od Krzywczyc, na południe od Zboisk, zdobycie Zniesienia i Podzamcza, zajęcie Góry Lwiej i Wysokiego Zamku, dotarcie do ul. Franciszkańskiej, Starego Rynku, Zamarstynowskiej.

II Grupa środkowa obejmowała dotychczasowy odcinek III, składała się z obsady odcinka III i baterii lwowskiej. Zadaniem jej była demonstracja na dotychczasowym froncie i zajęcie dzielnicy żydowskiej po ul. Kazimierzowską i Plac Krakowski. Komendę objął rtm. [Michał] Pomian-Cieński.

III Grupa Cytadeli obejmowała dotychczasowy odcinek II i z południa remizę, ul. Kadecką, cegielnię i ul. Długosza, składała się z dotychczasowej obsady odcinka II, kompanii por. [Bernarda] Monda, 1 plutonu 8 pp, 1 haubicy i 1 baterii lwowskiej i jednego miotacza min. Komendę objął kpt. [Zdzisław] Trześniowski. Zadaniem jej było cernowanie Cytadeli.

IV Grupa południowa obejmowała dotychczasową załogę odcinka I (bez kompanii por. Monda) i odcinka V, a nadto baon 5 pp, kompanię Jarosławską, Legię oficerską, kawalerię przemyską i batalion połówek z Przemyśla. Zadaniem jej było opanować Górę św. Jacka i południową część Lwowa.

Odcinek IV (Dworzec Główny) miał pod komendą kpt. [Bronisława] Pierackiego pozostać na dotychczasowym stanowisku jako rezerwa. Kawaleria lwowska miała działać na wschód od Lwowa w okolicach Lesienic i Krzywczyc. Pociąg pancerny przemyski miał zająć dworzec Podzamcze, pomagać w akcji zajęcia Wysokiego Zamku i zająć dworzec Łyczakowski. Pociąg pancerny lwowski miał ruszyć przez Persenkówkę, Sichów do Starego Siola. Lotnicy mieli pomagać w akcji pod Wysokim Zamkiem, Górą św. Jacka i Cytadelą.

Na podstawie tego planu rozpoczęła się o 6⁰⁰ rano akcja.

W grupie północnej z powodu wielkich sił ukraińskich atak nasz szedł bardzo powoli. Ukraińcy obsadzili zwłaszcza silnie Rzeźnię Miejską, cegielnię i Zboiska. Zajęliśmy najpierw róg ul. Jana III i Wąskiej – następnie ppor. Starck zajął fabrykę Tudor (u zbiegu Ogrodowej i Marcina). Wieczorem atak nasz zatrzymał się na linii od Rzeźni Miejskiej, przez Gabrielówkę, skrawek ul. Marcina na południe od Gabrielówki, ul. Ogrodniczą, Lwowską i przez Michała [Nittmana] łączność z Kleparowem. Ukraińcy zatrzymali w swym ręku Rzeźnię i szachowali atak na nią silnym oddziałem ze Zboisk.

W grupie środkowej nasze karabiny maszynowe posunęły się naprzód i ustawiły się: 1. na lewej wieży Domu Inwalidów, 2. u podnóża Góry Stracenia, i ostrzeliwały Koszary Ferdynanda, Szkołę Czackiego, młyn Marii Heleny, dworzec Podzamcze. Posterunki doszły przez ul. Rappaporta, Meiselsa i Szpitalną, ku wylotowi ul. Alembeków, zajęły ul. Pod Dębem, Rappaporta, Źródlaną i doszły do Słonecznej. W Dyrekcji Kolejowej nie mógł z powodu silnego ognia ukraińskiego nasz atak się rozwinąć. W grupie Cytadeli akcja rozpoczęła się ogniem artylerii i miotacza min. Miotacz min nie dał rezultatu, za to haubica strzelała z dobrym skutkiem. Ukraińcy opróżnili bastion nad Pływalnią, a następnie drugi nad ul. Bogusławskiego. Wtedy ruszyła piechota do szturm i zajęła bastion od ul. Bogusławskiego, ale prążona silnym ogniem z bastionu od Długosza i cegielni musiała się cofnąć. Pałac Sapiearów, poczta i ul. Matejki spełniały przez cały dzień swe zadanie, wiążąc ogniem siły nieprzyjacielskie.

W grupie południowej prawe nasze skrzydło posunęło się na cmentarz Łyczakowski, z Pohulanki spędzono Ukraińców, w południe jednak Ukraińcy zajęli cmentarz z powrotem, siły dawnego odcinka I trzymały dzień cały linię od Stryjskiej do ul. Ponińskiego i opierając się na stokach Góry św. Jacka, wspomagały kompanię Jarosławską, posuwającą się od Snopkowa i rogatki Zielonej. Siły dawnego odcinka V patrolowały linię Zimna Woda, Łapówka, las Obroszyński, Obroszyn, i zajęły po krótkiej walce Stawczany. Wieczorem grupa południowa zatrzymała się na następującej linii: dawny odcinek I ubezpieczał od ul. Dąbrowskiego, Bursy Boberskiej i ul. Dwernickiego, kompania Jarosław-

ska od Szkoły Przemysłowej do rezerwuaru wodociągowego. Dalej linia biegła północno-zachodnią częścią lasu Węgielnickiego, browarem Kleina, cmentarzem Łyczakowskim do Piotra i Pawła. Koszary Ułanów zajął I baon.

Rezerwa (dawny odcinek IV) wysyłała posiłki do grupy Cytadeli i grupy południowej i pociągu pancernego i Mszany.

Dworzec Czerniowiecki był słabo ostrzeliwany.

Kawaleria: pluton Dobrzańskiego trzymał Sichów, pluton [Stanisława] Skarbka stoczył potyczkę przed Winnikami.

Artyleria ostrzeliwała Cytadelę, Wysoki Zamek, rzeźnię, młyn M. Heleny, Zboiska, lasek Cesarski, Piaskową Górę, Koszary Ferdynanda, Górę św. Jacka.

Pociąg pancerny przemyski jechał 2 razy – rano i po południu, pierwszy raz dojechał do pierwszego mostu i ostrzeliwał młyn M. Heleny.

Drugim razem do drugiego mostu i ostrzeliwał młyn tak silnie, że Ukraińcy musieli go opuścić. Pociąg lwowski ruszył z Persenkówki, naprawiał kilka razy uszkodzony tor, wypędził Ukraińców z Sichowa, a załoga posunęła się pieszo do Pasiek.

Lotnicy obrzucili bombami pociąg ukraiński z posiłkami, który musiał cofnąć się z Sichowa do Starego Sioła i Cytadeli.

22 listopada

W ciągu nocy nieprzyjaciel wycofał się z miasta.

W Grupie Północnej zajęto ul. Lwowską, Żółkiewską, Plac Strzeleckiego, Teatyńską, Wojciecha. 1 km. stanął między Łyczakowską a Łysą Górą, na zamku powiesiliśmy naszą chorągiew, obsadziliśmy młyn Aselrada, km. na rogatce Żółkiewskiej, km. w Rzeźni.

W Grupie Cytadeli nocą zajęły patrole nasze bastiony południowe – a do rana całą Cytadelę. Odcinek Ogrodu Jezuickiego zajął Sejm, odcinek poczty ulicami: Sykstuską i Kopernika doszedł do Placu Bernardyńskiego.

W Grupie Środkowej oddział Góry Stracenia posunął się szybko naprzód i zajął ratusz i odwach, podobnie oddział Bema ruszył szybko i zajął Dom Narodny i Namiestnictwo i zdobył szturmem strażnicę miejską, strzelnicę i Lasek Cesarski. Oddział Dyrekcji Kolejowej przeszukiwał kompleks budynków wojskowych i ukraińskich domów i wrócił do Dyrekcji.

Grupa Południowa zdobyła Górę św. Jacka i zajęła południową część miasta.

Oddział z Rzęsny Polskiej zajął Zboiska i skierował wyprawę do Dublan.

Rezerwa (dawny odcinek IV) patrolował i zwalczał rabunki. Komenda Naczelną zarządziła następujący rozkład sił:

1) 1 baon 5 pp zajął Koszary Piotra i Pawła i objął ubezpieczenie wschodniej części miasta od rogatki Zielonej do linii kolejowej na Podborce.

2) 3 kompanie, 4 pp i 2 plutony 10 pp w Koszarach na Zamarstynowskiej, ubezpieczają północną część miasta, od toru kolejowego na Podborce do toru kolejowego ku Rzęsny Polskiej.

3) Odcinek IV (kpt. [Bronisława] Pierackiego na Dworcu) ubezpiecza od toru ku Rzęśnie po gościniec Gródecki.

4) Oddział kpt. Boruty zajął Szkoły Sienkiewicza i Marii Magdaleny i ubezpieczał od Gródeckiego gościńca do rogatki Zielonej.

Grupa kpt. [Zdzisława] Trześniowskiego (odcinek I i II) jako rezerwa w Koszarach Jabłonowskich. Grupa Pomiana (odcinek III) z grupą [Waleriana] Sikorskiego (odcinek Podzamcze) i grupa Rzęsny Polskiej w Kasarni Heumarkt również jako rezerwa.

Artyleria i kawaleria przemyska w Koszarach Czerwony Klasztor, Kawaleria lwowska w Koszarach Ferdynanda, artyleria lwowska Koszary Na Błonie i Cytadeli.

Oddziały ubezpieczające patrolowały miasto do śródmieścia, śródmieście zaś Grupa rtm. [Michała] Pomiana [-Cieńskiego].

Grupa [kpt. Zdzisława] Trześniowskiego objęła straż nad magazynami.

Odpis uwierzytelniony

CAW, I. 341. 1, t. 83.

Genezę „Diariusza...” i jego autorstwo wyjaśnia pismo płk. Czesława Mączyńskiego z 1935 r., skierowane do Towarzystwa Badania Historii Obrony Lwowa.

Kalinówka 28 I 1935

p. Narajów

Towarzystwo Badania Historii Obrony Lwowa

Na pismo z dnia 21 bm. 1.73 udzielam następujących wyjaśnień:

Ppor. Rutkowski Aleksander wyłączony przeze mnie z POW 1 XI do Komendy Naczelnej otrzymał funkcję oficera prowadzącego dziennik operacyjny i archiwariusza sztabu. Z funkcją tą złączyłem obowiązki prowadzenia diariusza operacyjnego i organizacyjnego sztabu KN.

Funkcje te objął 1. 11. 1918 pod wieczór. Przez kilka dni spisywał diariusz ten na luźnych kartkach papieru, a dopiero po otrzymaniu osobnej na to notatki wprost do niej.

Stąd więc dane zawarte w diariuszu, a dotyczące dni od 5 XI do 22. 11. zostały w nim zapisane odnośnego dnia. Dane zaś z dni 31 X i 1 XI wpisał ppor. Rutkowski na podstawie opowiadania któregoś z członków POW (prawdopodobnie – jak wynika z treści, por. Krona). Nie przepisał natomiast z kartek dni dalszych.

Dane wpisywał do diariusza ppor. Rutkowski samodzielnie na podstawie meldunków, czy raportów. Kiedy zauważyłem w nim pewne niedokładności

i usterki, poleciłem por. Łapińskiemu codziennie kontrolowanie diariusza. Nie pomnę już dnia, w którym wydałem ten rozkaz.

Sam kilka razy przeglądałem dane wpisane na odpowiedni dzień.

Nie mam zamiaru ograniczania w jakiejkolwiek bądź mierze Towarzystwa czy badaczy w korzystaniu ze źródeł i dokumentów historycznych, które Towarzystwu udzielam. Sposób więc i zakres wykorzystania tego diariusza zależy wyłącznie od decyzji Towarzystwa.

Cześć żołnierska
Mączyński m.p.

Zob. Diariusz *listopadowej obrony Lwowa*, „Rocznik Towarzystwa Badania Historii Obrony Lwowa i Województw Południowo-Wschodnich”, t. II, Lwów 1937, s. 127–143.

Nr 188

1918 listopad 21, Lwów. — Meldunek kpt. Zdzisława Trzeźniowskiego do Naczelnej Komendy Wojsk Polskich dotyczący czynów bojowych jego podkomendnych

Komenda Grupy I prosi o wyrażenie w Rozkazie Dziennym Naczelnej Komendy Wojsk Polskich „Najwyższego Uznania” niżej podanym, którzy brali udział w akcji bojowej w dniu 21 XI 1918.

1. Podporucznik Zdzisław Sochacki¹ – śp. który jako komendant kompanii prowadząc oddział swój wśród gradu kul i granatów ręcznych, własnym przykładem i okazanym męstwem zagrzewając swych podkomendnych, padł śmiercią walecznych na polu chwały.

2. Podporucznik Tadeusz Feldstein² – komendant oddziału karabinów maszynowych, który ostrzeliwany przez artylerię nieprzyjacielską celnymi strzałami, pomimo odniesionej kontuzji trwał na stanowisku, a następnie zmieniwszy pozycję, ostrzeliwany również żywym ogniem z bastionów Cytadeli, zadał nieprzyjacielowi dotkliwe straty.

¹ Ppor. Zdzisław Sochacki (ur. 31 VIII 1896 we Lwowie). Student prawa na UJK. Organizował ochotników w Domu Techników. Na odcinku II komendant pododcinka Ogród Jezuicki. Poległ w natarciu na Cytadelę. Odznaczony KN, KW. Zob. *Przewodnik po cmentarzu Obrońców Lwowa*, s. 144.

² Powinno być: ppor. dr Tadeusz Felsztyn (ur. 30 IX 1894 r.), Legionista. Ochotnik w załodze Szkoły Sienkiewicza i odcinka II, dowódca karabinów maszynowych.

3. Szeregowcom oddziału karabinów maszynowych Witoldowi Kowalcze-
skiemu, Władysławowi Ostrowskiemu i Włodzimierzowi Jarosiewiczowi, któ-
rzy w działaniach karabinu maszynowego odznaczyli się nieustraszonym mę-
stwem i energią.

4. Siostry Czerwonego Krzyża (patrol sanitarny) Elza Grabska, Olga Gnato-
wicz, Izabella Torosiewiczówna i Józefa Przepilińska, które wśród gradu kul
niosły pomoc ciężko rannym na placu boju, a pomimo międzynarodowego zna-
ku Czerwonego Krzyża były ostrzeliwane ponadto przez siły ukraińskie:

[Zdzisław] Trześniowski, kpt.

Odpis

CAW, I. 431. 1, t. 73.

Nr 189

**1918 listopad 21, Lwów. — Meldunek por. dr. Konstantego
Dzieduszyckiego komendanta pododcinka Wulka
(odcinek I obrony Lwowa) do dowództwa II Grupy Wojska Polskiego**

Meldunek sytuacyjny

Ul. Ponińskiego (wylot) 21 XI 3⁰⁰ po południu.

Grupa por. Bolesława Bujalskiego 3 plutony 3 km. atakowała frontowym
ogniem przed południem Górę św. Jacka. Ja z moim plutonem, 1 km. propono-
wałem por. Kaszy pójście w przód ofiarowując mu własne przesunięcie się ku
Górze św. Jacka. Ppor. Kasza odmówił. Nie mogąc iść w nizinę czołówka zo-
stała z rozkazu por. Bujalskiego [skierowana] na ul. Ponińskiego, zamykając ją
wedetami i patrolem. Pójście do przodu zależne od aktywności ppor. Kaszy.

Konstanty Dzieduszycki, por.

Odpis

CAW, I. 341. 1, t. 119.

Nr 190

1918 listopad 21, Lwów. — Meldunek sytuacyjny dowódcy II Grupy Wojska Polskiego do Naczelnej Komendy Obrony Lwowa

Dowództwo Grupy południowej ustanowiło następujący rozkład placówek. Odcinek I porucznika Bolesława Bujalskiego obsadza i ubezpiecza ul. Dąbrowskiego, Bursę Boberskiej, ul. Dwernickiego (górną). Pozostaje w kontakcie z ppor. Kaszą przez patrol łącznikowy. Lewe skrzydło ppor. Kaszy oparte już na południe szkoły. Prawe – o górne rezerwuary wodociągowe, z nimi łączy się kompania por. Stanisława Bergmana.

Linia biegnie północno-zachodnią częścią Węglińskiego lasu. Browar Kleina obsadzony patrolem 5 ludzi. Cmentarzem Łyczakowskim kompanii por. Bergmana, ul. Łyczakowską, ul. Piotra i Pawła na dworzec Łyczakowski i Koszary Ułanów zajęte przez batalion I.

Komenda Grupy znajduje się w Alei Lipowej ^{--a}.

Odpis

CAW, I. 341. 1, t. 119.

^a brak dalszej części tekstu

Nr 191

1918 listopad 21, Lwów. — Raport nr 10 Technicznej Komendy Dworca

1. Tor prawy w kierunku do Podzamcza naprawiono do km 346. Według zeznania budnika nr 263 tor przed mostem na Pełtwi i rampa Żółkiewska mają być podminowane.

2. O godz. 7³⁵ rano odszedł pociąg pancerny Lwowski w kierunku Sichowa. O godz. 9⁰⁰ rano zajechał parowóz z jednym wozem osobowym z dwoma oficerami sztabowymi z Zimnej Wody. O godz. 9⁴⁰ rano odszedł pociąg pancerny Krakowski w kierunku Podzamcza i wrócił o godz. 11⁰⁰. Ranni, komendant kpt. [Ludwik] Hickiewicz i żołnierz. O godz. 11⁴⁵ przed południem odeszła drezyna motorowa do Sądowej Wiszni z rozkazami.

3. W magazynie odzieży stwierdzono kradzież z włamaniem, dokonaną w nocy z dnia 20 na 21 bm. Strata wynosi około 100 kg skóry na podeszwy. Wszelkie poszlaki wskazują, że dokonała jej straż, ustawiona w nocy, z oddziału por. Rzepeckiego (odcinek IV oddz. I).

4. Przedkładam jak zwykle, raport poranny, raport magazynowy (wykaz wydanych w dniu 20 bm. towarów) oraz inwentarz naładowanych wagonów kolejowych (ciąg dalszy 6), w pięciu egzemplarzach.

5. Proszę o zaprowadzenie telefonu z Technicznej Komendy Dworca na Dworcu Głównym do Urzędu Ruchu tamże.

Techniczny Komendant Dworca

Odpis
CAW, I.341.1, t. 72.

Nr 192
1918 listopad 22, Lwów. — Komunikat nr XIX
Naczelnej Komendy Wojsk Polskich we Lwowie

Zagrożony naszym wczorajszym ruchem oskrzydającym od południa i wschodu nieprzyjaciel w nieładzie i popłochu wycofał się w kierunku północno-wschodnim.

Opanowaliśmy dziś nad ranem całe miasto. Liczba jeńców i zdobyczy wojennej duża, dotąd nie obliczona.

Odpis
CAW, 400. 1534.

1918 listopad 22, Lwów. — Rozkaz gen. Bolesława Roji w sprawie organizacji Komend Wojskowych w powiatach Galicji Wschodniej

Aż do dalszego zarządzenia wyższych Komend ustanawiam „Dowództwo Wojskowe we Lwowie” nad powiatami Galicji Wschodniej, na obszarze dawnego „k.k. Militärkommanda”, a to celem utrzymania ładu oraz ochrony ludności, bez względu na narodowość i wyznanie, przed gwałtami, aż do czasu rozstrzygnięcia narodowościowych kwestii spornych w Galicji Wschodniej przez ogólny kongres pokojowy:

a) Najstarsi rangą oficerowie, względnie nawet niżsi, przebywający w poszczególnych powiatach Galicji Wschodniej, obejmą, o ile miejscowe stosunki na to pozwolą, natychmiast dowództwo nad znajdującymi się tam oddziałami i zakładami wojskowymi, tworząc w dotyczących powiatach oddziały wojskowe z ochotników i są mi za ład i porządek w dotyczących powiatach odpowiedzialni.

Wojskowi komendanci powiatowi urzędują w miastach powiatowych, a prócz dowództwa nad oddziałami wojskowym przystąpią natychmiast do organizacji zawodowych „Straży Bezpieczeństwa” w miejsce dawnej żandarmerii. Komendant Straży dla powiatów Galicji Wschodniej urzęduje przy Komendzie Wojskowej we Lwowie, natomiast komendanci wojskowi w poszczególnych powiatach wyznaczają odpowiednich energicznych oficerów na komendantów „Straży” dotyczącego powiatu.

Podobnie jak komendanci powiatowi podlegają wprost Dowództwu Wojskowemu we Lwowie, podlegają również komendanci straży powiatowych w drodze Wojskowej Komendy Powiatowej, Komendantowi Straży dla Galicji Wschodniej urzędującemu przy Komendzie Wojskowej we Lwowie.

b) Żołnierzom i strażnikom, oprócz całkowitego utrzymania wypłacać, aż do dalszego zarządzenia po 4 korony dziennie żołdu, oraz 10 koron dziennego dodatku, oficerom po 20 koron dodatku dziennego, prócz zwykłych poborów.

c) Dowództwo miasta i powiatu we Lwowie i komendę nad powiatem lwowskim obejmuje podpułkownik Czesław Mączyński, który zarządzi pobór ochotników i przystąpi do organizacji pułku „Strzelców Lwowskich” z istniejących już oddziałów.

Podpułkownik Mączyński uruchomi Komendę Placu, w której wszyscy przebywający bez przydziału służbowego we Lwowie oficerowie natychmiast do ewidencji się zameldują i odpowiednie legitymacje otrzymają.

Wszystkie komendy i zakłady we Lwowie przystąpią natychmiast do podjęcia swych dotychczasowych czynności w dotychczasowych lokalach.

Komenda wojskowa we Lwowie urzęduje w gmachu dawnej k.k. Militärkommando, Plac Bernardyński L:10 – w pobliżu Hotelu Krakowskiego.

ROZKAZ Nr. 1.

Lwów, dnia 22. listopada 1918.

Objęcie Komendy wojskowej.

Aż do dalszego zarządzenia wyższych Komend ustawię L. 1/18 „Komendę Wojskową we Lwowie” nad powiatami Galicji wschodniej, na obszarze dawnego „K. k. Militärkommando”, a to celem utrzymania ładu, oraz ochrony ludności bez względu na narodowość i wyznanie przed gwałtami, a to aż do czasu rozstrzygnięcia narodowościowych kwestii spornych w Galicji wschodniej przez ogólny kongres pokojowy:

a) Najstarsi rangą, względnie nawet niżsi rangą oficerowie przebywający w poszczególnych powiatach Galicji wschodniej, obejmą o ile miejscowe stosunki na to pozwolą natychmiast dowództwo nad znajdującymi się tam oddziałami i zakładami wojskowymi, tworząc w dotyczących powiatach oddziały wojskowe z ochotników, i są mi za ład i porządek w dotyczących powiatach odpowiedzialni.

Wojskowi Komendanci powiatowi urzędują w miastach powiatowych, a prócz dowództwa nad oddziałami wojskowymi przystąpią natychmiast do organizacji zawodowych „Straży” bezpieczeństwa w miejsce dawnej żandarmeryi. Komendant straży dla powiatów w Galicji wschodniej urzęduje przy „Komendzie wojskowej” we Lwowie, natomiast Komendanci wojskowi w poszczególnych powiatach wyznaczają odpowiednich energicznych oficerów na Komendantów „Straży” dotyczącego powiatu. Komendanci „Straży” powiatowych podlegają Komendantowi „Straży” dla Galicji wschodniej urzędującemu przy „Komendzie wojskowej” we Lwowie.

b) żołnierzom i strażnikom, prócz całkowitego utrzymania, wypłacać aż do dalszego zarządzenia po 4 K. dziennie żołdu, oraz 10 K. dziennego dodatku, oficerom 20 K. dodatku dziennego, prócz zwykłych poborów.

e) Komendę miasta we Lwowie i komendę nad powiatem lwowskim obejmuje podpułkownik Mączynski Czesław.

Komenda miasta uruchomi bezzwłocznie Komendę placu, w której wszyscy przebywający bez przydziału służbowego we Lwowie oficerowie natychmiast dla ewidencji się zameldują.

Wszystkie komendy i zakłady we Lwowie przystępują natychmiast do podjęcia swych dotychczasowych czynności o ile możliwości w dotychczasowych lokalach.

„Komenda wojskowa” we Lwowie urzęduje w gmachu dawnej „k. k. Militärkommando” plac Bernardyński.

d) Wzywa się ludność do natychmiastowego oddania broni najbliższemu Komendom wojskowym pod osobistą odpowiedzialnością, oraz odpowiedzialnością dotyczących wójtów i Naczelników gmin.

Nadto wojskowi Komendanci powiatowi wypłacą w miarę uznania za każdy obcy oddany karabin po 50 Kor., za karabin maszynowy po 250 Kor., o ile broń ta w nieuszkodzonym stanie dostarczona będzie. Odbierać za pokwitowaniem.

e) Komendanci powiatowi będą działali w sprawach administracyjnych w porozumieniu z władzami złożonymi z przedstawicieli polskiej i ruskiej narodowości, a to od chwili zaistnienia tej władzy.

f) Wszyscy wykraczający przeciwko publicznemu porządkowi i zarządzeniom Komend wojskowych zostaną pociągnięci do najsurowszej odpowiedzialności.

g) Wobec osobników i band tak cywilnych jak i w mundurach przychwyconych na rabunku i gwałtach, nakazuje się patrolom prowadzonym przez oficerów użyć z całą bezwzględnością broni palnej, a to aż do odwołania niniejszego zarządzenia ze strony podpisanej Komendy.

Gen. Roja m. p.

d) Wzywa się ludność do natychmiastowego oddania broni najbliższym komendom wojskowym pod osobista odpowiedzialnością, oraz odpowiedzialnością dotyczących wójtów i naczelników gmin.

Nadto wojskowi komendanci powiatowi mogą wypłacać za każdy znaleziony karabin po 50 koron, za karabin maszynowy po 250 koron, o ile broń ta w nieuszkodzonym stanie zostanie oddana. Odbierać za pokwitowaniem.

e) Komendanci powiatowi będą działać w sprawach administracyjnych w porozumieniu z władzami cywilnymi, złożonymi z przedstawicieli polskiej i ruskiej narodowości, a to od chwili zaistnienia.

f) Wszyscy wykraczający przeciwko publicznemu porządkowi i zarządzeniom komend wojskowych zostaną pociągnięci do najsurowszej odpowiedzialności.

Tymczasowy Komendant Wojskowy dla Galicji Wschodniej
gen. [Bolesław] Roja

Odpis

CAW, I. 341. 1, t. 92.

Nr 194

1918 listopad 22, Lwów. — Rozkaz gen. Bolesława Roji do ppłk. Michała Tokarzewskiego w sprawie przydziałów oddziałów odsieczki

A. W myśl rozkazu Naczelnej Komendy podlegają rozkazom moim: Grupa mjr. Lisowskiego, zdążająca przez Chyrów i Sambor na Lwów, grupa ppłk. Tokarzewskiego, w skład której wchodzi oddziały mjr. Mączyńskiego¹, oraz rezerw, które w najbliższych dniach z powiatów zachodnich mają tu przybyć.

B. Nowo przybyłe: dwie kompanie 4 pp, opancerzony pociąg z trzema armatami (28 cm i jedna 10 cm haubica) i auto ciężarowe z trzema karabinami maszynowymi oddają do dyspozycji Pana Podpułkownika.

C. Dalsze rezerwy dla grupy lwowskiej, amunicja, żywność oraz węgiel nadejdą w przeciągu 48 godzin.

D. Zarządzi Pan Podpułkownik, by prócz żołdu 4 koron dziennie, żołnierzom dodatek dzienny 10 (dziesięć) koron, oficerom i chorążym 20 (dwadzieścia) koron we wszystkich oddziałach znajdujących się we Lwowie wypłacono.

E. Wobec pewnego przygnębienia, jakie po stronie przeciwnej daje się zauważyć, może mieć szanse przed chwilą przedstawiony mi plan ze strony mjr.

¹ Gen. B. Roja niekonsekwentnie podaje stopień Cz. Mączyńskiego, awansowanego do stopnia podpułkownika 22 listopada, a wcześniej 12 listopada do stopnia majora.

Maczyńskiego, z którym Pan Podpułkownik co do tej akcji porozumieć się ze-
chce, zawiadamiając mnie godzinę naprzód o ewentualnym ze strony WP ataku.

F. Kwatera moja, pociąg, Dworzec Główny Lwów, gdzie meldunki nadsyłać.

gen. [Bolesław] Roja

Odpis
CAW, I. 341. 1, t. 92.

Nr 195

1918 listopad 22, Lwów. — Rozkaz połączonych sił lwowskich i ekspedycji przemyskiej w sprawie dyslokacji i ubezpieczeń na zewnątrz

Po zajęciu miasta zajmują oddziały następujące koszary i zabezpieczają
Lwów na zewnątrz w odcinkach wyznaczonych. A to:

1. I baon pp zajmuje koszary przy ul. Piotra i Pawła i ubezpiecza wschodnią
część miasta od roгатki Zielonej po linię kolejową na Podborce. Rezerwą I Ba-
onu pozostaje pluton saperów i pluton 5 pp, które kwaterują w koszarach przy
ul. Łyczakowskiej.

2. Trzy kompanie 4 pp i dwa plutony 10 pp kwaterują w koszarach przy ul.
Zamarstynowskiej i ubezpieczają północną część miasta od toru kolejowego na
Podborce to toru kolejowego przy Rzęśnie Polskiej.

3. Od toru kolejowego przy Rzęśnie Polskiej po gościniec Gródecki ubez-
piecza jak dotychczas oddział kpt. [Bronisława] Pierackiego. Stoją załogą na
Dworcu Głównym.

4. Od ul. Gródeckiej do roгатki Zielonej ubezpiecza oddział kpt. Boruty,
stojąc załogą w Szkole Sienkiewicza i Marii Magdaleny.

Cała Grupa kpt. [Zdzisława] Trześniowskiego, obejmująca dotychczasowy
odcinek I i II, pozostaje jako rezerwa w Koszarach Jabłonowskich.

Grupa rtm. Pomiana, której podporządkowuje się cała grupa por. [Waleriana] Si-
korskiego i grupa Rzęsny Polskiej pozostaje jako rezerwa w Koszarach Heumarkt.

Artyleria i kawaleria przemyska kwaterują w Koszarach Czerwonego Klaszto-
ru. Artyleria i kawaleria lwowska w Koszarach Ferdynanda przy ul. Gródeckiej.

Oddziały mające ubezpieczenie zewnętrzne patrolują aż do śródmieścia.
Samo śródmieście obejmuje rezerwa rtm. [Michała] Pomiana. Straże nad
wszystkimi magazynami wojskowymi obejmuje grupa kpt. Trześniowskiego.
Kawaleria przemyska przydziela każdemu odcinkowi z wyjątkiem Dworca,
po 3 jeźdźców. Dowództwo wszystkich dotychczasowych oddziałów lwowskich

pozostaje w dotychczasowym ręku i urzęduje na Placu Bernardyńskim 10 (Komenda Korpusu). Dowództwo całej odsieczy pozostaje w moim ręku, z umieszczeniem przy pl. Smolki (Generalkomdo).

Otrzymują wszystkie oddziały jak rozkazy.

Naczelna Komenda Wojsk Polskich
Szef sztabu [Michał] Tokarzewski ppłk

1 Bateria przemyska, Unii Lubelskiej Czerwony Klasztor
Major [Edmund] Knoll por. [Andrzej] Wilk
VI odcinek por. Sikorski, Koszary, ul Kurkowa
Odcinek I i II, Koszary Jabłonowskich
Artyleria Grupa I, por. [Gustaw] Rudzki, 1 i 4 bat. pol. bat. haubic Krak., Wysoki Zamek
2 bat., na drodze Łyczakowskiej
3 i 5 bat, na Batowskiego, bastion wschodni i południowo-wschodni.
Rtm. [Michał] Pomian: Batowskiego 11.

Odpis
CAW, I. 341. 1, t. 84.

Nr 196
1918 listopad 22, Lwów. — Rozkaz dzienny nr 19
Komendy Miasta we Lwowie

1. Podstępny, pod osłoną nocy zamach na Lwów polski odparty. Nieprzyjaciel, z którym bezskutecznie próbowano zgody, począł się rządzić w nim niesłychanym terrorem i gwałtem, pod którym ludność strasznie cierpiała. I może byłby dopiął celu, gdybyście mu nie przeszkodzili wymordować większej części mieszkańców. Wy, żołnierze i oficerowie. Z młodzieńczym zapałem, z gołymi rękoma porwaliście się do czynu prawie beznadziejnego, rzuciliście się na karabiny i armaty i wydarliście je mu, by je weń skierować. Zapał Wasz jednak i święte przywiązanie do Lwowa, jak nie mniej świadomość, że to o gwałtowne, a niesprawiedliwe uszczuplenie Ojczyzny idzie, stworzyły cuda, zjednoczyły wszystkie partie i stany i rzuciły wszystkie myśli nasze i wszystkie pragnienia nasze w jednym kierunku wsparcia jak najwcześniej wroga. To przekonanie podtrzymywało siły Wasze, jak tygodniami, bez snu, odpierając wroga w dzień i w noc, trwaliście na placówkach, czy wypieraliście wroga z zajętych stanowisk. Duch przedsiębiorczości Waszej, gdy w kilku odpieraliście setki, pokazał wrogowi, czego dokonać może święty zapał, w obronie sprawiedliwej i słusznej sprawy. Szczęśliwym się czuję, że dane mi było kierować czyny i kroki Wasze w planowe działanie, że po-

zwolono mi być żołnierzem wspólnie z Wami. I choć nieraz, porównując liczby obustronne, rozpacz targała duszą, choć widziałem znużenie Wasze, nigdy nie wkradło się do niej zwątpienie, bom wierzył w Was i wiedział, że póki kropla polskiej krwi w was płynie, nie pozwolimy ni o piędź uszczuplić Ojczyzny – i przez przydługi ciąg twardych bojów, nie cofnęliście się ani razu.

Nie w moim, lecz w imieniu świętej sprawy naszej, składam Wam wszystkim, oficerom i żołnierzom, lekarzom i sanitariuszom za wszystkie trudy, znoje i cierpienia Wasze, najwyższą podziękę i z dumą chylę czoło przed Wami z odzewem „Cześć wam”.

Cześć Wam żołnierze, że krwią i życiem Waszym przypieczętowaliście lub przypieczętować pragnęliście polskość Lwowa, cześć Wam, że stanąwszy murem w szeregu dowiedliście, że żywie w Was polska krew i polska myśl, która za polską sprawę zawsze wszystko, choćby życie odda, cześć Wam, współpracownikom moim, że Ojczyzną Ziemię, świeżo z grobu powstałej Ojczyźnie – bez uchwał kongresów – w kornym darze składacie, cześć Wam, że stwierdziliście, że już więcej nie zginie ziemia, która takich ma synów.

Lecz dopiero połowa pracy dokonana. Wróg uzbrojony czyha jeszcze u bram miasta. I stamtąd wyprzec go musimy i tam rozbroić go trzeba, by nie powtórzyły się lube jemu wypadki. My za nim pójdziemy i damy mu nie gorszą niż we Lwowie lekcję. Dlatego do dalszej pracy wytrwania w szeregu Was wzywam i jestem pewny, że nie zabraknie nikogo z Was, bo to przez usta moje „Ojczyzna Was woła”.

Rozkaz ten zwartym szeregom odczytać.

2. Zatrudnienie na dzień jutrzejszy. Jutro, dnia 25 listopada, wypoczynek i ściąganie patrolami rozproszonych oddziałów i włączających się żołnierzy.

3. Przegląd koni. Dla przeprowadzenia przeglądu koni w oddziałach podlegających Komendzie Wojskowej miasta Lwowa (dotychczas Naczelną Komenda Wojska Polskiego we Lwowie), utworzona zostaje Komisja, w której skład wchodzi jeden oficer artylerii, jeden oficer kawalerii, jeden oficer taborów, jeden lekarz weterynarii. Przewodniczącym Komisji jest mjr [Filip] Siarkiewicz. Komendanci oddziałów mogą wspomagać Komisję przy wykonaniu lustracji. Ukonstytuowanie się Komisji odbędzie się dzisiaj, o godz. 6⁰⁰ po południu w domu artylerii, ul. Sadownicka 25.

Przegląd koni artylerii odbędzie się jutro, 23 XI o godz. 8⁰⁰ rano.

4. Zmiana dyslokacji artylerii. Punkt rozkazu taktycznego ppłk. [Michał] Tokarzewskiego z dnia 22 XI 1918, odnoszącego się do dyslokacji artylerii, został w następujący sposób zmieniony: 4 baterie armat połowych zajmują koszary artyleryjskie na ul. Na Błonie (Reitende Artillerie Dion.), 2. bateria haubic zajmuje koszary na Cytadeli.

[ppłk Czesław Mączyński m.p.]

Odpis

CAW, I. 341. 1, t. 67.

1918 listopad 22, Lwów. – Wykaz uczestników pierwszej załogi
obrony Lwowa w Szkole im. H. Sienkiewicza

Honorowi:

44. Józef Piłsudski

Czynni:

1. Zdzisław Trzeźniowski, ppłk	40. Tadeusz Krajewski, ppor.
2. Ferdynand Andrusiewicz, kpt.	41. Marian Kryda —
3. Wiktor Antosiewicz, pchor.	42. Janusz Kudrewicz, ppor.
4. Stanisław Artymowicz, sierż.	43. Marceli Kycia, ppor.
5. Eugeniusz Bernacki, sierż.	45. Kazimierz Listowski, por.
6. Wiktor Bernacki, ppor.	46. Tomasz Łabowicz, pchor.
7. Janusz Biegański, dr kpt.	47. Marian Łomnicki, plut.
8. Józef Bielecki, st. sierż.	48. Stefan Łomnicki, pchor.
9. Włodzimierz Boznański, sierż.	49. Jan Marek, st. żołn.
10. Stanisław Dawidek, plut.	50. Roman Nettig, pchor.
11. Wacław Dostal, szer.	51. Mieczysław Nikles, sierż.
12. Wiktor Dunajewski, sierż.	52. Lesław Novy, pchor.
13. Karol Ekes, sekc.	53. Stanisław Ostrowski, dr por.
14. Włodzimierz Eminowicz, wachm.	54. Bronisław Pater, st. żołn.
15. Tadeusz Feldstein, por.	55. Jan Piepszny, sierż.
16. Jan Gajewski, sierż.	56. Rudolf Piguleczka, ppor.
17. Tadeusz Gąsiorowski, sierż.	58. Józefa Przepilińska, —
18. Aleksander Golda —	59. Stanisław Raczyński, sierż.
19. Tadeusz Górecki, pchor.	60. Salo Rappaport, plut.
20. Franciszek Grabowski, plut.	61. Antoni Rossowski, st. żołn.
21. Józef Grabowski, st. żołn.	62. Edward Rössel, —
22. Aleksander Gryglewski, szer.	63. Józef Różański, ppor.
23. Aleksander Gryniewicz, sekc.	64. Władysław Różycki, st. żołn.
24. Michał Hagel, szer.	65. Włodzimierz Jankowski, ppor.
26. Stanisław Huńka, por.	66. Feliks Seńkowski, st. żołn.
27. Tadeusz Jagoszewski, sekc.	68. Bronisław Sochański, sierż.
28. Roman Jarosz, sierż.	67. Gustaw Skąpski pchor.
29. Marian Jarosz, pchor.	69. Karol Stasiak, kapr.
30. Tadeusz Jarosz, plut.	70. Antoni Stocki, st. żołn.
31. Ludomił Borodziej, plut.	71. Marian Stonoga, —
32. Edward Juśkiewicz, pchor.	72. Karol Strowski, kapr.
33. Józef Klink, ppor.	73. Edward Sas Świstelniczy, por.
34. Stanisław Kordasz, sekc.	74. Stanisław Szollin, ppor.
35. Adam Kościński, pchor.	75. Emil Szuster, sierż.
36. Franciszek Kotlarczyk, sekc.	76. Henryk Trębicki, pchor.
38. Włodzimierz Kowłycha, pchor.	77. Roman Tuczapski, szer.
	78. Mikołaj Urbański, kapr.

79. Walerian Wieleżyński, sierż.
80. Maria Wierzyńska, —
81. Jan Wojciechowski, por.

82. Edward Wydrzyński, ppor.
83. Emil Zawadzki, pchor.
84. Oktawian Zawadzki, szer.

Zmarli:

25a Wilhelm Haluza
31a Stanisław Junak
37a Stanisław Kotowicz
39a Erwin Kozerski
57a Władysław Potoczny
71a Józef Stolarz

Radę Nadzorczą w latach 1918–1919 stanowią: ppor. Edward Wydrzyński – jako przewodniczący, pchor. Lesław Novy – jako sekretarz, sierż. Walerian Wieleżyński – jako skarbnik¹.

Odpis

CAWI. 341. 1. 121.

Nr 198

1918 listopad 22, Lwów. — Raporty por. dr. Romana Abrahama do Komendy Grupy „Konarski”

Melduję, że ukraińskie oddziały, według wiadomości z niewoli ukraińskiej powracających legionistów, cofają się od ul. Zamarstynowskiej, Bożniczej, pl. Strzeleckiego na Teatyńską. Kasarnie na Teatyńskiej zostały przez Ukraińców opuszczone: internowani legionieści w liczbie około 600 ludzi rozbiegli się; zdążają oddziałami w kierunku naszych linii. Dwunastu z nich doszło do mojej linii, a mianowicie: 1) sierż. Roman Izydor, 2) Stanisław Piotrowski, 3) Stanisław Marcinek, 4) Antoni Tytków, 5) Marian Zakrzewski, 6) Józef Wilczyński, 7) Klemens Pawlaczek, 8) Jakub Kucharski, 9) Juliusz Mowczan, 10) Leopold Stańkowski, 11) Sebastian Chmielowiec, 12) Kazimierz Berkowski.

Wszyscy zeznają, że w mieście po stronie ukraińskiej panika. Proszę o natychmiastowe przysłanie rezerw do 60 ludzi. W razie braku silnego oporu ze strony nieprzyjaciela posuwać się będę przez Plac Zbożowy ku Teatrowi.

Proszę o zawiadomienie innych odcinków.

Dom Inwalidów, 22 XI 18, godz. 2³⁰ w nocy.

dr Roman Abraham, porucznik

¹ Liczba faktycznych członków „Pierwszej Załogi Obrony Lwowa” w Szkole im. Henryka Sienkiewicza w noc z 31 X na 1 XI stwierdzona przez mjr. Trześniowskiego wynosi 85 (osiemdziesięciu pięciu), po odliczeniu odznaki honorowej nr 44 i doliczeniu odznak nr 31a i 71a, których nie uwzględniono w wykazie zasadniczym.

Komenda „Konarski”

Melduję, że obsadziłem cały plac zbożowy i wyloty ulicy Wagowej. Natychmiast proszę powiadomić odnośne odcinki, tudzież proszę natychmiast o rezerwę 60 ludzi dla dalszego posuwania się do śródmieścia.

Dom Grunwaldzki, godz. 3³⁰

dr Roman Abraham, porucznik

PS. Jeńca ukraińskiego Gabriela Rypałowskiego odsyłam.

Porucznik Kozak

Prawy karabin maszynowy z porucznikiem Kozakiem ma się natychmiast stawić do dalszej dyspozycji na Placu Zbożowym. Dojście przez ul. Szpitalną, Źródlaną, Bernsteina, Słoneczną, Plac Zbożowy obsadzony jest przez chor. Buntnera z 10 ludźmi. Oba wozy trenu zaprzęgnięte i naładowane amunicją rosyjską i manlichera 5 paczkami konserw i 19 paczkami marmolady – mają się stawić natychmiast do Domu Inwalidów. Dojazd obok pomnika Wiśniewskiego.

Komenda „Konarski”

Melduję, iż obsadziłem tandetę, targowicę koni i drzewa i pl. Misjonarski na lewym flanku. Prawa moja flanka po zajęciu pl. Zbożowego i po krótkich starciach z uciekającymi oddziałami ukraińskimi wdarła się na ul. Starozakonną, Bożniczą i pl. Rzeźni. Koszary Ferdynanda opuszczone. W Domu Katolickim znajdują się jeszcze Ukraińcy. Żądam posłusznie 60 ludzi dla możliwości obsadzenia północnej części śródmieścia (pl. Gołuchowski, Krakowski, Strzelecki).

22 VI godz. 4⁰⁰ Abraham, por.

CAW, I.341.1, t. 120.

Nr 199

1918 listopad 22, Lwów. — Meldunek sytuacyjny dowództwa IV odcinka obrony Lwowa do Naczelnej Komendy

Wczoraj rozpoczęto atak na Lwów o godz. 6⁰⁰ rano. Odcinek IV jako rezerwa. Z odcinka IV wysłano dwa razy posiłki: o godz. 5³⁰ rano do szkoły Marii Magdaleny [i o] godz. 3⁰⁰ po południu 50 ludzi do grupy kpt. Mieczysława Boruty. Oprócz tego o godz. 7³⁰ i 9⁴⁰ rano wysłano posiłki dla pociągu pancernego oraz do Mszany. W ciągu dnia tylko Dworzec Czerniowiecki był słabo ostrzeżliwany. Na froncie odcinka (zachodnim) zupełny spokój, ruchów oddziałów nieprzyjacielskich nie było.

[Ferdynand] Andrusiewicz, por.

Odpis

CAW, I. 341. 1, t. 119.

Nr 200

1918 listopad 22, Lwów. — Raport Komendy Artylerii Wojsk Polskich do Komendy Naczelnej WP we Lwowie

1. Stanowiska baterii: od godz. 8⁰⁰ rano zaczęły zmianę pozycji: a) Grupa por. [Gustawa] Rudzkiego (bateria I. i IV. i haubica krak.) na Wysoki Zamek.
b) Bateria II była w pościgu (trakt Łyczakowski)
c) Bateria III i V stanowisko na Cytadeli. Dyslokacje zarządzono wedle rozkazów Naczelnej Komendy. Wykonanie rozkazu w toku. Dowództwo Artylerii, Dowództwa Taktycznego Artylerii i Dowództwa Uzupełnień Artylerii jeszcze w dotychczasowych lokalach.
2. Akcje własne: Grupa Janowska utrzymywała (od 4⁰⁰ do 7³⁰ rano) ogień zaporowy na rozdrożu ul. Wojciecha i gościniec Żółkiewski.
3. Akcje nieprzyjacielskie: Ucieczka w popłochu.
4. Wypadki nadzwyczajne: Podczas zmiany pozycji grupy Janowskiej, marszerującej przez ul. Kazimierzowską, padły na baterie salwy z domu handlowego (róg Furmańskiej i Kazimierzowskiej). Odpowiedziano ogniem bat. 4 z pozycji przed kościołem św. Anny.

[mjr Marce] Śniadowski, m.p.

Odpis

CAW, I. 341. 1, t, 72.

Nr 201

1918 listopad 22, Lwów. — Raport nr 11 Technicznej Komendy Dworca

1. Improwizowany pociąg pancerny z Krakowa przybył 21 XI 1918 o godz. 9³⁰ wieczorem.
2. Pociąg wojskowy z Przemyśla przybył 21 bm. o godz. 11⁰⁰ w nocy z gen. [Bolesławem] Roją.
3. Lokomotywa do Mszany na rozkaz Komendy Technicznej odeszła o godz. 4³⁰ rano.
4. Pociąg sanitarny z Przemyśla przybył o godz. 5⁴⁰ rano.
5. Pociąg pancerny krakowski w kierunku Podzamcza odszedł o godz. 6⁰⁸ rano.
6. Pociąg nr 66 (prowiantowy!) do Gródka Jagiellońskiego odszedł o godz. 9⁵⁵ rano (25 wozów ciężarowych + próżnych!).

7. Pociąg nr 82 odszedł do Przemyśla o godz. 10³⁵ rano (2 maszyny przemyskie).
8. Pociąg pancerny nr 1 (lwowski) odszedł do Sichowa o godz. 11³⁰ przed południem.
9. 3 pociągi z próżnymi wozami do Przemyśla odeszły, jak następuje:
 - I. pociąg nr 90 o godz. 11²⁰ w poł. 2 parowozy – 49 wozów
 - II. pociąg nr 104 o godz. 12⁰⁵ w poł. 2 parowozy – 48 wozów
 - III. pociąg nr 96 o godz. 12⁴⁵ w poł. 2 parowozy – 52 wozów
10. Improwizowany pociąg pancerny odszedł do Gródka Jagiellońskiego o godz. 1¹⁵ po południu.
12. Przedkładałam jak zwykle raport poranny, raport magazynowy oraz inwentarz naładowanych wagonów kolejowych, ciąg dalszy 7 i zarazem zakończenie. Inwentarz ten w 5 egzemplarzach.
13. Ppor. Marian Paszkiewicz, pełniący dotychczas obowiązki zastępcy komendanta przy magazynach towarowych podaje, że jest jedynym Polakiem, oficerem, wchodzącym w skład byłej tzw. „Eisenkommission” przy austriackim Ministerium Wojny i zgłasza się do rozporządzenia Naczelnej Komendy Armii Polskiej, celem ewentualnego kontynuowania podobnych czynności w odpowiedniej dykasterji władz polskich.

Techniczny Komendant Dworca:
wz. [Franciszek] Sokolnicki

Odpis
CAW, I.341.1, t. 72.

Nr 202

1918 listopad 23, Lwów. — Meldunek Komendy Miasta Lwowa z działań wojennych 21 listopada

W nocy z 20 na 21 XI wydał ppłk [Michał] Tokarzewski załączony rozkaz ataku dla opanowania Lwowa.

Akcje wojenne rozpoczęły się 21 XI o godz. 6⁰⁰ z chwilą, gdy minął termin zawieszenia broni. Ogień artylerii zwracał się w pierwszym rzędzie przeciw Cytadeli, zmusił około godz. 8³⁰ przed południem nieprzyjaciela do opuszczenia bastionu wschodniego nad pływalnią wojskową. Atak piechoty na Cytadelę podjęty o godz. 10³⁰ nie mógł się rozwinąć z powodu silnego ognia km nieprzyjacielskich. Akcja w tym odcinku ograniczyła się do silnego ognia artyleryjskiego i cernowania Cytadeli przez kompanię kapitana [Zdzisława] Trzeźniowskiego. Odcinek III rtm. [Michała] Pomiana prowadził energiczną demonstrację ogniową, skierowując ogień 1 baterii na Koszary Ferdynanda, ogniem piechoty wiążąc duże siły nieprzyjaciela.

Grupa kapitana [Mieczysława] Boruty, uczyniwszy w nocy duży marsz oskrzydłający, rozpoczęła o godz. 7⁰⁰ atak na szerokim froncie, na 1 linii: Szkoła Przemysłowa, Węgliński lasek – roгатka Łyczakowska o godz. 10⁰⁰ doszły nasze siły do linii Pohulanka – cmentarz Łyczakowski. Lewe skrzydło tej grupy kryła akcja pociągu pancernego nr 2, który dotarł do Sichowa, rozproszył oddziały ukraińskie tu stacjonowane, wziął jeńca, zdobył broń i amunicję, dotarł do Pasiek, gdzie również stoczył szczęśliwą potyczkę z nieprzyjacielem.

CAW, I.341.1, t. 72.

Nr 203

1918 listopad 23, Lwów. — Rozkaz dzienny nr 20 Komendy Miasta Lwowa

1. Służbę bezpieczeństwa wewnątrz miasta obejmie prezydium miasta. W tym celu zostanie zorganizowana Straż Obywatelska i policja. Kapitan [Wit] Sulimirski zostaje odkomenderowany do prezydium miasta, celem stworzenia powyższych organów bezpieczeństwa. Komendę Placu obejmie pułkownik [Roman] Jasieński, Komenda Placu mieści się przy ul. Wałowej 16. Personel Głównej Komendy Placu oddany do dyspozycji pułkownika Jasieńskiego. Ponadto zostają przydzieleni do Komendy Placu kapitanowie: Stafin¹ i Malinowski².

¹⁻² Brak danych.

Wszystkie komendy oddziałów mają przesyłać między godz. 7⁰⁰ a 8⁰⁰ wieczorem ordynansów po rozkazy do Komendy Miasta.

2. Komenda milicji wojskowej zostaje zmieniona na oddział wartowniczy i zostaje oddana pod rozkazy Komendanta Placu we Lwowie.

3. Komendantem szpitala garnizonowego we Lwowie mianuję byłego majora wojsk austriackich dr. Mieczysława Andruszewskiego. Wykaz personelu lekarskiego i sanitarnego przedłożą komendanci oddziałów i zakładów do dnia 25 bm.

4. Uznanie za mężną i ofiarną pracę w ogniu nieprzyjacielskim wyrażam dr. Stanisławowi Wojciechowskiemu, dr. [Leonowi] Kalinie, prof. dr. Hormowskiemu, chor. sanit. Gorzowi, sanitariuszowi Wiebergowi, sanitariuszkom: Teresie Barańskiej, Oldze Gnatowicz, studentowi medycyny [Walentemu] Ostrowskiemu, sanitariuszom: Kępińskiemu i Janowi Sobolewskiemu.

5. Wzywa się wszystkie komendy oddziałów i urzędów Wojsk Polskich, jak również byłych austriackich, by natychmiast zgłosiły w Komendzie Placu (Wałowa 16) swe miejsce zakwaterowania.

6. Służba automobilowa:

a. Wydawanie benzyny. Wszelkie zapasy benzyny, znajdujące się na dworcu kolejowym, jak również prywatne, podlegają z dniem dzisiejszym wyłącznej dyspozycji Komendy Technicznego Oddziału i Komendy sekcji Automobilowej. Rozkaz niniejszy ma na celu racjonalny przydział benzyny.

b. Zajmowanie automobilów na ulicy. Automobile znajdujące się pod bezpośrednią komendą sekcji Automobilowej, nie mogą być w żadnym wypadku zajmowane przez wojskowych bez pisemnego rozkazu Komendy Sekcji Automobilowej lub Naczelnej Komendy Miasta.

c. Ponieważ zdarzały się wypadki, iż wozy tak ciężarowe, jak i osobowe używane były do celów prywatnych bez uwiadomienia Komendy Sekcji Automobilowej, lub też Komendy Oddziału Technicznego, zwraca się uwagę, iż w razie wykrycia podobnych nadużyć, winni pociągnięci będą do surowej odpowiedzialności.

d. Celem uzyskania koniecznych i wyszkolonych sił do prowadzenia wozów, zawodowi szoferzy będą wycofani z linii.

Czesław Mączyński, ppłk m.p.

1918 listopad 23, Lwów. — Z rozkazu nr 2 Grupy gen. Bolesława Roji

2. W imieniu służby wyrażam za zajęcie Lwowa, za niezmordowaną i chlubną działalność przy przywróceniu ładu i porządku w mieście oraz za kierownictwo oddziałami w czasie walk ulicznych, jakie przy tej sposobności odbywały się, podpułkownikowi Tokarzewskiemu za taktyczne kierownictwo świeżo przybyłych na odsiecz oddziałów, oraz ppłk. Mączyńskiemu za jego trzytygodniowe pełne poświęcenia boje i wytrwanie, najgorętsze uznanie.

Wszyscy oficerowie i żołnierze, którzy przyczynili się do oswobodzenia Lwowa, jak i komendanci grup demonstracyjnych mjr Lisowski i Wieczorkiewicz, komendanci odcinków we Lwowie i inni oficerowie grupy, walczącej we Lwowie, jak: kpt. Boruta-Spiechpwich, kpt. Trześniowski, kpt. Pieracki, rtm. Pomian-Cieński, por. Jakubowski, kpt. Kmita, mjr Śniadowski, kpt. Łodziński, por. Krynicki, por. Nilski, por. Starck, por. Abraham, por. Sikorski, por. Wiktor Bieńkowski, por. Mond i inni, zasłużyli się dobrej sprawie ponad wszelkie wyrazy uznania i pochwały.

3. Objęcie komendy. Komendę miasta i powiatu lwowskiego obejmie ppłk Czesław Mączyński.

4. Organizacja pułku Strzelców Lwowskich. Komenda miasta przystąpi natychmiast do organizacji „Pułku Strzelców Lwowskich” o trzech batalionach i przedstawi mi do nominacji komendanta tego pułku.

6. Organizacja. Z wyjątkiem pułków 4. pp, 5. pp, dywizji artylerii Kownackiego i pociągu pancernego nr 2, które to oddziały stanowią grupę operacyjną na Galicję Wschodnią i podlegają wprost mnie (Komenda Wojskowa we Lwowie), wszelkie inne oddziały przebywające w powiecie lwowskim podlegają Komendzie wojskowej w drodze Komendy Miasta, która użyje ich do zabezpieczenia miasta i powiatu lwowskiego, a raporty stanu przedkładać mi będzie.

Oficerowie (także b. armii austriackiej) bez przydziału służbowego zameldują się w ciągu 24 godzin w Komendzie Miasta, która spis tych oficerów przedkłada Komendzie Wojskowej dla ewidencji.

Dla żołnierzy b. armii austriackiej zorganizuje Komenda Miasta stację zborną, przeznaczając odpowiednie do tego koszary. Z doprowadzonych do stacji zbornej żołnierzy austriackich, odpowiedni materiał ochotniczy wcielić do nowo tworzących się formacji we Lwowie, resztę zwolnić, odbierając broń i ekwipunek. Podejrzanych odstawić do aresztu.

7. Oczyszczenie powiatu. Komenda Miasta zarządzi jak najszybsze rozbrownienie ludności cywilnej i oczyszczenie powiatu lwowskiego.

8. Użytek broni palnej. Podległe mi komendy i oddziały zarządzają, by patrole i warty w razie rabunku i gwałtu publicznego bezwzględnie używały broni palnej, zwłaszcza wobec bandytów uzbrojonych i przebranych w mundury wojskowe.

9. Legitymacje. Wszystkie Komendy oddziałów i zakładów zaopatrzą, o ile to dotychczas się nie stało, żołnierzy i oficerów w odpowiednie legitymacje, a Komenda Miasta zarządzi o ile możliwe częste patrole (także w nocy) dla kontroli.

Żołnierzy bez legitymacji Komend polskich odstawiać do stacji zbernej a oficerów do Komend Placu.

10. Publikowanie. Zarządzenia dotyczące organizacji i porządku ogłaszać plakatami i w komunikatach za wiza podpisaną Komendy Wojskowej.

11. Patrolowanie miasta

12. Pociąg osobowy do Krakowa

13. Zwolnienie internowanych

14. Służba biurowa

15. Zarządzenia automobilowe. Oficer przydzielony do referatu automobilowego przedłoży do 24 godzin spis wozów i postara się o dostarczenie do garażu Komendy Wojskowej automobili używanych bezprawnie. Automobile wojskowe oznaczać po obu stronach orłem polskim a na skrzydłach ochronnych z tyłu „Swastyką”. Do dyspozycji Komendy Miasta i Komendy Wojskowej dostarczyć po dwa automobile wraz z konieczną rezerwą, które dzień i noc służbę pełnić będą.

16. Zapotrzebowania. W sprawie braków zaprowiantowania, amunicji, opału itd. dla wojsk przebywających w powiecie lwowskim zwracać się będzie Komenda Miasta i Powiatu lwowskiego na równi z innymi powiatami w Galicji Wschodniej do Komendy Wojskowej we Lwowie.

17. Zarządzenia intendentury. Z dniem jutrzejszym przenosi się intendentura Komendy Miasta Lwowa do lokalu Komendy Wojskowej na Placu Bernardyńskim.

Kierownictwo pierwszej grupy a mianowicie: umundurowanie, kwestie prawne, sprawy kwaterunkowe itd. obejmie tymczasowo intendent Lang.

Kierownictwo drugiej grupy: aprowizacja itd. obejmuje kpt. intendent Litwinowicz.

Kasę operacyjną i kontrolę kasową prowadzi ppor. Budzyński.

Agendy szefa i sprawy finansowe obejmuje intendent Zankl.

Z dniem 24 bm. mają być wszystkie magazyny filialne jako też z poszczególnych odcinków, przeniesione do magazynu głównego na Dworzec Czerniowiecki. Potrzebne środki przewozowe zażądać w Komendzie Miasta. Przeprowadzenie rozkazu zameldować Intendenturze KWL. Raporty dzienne należy jak dotychczas przysyłać Komendzie Wojskowej.

Referenci b. intendentury pozostają aż do wydania dalszych rozkazów na swoich dotychczasowych stanowiskach.

Pobieranie prowiantów ma się odbywać od dnia 25 bm. począwszy w magazynie głównym na Dworcu Czerniowieckim za poprzednim wydaniem asygnaty przez Intendenturę.

ROZKAZ Nr. 2.

Lwów, dnia 23. listopada 1918.

1.

Żołnierze! jesteście poręczycielami ładu i porządku, który przedewszystkiem koniecznym jest po długich latach wojny dla dobra ojczyzny i ludzkości. By jednakowoż obowiązkiem jak najwydatniej spełniać, należy przedewszystkiem utrzymywać żelazny rygor i karność we własnych oddziałach, a z pominięciem choćby najślusniejszych osobistych momentów, wspólnej sprawie i kochanej Ojczyźnie z całej duszy i wyłączenie służyć.

2.

W imieniu służby wyrażam za zajęcie Lwowa, za niezmordowaną i chlubną działalność przy przywróceniu ładu i porządku w mieście, oraz za kierownictwo oddziałami w czasie walk ulicznych jakie przy tej sposobności odbywały się podpułk Tokarzewskiemu za taktyczne kierownictwo świeżo przybyłych na odsiecz oddziałów, oraz podpułk Mączyńskiemu za jego trzytygodniowe pełne poświęcenia boje i wytrwanie, najgorętsze uznanie.

Wszyscy oficerowie i żołnierze, którzy przyczynili się do oswobodzenia Lwowa, jak komendanci grup demonstracyjnych mjr. Lisowski i Wieczorkiewicz, komendanci odcinków we Lwowie i inni oficerowie grupy walczącej we Lwowie jak: kpt. Boruta-Spiechowicz, kpt. Trześniowski, kpt. Pieracki, rtm. Pomian-Oieński por. Jakubski, kpt. Kmita mjr. Sniadowski, kpt. Łodziński, por. Krynicki, por. Nilski, por. Stark, por. Abraham, por. Sikorski, por. Bienkowski Wiktor, por. Mont i inni zasłużyli się dobrej sprawie ponad wszelkie wyrazy uznania i pochwały.

3. Objęcie komendy.

Komendę miasta i powiatu lwowskiego obejmie podpułk Mączyński.

4. Organizacya pułku Strzelców lwowskich

Komenda miasta przystąpi natychmiast do organizacyi „Pułku Strzelców lwowskich” o trzech batalionach i przedstawi mi do nominacyi komendanta tego pułku.

5. Przydział.

Przydzielam ka. superiora (VII. kl. rangi) Józefa Panasia do komendy wojskowej we Lwowie. (Op. wschód).

6. Organizacya.

Z wyjątkiem pułków 4. pp. 5 pp. dyw. art. Kownackiego i pociągu pancernego Nr. 2. które to oddziały stanowią grupę operacyjną na Galicyę wachodnią i podlegają wprost mnie (Komenda wojskowa we Lwowie). wszelkie inne oddziały przebywające w powiecie lwowskim podlegają Komendzie wojskowej w drodze Komendy miasta, która użyje ich do zabezpieczenia miasta i powiatu lwowskiego, a raporty stanu przedkładać mi będzie.

Oficerowie (także b. armii austr.) bez przydziału służbowego zameldują się w ciągu 24 godzin w Komendzie miasta, która spis tych oficerów przedkłada Komendzie wojskowej dla ewidencji.

Dla żołnierzy b. armii austr. zorganizuje Komenda miasta stację zborną, przeznaczając odpowiednio do tego koszar. Z doprowadzonych do stacyi zbornej żołnierzy austriackich, odpowiedni materiał ochotniczy wcielić do nowo tworzących się formacyi we Lwowie, resztę zwolnić, odbierając broń i ekwipunek. Podejrzanych odstawić do aresztu.

7. Oczyszczenie powiatu.

Komenda miasta zarządzi jaknajszybsze rozbrojenie ludności cywilnej i oczyszczenie powiatu lwowskiego.

8. Użytek broni palnej.

Podległe mi Komendy i oddziały zarządzają, by patrole i warty w razie rabunku i gwałtu publicznego bezwzględnie używały broni palnej zwłaszcza wobec bandytów uzbrojonych i przebranych w mundury wojskowe.

9. Legitymacye.

Wszystkie Komendy oddziałów i zakładów zaopatrzą o ile to dotychczas się nie stało, żołnierzy i oficerów w odpowiednio legitymacye, a Komenda miasta zarządzi o ile możliwe częste patrole (także w nocy) dla kontroli.

Żołnierzy bez legitymacyi Komend polskich odstawić do stacyi zbornej a oficerów do Komendy placu.

18. Zarządzenia sanitarne. Komenda Miasta poleci swemu referentowi sanitarnemu, by w porozumieniu z szefem sanitarnym Komendy Wojskowej we Lwowie i z władzami miejscowymi, przystąpił natychmiast do oczyszczenia miasta.

Wszystkie oddziały i zakłady wojskowe przebywające [mieszczące się] we Lwowie przedłożą mi w drodze Komendy Miasta do 25 bm. godz. 12⁰⁰ w południe wykaz lekarzy, sanitariuszy, zakładów sanitarnych i inwentarza sanitarnego.

19. Spis jeńców. Komenda Miasta i Komendy Powiatowe przedłożą mi w najkrótszym czasie spis jeńców ukraińskich, jako też osób cywilnych, internowanych, co do których wydam zarządzenia.

20. Lista strat. Komenda Miasta sporządzi dokładny imienny spis poległych żołnierzy i osób cywilnych w czasie walk we Lwowie. Spisy te dołączyć do raportów bojowych.

21. Miejsce nadsyłania meldunków. Meldunki nadsyłać do miejsca postoju podpisanej Komendy we Lwowie, budynek (K. u.k. Mil. Komando) przy Placu Bernardyńskim.

22. Otrzymują: Komenda Miasta, komendant grupy operacyjnej ppłk. Tokarzewski, komendant komp. 4. pp por. Kasza, komendant ¼ baonu 4. pp por. Krudowski, komendant grupy operacyjnej mjr Lisowski, linia Sambor–Rudki, gen. Rozwadowski, Kraków, Naczelną Komendą Wojsk Polskich Warszawa, wraz z raportami dotyczącymi oddziałów, szkicami, listą strat etc.

[Bolesław] Roja, gen.

B. Roja, op. cit., s. 308–310.

Nr 205

1918 listopad 23, Lwów. — Rozkaz dzienny nr 19 Komendy Miasta Lwowa

Podstępny pod osłoną nocy wykonany zamach na polski Lwów – odparty. Nieprzyjaciel, z którym bezskutecznie próbowano zgody, począł się rządzić w nim z niesłychanym terrorem i gwałtem, pod którym strasznie ludność cierpiała. I byłby może dopiął celu, gdybyście mu nie przeszkodzili wymordować większej części mieszkańców, Wy żołnierze i oficerowie. Z młodzieńczym zapałem, z gołymi rękoma porwaliście się do czynu prawie beznadziejnego, rzuciliście się na karabiny i armaty i wydarliście je mu, by je weń skierować. Wszystko bowiem, czym pokonaliście wroga, na nim dopiero zdobyć musieliście. Zapał Wasz i święte przywiązanie do Lwowa, jak niemniej świadomość, że o gwałtowne, a niesprawiedliwe uszczuplenie Ojczyzny idzie, stworzyły cuda, zjednoczyły wszystkie partie i stany i rzuciły wszystkie myśli nasze i wszystkie pragnienia nasze w jednym kierunku – wyparcia jak najwcześniej wroga.

To przekonanie podtrzymywało siły Wasze, gdy tygodniami bez snu, odpierając w dzień i noc ataki, trwaliście na placówkach, czy wypieraliście wroga z zajętych stanowisk. Duch przedsiębiorczości Waszej, gdy w kilku odpieraliście setki, pokazał wrogowi, czego dokonać może święty zapał w obronie sprawiedliwej i słusznej sprawy.

Szczęśliwym się czuję, że dane mi było kierować czyny i kroki Wasze w planowe działanie, że pozwolono mi być żołnierzem wspólnie i razem z Wami. I choć przy porównywaniu liczb obustronnych, rozpacz targała duszę, choć widziałem znużenie Wasze, nigdy nie wkradło się do niej zwątpienie, bom wierzył w Was i wiedział, że póki kropla polskiej krwi w Was płynie, nie pozwolicie ni o piędź uszczuplić Ojczyzny. Przez długi ciąg twardych bojów, nie cofnęliście się ani razu.

Nie w moim, lecz w imieniu świętej sprawy naszej, składam Wam wszystkim, oficerom i żołnierzom, lekarzom i sanitariuszom, za wszystkie trudy, znoje i cierpienia Wasze najwyższą podziękę i z dumą chylę czoło przed Wami z odzewem: „Cześć Wam!”.

Cześć Wam, żołnierze, że krwią i życiem Waszym przypieczętowaliście lub przypieczętować pragnęliście polskość Lwowa, cześć Wam, że stanąwszy murem w szeregu dowiedliście, że żywie w Was polska krew, cześć świeżo powstałej z grobu Ojczyźnie – bez uchwał kongresów – w kornym darze składacie, cześć Wam, że stwierdziliście, że już więcej nie zginie Ziemia, która takich ma synów!

Lecz dopiero połowa pracy dokonana. Wróg uzbrojony czyha jeszcze u wrót miasta. I stamtąd wyprzeć go musimy i tam rozbroić go trzeba, by nie powtórzyły się lube jemu wypadki. My za nim pójdziemy i damy mu nie gorszą niż we Lwowie lekcję. Dlatego do dalszej pracy i wytrwania w szeregu Was wzywam, i jestem pewny, że nie zabraknie nikogo z Was bo to przez usta moje – „Ojczyzna Was woła”!

Czesław Mączyński

Odpis

CAW, I. 341. 1, t. 69; Cz. Mączyński, op. cit., zał. nr 5 dot. I, s. 170–172.

**1918 listopad 23, Lwów. — Odezwa pplk. Czesława Mączyńskiego
do mieszkańców Lwowa**

Rodacy!

Lwów w naszych rękach.

Dziki najazd ukraiński na stolicę kraju został po bohaterskich i krwawych walkach odparty. Drogą, a obfitą krwią polską okupił Lwów swą wolność, krwawiąc się trzy tygodnie wśród strasznych warunków, walcząc z wrogiem, wolnym od poczucia wszelkiej odpowiedzialności.

Dzięki mężnej postawie całej ludności miasta, dzięki jego bohaterskim obrońcom, dzięki wreszcie wytrwałości i cierpliwości, z jaką polska ludność miasta znosiła terror i głód – Lwów pozbył się najeźdźców i dał wspaniały wobec całego świata dowód, że był, jest i zawsze pozostać musi polskim miastem.

Wam mieszkańcy miasta Lwowa przypada historyczna zasługa obrony swego grodu.

Wam winna dziś cała Polska głęboką cześć, wdzięczność i podziękę za Wasze bohaterstwo, za bezprzykładne poświęcenie i trudy.

Okażcie do końca wielkość ducha. Karność i porządek niech zapanują w zwycięskim mieście.

Spokojna ludność ruska, nie solidaryzująca się czynnie z aktem terrorystów ukraińskich, może liczyć na pełne uszanowanie swych praw, zgodnie z tradycją, cechującą od początku naszą historię.

Naczelna Komenda Wojsk Polskich
Mączyński, m.p.

Nr 207

**1918 listopad 23, Lwów. — Ogłoszenie ppłk. Czesława Mączyńskiego
o wprowadzeniu sądów doraźnych**

Ogłoszenie!

Z dniem dzisiejszym zostają wprowadzone we Lwowie i w okręgu sądy doraźne.

1. Każdy przychwycony na rabunku, grabieży i gwałtach będzie postawiony przed sądem doraźnym. Sąd ten nakładać będzie tylko karę śmierci.

2. Każdy stawiający z bronią w ręku opór patrolom wojskowym prowadzonym przez oficera, będzie rozstrzelany na miejscu.

Komendant miasta Lwowa i powiatu
Czesław Mączyński, ppłk

Druk
CAW, I. 444. 1, t. 1.

Nr 208

**1918 listopad 23, Lwów. — Ogłoszenie Komendy Miasta Lwowa
i Powiatu o wprowadzeniu sądów doraźnych we Lwowie**

OGŁOSZENIE

Z dniem dzisiejszym zostają wprowadzone we Lwowie i w okręgu sądy doraźne.

1. Każdy przychwycony na rabunku, grabieży i gwałtach będzie postawiony przed sądem doraźnym. Sąd ten nakładać będzie tylko karę śmierci.

2. Każdy stawiający z bronią w ręku opór patrolom wojskowym, prowadzonym przez oficera, będzie rozstrzelany na miejscu.

Komendant Miasta Lwowa i Powiatu
Czesław Mączyński

Cz. Mączyński, op. cit., zał. nr 51 do t. II, s. 28.

Nr 209

1918 listopad 23, Lwów. — Obwieszczenie pplk. Czesława Mączyńskiego w sprawie wprowadzenia we Lwowie godziny policyjnej

OGŁOSZENIE

Wobec zaszłych pożałowania i litości godnych wypadków jestem zmuszony zaprowadzić następujące ograniczenia:

1. Ludności cywilnej nie wolno pokazywać się na ulicach miasta po godz. 6⁰⁰ wieczorem.
2. O tej porze muszą być bramy domów i wszystkie lokale i sklepy zamknięte.

Czesław Mączyński

Cz. Mączyński, op. cit., zał. nr 54 do t. II, s. 30.

Nr 210

1918 listopad 23, Lwów. — Projekt odezwy pplk. Czesława Mączyńskiego do ludności żydowskiej Lwowa

DO LUDNOŚCI ŻYDOWSKIEJ MIASTA LWOWA

W ciągu trzech tygodni walki o Lwów znaczny odłam ludności żydowskiej nie tylko nie zachowywał neutralności w stosunku do wojska polskiego, ale niejednokrotnie z bronią w ręku stawiał mu opór, a także w zdradziecki sposób starał się zatrzymać zwycięski pochód naszych wojsk? Zostały ustalone wypadki strzelania z zasadzki do naszych żołnierzy, zlewanie ich wrzącym ukropem, rzucanie [się] na patrole z siekierami itp. Komenda wojska polskiego wstrzymuje naturalny odruch ludności polskiej i wojska. Wszyscy obywatele bez różnicy wyznania zostali wzięci pod ochronę prawa. Zostało w tym względzie wydane rozporządzenie o sądach i karach doraźnych.

Niemniej na ogóle ludności żydowskiej ciąży poważny obowiązek powściągnięcia części swoich współwyznawców, która w dalszym ciągu nie przestaje działać tak, jakby chciała ściągnąć nieobliczalną katastrofę na ogół ludności żydowskiej.

Komenda wojsk polskich liczy, że ludność żydowska m. Lwowa przede wszystkim we własnym interesie wstrzyma swoich współwyznawców od objawów nienawiści do rządów polskich i że poprawnym i lojalnym zachowaniem się umożliwi władzom i reszcie ludności wprowadzenie i utrzymanie ładu, opartego na prawie.

Komenda Miasta i Okręgu

Cz. Mączyński, op. cit., zał. nr 50 do t. II, s. 22.

Nr 211

**1918 listopad ok. 23 listopada, Lwów. — Odezwa ppłk. Czesława
Mączyńskiego do mieszkańców Lwowa
w sprawie pożyczki państwowej**

Oficerowie i Żołnierze!

Wybiła dla nas wielka godzina dziejów!

Po przeszło stuletniej niewoli, po długim wieku mąk i katuszy – skruszyła nałożone przez najeźdźców pęta i powstała do nowego życia, wolna, zjednoczona i potężna Polska!

Nadeszła nareszcie tak długo wyczekiwana, tak obficie krwią okupiona chwila wolności. Przyniosła jednak ta chwila nie tylko bezmiar szczęścia i radości, lecz także cały ogrom obowiązków, które każdy obywatel Polak wobec nowo powstałego Państwa Polskiego spełnić powinien i musi!

Na pierwsze wołanie Ojczyzny stanęliście, Wy Oficerowie i Żołnierze, karni, duchem silni, by pierśią swą osłonić i wesprzeć pierwszy lot srebrnopiórego Orła i pomóc mu wznieść się w błękity, ponad wirujące prądy światowej burzy! Stanęliście w zwartych szeregach, by na Ołtarzu Ojczyzny złożyć najświętszą z ofiar – ofiarę krwi – poszliście w bój, by z pieśnią na ustach przelać krew za Jej byt polityczny!

Dziś po raz drugi wzywa Was Ojczyzna!

Rząd Polski postanowił zaciągnąć krótkoterminową 5 % pożyczkę państwową, dla pokrycia najniezbędniejszych wydatków, nieuniknionych przy zakładaniu podwalin odradzającego się Państwa. Przez wzgląd na niszczące skutki wysokoprocentowych pożyczek zagranicznych, postanowił zaciągnąć pożyczkę u obywateli Państwa.

Jest obowiązkiem patriotycznym każdego Polaka subskrybować tę pierwszą polską pożyczkę państwową w pełnym poczuciu świadomości, że wedle sił swoich przykłada cegielkę do budowy wspaniałego gmachu Rzeczypospolitej, do uruchomienia życia gospodarczego, a tym samym do silnej podwaliny państwa Polskiego, lokując przy tym nadzwyczaj korzystnie własne kapitały.

Chcąc umożliwić i najmniej zamożnym uczestniczenie w tej akcji Narodowej i ułatwić lokowanie drobnych sum pieniężnych w 5 % Asygnatach Skarbu Państwa Polskiego, Wojskowe Biuro subskrypcji pierwszej polskiej pożyczki państwowej przy Komendzie Miasta, przyjmować będzie na konto sumy subskrypcyjnej częściową spłatę, wystawiając pokwitowanie na uiszczoną sumę. Gdy ta suma odpowiadać będzie sumie subskrybowanej, subskrybent otrzyma asygnatę Skarbową o wartości nominalnej, z potrąceniem na korzyść subskrybenta 5 % odsetków od dnia uiszczenia całej sumy, zaś 4 % od ratalnych wkładów.

Subskrypcją i lokowaniem należności w poszczególnych oddziałach zajmie się komisja przez Komendanta wyznaczona, składająca się z 3 członków, która

natychmiast po subskrypcji, jako też składaniu częściowych lub całkowitych sum subskrypcyjnych, zdawać będzie raport i odsyłać pieniądze do Wojskowego Biura Subskrypcji pierwszej polskiej pożyczki państwowej przy Komendzie Miasta pl. Smolki 3.

Zaznaczyć należy, że Biuro Subskrypcji składać będzie otrzymane sumy na książeczki oszczędnościowe o poszczególnych nazwiskach subskrybentów – tak, że w razie niemożności uiszczenia dalszych rat, subskrybent lub jego prawni spadkobiercy będą mogli podjąć już wypłaconą sumę z 4 % odsetkami.

Przy wpłaceniu jednorazowo całej sumy subskrypcyjnej, biuro wydawać będzie asygnaty natychmiast po nadejściu tychże.

Asygnaty opiewają na K 100, 500, 1 000, 5 000, 10 000 wal. austr. i będą spłacone przez skarb państwa w dniu 1 listopada 1919 roku.

Państwo polskie ręczy za zwrot kapitału całym majątkiem państwowym i wszystkimi dochodami skarbowymi.

Obywatele Oficerowie i Żołnierze! Tak jak nie zabrakło krwi waszej tam, gdzie ważył się los polityczny Ojczyzny, tak niech nie zabraknie grosza Waszego na szali, gdzie waży się byt ekonomiczny Państwa Polskiego!

Niech nikomu z Was Obywatele – Żołnierze nie braknie w szeregu tych, którzy ostatni swój grosz gotowi są złożyć na ołtarzu Świętej Sprawy, aby wznieść i wzmocnić ekonomicznie potężny Gmach Zjednoczonej Ojczyzny!

Czesław Mączyński

Druk

CAW, I. 444. 1, t. 1.

Nr 212

1918 listopad 23, Lwów. — Rozkaz nr 12 dowództwa II odcinka obrony Lwowa

I. Oficer Inspekcyjny. I batalion. Podoficer inspekcyjny II kompanii.

II. Podział pracy. Do dzisiejszego rozkazu załącza się podział pracy ważny od dnia dzisiejszego. W skład III kompanii wchodzi: oddział Krakusów, oddział wartowniczy i wyszkoleni żołnierze plutonu rezerwowego. W skład kompanii sztabowej: dowództwo Grupy, dowództwo baonu, intendentura z czterema pododdziałami, sanitariusze, telefoniści, pluton rezerwowy, szturmówka, oddział techniczny i oddział km.

III. Nazwy. Rozkazem dowództwa Grupy wprowadzone zostały nazwy: dowództwo Grupy, dowództwo baonu II/I, w miejsce dotychczasowych nazw: komenda Grupy i komenda odcinka II.

IV. Zajęcia codzienne. W myśl rozkazu Grupy I z dnia 22 XI 1918 r. ustanawiam pobudkę o godzinie 5³⁰. Zajęcia codzienne od godziny 8⁰⁰ do 12⁰⁰ i od 2⁰⁰ do 6⁰⁰ po południu. Capstrzyk o godzinie 6⁰⁰ wieczór. Dowódcy kompanii przedkładają codziennie do godz. 6⁰⁰ wieczorem program zajęć na dzień najbliższy.

V. Wyznaczenie służby. Dowódcy kompanii mają stale wyznaczać szarże inspekcyjne.

VI. Przepustki. Przypominam, że prawo wydawania przepustek przysługuje wyłącznie dowództwu baonu. Czas wychodu tylko dla dobrych żołnierzy ustaliło dowództwo Grupy od godz. 6⁰⁰ do 9⁰⁰ po południu.

VII. Droga służbowa. Codziennie przychodzą do dowództwa baonu całe gromady żołnierzy w sprawach zupełnie drobnostkowych i osobistych, np. o przepustki, a nawet o świece. Dowództwa kompanii zarządzają co należy dla pouczenia ludzi, w jakich sprawach należy się zwracać do baonu oraz, że wyłącznie w drodze służbowej.

VIII. Sądy doraźne. Z dniem dzisiejszym wprowadzone zostały sądy doraźne. Dowódcy kompanii zarządzają dokładne pouczenie żołnierzy o przepisach sądów doraźnych.

IX. Wykonywanie służby. Wszyscy PP. oficerowie, tak przy formacjach bojowych, jak i przy służbie pomocniczej, mają osobiście wykonywać swoje funkcje w czasie zajęć. Oficerowie bez funkcji muszą być w tym samym czasie w koszarach.

X. Raport batalionowy. Ustny raport batalionowy odbywa się codziennie o godzinie 11⁰⁰ przed południem w adiutanturze batalionowej. Dowódca kompanii oznacza również stały czas swych raportów.

Dowództwo II baonu
Adam Świeżawski, por.

Nr 213

1918 listopad 23, Lwów. — Meldunek sytuacyjny dowództwa IV odcinka do Naczelnej Komendy Obrony Lwowa

22 XI 1918 r. zajęto śródmieście Lwowa. Przez cały dzień spokój. Patrole wysłane na ul. Gródecką oraz na Krakowskie (dzielnice żydowskie), jak również w śródmieściu, skonstatowały, że bandy zbrojne w przebraniu wojskowym rabowały sklepy, czemu patrole oficerskie energicznie przeszkadzały i rabunek powstrzymały.

w/z Ferdynand Andrusiewicz, por.

Odpis

CAW, I. 341. 1, t. 119.

Nr 214

1918 listopad 24, Lwów. — Rozkaz nr 3 Grupy gen. Bolesława Roji

1. Sądy doraźne. Z ramienia przedstawicieli rządu polskiego we Lwowie, zarządzam z dniem dzisiejszym sądy doraźne we Lwowie i powiecie lwowskim.

2. Przydziały:

a) Przydzielam majora dr. Wiktora Matczyńskiego do grupy operującej do mojej osobistej dyspozycji.

b) Mjr. Tadeusza Kudelskiego przydzielam do referatu technicznego i komunikacyjnego Komendy Wojskowej we Lwowie.

c) Przydzielam mjr. Karola Baczyńskiego do Komendy Miasta.

d) Przydzielam kpt. Alfonsa Barona do Komendy Wojskowej we Lwowie, jako dyrektora kancelarii i referenta personalnego.

e) Lekarza por. dr. [Emila] Stefka przydzielam do 4. pp jako lekarza baonowego.

f) Lekarza ppor. dr. Jana Szumskiego z 4. pp przydzielam do kancelarii sanitarnej szefa sanitarnego.

3. Zatwierdzenie szefów Intendentury

Mjr Aleksander Litwinowicz obejmuje z dniem dzisiejszym stanowisko szefa intendentury Komendy Wojskowej we Lwowie.

Mjr Ferdynand Zankl obejmuje funkcję intendenta grupy operacyjnej, zatrzymując referat finansowy stosownie do rozkazu nr 2.

4. Referat sprawiedliwości. Referat sprawiedliwości obejmuje na razie por. aud. dr. Jakub Krzemiński. Do tego referatu przydzielam ppor. Juliana Kurowskiego, ppor. Wiktora Zieleniewskiego i trzech podoficerów.

5. Nominacje. Mianuję z dniem dzisiejszym:

Kapitanów: Lisowskiego, Mieczysława Borutę-Spiechowicza, Zdzisława Trzeźniowskiego, Bronisława Pierackiego, Michała Pomian-Cieńskiego, Kmitę, Tadeusza Łodzińskiego i Karola Baczyńskiego – majorami.

Porucznika Konstantego Dzieduszyckiego – rotmistrzem.

Poruczników: Antoniego Jakubskiego, Tadeusza Krynickiego, Stanisława Nilskiego, Edmunda Starcka, Romana Abrahama, Bronisława Sikorskiego, Bieńkowskiego, Bernarda Monda i dr. Jastrzębiec-Hierowskiego – kapitanami.

Podporucznika Stanisława Schmida – porucznikiem.

6. Odkomenderowania. Polecam por. Dzieduszyckiemu organizację dywizjonu kawalerii.

Odkomenderuję porucznika Stanisława Schmida do Biura Wywiadowczego mjr. Stasiniewicza.

5. Organizacja 4. pp. Zarządzam organizację IV. baonu 4. pp we Lwowie pod komendą mjr. Pierackiego, którego zastępcą będzie kapitan de Laveaux. Komendę oddziału karabinów maszynowych przy tym baonie obejmie kapitan Ajdukiewicz.

Komenda baonu wyszuka odpowiednią kasarnię, ewentualnie przejmie kasarnię, w której obecnie kwateruje kompania 4. pp pod komendą por. Kaszy.

Wszyscy oficerowie i żołnierze 4. pp służący przy oddziałach lwowskich zameldują się u dotychczasowych komendantów, celem zwolnienia ich, które w miarę stosunków służbowych ma być możliwie szybko załatwione, najpóźniej jednak do trzech dni.

8. Organizacja 30. pp. Zarządzam organizację 30. pp wojsk polskich im. Króla Jana Sobieskiego. Komendę pułku obejmie pułkownik Kraus. Komendę I baonu a równocześnie zastępstwo komendy pułku, ppłk Gallwitz.

Wszyscy oficerowie i żołnierze dawnego 30. pp mają natychmiast zgłosić się do służby w kasarniach na Cytadeli.

Komenda 30. pp jak i innych pułków może asenterować i przyjmować ochotników.

9. Organizacja sądu. Istniejący dotychczas sąd polowy Legionów we Lwowie urzęduje nadal pod nazwą „Sąd polowy we Lwowie” przy ul. Sakramentek 14.

Obejmuje on jurysdykcję nad wszystkimi oddziałami wojskowymi, podlegającymi bezpośrednio i pośrednio komendantowi wojskowemu we Lwowie.

Kierownictwo Sądu obejmie na razie mjr. audytor Kamil Seyfried.

Przydzielam do wymienionego Sądu w charakterze sędziów na razie kapitanów–audytorów: [Pawła] Kindelskiego, Krzepowskiego, Bartelmusa, dr. [Stanisława] Zagórskiego, dr. Rechta, por. aud. dr. Drückmanna, Piotrowskiego, jako oficerów śledczych: chor. dr. Dobiję, dr. Dąbrowskiego, Zabiegłego, jako pro-

tokulantów: pchor. Raczka, Sakaluka. dr. Załęskiego, dr. [Zdzisława] Kwiecińskiego, Piątkowskiego, kierownictwo kancelarii sądowej obejmie por. [Juliusz] Wohlfarth i Sośnicki.

Ponadto przydziela się personel audytoriatu urzędującego dotychczas przy ul. Chocimskiej 2.

10. Organizacja korpusu automobilowego. Kpt. dr Stanisław Jastrzębiec-Hierowski obejmie komendę korpusu automobilowego i referat automobilowy Komendy Wojskowej we Lwowie.

Komendą korpusu automobilowego i referat automobilowy przy Komendzie Wojskowej: komendant, adiutant, 2 siły kancelaryjne:

a) odbiór nieprawnie posiadanych wozów: por. Prokopowicz.

b) warsztaty podręczne przy ul. Łyczakowskiej 6 – kpt. Dunikowski.

W komendzie miasta:

Ekspozytury komendy automobilowej przy referacie technicznym 1 referent i 1 siła kancelaryjna.

Parki: wozów ciężarowych, wozów osobowych, warsztat podręczny – ul. Kordeckiego 6.

Wszelkie warsztaty automobilowe przechodzą z dniem dzisiejszym pod wyłączną komendę referatu automobilowego przy komendzie wojskowej, a mianowicie:

I. warsztaty reperacyjne	przy ul. Polnej 53.
II. warsztaty reperacyjne	Na Błonie (Ost.-Armee).
III. warsztaty reperacyjne	Łyczakowska 6.
IV. warsztaty reperacyjne	Kordeckiego 6.
V. warsztaty reperacyjne	gum Na Błonie 6.

Składy benzyny i smarów

I. Polna. II Dworzec Czerniowiecki.

Zakazuje się wszelkiego wydawania benzyny bez kart zapotrzebowania z kontrasygnatą komendy automobilowej.

11. Objęcie komend w „Pułku Strzelców Lwowskich”. Komendę I baonu „Pułku Strzelców Lwowskich” obejmie mjr Trześniowski, II baonu mjr Boruta-Spiechowicz, III baonu mjr Pomian-Cieński.

Komendant pułku zostanie wyznaczony. Na razie komendę prowadzi najstarszy z komendantów baonu, który wyznaczy odpowiednią kasarnię, zorganizuje adiutanturę pułkową etc.

12. Organizacja stacji transportowej dla rannych. Lekarz kpt. dr [Bohdan Ludwik] Zakliński w porozumieniu z komendą dworca głównego zorganizuje możliwie najprędzej stację transportową dla chorych i rannych.

13. Lista nominacyjna. Komendy pułków przedłożą mi w ciągu 24 godzin listy oficerów, którzy zasłużyli się przy walkach we Lwowie, do nominacji.

14. Raporty stanu. Wszystkie oddziały przebywające we Lwowie i powiecie lwowskim mają przedkładać wykazy stanu Komendzie Miasta oraz duplikaty tych wykazów Komendzie Wojskowej.

15. Wyznaczanie wart. Komenda Miasta w myśl poprzednich rozkazów wyznacza służbę i warty oraz zabezpieczenia w mieście i powiecie lwowskim, używając do tego wszystkich oddziałów, z wyjątkiem grupy operacyjnej, przeznaczonej dla Galicji Wschodniej, składającej się z grupy ppłk. Tokarzewskiego, 4. pp oraz „Legii oficerskiej”, które także mogą być użyte do służby w powiecie lwowskim, jednakowoż na polecenie i w drodze Komendy Wojskowej.

16. Zgłaszanie oficerów technicznych. Wszyscy oficerowie techniczni zgłoszą się osobiście u technicznego referenta ul. Fredry 2.

17. Wykaz magazynów technicznych. Komenda Miasta prześle referatowi technicznemu szczegółowy wykaz wszelkich magazynów, materiałów technicznych oraz wszystkich obiektów technicznych.

Awizo. Donieść natychmiast do Komendy Wojskowej kto i na jaki rozkaz zarekwirował auto osobowe „Fiat” o dwu siedzeniach, oznaczone krzyżami, a będące własnością Czerwonego Krzyża. Auto to zarekwirowano w Pałacu Sapiehy.

[Bolesław] Roja, gen

B. Roja, op. cit., s. 311–314.

Nr 215

1918 listopad 24, Lwów. — Rozkaz nr 4 Grupy gen. Bolesława Roji

2. Organizacja Straży Bezpieczeństwa dla Galicji Wschodniej.

d) Mianuję z dniem dzisiejszym komendantem „Straży” dla Galicji Wschodniej na terytorium dawnego „Militär-komando” p. mjr. Wiktora Hoszowskiego.

Komenda „Straży” dla Galicji Wschodniej podlega Komendzie Wojskowej we Lwowie.

Komendantem „Straży” dla powiatu lwowskiego mianuje się p. mjr. Józefa Mięśowicza, który podlega komendantowi powiatu lwowskiego.

Kpt. Topolski obejmie Komendę „Straży” (policji wojskowej) we Lwowie i podlega pod względem spraw wojskowych komendantowi „Straży powiatowej” majorowi Mięśowiczowi.

Kpt. Świącickiego, dotychczasowego komendanta żandarmerii pol. przydzielam wraz z całym jego aparatem komendantowi „Straży” na Galicję Wschodnią mjr. Hoszowskiemu.

Aż do dalszego zarządzenia wypłacać należy zwykłym strażnikom, służącym pierwszy rok bez szarży po K 4. – dziennie i K. 10 – dodatku polowego, prócz menaży. Starsi strażnicy otrzymują swe dotychczasowe pobory wojenne, a nadto dodatek po K. 10 dziennie.

Oficerowie prócz dotychczasowych poborów K 20. – dodatku polowego, oficerowie sztabowi K. 40 – dodatku polowego.

Wszystkie dotychczasowe przepisy dotyczące służby i drogi służbowej pozostają niezmienione.

Umundurowanie „Straży” jak żołnierzy wojsk polskich, nakrycie głowy rogatywka z daszkiem, ochroną na uszy i jednym guzikiem na przedzie; nadto na lewym ramieniu biały orzełek na czerwonym polu ze sukna, wielkości pięciokoronówki, dla oficerów srebrny orzełek, prócz zwykłych dystynkcji oficerów polskich.

3. Zarządzenia marszowe. Oddziałom maszerującym przez miasto zakazuje się śpiewania., maszerowania po chodnikach, oraz w grupach a nie w zwartych i przepisanych formacjach.

4. Przydziały i objęcia funkcji:

a) lekarz płk. D. Herman Rittigstein obejmie referat sanitarny przy Komendzie Wojskowej we Lwowie.

b) Lekarz ppłk. dr. Karchezego przydziela się do biura szefa sanitarnego dla objęcia spraw personalnych, superrewizyjnych i inwalidów.

c) Przydziela się lekarza mjr. dr. Lesława Węgrzynowskiego do biura szefa sanitarnego celem objęcia spraw szpitalnictwa, higieny a także dla przeprowadzenia w najkrótszym czasie spisu materiałów sanitarnych, inwentarza szpitali i w ogóle wszystkich zakładów i magazynów sanitarnych.

d) Lekarz ppłk dr Jan Kołłątaj-Strzednicki pozostaje nadal jako szef sanitarny grupy operacyjnej. Prócz tego zorganizuje służbę sanitarną przy nowo powstających formacjach bojowych.

e) Przydzielam mjr. Filipa Siarkiewicza do Komendy Wojskowej we Lwowie jako referenta spraw taboru.

f) Przydzielam: por. Michała Fąfarę do kancelarii Komendy Wojskowej we Lwowie; por. Krystiana Allemana i por. Edmunda Seyfrieda do oddziału wywiadowczego mjr. Stasiniewicza; chor. Woynicz-Horoszkiewicza do biura prasowego komendy wojskowej we Lwowie; por. Mieczysława Staszewskiego do kancelarii Komendy Wojskowej we Lwowie, a por. [Kazimierza] Mazanka do referenta artylerii.

5. Nominacje. Mianuję z dniem dzisiejszym komendanta „Legii oficerskiej” przy grupie operacyjnej gen. Roji – mjr. Hupperta podpułkownikiem. Przy tej okazji wyrażam ppłk. Huppertowi za jego służbistość o gorliwe pojmowanie obowiązków, najgorętsze uznanie i podziękowanie w imieniu służby żołnierza polskiego.

Mianuję:

Kapitana Władysława Smolarskiego majorem z dniem 1 listopada 1918.

Kpt. Erwina Więckowskiego majorem z dniem dzisiejszym oraz kpt. dr. Lesława Węgrzynowskiego – majorem lekarzem.

Poruczników: Krudowskiego, Kormanka, [Józefa] Zamorskiego, Biernackiego, [Jerzego] Ferek-Bleszyńskiego, [Fryderyka] Głodzińskiego, Bortnowskiego, Sawickiego, [Eugeniusza] Wyrwińskiego, Borek-Hersztala, Pikusa, [Jana] Kicka i Święckiego – kapitanami.

Ppor. [Józefa] Relidzyńskiego – porucznikiem z dniem 1 stycznia 1918.

Podporuczników: Chaszczyńskiego, [Stefana] Koeba, Bochenka, Wojakowskiego, Aleksandrowicza, [Kazimierza] Hozera, Raczyńskiego, [Franciszka] Sękare, Wyrwińskiego, [Władysława] Świąteckiego, [Kazimierza] Szafrana, Furgalskiego, [Tadeusza] Münnicha, [Stanisława] Krasickiego, Kicińskiego, Kuryłowicza, Dąbrowieckiego, Broniowskiego, Czuryłę, Zajchowskiego i Budzyńskiego – porucznikami.

Podchorążych: Karpińskiego, Koszykiewicza, Mękarskiego, [Stanisława] Bujwida, Melina i Chrzanowskiego – chorążymi.

6. Raporty uzbrojenia. Wszystkie formacje WP we Lwowie i okolicy mają zgłosić w Komendzie Wojskowej we Lwowie u referenta uzbrojenia cały zapas materiału zbrojnego a mianowicie: armat, karabinów maszynowych, ręcznych oraz minerek z podaniem modeli, nadto amunicji, granatów ręcznych i wszelkich magazynów broni i amunicji, do dnia 26 bm.

7. Reklamacje. Urzędników niezbędnych dla poszczególnych instytucji i urzędów należy zwolnić ze służby.

8. Asenterunek do służby pomocniczej. Wszystkich zgłaszających się do służby wojskowej a zakwalifikowanych przez komisję asenterunkową do grupy C mają biura werbunkowe przyjmować i przeznaczać przede wszystkim do lokalnej, garnizonowej służby sanitarnej.

9. Pobory szoferów. Szoferzy pełniący stale służbę przy Komendzie Wojskowej we Lwowie otrzymują K 4. – dziennie i menaż.

Pomocnicy szoferscy otrzymują żołd i dodatek jak wszyscy żołnierze.

Ogłoszenie. Wszystkie samochody osobowe i ciężarowe stanowiące własność prywatną mają być zaopatrzone w legitymacje wystawione przez referenta technicznego Komendy Wojskowej we Lwowie, gdyż w przeciwnym razie będą zatrzymywane i odstawiane do parku samochodowego Wojska Polskiego.

Bolesław Roja, gen.

Nr 216
1918 listopad 24, Lwów. — Rozkaz nr 13
dowództwa II odcinka obrony Lwowa

I. Służba. Oficer inspekcyjny chor. Turzański.

II. Przydzielenie. Przydzielam por. dr. Stanisława Nowyka¹ do komendy baonu II.

III. Uznanie. Naczelna Komenda rozkazem dziennym z dnia 23 listopada wyraziła uznanie za mężną i ofiarną pracę w ogniu nieprzyjacielskim p. dr. [Leonowi] Kalinie, prof. dr. Józefowi Hornowskiemu, absolwentowi medycyny Stanisławowi Ostrowskiemu, chor. sanit. Goertzowi, sanitariuszowi [Ignacemu] Weinbergowi, sanitariuszkom: Feliksie Grabowskiej, Izabeli Torosiewiczówniej, Teresie Barańskiej i Oldze Gnatowicz.

IV. Meldowanie się oficera służbowego. Oficerowie inspekcyjni koszar i wart. muszą osobiście meldować się o godz. 12⁰⁰ w południe przy raporcie u komendanta grupy.

V. Dyżury lekarzy. Lekarzem dyżurnym chor. sanit. Goertz. Dyżur trwa 24 godziny, w którym to czasie nie wolno im opuszczać koszar. Sanitariat baonu II przedłoży mi do godz. 12⁰⁰ w południe imienny spis wszystkich swoich lekarzy i medyków.

VI. Utrzymywanie porządku. Dowódcy kompanii uczynią wszystko co należy celem utrzymania w rejonie swojej kompanii najzupełniejszego porządku i czystości. Rozkaz ten należy natychmiast wprowadzić w życie i stale go przestrzegać.

Komendant baonu II
Adam Świeżawski, por.

Dodatek

VII. Administracja kompanii. Wszyscy dowódcy kompanii wyznaczą sobie podoficerów rachunkowych, którzy mają prowadzić administrację kompanii. Nazwiska tychże mają być podane do dowództwa baonu do godz. 12⁰⁰ w południe.

Urbanowicz, ppor. adiutant

VIII. Warty. Na rozkaz Komendy Miasta i Komendy Grupy wystawi batalion następujące warty:

Warta główna: na odwachu pl. św. Ducha – 5 oficerów, 60 ludzi i 2 km. (1 dow.) komp. 2.

Komendant warty głównej por. Stanisław (?) Csadek przydzieleni ppor. [Zygmunt Władysława] Honkisz, ppor. Justyn Dworski², chor. Stanisław Bednarczuk, pchor. Luczyński, komendant oddziału ppor. [Augustyn] Jaeschke.

¹ Szer. Stanisław Nowyk (ur. 1890 r. we Lwowie), dr prawnik.

² Chor. Justyn Dworski (ur. 26 IX 1898 r. we Lwowie), Legionista, Peowiak.

2a) Biura rachunkowe obr. kraju	Ochronek 4a
b) Sąd dywizyjny obr. kraj.	Ochronek 14
c) Sąd dywizyjny obr. kraj.	Ochronek 26
d) Keller Osias	Kopernika 10

Każda warta po 1 podoficerze i 6 ludzi.

3) Warta koszar 1 podoficer, 1 rozprawczacz, 9 ludzi, [wartę] 2 i 3 wystawia 1. kompania.

Zaciągnięcie wart nastąpi bezwzględnie o godz. 12⁰⁰ w południe. Jako baon służbowy wyznacza baon II również oficera inspekcyjnego koszar – por. Marian Kiedrzyński³ i oficera inspekcyjnego warty ad a) b) c) d) – chor. Turzański.

Cały czas przed poł. obrócić należy na jak najdokładniejsze pouczenie żołnierzy o regulaminie służby wartowniczej wedle regulaminu służby wartowniczej dla Wojsk Polskich. Przeprowadzi to por. Csadek, który w tym celu zarządzi zbiórkę wszystkich ludzi branych pod uwagę względnie całego baonu o godz. 9⁰⁰. Odprawa wart nastąpi bezwzględnie o godz. 11⁰⁰ przed południem na podwórzu koszarowym w obecności dowódcy grupy. Pobudka ze względu na dzisiejsze przemęczenie o godz. 7⁰⁰, dowódcy kompanii przedłożą do godz. 9⁰⁰ imienny wykaz zapotrzebowania i wyekwipowania (bluzy, spodnie itd.), pasy, ładownice itd.

IX. Przepustki. Na zarządzenie NKWP i Komendy Grupy wszelkie przepustki tak dla oficerów jak i dla żołnierzy są wstrzymane.

Urbanowicz, ppor.

Odpis
CAW, I. 341. 1, t. 118.

Nr 217

1918 listopad 24, Lwów. — Meldunek dowództwa IV odcinka do Naczelnej Komendy Obrony Lwowa

Z nieprzyjacielem łączności nie ma żadnej.

Celem utrzymania porządku i bezpieczeństwa w mieście, zarządzono patrolowanie od godz. 5⁰⁰ po południu 23 XI do godz. 5⁰⁰ po południu 24 XI.

Patrole pod dowództwem oficerów złożone z ośmiu ludzi miały za zadanie w odstępach czasu co 3 godziny przepatrzyć ulice: Gródecka, Kaźmierzowską, Szpitalną i Źródlaną, celem ściągnięcia do koszar żołnierzy, chodzących luzem.

³ Por. Marian Kiedrzyński (ur. 1895 r.).

Do godz. 7⁰⁰ rano patrole aresztowały ogółem 26 żołnierzy, przychwyconych bądź to na rabunku, bądź też wałęsających się bez przepustek, których odstawiono częściowo do przynależnych oddziałów lub do żandarmerii.

Bronisław Pieracki, kpt.

Odpis

CAW, I. 341. 1, t. 119.

Nr 218
1918 listopad 25, Lwów. — Rozkaz dzienny nr 22
Komendy Miasta Lwowa

1. Uznanie. Za mężną i pełną poświęcenia pracę w ogniu nieprzyjacielskim, wyrażam uznanie sanitariuszowi Franciszkowi Spalte-Steinowi. W dniu 22 XI 1918 padła ugodzona śmiertelnym strzałem sanitariuszka Helena Kotowska¹ i oddała w ofierze życie, niosąc ratunek rannym. Wyrażam jej uznanie za męstwo i poświęcenie.

2. Mianowania. Z dniem 1 grudnia mianuję podchorążego Wacława Stefańczyka, przydzielonego do Komendy Placu – chorążym, wychowanka Szkoły Kadeckiej w Pradze Stefana Sheeybula – chorążym.

Wyciąg z rozkazu Komendy Wojskowej we Lwowie nr 3.

Mianuję z dniem dzisiejszym kapitanów: Lisowskiego, [Mieczysława] Borutę-Spiechowicza, Zdzisława Tatara-Trześniowskiego, [Bronisława] Pierackiego, [Michała] Pomian-Cieńskiego, Kmitę, [Marcelego] Łodzińskiego i [Karola] Baczyńskiego, majorami. Por. [dr. Konstantego] Dzieduszyckiego rotmistrzem. Por. [dr. Antoniego] Jakubskiego², [Tadeusza] Korab-Krynickiego, [Stanisława] Nilskiego-

¹ Felicja Helena Kotowska (ur. 9 V 1899 r. we Lwowie), urzędniczka. Sanitariuszka na odcinku VI (Zamarstynów–Żółkiewskie). Ratując rannych poległa na Zamarstynowie. Odznaczona KN. Zob. *Przewodnik po Cmentarzu Obrońców Lwowa*, s. 157; S. Nicieja, op. cit., s. 179.

² Kpt./ppłk. dr Antoni Władysław Jakubski (28 III 1885–20 V 1962). W 1908 r. uzyskał doktorat na Wydziale Filozoficznym UJK z zakresu nauk przyrodniczych. Następnie zaliczył pięć semestrów medycyny. W 1917 r. habilitował się na UJK. Oficer 6. pp Legionów. Od 1919 r. na Uniwersytecie w Poznaniu. W 1939 r. aresztowany przez Niemców i więziony na Montelupich i w obozach koncentracyjnych. Po wojnie we Włoszech (2. Korpus) i w Londynie, gdzie pracował w British Museum. Odznaczony VM 5 kl. nr 2529, KN, KW (3x). Zob. *Wielkopolski Słownik Biograficzny*, Poznań 1981, s. 279 (R.W. Schramm); CAW, VM 20–1377.

Łapińskiego, [Wilhelma] Starcka, [dr. Romana] Abrahama, [Waleriana] Sikorskiego, [Stanisława] Bieńkowskiego, [Bernarda] Monda i dr. [Stanisława] Jastrzębiec-Hierowskiego kapitanami, ppor. Schmida porucznikiem

3. Przydzielanie. Z dniem dzisiejszym rotmistrz Antoni Rozwadowski przydzielony zostaje do milicji miejskiej.

Wyciąg z rozkazu Komendy Wojskowej we Lwowie nr 3.

Przydzielam mjr. Karola Baczyńskiego do Komendy Miasta.

4. Przeniesienia. Przenoszę byłego ppłk. wojsk austriackich dr. Bardeckiego za szpitala garnizonowego do szpitala nr 1 na Technice, medyka Zdzisława Góreckiego ze szpitala nr 2 do szpitala nr 1.

5. Legitymowanie oficerów. Na żądanie milicji obywatelskiej muszą żołnierze i oficerowie okazywać swą legitymację.

6. Oddawanie chorych i rannych do szpitali. Wszystkie punkty opatrunkowe oddadzą swoich rannych i chorych do szpitala garnizonowego lub szpitala nr 1 na Technice. Przy szpitalach odcinków zostaną tylko lekko chorzy.

Wenerycznych należy odsyłać do szpitala garnizonowego.

7. Sanitarna stacja wysyłkowa zostaje utworzona na Dworcu Głównym. Lekarzem tej akcji mianuję dr. [Adriana] Demianowskiego.

8. Ewidencja grobów. Zwłoki poległych w czasie bojów o Lwów, mają być przeniesione w osobne miejsce na cmentarzu. Poszczególne komendy przedłożą wykaz oraz plany sytuacyjne tymczasowych grobów, znajdujących się w ich rejonach.

9. Ewidencja personelu oficerskiego komendy miasta. Wszystkie oddziały i referaty Komendy Miasta złożą do 26 XI, godz. 12⁰⁰ w południe oficerowi prowiantowemu (ul. Kościuszki 14) dokładny spis personelu oficerskiego Komendy Miasta.

10. Dr Mirosław Ogórek obejmuje referat weterynaryjny przy Komendzie Miasta; jako siłę pomocniczą przydziela się por. lekarza weterynarii Gotharda Derogala Kaczorowskiego.

11. Nazwisko komendanta placu brzmi: płk Roman Jasiński.

12. Rotmistrz Henryk Towarnicki przydzielony jako oficer ordynansowy do Komendy Miasta złożył na cele wojskowe 20 000 koron i konia wierzchowego z rynsztunkiem.

13. Oficerowie i żołnierze IV pułku Legionowego i byłego 30 pułku, mający chęć wstąpienia do formującego się 4 hufca 4 pułku względnie do 30 pułku, muszą zgłaszać się do raportu z prośbą o przeniesienie tylko w drodze służbowej.

14. Sądy doraźne (Wyciąg z rozkazu Komendy Wojskowej we Lwowie nr 3).

Z ramienia przedstawicieli rządu polskiego we Lwowie, zarządza się z dniem dzisiejszym sądy doraźne we Lwowie i powiecie lwowskim.

15. Organizacje 4 hufca 4 pułku we Lwowie przeprowadza mjr [Bronisław] Pieracki, którego zastępcą będzie kpt. [Ludwik] de Laveaux (Wyciąg z rozkazu Komendy Wojskowej we Lwowie nr 3).

16. Objęcie komend w pułku strzelców lwowskich (wyciąg z rozkazu Komendy Wojskowej nr 3). Komendę pierwszego baonu „pułku strzelców lwowskich” obejmuje mjr [Zdzisław] Trzeźniowski, drugiego baonu mjr Mieczysław Boruta-Spiechowicz, trzeciego baonu mjr [Michał] Pomian-Cieński.

Komendant pułku zostanie wyznaczony. Na razie komendę prowadzi najstarszy z komendantów, który wyznaczy odpowiednią kasarnię, zorganizuje adiutanturę pułkową etc.

17. Lista nominacyjna. Komendy pułków przedłożą mi w ciągu 24 godzin listę oficerów, którzy zasłużyli się przy walkach we Lwowie do nominacji (wyciąg z rozkazu Komendy Wojskowej nr 3).

Uwaga: Wszystkie dotychczasowe odcinki i pododdziały, sztab, artyleria, kawaleria, oddziały techniczne (pociąg pancerny, oddział automobilowy, oddział miotaczy min) są objęte tym rozkazem.

18. Formacja pułków. Z dniem dzisiejszym formuje się wszystkie podlegające Komendzie Miasta grupy piechoty w dwa pułki „Strzelców lwowskich”, podług systemu trójkowego (trzy hufce, trzy drużyny, trzy plutony, trzy zastępy).

Pułk pierwszy. Prowizoryczny komendant mjr Michał Pomian-Cieński, komendant 3 hufca.

Pierwszy hufiec: Komendant mjr Zdzisław Trzeźniowski. Dotychczasowa grupa mjr. Trzeźniowskiego, z wyłączeniem drużyny kpt. Bernarda Monda, z włączeniem drużyny por. Jerzego Szwarzenberg-Czernego.

Drugi hufiec: Komendant mjr Mieczysław Boruta. Dotychczasowa grupa mjr. Boruty trzeci hufiec, komendant mjr Pomian (chwilowo zastępca kpt. Drobniewicz). Dotychczasowa grupa mjr. Pomiana z wyłączeniem drużyny kpt. Waleriana Sikorskiego, por. Wilhelma Starcka, por. Szwarzenberg-Czernego, z włączeniem drużyny kpt. Monda.

Pułk drugi. Komendant płk [Ryszard] Hausner

Pierwszy hufiec. Prowizoryczny komendant kpt. Walerian Sikorski. Składa się z kompanii kpt. Sikorskiego, Starcka i Wiktora.

Drugi hufiec. Prowizoryczny komendant mjr Pieracki. Dotychczasowa grupa mjr. Pierackiego.

Zamiast trzeciego hufca jako drużyny bez związku hufcowego.

Hufiec szturmowy.

Legia oficerska (tymczasowy) komendant najstarszy rangą oficer. Oddziały zostają w terażniejszej dyslokacji z wyjątkiem hufca por. Szwarzenberg-Czernego, który po przeprowadzeniu rozkazanej akcji obejmuje odcinek Perseńkówki i luzuje tamtejszy hufiec grupy mjr. Trzeźniowskiego.

Komenda Kadry na razie wspólna dla obydwu pułków.

Artyleria formuje:

1 pułk artylerii. Komendant mjr Marceli Śniadowski, komendant dywizjonu mjr Marceli Łodziński.

1 bateria

2 bateria

3 bateria.

Drugi komendant dywizjonu – vacat.

4 bateria

5 bateria

6 bateria miotaczy min.

Komendant Kadry artylerii kpt. Ignacy Niepołomski.

Kawaleria i tren bez zmiany.

Komendantów nie wyznaczonych imiennie proponują komendanci pułków do zatwierdzenia.

Reorganizacja ma być przeprowadzona do 27 bm. w południe.

Pułki przedkładają od dnia 28 bm. codziennie o godz. 8⁰⁰ rano raporty poranne według wydanych druków z uwzględnieniem przeprowadzonego rozdziału. W raportach winna być uwidoczniiona: siła całego pułku, hufców i poszczególnych drużyn oraz sił czasowo przydzielonych względnie taktycznie podlegających.

Również ma być podana ilość karabinów maszynowych i koni oraz dział. Do rozkazu dziennego nr 21 z 24 listopada, punkt 15: W spisie oficerów ma się wyżej wymieniony podział uwzględnić i do 28 bm. rano przedłożyć wraz z raportem porannym do referatu personalnego kpt. Włodzimierza Kulczyckiego.

Awizo I.

a. Legioniści (kapral i szeregowiec) którzy 22 bm. około godz. 8⁰⁰ rano w hotelu Imperial [zgłosili się] u por. Jabłonowskiego i u hr. Koziembrodzkiego, mają się zaraz po przeczytaniu tego rozkazu zgłosić w biurze wywiadowczym przy Wałowej 11a.

b. Komendanci oddziałów doniosą, czy między ich ludźmi nie znajduje się Julian Czerkawski, lat 17 i Władysław Rady, lat 22. Rady znajdował się na odcinku Góry Stracenia. Negatywne raporty odpadają.

Czesław Mączyński, ppłk m.p.

Dodatek do rozkazu z dnia 25 bm. nr 22.

19. Patrolowanie w mieście. Od dnia 26 bm. patroluje aż do odwołania w śródmieściu z włączeniem dzielnicy żydowskiej 1 hufiec 1 pułku strzelców. Patrole rozłożyć w ten sposób, by dzień i noc ulice były stale obchodzone.

20. Zajęcie żołnierzy. Obecny czas spokoju wykorzystać na wyćwiczenie wojskowych oddziałów. Komendanci hufców są za to osobiście odpowiedzialni. Czas ćwiczeń codziennie od 7⁰⁰ rano do 11⁰⁰ i od 1⁰⁰ do 5⁰⁰ w niedzielę, tylko po południu wolne.

CAW, I. 341. 1, t. 69.

1918 listopad 25, Lwów. — Pismo ppłk. Czesława Mączyńskiego do komendy wojskowej we Lwowie w sprawie awansów oficerskich i adnotacje płk. Władysława Sikorskiego

W myśl rozkazu Naczelnej Komendy Wojskowej nr 3 przedstawia się następujących oficerów do nominacji:

Z III oddziału Bema:

- porucznika Jerzego Schwarzenberg-Czernego na kapitana
- podporucznika Stanisława Bieńkowskiego na porucznika
- podporucznika Kasztelewicza na porucznika
- chorążego Władysława Nekrasza na podporucznika
- sierżanta Erwina Wolanka na podporucznika.

Z odcinka V:

- podporuczników Janusza Biegańskiego, Kazimierza Kostynowicza, Bolesława Łyszczarczyka, Szczepana Mostowskiego na poruczników.

Z odcinka I:

- poruczników dr. Bolesława Bujalskiego i Ludwika Brzozowskiego na kapitanów
- majora Marcelego Śniadowskiego komendanta artylerii już został rozkazem nr 4. na podpułkownika
- kapitana Wiktora Sulimirskiego, komendanta milicji na majora
- kapitana Tadeusza Łodzińskiego na majora
- porucznika Józefa Bizonia komendanta kadry WP na kapitana
- porucznika Widackiego i Andrusiewicza przy dworcu głównym na kapitanów
- inżyniera Raka¹ przy biurze wywiadowczym na porucznika
- podporucznika Wiktora² komendanta kadry w Rzęśnie Polskiej na porucznika inżyniera porucznika Stanisława Baca³ i porucznika [Waleriana] Wiczyńskiego na kapitanów.

Mieczysława Selzera [-Sieleskiego] komendanta komp. sztab. na podporucznika.

Czesław Mączyński, ppłk

Wniosek ten należy uzupełnić, podając przy każdym do awansu przedstawionym:

- 1) jego dotychczasowy pułk
- 2) jego rangę i datę poprzedniego mianowania
- 3) imię i nazwisko

¹ Chodzi o por. inż. Kazimierza Rechowicza, ps. Rak.

² Wiktor Kopeć, ps. Kapitan Wiktor miał stopień kapitana.

³ Por. dr inż. Stanisław Bac, ps. Sławski (ur. 30 III 1887 r.). Szef referatu uzbrojenia Naczelnej Komendy Obrony Lwowa.

- 4) powód, dla którego do awansu przedstawionym zostaje, gdzie i jak się od-
szczególnił [wyróżnił],
- 5) dotychczasowe zajęcie przy wojsku (możliwie z dokładnymi datami).
Wymienieni, zostaną potem podani do zamianowania wyższej komendzie.

Władysław Sikorski płk

Odpis
CAW, I.341.1, t.102.

Nr 220

1918 listopad 25, Lwów. — Rozkaz nr 14 dowództwa II odcinka obrony Lwowa (I batalion)

I. Służba. I batalion, oficer inspekcyjny baonu chor. Justyn Dworski, pod-
oficer inspekcyjny I. kompanii.

II. Przepustki. Wobec niepokoju w mieście, zabrania się w ogóle wyda-
wania przepustek tak oficerom, jak i żołnierzom. Wszyscy oficerowie i żołnie-
rze mają stale przebywać w koszarach. Na ulicach wolno chodzić tylko patro-
lom i służbowym ordynansom.

III. Furmanki. Furmankami znajdującymi się w posiadaniu baonu II, dys-
ponuje wyłącznie dowództwo batalionu. Kto potrzebuje fury, powinien zgłosić
się do adiutantury. Sprawami taboru zajmować się ma intendent, który przedło-
ży mi w ciągu dnia jutrzejszego dokładny wykaz znajdujących się w posiadaniu
II baonu furmanek i nazwisk ich woźniców.

- **IV. Żołd.** Wyciąg z rozkazu kwatery sztabu Polskiej Komendy Operacyjnej
(Wschód) z dnia 20 XI 1918 r. Żołnierze otrzymują aż do dalszych zarządzeń
po cztery korony dziennie, a ponadto żołnierze oddziałów operacyjnych otrzy-
mują po 10 koron dziennie dodatku. Oficerowie prócz gaży, wedle rangi, po 20
koron dziennie dodatku. Kompanie przedłożą w ciągu dnia jutrzejszego imienny
wykaz oficerów i żołnierzy, z zaznaczeniem kwoty należącej się jako uzupeł-
nienie pobranego żołdu, względnie gaży, jak również wykaz tych oficerów
i żołnierzy, którzy gaży, względnie żołdu dotychczas nie pobrali.

V. Ewidencja ludzi. Celem przeprowadzenia dokładnej ewidencji ludzi,
przedłożą kompanie spis ludzi, którzy legitymacji dotychczas nie otrzymali.

VI. Ujednostajnienie wyekwipowania. Celem ujednostajnienia wyekwi-
powania, przedłożą kompanie również w ciągu dnia jutrzejszego zapotrzebowa-
nie brakujących sort umundurowania.

VII. Fundusz zapomogowy. Należy ogłosić żołnierzom, że istnieje fundusz
zapomogowy dla rodzin zabitych, względnie rannych żołnierzy byłego odcinka

II, w podwójnym celu: ażeby zawiadomili rodziny poległych, względnie ciężko rannych żołnierzy oraz by mogli ewentualnie złożyć datki dobrowolne. Przy tej sposobności przypominam, że podania o zapomogi należy składać na ręce przewodniczącego komitetu (dowództwo II baonu).

VIII. Zmiana w kierownictwie kasy. Dotychczasowy kierownik kasy radca Władysław Grodzicki powołany do objęcia dotychczasowego posterunku, opuszcza Lwów. Kierownictwo kasy obejmie inżynier Hauke. Przy tej sposobności wyrażam p. radcy Grodzickiemu, w imieniu służby za jego pełną poświęcenia i oddania się pracę, najgorętsze uznanie i podziękowanie. Cześć prawdziwemu Obywatelowi!

IX. Prowiantura. W miejsce ustępującego por. Ludwika Wróblewskiego, któremu za jego ruchliwość wyrażam uznanie, obejmie intendenturę ppor. [Augustyna] Jaeschke. Jego Zastępcą w zakresie prowiantury mianuję chor. Mieczysława Bauera. Zarazem przydzielam do prowiantury szeregowców Łukasiewicza i Makowskiego.

Dowódca II baonu
Adam Świeżawski, por.

Odpis
CAW, I, 341, t. 118.

Nr 221

1918 listopad 25, Lwów. — Pismo grupy lekarzy żydowskich ze Lwowa do Komendy Szpitala Garnizonowego we Lwowie

Niżej podpisani, oświadczają, że są gotowi jako personel lekarsko-sanitarny pełnić nadal służbę w szpitalu garnizonowym we Lwowie jak dotychczas i złożyć przysięgę następującej treści:

My Żydzi przysięgamy obecnie istniejącemu Rządowi we Lwowie, iż obowiązki nasze wykonywać będziemy jak najsumienniejszy i z całym poświęceniem dla dobra chorych bez różnicy wyznania i narodowości.

dr Abraham Józef Mayer
dr Mordechaj Elias Biekeley
dr Jakub Selzer
med. Natan Krumholz San ppor.
med. Leon Wurm San ppor.
fam. Fruchtmann Markus chor.
apt. prakt. Marks Kleinkopf

Odpis
CAW, I.341.1 t. 116.

Nr 222

1918 listopad ok. 25, Warszawa. — List Józefa Piłsudskiego do Komitetu Bezpieczeństwa i Ochrony Dobra Publicznego¹ we Lwowie

W odpowiedzi na pismo Komitetu, doręczone mi przez dr. F. Stefczyka² w dniu 21 bm. stwierdzam z radością, że zarządzenia moje w celu odsieczy walecznie broniącego się Lwowa przyniosły pożądany wynik.

Proszę wyrazić ludności, która swym poświęceniem i wytrwałością umożliwiła dzielnym obrońcom Lwowa dotrwanie do chwili nadejścia pomocy – moje najgorętsze podziękowanie i uznanie.

W dalszym ciągu będę dokładał starań, aby zachować przy Republice Polskiej tę ziemię z jej bohaterską stolicą.

Józef Piłsudski

Zygmunt Zygmuntowicz, *Józef Piłsudski we Lwowie*, Lwów 1934, s. 45. Zob. J. Wereszyca, *Józef Piłsudski i Lwów*, Warszawa 1984, s. 115.

Nr 223

1918 listopad 26, Lwów. — Rozkaz operacyjny nr 17 Polskiej Komendy Wojskowej we Lwowie, grupa operacyjna gen. Bolesława Roji

I. W promieniu 10–15 kilometrów od Lwowa zorganizowały się znacznie większe gromady chłopskie wspomagane przez rozbite części regularnych oddziałów siczowych, niepokoją ludność polską i wysyłają patrole aż pod Lwów.

II. Pod moją Komendą stojąca grupa (5. pp część 4. pp Legia Oficerska i inne oddziały (wzmocniona przez artylerię i pociągi pancerne Nr 1, 2 i 3 ma za zadanie wschodnią i północną część powiatu lwowskiego ze zbrojnych band oczyścić.

III. W tym celu zarządzam:

a) Komenda m. Lwowa (ppłk Mączyński) obejmuje do dnia 27 listopada 1918 w południe godz. 12⁰⁰ całkowite zabezpieczenie miasta, luzuje oddziały ppłk. Tokarzewskiego i kpt. Ludwika de Laveaux, i przyspiesza wewnętrzną

¹ Autor książki poprzedził list następującą uwagą: „Z ramienia prezydium miasta i Komitetu Bezpieczeństwa i Ochrony Dobra Publicznego wyjechał do Warszawy dr Franciszek Stefczyk, który powrócił do Lwowa 26 XI 1918 r., przywożąc ze sobą pismo Naczelnego Wodza, będące odpowiedzią na wystosowane do niego pismo Komitetu i miasta”.

² Franciszek Stefczyk (1861–1924), działacz spółdzielczy, twórca spółdzielni oszczędnościowo-pożyczkowych, działacz SL.

organizację pierwszego i drugiego Pułku Strzelców. Komenda Miasta podlega po wyjściu mojej grupy ze Lwowa w drodze Komendy Wojskowej, generałowi dywizji Rozwadowskiemu.

b) Grupa ppłk. Tokarzewskiego (I.) 5. pp, pół kompanii 10. pułku, pół szwadronu ułanów, jeden dywizjon artylerii) zbiera się w koszarach św. Piotra i Pawła i Łyczakowskich.

c) Grupa kpt. de Laveaux (baon 4. pułku, 1 baterii artylerii, pluton saperów, pół plutonu kawalerii) w Koszarach Zamarstynowskich.

d) Grupa płk. Krausa (część 30. pp.) w koszarach na Cytadeli.

IV. Do grupy kpt. de Laveaux przydziela się:

a) Baterię 4. z grupy artylerii mjr. [Marcelego] Śniadowskiego (2 działa polowe austriacki model 905). Ze względu na to, że bateria przeznaczona jest do operacji poza obrębem miasta Lwowa, poleca się grupie mjr. Śniadowskiego baterię tę wyposażyć w konie i uzupełnić tak ludzi we własnym zakresie.

b) 4 karabiny maszynowe z obsługą z grupy ppłk. Tokarzewskiego.

c) Pół plutonu kawalerii z grupy ppłk. Mączyńskiego.

d) 1 pluton saperów w sile 1 oficera i 30 ludzi z oddziału technicznego mjr. Kudelskiego.

V. Dla wystawienia taboru bojowego wyda grupa ppłk. Mączyńskiego:

a) grupie kpt. de Laveaux 1 wóz parokonny do służby sanitarnej, 9 wozów parokonnych prowiantowych, 2 wozy parokonne amunicyjne, grupie ppłk. Krausa 1 wóz parokonny do służby sanitarnej, 6 wozów prowiantowych, 2 wozy amunicyjne. Kolumnę amunicyjną z 3 parokonnych wozów dla baterii 4-tej dostarczy grupa artylerii mjr. Śniadowskiego.

b) Referent automobilowy Komendy Wojskowej we Lwowie kpt. [Ludwik] Hierowski dostarczy dyw. art. grupy ppłk. Tokarzewskiego 1 automobil celem przewozu amunicji. Odbiór wozów jutro 27 listopada 1918. o godz. 3-ciej po południu na Placu Smolki.

VI. Przydziela się:

Mjr. lekarza Januszkiewicza do grupy ppłk. Tokarzewskiego, Dr. Tytusa Zajączkowskiego do grupy kpt. de Laveaux. Wymienieni lekarze, a także najstarszy lekarz lub medyk grupy płk. Krausego zgłoszą się dziś o godz. 7-mej po południu u szefa sanitarnego Komendy Wojskowej Operacyjnej Wschód dr. Kołłątaja-Strzednickiego¹.

VII. Wszystkie oddziały mają zabrać ze sobą żywność, na pięć dni, z tego na 3 dni konserwy mięsne a na 2 dni świeże mięso. Dalsze zapotrzebowanie zapasów należy

¹ Gen. bryg. dr med. Jan Kołłątaj-Strzednicki (29 VIII 1883–19 III 1943). Szef sanitarny III Brygady Legionów. Od listopada 1918 r. szef sanitariuszy w dowództwie grupy gen. B. Roji pod Przemyślem. Po wojnie m.in. komendant Centrum Wyszkożenia Sanitarnego, następnie objął Inspektorat Służby Zdrowia WP. Gen. bryg. z 1 I 1930 r. Po kampanii wrześniowej kierownik Polskiej Służby Zdrowia i prezes Polskiego Czerwonego Krzyża w Budapeszcie. 19 III 1944 r. rozstrzelany przez Niemców. Odznaczony m.in. VM 5 kl., KN, KW, OOP kl. 4. Zob. P. Stawicki, op. cit., s. 170–171.

zgłosić w miarę potrzeby do Intendentury K[omendy] W[ojkowej] Op[eracyjnej] Wschód celem pobrania zapasów w głównym magazynie żywnościowym. Asygnat wystawionych przez Intendenturę Komendy Operacyjnej Wschód.

VIII. Grupy zaopatrzą się w aparaty telefoniczne (druty). Brakujące części uzupełni się u referenta telefonicznego KW ppor. dr. Michalskiego.

IX. Luzowanie oddziałów ppłk. Tokarzewskiego ma się odbyć natychmiast.

Pogotowie marszowe osiągają grupy ppłk. Tokarzewskiego, kpt. de Laveaux i ppłk. Krausego 28/11, godz. 6-ta rano.

X. Po dalsze rozkazy zgłoszą się komendanci grupy ze swymi sztabowymi oficerami, względnie adiutantami osobiście jutro dnia 27. listopada o godz. 4⁰⁰ po południu, w oddziale Sztabu Generalnego Komendy Wojskowej.

Za zgodność: Roja, gen., mp.

Szef Sztabu: (Thullie², ppłk)

Otrzymują: płk Kraus

ppłk Tokarzewski

ppłk Mączyński

mjr Śniadowski

mjr Kudelski

kpt. de Laveaux

Referat artylerii

Szef sanitarny

Szef Intendenutry

Referat trenu

Referat techniczny

Referat automobilowy

Referat telefoniczny

6 egzemplarzy zapasowych razem 20 egzemplarzy

Odpis; CAW, I.341.1, t. 102.

² Gen. dyw. Jan Thullie-Prawdźic (20 X 1878–22 X 1927). Oficer armii austriackiej. W WP od 23 XI 1918 r. w stopniu ppłk. został szefem sztabu grupy „Wschód”, a wkrótce szefem I Oddziału NDWP i szefem sztabu Dowództwa Frontu Litewsko-Białoruskiego. Po wojnie m.in. dowódca 5. DP, potem komendant Wyższych Studiów Wojskowych w Warszawie. Gen. bryg. z 29 V 1922 r., gen. dyw. z 1 I 1924 r. Zmarł we Lwowie, pochowany na cmentarzu Obrońców Lwowa. Odznaczony m.in. VM 5 kl., KW (4x), OOP kl. 3. Zob. P. Stawicki, op. cit., s. 336.

**1918 listopad 26, Lwów. — Rozkaz Naczelnego Dowództwa Wojsk
Polskich na Galicję Wschodnią**

1. Organizacja Naczelnego Dowództwa Wojsk Polskich na Galicję Wschodnią

Naczelne Dowództwo Wojsk Polskich składa się z dwóch oddziałów, tj.

- a) oddziału z szefem sztabu mjr. Franciszkiem Kleebergiem¹ na czele
- b) oddziału kwatermistrzowskiego z płk. [Władysławem] Sikorskim² na czele.

Przez oddział operacyjny podlegają mi następujące grupy operacyjne, działające na terenie Galicji Wschodniej:

- 1) Grupa gen. bryg. Bolesława Roji
- 2) Grupa ppłk. [Emila] Swobody.

Definitywny skład oraz organizację dalszych grup zostanie w najbliższym czasie ustalona.

Mjr Kleeberg przedstawi mi do zatwierdzenia szczegółową grupę organizacji sztabu dla grupy operacyjnej ND WP na Galicję Wschodnią.

Ad. b) Oddział kwatermistrzostwa Naczelnego Dowództwa WP na Galicję Wschodnią obejmować będzie następujące sprawy:

- 1) Uzupełnienie uzbrojenia i wyekwipowania grup operujących na terenie Galicji Wschodniej, oraz poszczególnych oddziałów miejscowych.
- 2) Uzbrojenie i wyekwipowanie nowo formujących się oddziałów, oraz zaciąg do tychże.

¹ Gen. dyw. Franciszek Kleeberg (ur. 1 II 1888 r. w Tarnopolu), syn powstańca styczniowego, zawodowy oficer armii austriackiej. W Legionach od maja 1915 r., następnie w Polskiej Sile Zbrojnej. W WP od 18 XII 1918 r. W wojnie z bolszewikami m.in. dowódca grupy operacyjnej i szef sztabu 1. Armii. Po wojnie m.in. dowódca 29. DP i dowódca Okręgu Korpusu nr III, potem OK. nr IX. W kampanii wrześniowej dowódca Samodzielnej Grupy Operacyjnej „Polesie”. Zmarł w niewoli niemieckiej 5 IV 1941 r. Odznaczony m.in. VM 3, 4 i 5 kl., KW (4x), OOP 4 kl. Zob. P. Stawiecki, op. cit., s. 166–167.

² Gen. broni Władysław Eugeniusz Sikorski (ur. 20 V 1881 r. w Tuszynie Narodowym k. Sandomierza). Studiował na Wydziale Inżynierii Politechniki Lwowskiej, członek ZWC, ZS. Od 8 VIII 1914 r. Szef Departamentu Wojskowego NKN. W Polskim Korpusie Posiłkowym dowódca 3. pp. Od 5 V 1918 r. internowany przez Austriaków. 1 XI 1918 r. Rada Regencyjna mianowała go szefem sztabu Dowództwa na Galicję Wschodnią i Śląsk; brał udział w zorganizowaniu obrony Przemyśla. Gen. bryg. od 1 VI 1919 r., dowodził grupą operacyjną w Małopolsce Wschodniej. W wojnie z bolszewikami m.in. dowódca 5. Armii, potem 3. Armii. Po wojnie szef Sztabu Generalnego WP, premier i minister, dowódca OK. VI Lwów. Po klęsce 1939 r. Naczelny Wódz, Prezes Rady Ministrów i minister spraw wojskowych, powołał Związek Walki Zbrojnej. Zginął 4 VII 1944 r. Odznaczony m.in. VM 2 i 5 kl., KW (4x), OOP 1 i 3 kl. Zob. P. Stawiecki, op. cit., s. 301–303.

3) Zorganizowanie dowozu środków żywności dla wojska na terenie Galicji Wschodniej.

4) Zorganizowanie służby wojskowej – sanitarnej poza oddziałami bojowymi, jak również pomocy sanitarnej dla ludności cywilnej.

5) Zorganizowanie komend etapowych we Lwowie, Przemyślu, Jarosławiu i Krakowie, oraz zarząd gospodarczo-etapowy w całej części wschodniej kraju.

6) Wojskowa organizacja krajowej straży bezpieczeństwa, którą przeprowadzić należy w kontakcie z władzami administracyjnymi, celem utrzymania ładu i porządku w miejscowościach oczyszczonych z przeciwnika.

7) Zorganizowanie pomocy w zakresie aprowizacji i odbudowy na rzecz ludności cywilnej.

8) Sprawy duszpasterskie.

9) Sprawy demobilizacji rzeczowej.

W konsekwencji powyższego rozkazu rozwiązuję Polską Komendę Wojskową we Lwowie, stworzoną na wzór i według typu b. c. i k. Komendy Wojskowej we Lwowie. Poszczególni referenci funkcjonujący w obecnej Komendzie Wojskowej zgłoszą się natychmiast po dalsze instrukcje i rozkazy u szefa oddziału kwatermistrzostwa urzędującego na razie w dotychczasowym budynku Komendy Wojskowej (Plac Bernardyński).

Szef oddziału kwatermistrzostwa prowadzi i załatwia sprawy samodzielne z obowiązkiem codziennego składania mi sprawozdania i z zastrzeżeniem sobie prawa decyzji w sprawach zasadniczo organizacyjnych.

Istniejące Komendy wytworzone samorzutnie na terenie Galicji Wschodniej, ograniczą swój zakres działania do rozmiaru regulaminem przewidzianego i oddadzą natychmiast do dyspozycji Naczelnego Dowództwa WP wszelkie materiały, zakłady, etc., które się nie mieszczą w ramach ich własnej organizacji. Poszczególni komendanci przedłożą mi odwrotnie szczegółowo wykazy oficerów, oddziałów i materiałów, będących na ich etacie, celem ustalenia tychże, według norm, regulaminem przewidzianych.

Istniejący obecnie Sąd Polowy we Lwowie urzęduje nadal w dotychczasowym składzie, z jurysdykcją nad wszystkimi oddziałami mojej komendzie bezpośrednio i pośrednio podlegającymi. Prawa właściwego komendanta zastrzegam dla siebie.

2. Nominacje oficerskie i awanse

Przypominam, że prawo nominacji i awansów oficerskich przysługuje wyłącznie Naczelnemu Wodzowi Wojsk Polskich. Wszelkie propozycje w tym kierunku mają mi być przedkładane w drodze służbowej.

Podtrzymując w zasadzie propozycje, dotyczące nominacji i awansów przedłożonych przez dotychczasowych komendantów, zarządzam utworzenie Komisji weryfikacyjnej, której skład i regulamin zostanie w najbliższym czasie ustalony z tym, że zasadniczym celem tej Komisji będzie ustalenie godności oraz rangi służbowej poszczególnych jednostek, względnie nominacji jak i awansu.

Rozwadowski, gen.

Odpis: CAW, I.341.1, t. 102.

Nr 225

1918 listopad 26, Lwów. — Rozkaz nr 15
dowództwa II odcinka obrony Lwowa (II baon)

I. Służba. Odpada.

II. Reorganizacja. Rozkazem dowództwa grupy byłej grupy I, majora Zdzisława Tatara-Trześniowskiego, zmieniona została dotychczasowa organizacja tejże grupy. Z obu baonów tejże grupy stworzono I baon pułku Strzelców Lwowskich, pod wodzą mjr. Trześniowskiego. Celem przeprowadzenia reorganizacji i podziału taktycznego, stosownie do rozkazu dowództwa byłej grupy, na jutro godz. 8⁰⁰ rano zbiórka całego baonu. Reorganizacja administracyjna przeprowadzona będzie w ten sposób, że kompania wypłaci wszystkim swym oficerom gaże za miesiąc bieżący, a żołnierzom żołd do końca miesiąca, przedłożą zamknięcia rachunkowe. Uskutecznić to należy w przeciągu jutrzejszego dnia. Przejęcia magazynów dokona osobna komisja odbiorcza, przejęcia terenów również osobna komisja.

Fundusz zasiłkowy dla rodzin zabitych i rannych żołnierzy Wojska Polskiego byłego odcinka II, zostaje wskutek tej reorganizacji automatycznie odłączony. Jego zawiadostwem stosownie do § 3 statutu tegoż funduszu zawiaduje osobny komitet, w skład którego wchodzi jego przewodniczący były komendant odcinka II por. Adam Świeżawski, jako członkowie kooptowani por. dr Stanisław Nowyk, ppor. Adolf Massar i ppor. Władysław Urbanowicz. Komitet ten zawiaduje funduszem – stosownie do postanowień statutu zupełnie niezawisłe.

Korzystając z okazji tego ostatniego rozkazu dziennego cieszę się, że stwierdzić mogę, iż wyłącznie dumą i radością napełnia mnie wspomnienie, iż danym mi było stać na czele tego prawdziwie bohaterskiego odcinka.

W tych dniach kilkunastu tyle było momentów podniosłych i prawdziwie pięknych, że trudno byłoby wyliczyć je wszystkie. Toteż chwila każda coraz więcej nas zbliżała, aż stworzyła z nas prawdziwą rodzinę.

Co z oddziałów przednich i z oddziałów pomocniczych mężczyźni i kobiety, ale już zwłaszcza ci, którzy dzięki swemu bohaterstwu przejdą do historii, oddali tak niezmierzone usługi najjaśniejszej Rzeczypospolitej, że nie ma i nie może być dla nich odpowiedniej nagrody. O ile w minimalnej części spełnić to mogą dowody uznania, to przyrzekam i zobowiązuję się, że ich nie zabraknie.

Żegnam zatem wszystkich moich podwładnych i dzięki Im składam gorące, że dziś z dumą mogę spoglądać na okres miniony.

Cześć Wam i chwała!

Dowódca baonu II
Adam Świeżawski, por.

Odpis

CAW, I. 341. 1, t. 118.

1918 listopad 26, Londyn. — Pismo Komitetu Międzynarodowego dla Ochrony Interesów Naftowych w Galicji obywateli angielskich, francuskich, belgijskich i in. do brytyjskiego ministra spraw zagranicznych w sprawie poddania rejonu naftowego pod administrację polską

Zgodnie z instrukcjami Międzynarodowego Komitetu dla Obrony Interesów (naftowych) angielskich, belgijskich i sojusznicznych w Galicji¹, mam zaszczyt przesłać do pańskiej wiadomości niżej załączony „Memoriał w sprawie interesów handlowych krajów sojusznicznych w Galicji Wschodniej, odnoszący się do propozycji związanych z jej przyszłym statusem politycznym”.

Charles Perkins Przewodniczący

W uzupełnieniu mego pisma z tego dnia... jestem upoważniony przez Międzynarodowy Komitet zawiadomić Pana natychmiast, że Komitet ten otrzymał od Polskiej Komisji Likwidacyjnej w Krakowie zawiadomienie ustalające, że od 10 bm. pola naftowe Galicji Wschodniej, łącznie z okregiem Borysławia, zostały zajęte przy użyciu siły przez Rusinów, dowodzonych przez oficerów niemieckich i austriackich.

Załącznik

Memoriał w sprawie interesów handlowych krajów sojusznicznych w Galicji Wschodniej².

3. Staranny wyciąg z ogólnej sumy kapitałów alianckich zaangażowanych w galicyjskim przemyśle naftowym, to znaczy w źródła naftowe, pokłady naftowe, rafinerie, kanalizację i inne urządzenia pomocnicze, daje wyniki następujące:

Anglicy	£ 10 125 000
Francuzi	fr 44 800 000
Belgowie	fr 20 000 000

Cyfry dla Francji i Belgii są na pewno w rzeczywistości niższe.

12. Z handlowego tylko punktu widzenia Międzynarodowy Komitet kładzie szczególny nacisk na interes, który polegałby na umieszczeniu pól naftowych pod administracyjną kontrolą rządu najbardziej stałego, najbardziej oświeconego, jaki w obecnych okolicznościach istnieje i dzięki znajomości warunków miejscowych Komitet nie waha się nalegać na to, ażeby Galicja Wschodnia

¹ Komitet powołany został przed zakończeniem działań wojennych pod przewodnictwem dyrektora angielskiego Towarzystwa „Premier Oil Pipe Line” Ch. Perkinsa i prowadzi akcję zmierzającą do rewindykacji praw swych członków w galicyjskim przemyśle naftowym.

² Punkty memoriału 1-2 i 4-11 zostały opuszczone w źródle.

z Galicją Zachodnią zostały włączone do nowego państwa polskiego; pod administracją rusińską czy ukraińską przemysł naftowy nie miałby żadnej gwarancji stałych warunków istnienia.

Tekst publikowany w: *Sprawy polskie na konferencji pokojowej ...*, s. 219–220.

Nr 227

1918 listopad 27, godz. 15⁰⁰, Lwów. — Rozkaz operacyjny Komendy Wojsk Polskich Wschód

I. Sytuacja nieprzyjacielska, własne, jako też zadanie pod moją komendą stojących sił, według informacji ustnych.

II. W tym celu zarządzam:

1.) Jutro 28 listopada o godz. 6⁰⁰ rano wyruszą z Dworca Głównego:

a) Mjr Smolarski z 1 kompanią 4. pp oddziałem karabinów maszynowych: pociągami pancernymi nr 1 i 2 w kierunku Sapieżanka-Sokal.

Zadanie: Energiczna akcja w wymienionym kierunku. Mjr Smolarski pozostawi jeden pociąg pancerny w Sapieżance, dotrze z grupą do Sokala i wyśle drugi pociąg pancerny do Rawy Ruskiej w celu połączenia się z grupą mjr. [Wacława] Wieczorkiewicza. Na stacjach znajdujący się materiał wozowy, lokomotywy odeśle pod osłoną do Lwowa.

b) Por. Orzechowski pociągiem pancernym nr 3 i plutonem pułku 5-go.

Zadanie: akcja w kierunku Żółkwi, ułatwienie marszu grupy mjr. Wieczorkiewicza przez odciążenie sił ukraińskich z Żółkwi w kierunku południowym.

Po wykonaniu zadania cofnie się ten pociąg z plutonem do Lwowa.

2) Po zlurowaniu przez grupę [ppłk. Czesława] Mączyńskiego wyruszą

a) oddział kapitana [Ludwika] de Laveaux.

Skład: reszta 4. pp

1/2 plutonu kawalerii

2 bateria

Zadanie: uderzenie w kierunku Kulikowa rozbrojenie ludności ukraińskiej w odcinku między koleją Lwów – Zółtańce a lasami brzuchowickimi.

Sztab tej grupy w Dubianach.

b) Grupy ppłk. [Michała] Tokarzewskiego.

Skład: 5. pp

1/2 szwadronu ułanów

1 dywizja artylerii

oddział saperów.

Zadanie: uderzy w kierunku Miklaszowa, odrzuci stojące tam oddziały ukraińskie poza Kamionkę rozbroi ludność ukraińską w odcinku między koleją Lwów – Zółtańce a lasami na zachód od Winnik.

Sztab tej grupy w Winnikach.

c) Grupa płk. Krausego.

Skład: 2 kompanie 30 pp

oddział karabinów maszynowych

10 ułanów z grupy ppłk. [Czesława] Mączyńskiego

Zadanie: wysunie 1 kompanię do Sichowa z zadaniem krycia drogi prowadzącej z Bóbrki do Lwowa.

Pozostawi drugą kompanię do mojej dyspozycji na Cytadeli

3.) Komenda Miasta Lwowa (ppłk. Mączyński) zabezpiecza miasto przez zamknięcie wszystkich dróg, wysyła oficerów łącznikowych do mojego sztabu, jako też do sztabu grup a, b, c.

IV. Mój sztab Komenda Wojskowa (Plac Bernardyński).

V. Tam meldują grupy ad 1. według możliwości ad 2. i 3., codziennie o godz. 6⁰⁰ przed południem 12⁰⁰ w południe i 6⁰⁰ wieczorem.

VI. Wszystkie grupy łączą się z moim sztabem, telefonem.

VII. Do grupy płk. Krausego przydzielam jako lekarza pułkowego lekarza mjr. dr. Zygmunta Czechowicza. Lekarz mjr. Czechowicz zorganizuje niezwłocznie służbę sanitarną przy oddziałach płk. Krausa.

VIII. Rozkaz ten otrzymują:

Ppłk Kraus

Ppłk Tokarzewski

Ppłk Mączyński

Major Śniadowski

Major Kudelski

Major Smolarski

Kpt. de Laveaux

Referent art. Komendy Wojskowej

Szef sanitarny

Szef intendentury

Referent trenu

Referent techniczny

Referent telefoniczny

Referent automobilowy

gen. Bolesława Roja

Odpis

CAW I.341.1, t. 102.

1918 listopad 27, Lwów. — Rozkaz Komendy Miasta Lwowa

Rozkazem Op. L. 17 z dnia 26 bm. zarządzono wyprawę grupy ppłk. [Michała] Tokarzewskiego celem oczyszczenia dalszych okolic Lwowa od wroga. Wojska komendy obejmują do dnia 27 listopada br. w południe całkowite zabezpieczenie miasta, luzując oddziały ppłk. Tokarzewskiego i kpt. [Ludwika] de Laweaux.

Zabezpieczenie obejmuje (do 27 XI 12⁰⁰ w południe) Hufiec mjr. [Mieczysława] Boruty-Spiechowicza i dotychczasowy przedłuża swój odcinek przez Persenkówką aż do gościńca Sichowskiego (włącznie) w okolicy rogatki Zielonej.

Hufiec mjr. [Zdzisława] Trzeźniowskiego:

Odcinek od gościńca Sichowskiego (włącznie) aż do drogi kolejowej prowadzący do Krasnego (włącznie).

Hufiec mjr. [Waleriana] Sikorskiego:

Odcinek od powyższej drogi kol. (włącznie) aż do gościńca Janowskiego (włącznie).

Hufiec mjr. [Michała] Pomiana-Cieńskiego, Legia oficerska i drużyna szturmowa pozostają w rezerwie w swych dotychczasowych koszarach.

Batalion 4 z kolumną amunicyjną (3 parokonne wozy) pułku art. mjr. [Marcelego] Śniadowskiego, (2 działa polowe austriackie model 905) i pół plutona kawalerii (15 jeźdźców) oddziału por. [Tadeusza] Krynickiego biorą udział w wyprawie i mają być 28 XI godz. 6⁰⁰ rano w pogotowiu marszowym. Wszystkie oddziały mają zabrać z sobą żywność na 5 dni, z tego na 3 dni konserwy mięsne a na 2 dni świeże mięso. Dalsze zapotrzebowanie zapasów należy zgłosić w miarę potrzeby do Intendentury K[omendy] W[ojskowej] Galicji Wschodniej.

Ze względu na to, że bateria 4 jest przeznaczona do operacji poza obrębem miasta Lwowa, poleca się mjr. Śniadowskiemu baterię tę wyposażyć w konie i uzupełnić ludzi we własnym zakresie.

Komendanci tych oddziałów zgłaszają osobiście 27 listopada w godz. 4⁰⁰ po południu w oddziale Sztabu Generalnego Komendy Wojskowej.

Do grupy ppłk. Krausa (w koszarach na Cytadeli) oddają 27 listopada, do godz. 4⁰⁰ po południu hufiec mjr. Trzeźniowskiego, Pomiana i Boruty pod dwa wozy prowiantowe, hufiec 11 (2 str.) była grupa mjr. [Bronisława] Pierackiego i hufiec kpt. [Waleriana] Sikorskiego po jednym wozie do przewozu amunicji, hufiec 11 (strz. prócz tego jeden wóz do służby sanitarnej).

Wszystkie wozy parokonne i zdolne do dalszej drogi.

Kazimierz Rylski, mjr

Otrzymują Wszystkie pułki, hufce, drużyna szturmowa i Legia oficerska.

Polska Komenda wojskowa we Lwowie.

Grupa op. gen. Roji.

Rozkaz Nr. 5.

Lwów, dnia 27. listopada 1918.

I Objęcie Komendy.

Naczelną Komendę Op. oraz Komendę wojskową na obszarach Galicyi wschodniej obejmuje Generał Eksc Rozwadowski Tadeusz.

Rozkazom jego podlegają

- a) wszystkie siły przeznaczone do operacji w polu.
- b) Komenda wojskowa we Lwowie (pl. Bernardyński).
- c) Komenda miasta (ul. Wałowa).
- d) Utworzyć się mająca Komenda etapów we Lwowie (pl. Smolki).

Generał Rozwadowski urzęduje w Komendzie wojskowej.

II. Przydziały.

- a) Dotychczasowego Komendanta żand. pułk. Pirgo przydziela się do oddziału kartograficznego Komendy wojskowej we Lwowie.
- b) Kpt Wiczynskiego Walerego dotychczasowego Komendanta żandarmeryi przydziela się z jego całym aparatem do Komendy „Straży dla Galicyi wschodniej mjr. Hoszowskiemu.
- c) Przydzielam rotmistrza Romualda Machnickiego do Komendy wojskowej Lwów Op. wschód i poruczam mu na razie zarząd gmachu w miejsce kpt. Zajączkowskiego.
- d) Podpor. Skarzynski zamelduje się u por. Relidzyńskiego.

III. Spisy zakwaterowania.

Wszystkie oddziały zakłady i urzędy W. P. jak również dawn. austr. mają do 24 godzin zgłosić w Komendzie placu swoje zakwaterowanie w Biurze kwaterunkowym (Wałowa 16. I. p.)

Za zgodność

Krzanowski por ad

Roja mp. Gen.

1918 listopad 27, Lwów. — Rozkaz dzienny nr 24
Komendy Miasta Lwowa

I. Przydzielenie. Agendy szefa sztabu przy Komendzie Miasta Lwowa obejmuje z dniem dzisiejszym były major wojsk austriackich, Kazimierz Rylski. Ppor. Michał Miszewski przydzielony zostaje do kancelarii szefa sztabu mjr. K. Rylskiego.

Dr Jarosława Januszkiewicza przydzielam do komisji asenterunkowej.

Dr A. Majewskiego do Komendy Placu we Lwowie.

Dr Maksymiliana Matkiewicza przydziela się do komendy szpitala nr 1 na Technice.

II. Anulowanie rozkazu. Punkt XX rozkazu nr 23 Komendy Miasta anuluje się.

III. Przeniesienia. Por. Andrusiewicz, por. Seltenreich, por. Ostercer, chor. Batowski, pchor. Mikołajewski zostają przeniesieni z odcinka IV do grupy kpt. [Ludwika] de Laveaux.

IV. Zwolnienie. Zwalniam ze służby w Wojsku Polskim szer. Wacława Lepułę i szer. Franciszka Zarudzkiego.

Zmiana personalna. W miejsce ppłk. [Mieczysława] Lindego¹ obejmuje Komendę Kadry mjr. Rybczański.

VI. Oddawanie czci. Jakkolwiek w tworzących się oddziałach odznaki (dystynkcje) polskie w przeważającej części nie są jeszcze w użyciu, winni komendanci ściśle przestrzegać, by ich podwładni w sposób wojskowy należycie pozdrawiali. Pierwszym bowiem warunkiem dyscypliny wojskowej jest budzenie w żołnierzu potrzeby posłuszeństwa i szacunku dla przełożonych i wyższych szarż.

VII. Oficerowie i żołnierze byłego pułku telegraficznego austriackiego

Wszystkich oficerów i żołnierzy byłego pułku telegraficznego austriackiego oraz telegraficznych formacji rosyjskich odkomenderować do referenta służby łączności kpt. [Jerzego] Maślanki² bez względu na przydział służbowy i zdolność do służby frontowej.

VIII. Straż Bezpieczeństwa miasta Lwowa

a. Z dniem 26 listopada br. Komenda Straży Bezpieczeństwa w obrębie miasta Lwowa obejmie całą służbę bezpieczeństwa publicznego na obszarze miasta Lwowa.

¹ Gen. bryg. Mieczysław Linde (ur. 18 XI 1868 r. we Lwowie – 1940). Ppłk armii austriackiej, m.in. dowódca GO „Chyrów” i GO grupy W. Sikorskiego. Gen. bryg. z 1 VI 1919 r. Dowódca XXIV, XXXV i XXXVI Brygady Piechoty, GDP. Zastępca dowódcy OK. VI we Lwowie. Od 1927 r. w stanie spoczynku. Zmarł pod okupacją sowiecką. Zob. P. Stawecki, op. cit., s. 196–197.

² Kpt. inż. Jerzy Maślanka (ur. 1886 r.), komendant sekcji telefonicznej w oddziale technicznym Naczelnej Komendy.

b. Organami Komendy Straży Bezpieczeństwa dla wykonania służby bezpieczeństwa będzie Miejska Straż Obywatelska i i formująca się płatna Miejska Policja.

c. W zakresie spraw określonych w punkcie I wydaje Komenda Straży Bezpieczeństwa obowiązujące przepisy i zarządzenia. W sprawach, które dotyczą interesów wojskowych, porozumie się przedtem z Komendą Miasta Lwowa i powiatów.

d. Dla osób cywilnych zaprowadza się w obrębie miasta Lwowa przymus legitymacyjny. Osoby cywilne muszą mieć przy sobie dawne papiery legitymacyjne austriackie, które najdalej do 3 grudnia 1918 mają być wizowane we właściwej komendzie dzielnicowej Miejskiej Straży Obywatelskiej. Papiery legitymacyjne muszą osoby cywilne okazać na żądanie organów publicznej Straży Bezpieczeństwa, wyszczególnionych w pkt. 2.

e. Ruch uliczny dla cywilnych między godz. 6⁰⁰ rano a 10⁰⁰ w nocy nie ulega żadnym ograniczeniom. Przepustki na chodzenie po ulicach miasta w czasie między 10⁰⁰ w nocy a 6⁰⁰ rano wystawia dla cywilnych centrala Miejskiej Straży Obywatelskiej przy ul. Wałowej 11a.

Wystawiane poprzednio przez inne władze przepustki nocne tracą z dniem 3 grudnia 1918 ważność.

f. Przepustki na wyjazd ze Lwowa wydaje osobom cywilnym Komenda Placu, Komendy Lwowa i powiatu przy ul. Karola Ludwika 3.

g. Wszelka broń palna musi być zgłoszona najdalej do 3 grudnia 1918 w centrali Miejskiej Straży Obywatelskiej, ul. Wałowa 11a.

Broń ulega konfiskacie na rzecz Wojska Polskiego, na co posiadacz otrzyma potwierdzenie. Pozwolenie na posiadanie i noszenie broni wydaje osobom cywilnym centrala Miejskiej Straży Obywatelskiej przy ul. Wałowej 11a.

h. Organa Miejskiej Straży Obywatelskiej muszą mieć na służbie legitymację wystawioną przez centralę MSO (względnie przez komendy dzielnicowe tejże Straży). Legitymacja taka uprawnia członka Straży do swobodnego poruszania się w służbie w dzień i w nocy i musi być respektowana przez organa wojskowe. Legitymacja ta będzie zawierać rubrykę z dokładnym oznaczeniem broni, którą odnośny członek MSO w służbie nosić ma przy sobie. Broni takiej organom wojskowym bezwarunkowo konfiskować nie wolno.

i. Rewizje domowe w obrębie miasta Lwowa zarządzać może samodzielnie:

1. Komenda Lwowa i okręgu (ppłk [Czesław] Mączyński)
2. Komenda Straży dla Galicji Wschodniej (Żandarmerii krajowej), mjr [Wiktor] Hoszowski
3. Komenda Straży powiatu lwowskiego (Żandarmerii Polowej), mjr Mięśowicz
4. Komenda Straży Bezpieczeństwa Miasta Lwowa (kpt. [Witt] Sulimirski)
5. Komenda Centrali MSO (rtm. Rozwadowski).

Przy rewizjach domowych zarządzanych przez władze wymienione od a. do c. musi być obecny członek Miejskiej Straży Obywatelskiej, której należy zażą-

dać w MSO albo w najbliższej komendzie dzielnicowej MSO (jedna lub druga deleguje dotyczącego członka pisemnie formularzem opiewającym następująco:

Centrala MSO (Komenda MSO) wyznacza członka Straży Obywatelskiej do asystowania przy rewizji zarządzanej przez ⁻⁻⁻^a

Rewizji domowych w nocy, tj. od 4⁰⁰ wieczór do 6⁰⁰ rano zabrania się.

j. Komenda Miasta Lwowa i okręgu wyda natychmiast zarządzenie, aby znajdujące się w jej rejonie wojska respektowały ściśle i wspierały jak najusilniej organa wymienione w pkt. II w wykonywaniu służby.

Organa te mają prawo i obowiązek występować w służbie, także wobec osób, które z jakiego bądź powodu wzbudzają podejrzenie, a w szczególności prawo wylegitymowania się.

k. W razie potrzeby przysługuje komendantom dzielnicowym oraz centrali MSO prawo żądania asysty wojskowej. Bliższe postanowienia w tej sprawie będą osobno wydane.

IX. Sprawy weterynaryjne

1. Celem ustalenia listy personalnej: wszyscy lekarze i chorążowie weterynaryjni przydzieleni do oddziałów wojskowych, podlegających Komendzie Miasta do rzeźni i kuźni wojskowych, zgłoszą się bezzwłocznie za pomocą karty służbowej u referenta weterynaryjnego Komendy Miasta. Karta ma zawierać: stopień wojskowy, imię i nazwisko, wiek, przydział obecny, zakres służby (tj. które oddziały i gdzie dyslokowane).

2. Komendy oddziałów wojskowych, podlegających Komendzie Miasta, zgłoszą ilość koni u referenta weterynaryjnego Komendy Miasta.

3. Lekarze i chorążowie weterynaryjni powyższych oddziałów odbędą przegląd koni i przedłożą szczegółowy raport: ilość, stan chorobowy, a to wypadki chirurgiczne en bloc, wypadki wewnętrzne z wyszczególnieniem chorób.

4. W przyszłości lekarze i chorążowie weterynaryjni będą przedkładać raporty bieżące co 10 dni, tj. 10., 20., i 30. każdego miesiąca. Raport miesięczny ma być przedłożony najpóźniej do dnia 4. każdego miesiąca.

5. Zarazy bydłce wyszczególnione w § 16 byłej austriackiej ustawy z 6/8 1909 (Dz.U.P. nr 177) należy usunąć bezzwłocznie.

Zarządzenia ochronne tymczasowe (odosobnienie chorych, odkażenie stajni itd.) podjąć natychmiast we własnym zakresie działania.

6. Ze względu na ogromne niebezpieczeństwo rozpowszechnienia nosaczyny wskutek zagarnięcia i następnego rozpowszechnienia koni nosatych lub o nosaczynę podejrzanych przez Ukraińców, jako też wskutek bezładnej rekwizycji koni, wszyscy lekarze weterynaryjni (chorążowie weterynaryjni w porozumieniu z najbliższym lekarzem weterynaryjnym) przeprowadzą w czasie jak najkrótszym i w miarę możliwości służbowej mallenizację wszystkich koni za pomocą próby ocznej wedle znanych zasad. Konie reagujące silnie pozytywnie, jak również słabo lub wątpliwie reagujące odosobnić natychmiast i zdać raport. Dalsze rozkazy dotyczące uruchomienia szpitala zakaźnego i kontumacyjnego zostaną niebawem wydane.

X. Kadra kawalerii. Z dniem dzisiejszym Kadra Kawalerii jest oddziałem samodzielnym, bezpośrednio podległym Komendzie Miasta. W sprawie prowiantowania zgłosić się wprost do Intendentury.

XI. Przydzielenia. Kazimierza Bełzę-Ostrowskiego przydzielam do wydziału wojskowego przy Tymczasowym Komitecie Rządzącym.

Awizo I. Ppor. [Jerzy] Deskur³, były adiutant tymczasowy por. Adama Świeżawskiego, zgłosi się natychmiast w ważnej sprawie służbowej w oddziale wywiadowczym Komendy Miasta i Powiatu.

Awizo II. Oddział, w którym znajduje się Bronisław Olędzki, ma to zgłosić natychmiast do Komendy Miasta.

Czesław Mączyński m.p.

Odpis

CAW, I. 341. 1, t. 69.

Nr 230

1918 listopad 27, Lwów. — Meldunek ppor. Ludwika Asłanowicza z 1. kompanii kulparkowskiej do dowództwa II Grupy Wojska Polskiego

Oddział wysłany do zajęcia Persenkówki melduje, że Ukraińcy palą Dawidów, że ludzie dawidowscy uzbrojeni przez nas wraz z oddziałem gwardii czerwonej (Bema) ruszyli na Stare Sioło. Odparci przez przeważające siły ukraińskie, artylerię i karabiny maszynowe cofnęli się.

Oddział obawia się zajścia od strony Krotoszyna (na południe od Persenkówki 6 km).

Proszę o dalszą dyrektywę w razie następowania większych sił ukraińskich, z kim ma się oddział komunikować

Ludwik Asłanowicz, ppor.

Odpis

CAW, I. 341. 1, t. 119.

³ Ppor. Jerzy Deskur (ur. 1896r. we Lwowie), oficer na odcinku II Obrony Lwowa.

Nr 231

1918 listopad 27, Lwów. — Meldunek chor. Ryszarda Wasilewskiego

A) Wyszędłem z Kulparkowa przez Persenkówkę, Kozielniki, aż do Sichowa, przeprowadzając po drodze dokładne badanie cegielni. Nieprzyjaciela nigdzie nie napotkałem. Natomiast zastałem w Sichowie zbiegów – Polaków ze wsi Dawidów, którzy opowiedzieli co następuje:

Już od niedzieli ludzie z Dawidowa odpierali ataki Rusinów. Ponieważ byli słabsi posyłali po pomoc, a przede wszystkim po karabiny maszynowe do Lwowa, co pozostało bez skutku. 26 XI Ukraińcy w sile około 400 ludzi z kilkoma karabinami maszynowymi, z czterema górskimi armatkami i czterema polowymi armatkami, zaatakowali Dawidów od strony Szołomyji, Starego Sioła i Czerepina. Ponieważ obrona była słaba, zajęli po południu wieś, mordując i paląc bez litości.

B) 25 XI był patrol nieprzyjacielski po zboże we wsi Zubrze.

Ryszard Wasilewski, chor¹

Odpis

CAW, I. 341. 1, t. 119.

Nr 232

1918 listopad 27, Saloniki. — Depesza szyfrowa gen. L. Franchet d'Esperey do francuskiego ministra wojny G. Clemenceau, i do marsz. F. Focha w sprawie interwencji koalicyjnej w Galicji Wschodniej

1) Generał dowodzący francuską Armią Wschodu donosi mi, że dwu delegatów polskich, profesorowie Grabski i Konopczyński, wysłani przez Rząd Tymczasowy, utworzony około 3 tygodnie temu w Krakowie pod przewodnictwem hr. Lasockiego, przybyło do Belgradu. Oświadczyli oni, że krwawa walka między Polakami a Rusinami w Galicji Wschodniej, sprowokowana przez były rząd austriacki i wspierana przez elementy niemieckie, niszczy obecnie Lwów. Mający liczebną przewagę Rusini, odmawiając wszelkich rokowań, oblegają

¹ Chor. Ryszard Wasilewski (ur. 1 XI 1890 r. w Krakowie), artysta dramatyczny, Legionista.

i bombardują dzielnice polskie i uniemożliwiają wszelkie zaopatrzenie w żywność ludności polskiej, która próbuje bronić swej wolności, nie zamierzając zdecydować o losie Galicji Wschodniej przed Kongresem Pokoju¹.

2) W imieniu Rządu Tymczasowego, który nazywa siebie Komisją Likwidacyjną, obaj delegaci polscy proszą, abym zażądał:

1° Wysłania Misji Wojskowej do Lwowa dla uzyskania zawieszenia broni, działając w porozumieniu z Polakami. Misja ta oświadczyłaby, że aż do chwili decyzji Kongresu Pokoju administracja zapewniona będzie przez Radę, złożoną z przedstawicieli dwu narodowości pod kontrolą Ententy;

2° Wysłania wojsk do Lwowa, Stanisławowa, Stryja i Borysławia.

3° Specjalny wysłannik udał się podobno przez Szwajcarię do Paryża celem złożenia analogicznych oświadczeń. Jeden z dwu delegatów oczekuje mojej odpowiedzi w Belgradzie i nalegał, aby jego oświadczenie i żądania zostały przekazane Komitetowi Narodowemu Polskiemu w Paryżu.

4° Uważam, że wysłanie misji do Lwowa jest przedwczesne, jak długo sytuacja na Węgrzech będzie niespokojna. Z drugiej strony wydatne zmniejszenie liczebności moich oddziałów w wyniku wiadomego stanu zdrowotnego i częściowego ubytku, nie pozwala mi na używanie jednostek do innych zadań, aniżeli te, które zostały mi już wyznaczone. Zresztą brak pewnych środków łączności absolutnie sprzeciwia się rozproszeniu mych wojsk, a to pociągnęłaby za sobą podjęta obecnie interwencja w Galicji².

Tekst publikowany w: *Sprawy polskie na konferencji pokojowej...*, s. 220–221.

¹ Chodzi o gen. Paula Henrysa, późniejszego szefa Francuskiej Misji Wojskowej w Polsce. Podlegał on gen. Franchet d'Esperey, który był dowódcą Armii Sojuszniczej Wschodu w południowo-wschodniej Europie.

² Kopię depeszy przesłano z Biura Słowiańskiego Misji Francusko-Polskiej do przewodniczącego KNP i naczelnego dowódcy Armii Polskiej we Francji (gen. Józefa Hallera).

Nr 233
1918 listopad 28, Lwów. — Rozkaz dzienny nr 25
Komendy Miasta Lwowa

I. Uznanie. Grono profesorów Szkoły Politechnicznej nadesłało do Komendy Miasta następujące pismo:

Do J. Wielmożnego Pana Mączyńskiego, Komendanta Wojsk Polskich we Lwowie.

Grono profesorów Szkoły Politechnicznej poleciło mi uchwałą z dnia 26 bm. przesłać czcigodnemu Panu jako Komendantowi i podległym Jemu wojskom, który bezprzykładnym bohaterstwem i bezgranicznym poświęceniem i męstwem Lwów polski dla Polski ocalił, wyrazi najgorętszej podziękii i najwyższej czci.

Dr Tadeusz Godlewski¹ rektor Szkoły Politechnicznej

Wyrażam uznanie za waleczne zachowanie się w potyczce koło Stawczan w dniu 26 bm. sierż. Piotrowi Miecznikowi, Feliksowi Eckhardowi, Antoniemu Jurczyńskiemu i Józefowi Korzeniowskiemu.

II. Mianowania. Z dniem 28 bm. zostaje mianowany por. [Ferdynand] Andrusiewicz tymczasowym komendantem drugiego hufca w drugim pułku. Mariana Krzazanowskiego mianuję komendantem składu środków sanitarnych na dworcu.

Kapelanem garnizonowego szpitala mianuję księdza Hausnera.

III. Przydzielenie. Dr. Stefana Dąbrowskiego przydzielam do komisji asenterunkowej. Ppor. Antoni Biliński, 30 pp imienia Karola Jana Sobieskiego, przydzielony zostaje do Intendentury Komendy Miasta. Por. Zygmunt Tomaszewski przydzielony zostaje do Komendy Miasta jako komendant budynku miasta. Por. Tomaszewskiemu podlega równocześnie kompania sztabowa. Por. Henryk Lichota przydzielony zostaje jako komendant schroniska i kasyna oficerów WP (ul. Fredry 1). Por. Zygmunt Seltenreich przydzielony zostaje do drugiego hufca, drugiego pułku na dworcu. Kapitan Ludwik Goettinger z 2 hufca 1 p. strzelców zostaje przydzielony do służby w audytoriacie.

Plutonowy Tadeusz Nazarewicz przydzielony zostaje z dniem dzisiejszym jako podoficer prowiantowy sztabu Komendy Miasta. Chorąży Ferdynand Szala zostaje zwolniony z dniem dzisiejszym od służby na odcinku Rzęsna Polska i przydzielony do dowództwa artylerii jako ekspert i referent miotaczy min nr 12 pers. (811 do 861). Sierż. Jerzego Burczyka, kaprała Tadeusza Burczyka

¹ Tadeusz Józef Godlewski (4 I 1878 r. we Lwowie – 4 VII 1921 r.), fizyk, odkrył aktyn X. We Lwowie zorganizował pierwsze w Polsce laboratorium badania ciał promieniotwórczych. Był członkiem czynnym Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie. 1918/1919 rektor. Zmarł we Lwowie, odznaczony OOP kl. 4.

Zob. Politechnika Lwowska 1844–1945, Wrocław 1993, s. 249 i inne według indeksu.

oraz legionistę Michała Burczyka i Stanisława Cieklińskiego z kuchni sztabowej (ul. Kościuszki 14) przydziela się z dniem 29 bm. do 1 pułku strzelców hufca mjr. Trześniowskiego.

Kompania sztabowa i organ ordynansowy przydzielony zostaje z dniem 29 bm. do kuchni oddziału technicznego, ul. Sykstuska 16.

IV. Zwolnienia. Zwalnia się ze służby w Wojsku Polskim Józefa Morocha, zajętego dotychczas w Intendenturze byłego odcinka zwrotniczego, Mateusza Skurkę, palacza, Jana Gaubego, ppor. Władysława Czabana (z Legii Oficerskiej), szer. Stanisława Witolda Obminkiego z hufca mjr. [Zdzisława] Trześniowskiego zwalnia się ze służby frontowej. W godzinach popołudniowych jednak ma pełnić służbę przy oddziale.

V. Służba łącznikowa. Służba łącznikowa na Placu Bernardyńskim będzie pełniona dzień i noc. Komenda Legii Oficerskiej będzie wyznaczać stale łączników. Zmiana o godz. 12⁰⁰ w południe.

Oficer łącznikowy zgłasza się u mjr. Smolarskiego przy komendzie wojskowej (Plac Bernardyński) przy odbiorze służby.

VI. Zakaz. Pełniącym służbę na moście patrolom nie wolno zatrzymywać nie podejrzanych ludzi cywilnych przed godz. 10⁰⁰ w nocy, ani też pytać ich o hasło.

VII. Uszkodzanie linii telefonicznej. Ze względu na stałe przerywanie, jak stwierdzono, rozmyślne, linii telefonicznych (przecinanie drutów) zarządzam: Rozmyślne przerywanie lub uszkodzanie linii telefonicznych karane będzie wedle prawa wojennego.

VIII. Oddanie automobilu. Automobil 0.103, zarekwirowany pocście, zwrócić Dyrekcji Poczty jako niezbędnie potrzebny dla uruchomienia połączenia Lwów – Przemyśl. Termin oddania natychmiastowy.

IX. Unieważnienie legitymacji. Legitymacje wystawione na nazwiska: Stanisława Kuncewicza nr 103, Stanisława Sławca nr 15, Stanisława Kuźmińskiego nr 42, Jana Bartkowskiego nr 10, Tadeusza Schulca nr 19, Mariana Kowalskiego nr 211, Romana Benio nr 12, ogłasza się za nieważne. Legitymujących się tymi legitymacjami aresztować.

X. Odstawianie skór. Wszystkie formacje we Lwowie, w posiadaniu których znajdują się skóry surowe, tak bydłęce, jak i końskie, dostawia je do rzeźni (dział aprowizacji wojska). Na przyszłość mają formacje dostarczać wszystkie skóry, jak wyżej.

XI. Skład komisji poborowej:

1. Komisja poborowa nr 1 przy ul. Hetmańskiej 6.

Przewodniczący: płk [Józef] Misch,

Przydzieleni lekarze: dr [kpt. dr med. Wiktor Kazimierz] Aramatys i dr [Bolesław] Dąbrowski.

2. Komisja poborowa nr 2 przy ul. Kochanowskiego (szkoła ewangelicka).

Przewodniczący kapitan [Leszek Bronisław] Ramułt,

przydzieleni lekarze: dr [Jan] Grek i dr Januskiewicz.

3. Stacja zborna Komendy Placu Wojsk Polskich przy Komendzie Kadry z 30. pp na Cytadeli.

Komendant stacji: Komendant Kadry 30. pp.

Przydzielony lekarz dr Obfidowicz.

XII. Odprawa lekarzy. Wszyscy lekarze zameldują się 29 bm. o godz. 5⁰⁰ po południu w biurze szefa sanitarnego.

XIII. Zabieranie ludzi do robót. Zabieranie ludzi cywilnych do robót przez patrole wojskowe jest niedozwolone.

XIV. Anulowanie rozkazu. Punkt 3 rozkazu nr 24, dotyczący przeniesienia ppor. Ostercera, chor. Batowskiego i sierż. Mikołajewskiego zostaje anulowany.

XV. Ewidencja oficerów. Wszelkie zmiany oficerów, jak przydział, wystąpienie, odejście na urlop, zastąpienie, mają oddziały, celem dokładnej ewidencji niezwłocznie donieść kartą służbową referatowi personalnemu Komendy Miasta.

XVI. Ewidencja komend i oddziałów. Wszystkie komendy wraz z oddziałami zameldują się do ewidencji Komendy Placu (Wałowa 16) celem podania szczegółowego wykazu kwater.

XVII. Adresy prywatne oficerów Komendy Miasta. Oficerowie Komendy Miasta mają natychmiast zgłosić adresy swych mieszkań prywatnych kartą służbową referentowi personalnemu.

XVIII. Pomieszczenie pułków. Koszary przy ul. Jabłonowskich – I pułk Strzelców Lwowskich.

Koszary przy ul. Kurkowej (Heumarkt) II pułk Strzelców Lwowskich. Dyslokacja obu pułków nastąpi w dniu jutrzejszym.

Awizo I. Oddział, w którym znajduje się Sefer, zamieszkały przy ul. Łyczakowskiej 1, lat 14 – mojżeszowe wyznanie – doniesie natychmiast o tym do Komendy Miasta (Adiutantura).

Awizo II. Oddział, w którym znajduje się Włodzimierz Miszewski, Dublańczyk, lat 26, doniesie o tym natychmiast do Adiutantury Komendy Miasta.

Czesław Mączyński m.p.

Odpis

CAW, I. 341. 1, t. 67.

ROZKAZ Nr. 6.

Lwów, dnia 28. listopada 1918.

1. Przydziały.

a) Por. Kochanowskiego Stanisława przydzielam mjr. Baczynskiemu jako adjutanta.

b) Inż. Por. Gabriela Władysława do Biura kartograficznego jako zastępcę kierownika Biura.

c) Przydziały w Weterynaryi:

Poniżej wymienieni oficerowie weterynaryjni zostają przydzieleni prowizorycznie do następujących oddziałów

1. Por. Weter. Koczorowski Gotthard do Oddziału Artyleryi (mjr. Śniadowski).

2. Podpor. weter. Kułakowski Józef do baterji 1, 2, 3 i 4-tej tego oddziału, jemu do pomocy: chor. wet. Golachowski Józef, Chmielowski Stanisław, Nieduszyński Adam.

Do baterji 5 i 6-tej podpor. weter. Dobiasz i chor. weter. Duszewski.

Do Oddziału Artyleryi (mjr. Knolla): podpor. weter. Anderle Ryszard, chor. weter. Wasiatyński Maryan, Magiera Antoni.

Do Oddziału Kawaleryi (rotm. Krynicki)

Por. weter. Kwiatkowski Józef, chor. weter. Bakowski Bogdan i Sobolewski Karol.

Do szpitala koni (ul. Kochanowskiego 67)

Rtm. star. lekarz weter. Plaziuka Ludwig jako komd. szpitala, chor. weter. Kowalski Maryan i Dębowski Jan (do prowadzenia apteki).

Do Rzeźni W. P. w Gabryelówce: por. lekarz weter. Teśnarz Stefan.

Do kadry taborów (mjr. Szarkiewicz) por. lek. weter. Jure Zenon i chor. weter. Lang Roman.

Do taboru artyleryi: chor. weter. Patryn Edward.

Powyżej wymieniony personal ma się natychmiast zgłosić do dotyczących komendantów i objąć służbę.

2. Urlopy.

a) Udzielam 14-dniowego urlopu do Jarosławia i Nowego Sącza mjr. Pierackiemu Bronisławowi w celu poratowania zdrowia. Zastępstwo komendy grupy obejmie kpt do Laveaux.

b) Por. Cebakowi Leonowi z Legji ofic. 7-dniowego urlopu do Przemyśla w ważnych sprawach familijnych.

3. Naprawa broni.

Zepsute karabiny maszynowe, ręczne, rewolwery, jakoteż wszelką broń nienadającą się do użytku, prześlą wszystkie formacya W. P. do warsztatów reperacyjnych we Lwowie ul. Podwale 18. w celu naprawy.

4. Kadra telefoniczna.

Wszyscy żołnierze należący do b. austr. pułków telegr. bez względu na obecny przydział mają być niezwłocznie przydzieleni do tworzącej się kadry telegraficznej pl. Smolki 8. (kpt. Maślanks).

5. Ogłoszenia ilości map.

Wszystkie Komendy i zakłady wojskowe zameldują do Biura kartograficznego K. W. ilość map gen. spec. i innych, które się w ich posiadaniu znajdują.

6. Sprawy organizacyjno-gospodarcze.

Odmiannie od Rozkazu L. 2. pnkt. 17. zarządza się: Intendantura Komendy miasta obejmuje agendy urzędu gosp. dla wszystkich oddziałów stacyonowanych i przydzielonych do zaprowiantowania we Lwowie i powiecie.

Po asygnaty na żywność mają oddziały zgłaszać się do Intendantury Komendy miasta pl. Smolki 8. III. p.

Asygnaty na mundury i ekwipunek dla Odd. należących do Komendy miasta wydaje Intendantura Komendy miasta. Zapotrzebowania mundurów i ekwipunku dla wszystkich oddziałów muszą być widymowane przez Intendanturę Komendy wojskowej (pl. Bernardyński 10).

Stan zaprowiantowania t. j. ilość ludzi i koni, jako również wykaz na ile dni posiada każdy żywności, ile N. a ile B. należy w krótkiej drodze zameldować Intend. kwatermistrzostwa we Lwowie.

Meldunki co do stanu zaprowiantowania mają być przedkładane aż do odwołania co drugi dzień.

Zabezpieczenia zapasów.

Komendanci wszystkich oddziałów rozlokowanych w koszarach są odpowiedzialnymi za całość materiałów ekwipunku i zapasów żywnościowych jakie się tam obecnie znajdują. Dysponowanie tymi zpasami należy wyłącznie do In-

tendantury K. W. Rodzaj zapasów i przybliżoną ilość podać natychmiast Intendanturze K. W. w krótkiej drodze.

W celu zabezpieczenia magazynów i zapasów znajdujących się w obrębie miasta Lwowa, zarządza się utworzenie oddziału robotniczego dla uporządkowania magazynów. Zorganizowaniem tego oddziału zajmie się płk. Karol Kępski. Oddział podlega Intendanturze K. W.

Komenda placu przeznaczy tego Oddziału część zabudowań w koszarach Jabłonowskich.

7. Zapotrzebowanie kozuchów.

Wszystkie oddziały, które wystawiają posterunki wartownicze podadzą natychmiast zapotrzebowania na kozuchy dla wart wprost do Intendantury K. W.

8. Odprawa.

Wszystkie Komendy oddziałów i zakładów wojskowych we Lwowie przesyłać będą codziennie o godz. 10-tej przedpoł. ordynansów po rozkazy K. W. do Komendy wojskowej we Lwowie (pl. Bernardyński 10. w Dyrekcji Kancelaryi).

Za zgodność:

Krzanowski por. adj.

Rozwadowski Gd.

Nr 234

1918 listopad 28, Kulparków. — Wykaz żołnierzy 1. kompanii
II Grupy obrony Lwowa przedstawionych do odznaczenia

Lp.	Stopień wojskowy	Imię i nazwisko	Uwaga:
1.	podchorąży	Aleksander Różycki	Wszyscy brali udział w walce o Kulparków 13 listopada i o Łyczaków 21.11.1918
2.	sierżant	Jan Jaworski	
3.	sekcyjny	Edward Herba	
4.	sierżant	Wojciech Wrona	
5.	st. żołnierz	Tadeusz Jagoszewski	
6.	sekcyjny	Jan Łapuniak	
7.	szeregowiec	Marceli Maszyński	
8.	szeregowiec	Władysław Hirowski	
9.	szeregowiec	Mieczysław Poeche	
10.	szeregowiec	Adam Grabowski	
11.	szeregowiec	Jan Pomierny	
12.	szeregowiec	Tadeusz Jabłoński	
13.	szeregowiec	Franciszek Gazdało	
14.	szeregowiec	Władysław Krzyżanowski	
15.	sekcyjny	Jan Gąsiorek	
16.	szeregowiec	Tadeusz Fistrowicz	
17.	szeregowiec	Jan Białek	
18.	szeregowiec	Antoni Młynarczyk	
19.	szeregowiec	Stanisław Szerszeń	
20.	sanitariusz	Michał Rudnicki	
21.	szeregowiec	Władysław Oleszczuk	
22.	szeregowiec	Józef Kuś	
23.	szeregowiec	Maksymilian Sichler	
24.	szeregowiec	Eugeniusz Burghardt	
25.	szeregowiec	Alfred Eminowicz	
26.	szeregowiec	Walery Gałuszka	
27.	szeregowiec	Tadeusz Kawalerski	
28.	szeregowiec	Tadeusz Aumer	
29.	szeregowiec	Bronisław Bielański	
30.	szeregowiec	Władysław Bukofaj	
31.	szeregowiec	Karol Hubrich	
32.	szeregowiec	Apolinary Murya	
33.	szeregowiec	Michał Marczak	
34.	szeregowiec	Jan Paślawski	
35.	szeregowiec	Hieronim Sabo	

36. szeregowiec	Tadeusz Wiwczar
37. szeregowiec	Abraham Steinauf
38. szeregowiec	Stefan Wawrzyków
39. szeregowiec	Tadeusz Jurczak
40. szeregowiec	Antoni Marynowicz
41. szeregowiec	Jan Mielnik

Do Komendy Miasta przesyła się w celu odznaczenia przez umieszczenie w rozkazie Komendy Miasta i wyrażenie w imieniu służby uznania.

Za Komendanta Grupy II mjr [Karol] Baczyński
Dowództwo II Grupy Wojsk Polskich we Lwowie

Żołnierzom, którzy brali udział w walce o Kulparków dnia 13 i o Łyczaków 21 listopada br. za ich odwagę i męstwo wyrażam gorące uznanie i część a w szczególności żołnierzom I Kompanii Dowództwa II Grupy mjr. Baczyńskiego. Wszystkim za to cześć i uznanie!

Odpis

CAW, I. 341. 1, t. 93.

Nr 235

1918 listopad 28, Lwów. — Meldunek sytuacyjny dowództwa II grupy Wojska Polskiego do Komendy Naczelnej Obrony Lwowa

Na odcinku V spokój – sytuacja nie zmieniona. Wysłane patrole w kierunku Obroszyna, Stawczan, Basiówki, Hodowic, Maliczkowicz, Zubrzy i Sichowa donoszą, że Ukraińcy palą Dawidów, że w okolicy Starego Sioła są większe siły nieprzyjacielskie z artylerią i karabinami maszynowymi, i że te siły zmusiły patrol i oddział w Dawidowie do cofnięcia się. Patrol wysłany z Zimnowody do Obroszyna i Stawczan stwierdził, że oddziały ukraińskie w sile 30 do 40 ludzi operujące w tej okolicy, cofnęły się nad ranem do Komarna.

Patrol wysłany w stronę Maliczkowicz, Basiówki i Hodowic zetknął się z oddziałami ukraińskimi koło cegielni, na lewo od koty 336, zmusił ten oddział do cofnięcia się zabierając 4 jeńców, których tu przyprowadzono i oddano żandarmerii. Patrol ten był ostrzeliwany przez artylerię nieprzyjacielską, znajdującą się koło Nawarii.

Patrol wysłany w nocy przez Persenkówkę, Kozielniki do Sichowa, dziś rano zdał raport, że nieprzyjaciela nigdzie nie napotkał. Zbiegowie z Dawidowa napotkani w Sichowie opowiadają co następuje^{---a}

Na odcinku IV spokój.

Karol Baczyński, mjr

^{---a} brak tekstu

Odpis

CAW, I. 341. 1, t. 119.

Nr 236

1918 listopad 28, Paryż. — *Aide-mémoire* posła S. Strońskiego w sprawie Galicji Wschodniej

1) Sprawy Galicji Wschodniej nie można oddzielić od problemu szerszego, a mianowicie wytyczenia wschodnich granic Polski. Otóż, jeżeli w Galicji Wschodniej istnieją rejony, na których liczebna przewaga elementu polskiego jest niezaprzeczalna, a odnosi się to do obszaru, którego centrum stanowi Lwów, jeżeli istnieją inne rejony, na których element rusiński ma przewagę nad ludnością polską, nie można jednak zapominać, że istnieją rozległe terytoria położone dalej na wschodzie (Wołyń, Podole, okręg kijowski), gdzie kilka milionów Polaków żyje od wieków. Trzeba więc będzie, cokolwiek by się wydarzyło, ustalić linię demarkacyjną, na wschód od której wielu Polaków pozostanie w państwie rosyjskim, jak również pewna liczba Rusinów lub Rosjan pozostanie w formie enklawy w ramach granic państwa polskiego. Cokolwiek by uczyniono, Galicja Wschodnia znajdzie się po stronie polskiej.

Jeżeli partia rusińsko-ukraińska Galicji Wschodniej chce utworzyć niezależne państwo w Galicji Wschodniej, może liczyć wyłącznie na swoich własnych członków. Przeciwno niej występuje partia rusińsko-rosyjska, nie może też oprzeć się na Ukrainie (Rosji południowej), której ludność wcale nie myśli o oderwaniu się od Rosji. Oto dlaczego partia rusińsko-ukraińska proklamowała nowe państwo w wąskich ramach Galicji Wschodniej. Rości więc ona sobie prawo do stworzenia między Polską a Rosją małego państwa, w którym partia ta, nie mając za sobą połowy ludności, dwa miliony (około) wobec jednego miliona zwolenników partii rusińsko-rosyjskiej, sprawowałaby mimo to władzę nad odstępcami, a nawet nad ponad 600 000 Żydów, nad ludnością polską liczącą półtora miliona mieszkańców, którzy odgrywają w kraju rolę przodującą dzięki swej znacznie wyższej cywilizacji.

2) Podczas gdy Polacy oczekiwali decyzji Kongresu Pokojowego, Rusini Galicji Wschodniej uważali, że należy spróbować zamachu stanu. Przez krwawą demonstrację wojskową zagarnęli oni władzę w całej Galicji Wschodniej, zajęli miasto Lwów i cały sąsiedni teren, na którym stanowią przecie zaledwie 11 % całej ludności.

3) Ten raptowny atak udał się dzięki pomocy wojskowych władz austriackich. Partia rusińsko-ukraińska, która go zorganizowała, była tą samą partią, która w ciągu 20 lat zawsze zabiegała o pomoc Niemców z Austrii, a nawet Prusaków, jak o tym świadczą zresztą rewelacje p. Krysiaka, który w roku 1913 zdołał postarać się o tajne dokumenty z archiwów „Ostmarken Verein”. Wierna swej polityce partia ta współpracowała podczas wojny w sposób jak najściślejszy z Niemcami i Austrią, między innymi w organizacji „Bund zur Befreiung der Ukraine”. Poza tym partia bez najmniejszego sprzeciwu stanęła na płaszczyźnie pokoju zawartego w Brześciu Litewskim.

Oto dlaczego jest rzeczą naturalną, że władze austriackie udzieliły poparcia intrygom rusińskim, mając z góry na widoku osłabienie Polaków, zdecydowanych przyjaciół Ententy i Ameryki. Zmuszone do opuszczenia kraju, władze austriackie chętnie zastosowały się do życzeń Rusinów. Dokumenty i fakty dostarczają licznych dowodów współpracy rusińsko-austriackiej.

Postępowanie generała-feldmarszałka Pfeffera dowodzi lepiej, aniżeli jakikolwiek dokument pisany, spisku rusińsko-austriackiego. Usiłując z jednej strony uspokoić obawy Polaków, marsz. Pfeffer równocześnie wydał Rusinom koszary, broń i amunicję oraz zobowiązał wszystkich oficerów austriackich do współpracy z nowym dowództwem rusińskim. Wiadomo poza tym, że arcyksiążę Wilhelm był wmieszany w przedsięwzięcie rusińskie oraz że jego ojciec arcyksiążę Karol Stefan, który posiada włości w Galicji i mieszka w pobliżu Krakowa, zmuszony był w liście do prasy polskiej uchylić się od wszelkiej odpowiedzialności za postępowanie swego syna, biorąc pod uwagę, że jest on pełnoletni.

4) W walce jaka się wywiązała we Lwowie, Rusini – w tej części miasta, której Polacy nie zdołali im odebrać – popełnili niestychane okrucieństwa, o których donoszą naoczni świadkowie.

5) Rokowania nie prowadzą do żadnych wyników, ponieważ Rusinów cechuje bezprzykładne nieprzejednanie, ponieważ domagają się, aby Polacy skłaniali się bez jakichkolwiek ograniczeń przed ich wolą oraz aby poddali się bezwarunkowo władzom ukraińskim, tak samowolnie utworzonym i wreszcie, aby złożywszy broń, wojska polskie poddały się Rusinom¹.

Tekst publikowany w: *Sprawy polskie na konferencji pokojowej...*, s. 221–223.

¹ S. Stroński, profesor uniwersytetu krakowskiego i poseł na sejm galicyjski, przebywał we Lwowie od końca października do 7 XI i obserwował zachodzące wypadki. Potem dotarł do linii polskich, opuścił miasto samolotem i 23 XI znalazł się w Paryżu, gdzie złożył informację o wypadkach (tekst w KNP 146). *Aide mémoire* miał na celu nakłonienie KNP do podjęcia akcji w sprawie Galicji Wschodniej.

1918 listopad 29, Lwów. — Z rozkazu nr 7 Grupy gen. Bolesława Roji

1. Postępowanie doraźne. Na podstawie § 481 w pk. zarządzam wprowadzenie postępowania doraźnego po myśli XXVI-go rozdziału w pk. przeciw wszystkim jurysdykcji wojskowej podległym osobom, któreby w obrębie Komendy Wojskowej we Lwowie, obejmującej całą Galicję Wschodnią dopuścili się jednej z następujących zbrodni:

1. zbrodni buntu (§ 159 w u.k.),
2. zbrodni rokoszu (§ 167, 168 w u.k.),
3. zbrodni dezercji (§ 183 w u.w.),
4. zbrodni uwiedzenia lub dania pomocy do naruszenia zaprzysiężonego obowiązku służbowego (§ 314 i 316 w u.k.),
5. zbrodni rozruchu (§ 349 i 350 w u.k.),
6. zbrodni niedozwolonego werbunku (§ 306 w u.k.),
7. zbrodni szpiegostwa i innych działań zbrojnych przeciw sile państwa (§ 321 i 327 w u.k.),
8. zbrodni morderstwa (§ 413, 417),
9. zbrodni zabójstwa (§ 419–421),
10. zbrodni ciężkiego uszkodzenia ciała (§ 422, 431–436),
11. zbrodni rabunku (§ 483–489 i 491),
12. zbrodni plądrowania (§ 492),
13. zbrodni gwałtu publicznego przez złośliwe uszkodzenie kolei (§ 362 c),
14. zbrodni gwałtu publicznego przez złośliwe działanie i zaniechanie wśród okoliczności szczególnie niebezpiecznych (§ 364),
15. zbrodni gwałtu publicznego przez złośliwe uszkodzenie lub tamowanie ruchu telegrafów (telefonów) państwowych (§ 364 w u.k.),
16. zbrodni gwałtu według § 362 i 364 w innych punktach niż w punktach 13, 14 i 15 wspomnianych wypadkach, jeśli czynów tych dopuszczono się na przedmiotach będących własnością Skarbu wojskowego lub pozostających pod zarządem wojskowym.

Ostrzega się wszystkie osoby podlegające jurysdykcji wojskowej przed popełnieniem jednego z powyższych czynów, albowiem każdy, kto się go dopuści, zostanie ukarany przez Sąd doraźny karą śmierci przez powieszenie lub rozstrzelanie.

Rozkaz ten ma być ogłoszony wszystkim Oddziałom przed frontem. O dniu ogłoszenia należy zameldować tutejszej Komendzie.

2. Op. nr 5. Odznaka pamiątkowa. Na pamiątkę obrony i odsieczy Lwowa ustanawia się odznakę pamiątkową: „Obrony Lwowa”, której wykonaniem zajmie się chor. Roman Woynicz-Horoszkiewicz.

Intendentura pokryje odnośne wydatki. Odznaka ta będzie nadawaną przez Naczelną Komendę Wojskową na Galicję Wschodnią wszystkim tym, którzy w obronie i odsieczy Lwowa wzięli udział.

3. Zarządzenia Intendentury Komendy Kwatermistrzostwa WP

a) Wszystkie oddziały zameldują odwrotnie Intendenturze Komendy kwatermistrzostwa (Plac Bernardyński I. 6, II. p), nazwiska i szarże swoich oficerów prowiantowych i kasowych (dawniej likwidujących).

b) Bez pozwolenia Intendentury zakazuje się wszelkiej rekwizycji we Lwowie. W razie wykrycia większej ilości zapasów żywności lub materiałów przydatnych do użytku wojska należy o tym bezzwłocznie zameldować Intendenturze Komendy Kwatermistrzostwa, które jest jedynie uprawnioną do wydawania odpowiednich zarządzeń.

c) Przeznaczam na referenta gospodarczego kuchni oficerskich, Komendy Kwatermistrzostwa kpt. Piotra Passowicza. Prowadzący kuchnie oficerskie mają bezzwłocznie porozumieć się z referentem gospodarczym, celem zaprowadzenia jednolitego gospodarstwa. Kancelaria i magazyn ogólny umieszczone są w gmachu kasyna oficerskiego przy ulicy Fredry 1.

d) Zakup alkoholu dla wojska na poczet należytości jest wzbronione.

e) Komenda Miasta ma odebrać wszystkim jeńcom ukraińskim, znajdującą się u nich przeważnie nową odzież z obuwiem, za wymianą takowych z zapasów gospodarczych, jakimi rozporządza Intendentura Komendy Miasta.

f) Komenda Placu ma zatrzymać dawny magazyn pościeli przy ul. Zyblikiewicza na wyłączne użytkowanie dla Intendentury Komendy Wojskowej. Oddziałom rozmieszczonym w tym budynku względnie oddziałom, którym wyznaczono ewentualnie ten budynek na kwatery należy przeznaczyć inne koszary.

Pułkownik Kempski ma przyprowadzić ten magazyn do stanu zdolnego do użytku.

4. Leczenie wojskowych. Oficerowie i żołnierze nie należący do Oddziałów, przy których znajdują się lekarze lub medycy, winni zgłaszać się po poradę lekarską do lekarza ordynującego przy Komendzie Placu. Obłożnie chorzy zawiadamiają kartą służbową Komendę Placu o swej chorobie, prosząc o zbadanie lekarskie.

5. Przejście pod zwierzchnie dowództwo. Wszystkie formacje sanitarne i zakłady sanitarne we Lwowie przechodzą a dniem dzisiejszym pod Naczelne Dowództwo WP na Galicję Wschodnią.

6. Przydziały. Przydzielam: ks. Adama Hausnera, jako kapelana do szpitala garnizonowego nr 3.

Ks. Mariana Jakubowskiego do Domu Inwalidów.

Ks. Edwarda Choma do 1. Pułku Strzelców Lwowskich

Kpt. Ludomiła Reubenbauera do Intendentury Komendy miasta, jako Komendanta Kadry Robotniczej i Straży Wartowniczej. Jemu do pomocy przydziela się ppor. Zygmunta Dobrowolskiego.

Kpt. Edwarda Deo, do magazynu Koszar Ferdynanda. Ppor. Jana Romani-szyna, do Komendy Kwatermistrzostwa we Lwowie, celem objęcia funkcji oficera prow. przy wymienionej komendzie.

Por. Adolfa Czernego do Komendy Kwatermistrza we Lwowie celem obję-cia funkcji oficera kasowego wymienionej komendy.

Ppor. Józefa Terleckiego do Komendy Operacyjnej Wschód, celem objęcia funkcji oficera kasowego wymienionej komendy.

Ppor. Władysława Gregorowicza z 4. pp do dyspozycji szefa sanitarnego grupy operacyjnej gen. Roji.

Ppor. san. Stanisława Tobijczyka do baterii artylerii w grupie kpt. de Laveaux.

7. Przydział artylerzystów przy komisji poborowej. Komisja poborowa ma odtąd przydzielać wszystkich byłych artylerzystów i ludzi umiejących ob-chodzić się z końmi do formacji artylerii za pośrednictwem referatu artylerii (Plac Bernardyński).

8. Nasyłanie raportów. Od dnia dzisiejszego począwszy należy raporty po-ranne przedkładać Komendzie Operacyjnej Wschód o godzinie 6⁰⁰ wieczorem.

Dowódca operacyjny WP Wschód
Rozwadowski, gen.

B. Roja, op. cit., s. 319–322.

Nr 238

1918 listopad 29, Lwów. — Rozkaz dzienny nr 26 Komendy Naczelnej WP we Lwowie

Uznanie. Wyrażam uznanie za waleczne zachowanie się na odcinku Wulka w czasie obrony Lwowa i organizacyjną działalność sierż. Ignacemu Gorgoniowi.

Wyrażam gorącą cześć i uznanie członkom organizacji ideowych polskiej młodzieży akademickiej z Warszawy, Krakowa i Kijowa: Feliksowi Katelbachowi, Tadeuszowi Jankowskiemu, Denhof-Czarneckiemu, Feliksowi Majorowiczowi, Janowi Remblińskiemu¹, Drozdowskiemu, Dacowi, Leonartowiczowi, Brunerowi, Lipińskiemu, Hillerowi, Nekraszowi, Arnoldowi², Skarżyńskiemu³

¹ Prawdopodobnie chodzi o Jana Rembielińskiego, studenta prawa z Warszawy (ur. 1897 r.), który walczył na I odcinku, ranny 9 XI 1918 r.

² Stanisław Arnold z Dąbrowy Górniczej (ur. 1895 r.). Walczył na I odcinku.

³ Juliusz Skarżyński (ur. 19 VII 1898 r.) z Kutna, student rolnictwa.

i Pstrokońskiemu⁴, którzy przybywszy dnia 1 listopada br. na zjazd grup ideowych młodzieży polskiej we Lwowie, po kilkugodzinnych obradach udali się wszyscy na miejsce walki o Lwów, przez trzy tygodnie bez przerwy czoło wrogowi stawiali i wszyscy niemal byli ranni.

II. Przydzielenie. Por. Stanisław Weizman został z dniem 29 bm. przydzielony do Komendy Miasta Lwowa i objął referat operacyjny. Por. 1. p. uł. Karol Godlewski przydzielony zostaje jako 2 oficer ordynansowy do Komendy Miasta. Por. wet. Monderer przydzielony zostaje do Komendy Taborów. Wachmistrz jednostki weterynarii Fryderyk Sapak przydzielony zostaje jako siła pomocnicza do referatu weterynaryjnego Komendy Miasta.

III. Przeniesienia. Kapitana aud. Ludwika Ocettingera przenoszę z dniem 30 bm. z dowództwa II grupy WP do audytoriatu, ul. Podleńskiego 8. Por. Stanisław Przyjałkowski, bat. 3 zostaje z dniem 1 grudnia przeniesiony do Radomia. (Nr 17/Pre 918).

IV. Mianowania. Mianuję kandydata weterynarii Walentego Leszko z dniem dzisiejszym chorążym weterynarii i przydzielam go jako siłę pomocniczą do referatu weterynaryjnego Komendy Miasta. Mianuję kandydata weterynarii Edwarda Goszczyńskiego chorążym weterynarii i przydzielam go jako siłę pomocniczą do komendy taborów.

V. Zwolnienia. Zwalniam ze służby w WP Romana Zawadzkiego (Hufiec mjr. [Zdzisława] Trześniowskiego), urzędnika Zarządu Głównego Kółek Rolnych. Szer. Stanisława Kułakowskiego, urzędnika magistratu miasta Lwowa, pełniącego służbę wojskową przy intendenturze V odcinka WP – zwalniam z dniem dzisiejszym ze służby wojskowej.

VI. Przypomnienie. W rozkazie Komendy Miasta Lwowa Nr 22, punkt 18, ustęp ostatni – miały wszystkie dowództwa i oddziały do dnia 18 bm. rano przedłożyć Komendzie Miasta dokładny spis wszystkich oficerów podług nowego podziału. Ponieważ do dnia dzisiejszego to nie nastąpiło, nakazuję, by w ciągu 48 godzin pod osobistą odpowiedzialnością komendantów takie wykazy referatowi personalnemu przedstawione zostały. Wykazy te obejmować mają następujące rubryki:

1. dotychczasowy pułk,
2. rangę ostatniego mianowania,
3. datę ostatniego mianowania,
4. imię i nazwisko,
5. rok urodzenia,
6. przydział obecny.

VII. Komisja weryfikacyjna. Komendy oddziałów samodzielnych, tj. hufce były, grupy oraz oddziały pomocnicze wyznaczają jako komisje weryfikacyjne .

⁴ Stanisław Pstrokoński (ur. 2 III 1897 r. w pow. Sieradzkim), student, Peowiak, podoficer. Walczył na I odcinku.

trzech oficerów, którzy mają się jutro, 30 listopada, zgłosić u szefa sztabu o godz. 11⁰⁰ przed południem.

VIII. Nominacje. Przy podawaniu do nominacji należy następujące rubryki założyć i dokładnie wypełnić: 1. dotychczasowy pułk, 2. ranga, 3. data ostatniego mianowania, 4. powód, dla którego zostaje przedstawiony do awansu, 5. dotychczasowe zajęcie przy wojsku (możliwie z dokładnymi datami).

IX. Kadry WP (odsyłanie oficerów) – mają zgłaszających się oficerów zdolnych do służby (A i B) odsyłać do Lwowskiej Legii oficerskiej, hotel Astoria, ul. Kazimierzowska. Zgłoszonych i dotychczas nie przydzielonych zawiadomić, by się zgłosili bezzwłocznie w dowództwie Lwowskiej Legii oficerskiej.

X. Raport warty głównej. Warta główna ma codziennie o 11⁰⁰ rano przysyłać Komendzie Placu raport dzienny z podaniem: 1. stanu liczebnego, 2. ilości wart i posterunków, 3. zdarzeń natury wojskowej, w których posterunki zmuszone były występować.

XI. Przepuszczanie Straży Bezpieczeństwa. Patrole nocne mają puszczać wolno Straż Bezpieczeństwa, zaopatrzona w legitymacje podpisane przez kpt. Sulimirskiego lub przez rtm. Rozwadowskiego, oraz osoby cywilne, zaopatrzone w przepustki z tymi samymi podpisami.

XII. Wikt oficerów. Reluowanie. W oddziałach wojskowych wydaje się pożywienie tylko „in natura”, reluowanie jest niedopuszczalne, z wyjątkiem dla sił kobiecych pomocniczych. Polepszenie wikt dla oficerów nie jest wskazane, jedynym celem menaży oficerskiej winno być ściślejsze zespolenie się wzajem oficerów, wikt oficerski winien być równy żołnierskiemu.

XIII. Materiały archiwalne.

1. Przedstawicielowi biura prasowego Komendy Miasta, który się zgłosi, wydać wszystkie papiery, dotyczące się organizacji i przeprowadzenia walki o Lwów w dniach 31 X do 22 XI.

2. Przygotować zwięzłe sprawozdanie z czynności bojowej: a. każdej grupy, b. odcinka, c. pododcinka, i przedłożyć do trzech dni biuru prasowemu miasta Lwowa.

3. Komendanci poszczególnych odcinków zbiorą materiały (raporty, rozkazy itd.) ze swoich formacji i oddadzą biuru prasowemu.

XIV. Zakaz zdjęć fotograficznych. Zabrania się osobom nieupoważnionym robienia zdjęć fotograficznych w obrębie miasta i okolicy. Pod pozorem bowiem fotografowania włączają się podejrzani o szpiegostwo na rzecz Ukraińców. Żandarmeria i straż ma podejrzanych, po odebraniu aparatów fotograficznych aresztować i oddać pod śledztwo policyjne.

XV. Oddanie bydła. Poleca się wszystkim zakładom i oddziałom wojskowym natychmiastowe przeprowadzenie bydła wszelkiej kategorii do rzeźni miejskiej, gdzie będzie szeregowane. Krowy mleczne lub wysokocielne będą przydzielone według zapotrzebowania w porozumieniu z Intendenturą Komendy Miasta.

XVI. Pobieranie mięsa w rzeźni. Mięso w rzeźni wojskowej na Gabrielówce należy odbierać do godz. 1⁰⁰ w południe, późniejsze zapotrzebowania w godzinach popołudniowych będzie się wydawało w wypadkach nagłych, ze specjalnym pozwoleniem szefa Intendentury.

Za zgodność:
S. Męcarski, adiutant

Czesław Mączyński m.p.
Komenda Miasta Lwowa

Odpis
CAW, I. 341. 1, t. 69.

Nr 239

1918 listopad 30, godz. 12³⁰, Lwów. — Rozkaz operacyjny nr 33 Dowództwa Wojsk Polskich na Galicję Wschodnią

I. Sytuacja nieprzyjacielska, własna, jako też zadanie pod moją komendą stojących sił według informacji ustnych.

II. W tym celu zarządzam:

Jutro 1 grudnia 1918, o godz. 5⁰⁰ rano wyruszy 1 kompania 4 pp z przydzieloną artylerią w kierunku wschodnim, oczyści teren między koleją Lwów – Podborce a potokiem Marunką (od nieprzyjaciela) i wróci po spełnieniu zadania do Lwowa.

III. Komenda Miasta Lwowa jest w pogotowiu odeprzeć z północy, wschodu i południa możliwe ataki sił nieprzyjacielskich i zabezpieczy wzgórze Pasięki miejskie i Pohulanka (karta specjalna) przez silne placówki.

IV. Do mojej dyspozycji pozostają: IV/4. pp 5. pp z przydzieloną artylerią, 1. komp. 30 pp; pociągi pancerne nr 1. 2. (pociąg pancerny nr 3. wyruszył 30. 11. br. po południu w kierunku Gródka).

V. Wszystkie oddziały w punkcie IV. wymienione wypoczywają, uzupełniają amunicję i przygotowują się do dalszej akcji.

VI. Komenda Miasta zarządzi we własnym zakresie patrolowanie okolic na północy, południowy wschód, południe i południowy zachód od Lwowa.

VII. Otrzymują: Komenda grupy ppłk. [Michała] Tokarzewskiego
Komendant Miasta ppłk. [Czesława] Mączyńskiego
Komendant ppłk. Kraus
Komendant kpt. [Ludwik] de Laveaux
1 egzemplarz zapasowy

gen. [Tadeusz] Rozwadowski mp.

Za zgodność

Szef sztabu:

[Jan] Thullie, ppłk.

Odpis: CAW. I, 341.1, 102.

Nr 240

1918 listopad 30, Lwów. — Rozkaz dzienny nr 27 Komendy Miasta Lwowa

I. Przydzielenia. Przydzielam por. Ignacego Bobka do stacji zbornej Wojsk Polskich (Cytadela) w charakterze komendanta stacji.

Por. Adam Kozłowski obejmuje kierownictwo biura ewidencyjnego przy Komendzie Miasta. Por. [Stanisław] Weizman zostaje przydzielony jako adiutant Kadry 11 pułku strzelców.

Chor. Franciszek Stanaszko, zostaje przydzielony jako 11 oficer prowiantowy sztabu.

II. Anulowanie rozkazów. Z punktu II rozkazu 26 z dnia 29 listopada 1918 zostaje anulowane przydzielenie por. Weizmana do Komendy Miasta.

III. Wystawienie kadry II pułku strzelców. II pułk strzelców wystawi własną kadrę.

IV. Kadra piechoty. Dotychczasowa Komenda Kadry zostaje przydzielona do 1 pułku strzelców jako jego kadra.

V. Zgłoszenie zapotrzebowania żołnierzy. Wszystkie pułki i oddziały samoistne Wojska Polskiego mają zgłosić do 1 grudnia 1918 zapotrzebowanie żołnierzy do referatu organizacji wojskowej przy komendzie miasta. Komendanci są odpowiedzialni za nieprzekroczenie przepisanej stanu wojennego oddziałów.

VI. NDWP na Galicję Wschodnią L. op. 29 z 30 XI 1918.

Koszary Grupy Artylerii mjr. [Marcelego] Śniadowskiego

Jako kwatery dla II dywizjonu Grupy Artylerii mjr. Śniadowskiego przeznacza się kasarnię Czerwonego Klasztoru. Artyleria Grupy ppłk. [Michała] Toka-

rzewskiego rozlokuje się w odpowiednich obiektach w dzielnicy IV (Łyczakowska), przełożenie ma nastąpić najpóźniej do 2 grudnia 1918.

VII. Nomenklatura jednostek bojowych. Na rozkaz NDWP Wschód zostaje przywrócona nomenklatura: batalion (zamiast hufiec), kompania (zamiast drużyna), sekcja (zamiast zastęp).

VIII. Uroczyste nabożeństwo ku uczczeniu rocznicy 29 listopada odbędzie się w kościele garnizonowym (oo. Jezuitów), w niedzielę, dnia 1 grudnia 1918, o godz. 9⁰⁰ rano. Pułki wyślą oddziały honorowe, starannie wybrane po jednej kompanii kombinowanej po 80 ludzi.

IX. Oficerowie Legii. Oficerów Legii oficerskiej nie wolno przyjmować do innej formacji. Może to nastąpić tylko przez Komendę Miasta.

X. Kadra Kawalerii. Kadra Kawalerii podlega rozkazom rtm. [Tadeusza] Krynickiego.

XI. Dokumenty wojskowe podróży. Dokumenty wojskowe podróży wystawia Komenda Miasta (adiutantura) (dla osób cywilnych - -^a) tylko w nadzwyczajnych, wyjątkowych wypadkach i pod osobistą odpowiedzialnością komendantów i referentów.

XII. Materiały do historii obrony Lwowa, cierpień ludności, zachowania się ludności żydowskiej itp. zbiera biuro prasowe Komendy Miasta Lwowa. Komendanci odcinków, oficerowie i ochotnicy, którzy uczestniczyli w tych walkach, zechcą przysyłać dokumenty i wspomnienia do biura lub też ustnie informować o ciekawszych epizodach referenta w godzinach od 5⁰⁰ do 6⁰⁰ po południu (Plac Smolki 3, II p.).

XIII. Projekt działań Komisji weryfikacyjnej. Komisja składa się z przewodniczącego i dwóch oficerów z każdego oddziału (batalionu, dywizjonu, oddziałów pomocniczych). Przewodniczący Komisji składa na ręce Komendanta Miasta uroczyste przyrzeczenie pełnienia swych funkcji z całą ścisłością i sumiennością. Przewodniczący każdej Komisji odbierze z rąk swej Komisji także samo przyrzeczenie. Zadaniem Komisji jest protokolarne stwierdzenie szarzy wszystkich oficerów wchodzących w skład oddziału, z którego Komisja została powołana na podstawie sprawdzenia papierów wojskowych. W razie braku legitymacji należy stwierdzić charakter służbowy tych oficerów na podstawie zeznań 2 świadków weryfikowanych, co należy w uwadze zaznaczyć. W dalszym ciągu będzie Komisja zbierać materiały co do ewentualnych wszelkich zarzutów, bądź to pod względem honorowym, bądź też pod względem służbowymi załączy to w odpowiednim protokole. Listy nominalne i protokoły mają być do 3 grudnia przedłożone referentowi personalnemu. Przewodniczący komisji weryfikacyjnej zgłoszą się jutro, 1 grudnia 1918 o godz. 10⁰⁰ rano u szefa sztabu.

XIV. Zgłoszenie zbędnych zapasów worków. Wszystkie komendy formacji polowych i Kadr, zarządy szpitali, magazynów, składów, kuchni itd. mają pod osobistą odpowiedzialnością komendanta zgłosić i odprowadzić cały zbędny zapas worków do Intendentury Komendy Miasta. Dział handlowo-rolniczy

(Plac Smolki 3 III p. na lewo) najpóźniej do 20 grudnia br. Niezbędny zapas worków dla poszczególnych komend itd. ma być pisemnie uzasadniony.

Za zgodność:
(wz. Mękarcki) adiutant

Czesław Mączyński m.p.
Komenda Miasta Lwowa

CAW, I. 341. 1, t. 67.

^a nieczytelne słowa dopisane ołówkiem.

Nr 241

1918 listopad 30, Lwów. — Raport Dowództwa Uzupelnień Artylerii do Dowództwa Artylerii WP we Lwowie w sprawie śmierci ppor. Edwarda Mossa

Melduję, że podporucznik Edward Moss¹ poległ śmiercią bohaterską w dniu 29 listopada 1918 r. pod Dawidowem, obsługując działo przy pociągu pancernym nr 1.

Śp. ppor. Moss zgłosił się do służby w dniu 25 bm. 1918 r. i wezwaniu wystosowane do oficerów, że potrzeba obsługi do działła przy pancernym pociągu, natychmiast stawił się wraz z por. dr. Tabiszem i ppor. Pawłowskim do dyspozycji.

Według raportu Komendanta działła por. dr. Tabisza, poległy oprócz dzielnego zachowania się przy obsłudze działła, rwał się z własnej inicjatywy na patrole wywiadowcze i w ogóle był wzorem żołnierza i pełnym inicjatywy oficerem.

Raport ten przedkładałam z wnioskiem na odznaczenie bohatera z prośbą o poparcie.

Niepołomski, kpt

CAW, I.341.1, t. 72.

¹ Ppor. Edward Moss (ur. 1890 r. w Zimnej Wodzie), student Politechniki Lwowskiej. Odznaczony VM 5 kl. nr 3185. Zob. CAW, VM 20–1419. W szczegółowym opisie czynu podano: „Natychmiast po wstąpieniu do lwowskiej artylerii zgłasza się do pociągu pancernego „Piłsudczyk”, biorąc udział w akcji celem odbicia Dawidowa, W akcji tej zachowując się nadzwyczaj dzielnie, kierując połówką prażył celnymi strzałami Ukraińców, którzy wycofując się ze wsi, jeszcze się odstrzeliwali. Wówczas pada śp por. Moss przeszyty trzema kulami. Życiem swoim oddał dług ideom, którym służył zawsze, a w czasie całej służby w armii zaborczej austriackiej pracował jako członek POW nad zyskaniem w korpusie oficerskim zwolenników do wywalczenia niepodległości Polski – z bronią w ręku”. Pochowany na cmentarzu Obrońców Lwowa. Zob. *Przewodnik na cmentarzu Obrońców Lwowa*. s. 121; S. Nicieja, op. cit., s. 353.

INDEKS NAZWISK

- Abraham Roman 19, 21, 17, 65, 79, 80,
92, 93, 96, 97, 100, 101, 102, 103, 117,
130, 131, 139, 188, 190, 223, 233, 234,
284, 285, 290, 302, 310
Ajdukiewicz Adam Józef 210, 302
Ajnenkiel Anidrzej 22
Aleksandrowicz Adam 306
Aleksandrowiczówna Eugenia 239
Aleksiewicz Józef 192
Alleman Krystian 305
Allerhand Henryk 87
Ambroz Józef 46
Andakiewicz 237
Andrusiewicz Ferdynand 43, 52, 171,
283, 285, 301, 313, 327, 333
Andruszewski Mieczysław 289
Antosiewicz Wiktor 283
Apfelbaum Bernard 233
Armatys Wiktor Kazimierz 192, 334
Arciszewski Tomasz 185
Arnold Stanisław 344
Artymowicz Stanisław 283
Asłanowicz Ludwik 105, 154, 330
Aster Filip 118, 175, 189
Aumer Tadeusz 338

Babjak 66, 67
Bac Stanisław ps. Sławski 313
Baczyński Karol 56, 144, 261, 301, 302,
309, 310, 339, 340
Baczyński Wołodymir 15
Baden Dmytro 81, 206, 207
Badzyński Stanisław 123
Bajer Stanisław 118
Balawender Piotr 211
Bar Mieczysław 118
Baran Jan 118
Baran Stepan (Stefan) 15, 40, 46
Baranowski Edward 175
Barańska Teresa 289, 307
Barański Edmund 148
Barański Stanisław 118

Bardecki Stanisław Grzegorz 310
Baron Alfons 301
Bartel Kazimierz 236
Bartelmus Józef 302
Bartkowski Jan 334
Bastyr Stefan 247
Batowski Antoni 155, 265, 327, 335
Bauer Mieczysław 315
Bądryński Stanisław 74
Bąk Władysław 118
Beaurain Janusz 136
Bednarczuk Stanisław 115, 307
Bednarski Antoni 151
Bednarski Józef Franciszek 237
Belza-Ostrowski Kazimierz 330
Benio Roman 334
Bergman Stanisław 71, 104, 145, 154,
155, 203, 265, 267, 275
Berkowski Kazimierz 284
Bernacki Eugeniusz 283
Bernacki Wiktor 283
Bernadzikowski Szymon 41
Bestecki Tadeusz 139
Beym Władysław 175
Białecki Antoni Piotr 221
Białek Jan 338
Białowąs Stanisław 139
Bieganówna Anatola (Antonina) 211, 218
Biegański Janusz 283, 313
Biekeles Elias Mordechaj 315
Bielański Bronisław 338
Bielecki Józef 283
Bieńkowski Aleksander 302
Bieńkowski Adam Wiktor 175, 177, 196,
200, 208, 211, 290
Bieńkowski Stanisław 310, 313
Biernacka Stanisława 142, 211, 218
Biernacki 85,
Biernacki Władysław 305
Biernakiewicz 135
Bierzanek Remigiusz 135
Bijak Juliusz 225, 252, 259

Bilczewski Józef ks. 207
 Bildenreiner 91
 Biliński Antoni 333
 Biłan Jan 139
 Bisanz Otto 69
 Bizoń Józef 108, 313
 Bobek Ignacy 348
 Bober Tadeusz 95, 117
 Bobkowski 221
 Bochenek-Selin Władysław Bolesław 306
 Boheim Ernest 112
 Borecki Józef 118
 Borek-Hersztal 305
 Borodziej Ludomił 283
 Bortnowski 305
 Boruta-Spiechowicz Mieczysław 57, 65,
 71, 80, 87, 104, 106, 107, 112, 136,
 139, 144, 148, 162, 203, 223, 224, 248,
 249, 251, 261, 280, 285, 288, 290, 302,
 303, 309, 311, 325
 Bosa Wołodymir 206, 207
 Boznański Włodzimierz 283
 Brawer Zygmunt 120
 Broniowski 306
 Brudniakówna Jadwiga 264
 Brunner Wacław 344
 Brzechwa-Ajdukiewicz Adam 107
 Brzozowski Ludwik 162, 175, 200, 208,
 313
 Bubela Petro 15, 17
 Buczek Jakub 139, 144
 Buczek Jan 136
 Budzyński Stefan 199, 291, 306
 Bujalski Bolesław 47, 56, 79, 150, 177,
 178, 249, 261, 274, 275, 313
 Bujwid Stanisław 306
 Bujwid-Trzebicka 17, 175, 177, 200
 Bukofaj Władysław 338
 Bukszowany Osyp 215, 216, 243, 244
 Bulc Tadeusz 239
 Buntner Kazimierz 96, 117, 174, 188,
 189, 285
 Burak Jarosław 10
 Burczyk Jerzy 333
 Burczyk Michał 334
 Burczyk Tadeusz 333
 Burghardt Eugeniusz 338
 Burhardt-Bukacki Stanisław 186
 Burian Stanisław 81
 Burzym Mieczysław 81
 Butkowski Michał 237, 249
 Bużor Nykoła 207
 Cehelśkyj Lonhyn 15, 41, 73
 Chaszczyński 306
 Chlamtacz Marcei 41, 74, 125
 Chmielowiec Sebastian 284
 Choma Edward 343
 Chońka Stanisław 118, 151
 Choroszczakowska 70
 Chraniec Ludwik 226, 249
 Chrapek Zygmunt 71, 136, 139, 170
 Chrzan 120, 171
 Chrzanowski Władysław 306
 Ciekliński Stanisław 334
 Cieński Tadeusz 74
 Cieszyński Antoni 110, 111
 Ciokan 66, 67, 99, 137, 138
 Cisty Teodor 82
 Clemenceau George 331
 Csadek Stanisław 307, 308,
 Czaban Władysław 334
 Czapliński Leon 192
 Czarnecki Antoni 64, 73
 Czarnocka Irena 164
 Czartoryski Jan 139, 180
 Czechowicz Zygmunt 324
 Czerkas Włodzimierz 118, 151
 Czerkawska Wanda 211, 218
 Czerkawski Julian 312
 Czernecki Marian 211
 Czerniak Piotr 101
 Czerning Karol 159
 Czerny Adolf 344
 Czerny Bogdan 118
 Czesnakówna 134
 Czuczman Sydir 206, 207
 Czuryła 306
 Czyżewicz Adam 82, 128, 192
 Czyżewski Wincenty 134
 Dac 344
 Daćków Władysław 221

Dalais Marian Karol 221
 Daszyński Ignacy 31, 72, 184, 185, 186
 Dawidek Stanisław 283
 Dąbrowiecki 306
 Dąbrowski Bolesław 302, 333, 334
 Dąbski Stanisław 41
 Decykiewicz Wołodymir 18, 46
 Dembiński Stefan 174, 224
 Demeter Władysław 118
 Demianowski Adrian 310
 Denhof-Czarnecki 344
 Deo Edward 344
 Derpowski Tadeusz 196
 Deskur Jerzy 330
 Deschu Tadeusz Michał 107, 260
 Detz Adolf 81
 Dębicki 85
 Dobija Mieczysław 95, 117, 139, 302
 Dobrostański Jan 81
 Dobrowolski Zygmunt 343
 Dobrzański 271
 Dołud Andrij 197
 Domaradzki Tadeusz 118
 Domaszewicz Aleksander 128, 139, 180,
 264
 Dostal Waclaw 283
 Dowbor-Muśnicki Józef 75
 Drobiewicz Zygmunt 311
 Drozdowski 344
 Drückmann 302
 Dublańczyk 335
 Dunajewski Wiktor 283
 Dunikowski 303
 Durys Jan 183
 Dutka Kazimierz 211
 Dworski Justyn 307, 314
 Dybdalewicz Deias 206, 207
 Dzieduszycki Konstanty 47, 85, 150, 274,
 302, 309
 Dzierzbicki Zygmunt 175, 188, 189
 Dzikowski Wasyl 82
 Eckhard Feliks 333
 Edler Juliusz 46
 Eisler Juliusz 63
 Ekes Karol 283
 Elektorowicz Stefan 239
 Emerle Franciszek 118
 Eminowicz Alfred 338
 Eminowicz Włodzimierz 283
 d'Esperey L. Franchet 331, 332
 Eustachiewicz Władysław 183
 Fafara Michał 305
 Fedak Stefan 41, 73
 Felbinger Józef 118
 Feliszak Stanisław 81
 Felsztyn (Feldstein) Tadeusz 273, 283
 Ferek-Błeszyński Jerzy 305
 Fichtel Zygmunt 118
 Fischer Karol 86
 Fistrowicz Tadeusz 338
 Flammer Tadeusz 118
 Foch Ferdinand 331
 Forest Julian 118
 Framm Tadeusz 118
 Frankowski Bronisław 211, 218
 Franz Ludwik 118
 Frodym Franciszek 211
 Frodym Gustaw 211
 Froń Mieczysław 118
 Froński Dionizy 118
 Fruchtman Mark 315
 Fuchs Izidor 122
 Furgalski Teodor Wiktor 306
 Furman Antoni 81, 93
 Gajewski Jan 283
 Gajewski Ludwik 93, 118
 Gallwitz 302
 Gałuszka Stanisław 118
 Gałuszka Walery 338
 Garbień Albin 140, 152
 Gaube Jan 334
 Gąsiorek Jan 338
 Gąsiorowski Tadeusz 237, 283
 Gella Jan 38, 40, 41, 44, 45, 47, 50, 111,
 126, 146, 156, 157, 295
 Gelmann 175
 Gerlach Franciszek 101
 Gerle Antoni 118, 175, 189
 Gettmann Władysław 118, 189
 Gil Stanisław 121

Giwaldy Angello 81
 Giżycki Marian 239
 Gliński Z. 237
 Głabiński Stanisław 72
 Głodziński Fryderyk 305
 Głogowski Aleksander 175, 200, 208, 221
 Gnatowicz Olga 274, 289, 307
 Godlewicz Bronisław 118
 Godlewicz Kazimierz 118, 139
 Godlewski 97
 Godlewski Tadeusz 333
 Goertz Jerzy 145, 307
 Goettinger Ludwik 333
 Gofran 46
 Golda Aleksander 283
 Goldmann Bernard 69
 Gołogórski Emil 201, 202
 Gołuchowski 236
 Gondek Stanisław 151
 Gorgoń Ignacy 344
 Gornat Julian 118
 Gorz 289
 Gostyński Tadeusz 212
 Goszczyński Edward 345
 de Gourland Jakub Henryk 206
 Góral Stanisław 211
 Górecki Janusz ps. Soplica 85, 139, 148
 Górecki Józef 118
 Górecki Tadeusz 283
 Górecki Zdzisław 310
 Górski Stefan 87
 Grabowska Feliksa 307
 Grabowski Adam 338
 Grabowski Franciszek 283
 Grabowski Józef 97, 221, 283
 Grabska Elza 274
 Grabski Stanisław 81, 100, 112, 117, 147
 Grabski Władysław 185, 331
 Grefner Alfred 174
 Greger Kazimierz 139
 Gregorowicz Władysław 344
 Grek 334
 Grodyński Jerzy 212
 Grodzicki Władysław 70, 131, 315
 Groele Władysław 211
 Groff Michał 118
 Gromek Jan 118
 Gromski Stanisław Zygmunt Michał 118
 Grota-Prokopowicz 175
 Gryglewski Aleksander 283
 Gryniewicz Aleksander 283
 Grzędzielski Leon Władysław 31
 Gutkowski Tadeusz 212
 Gwizdakówna Wiktoria 239
 Gwozd 134
Haftek Stanisław 211
 Hagel Michał 283
 Haller Józef 30, 184, 332
 Haluza Wilhelm 284
 Hanak Tadeusz 69
 Hankiewicz Lew 41
 Hassinger Jan 81
 Hausner Ryszard 311
 Hausner Adam ks. 333, 343
 Hausner Artur Walenty 122
 Haydel Stanisław 131
 Hayder Roman 175, 177, 200
 Haymyta Józef [Hanzlik] 118
 Heil Józef 104
 Hełczyński Adam 139
 Hemicz Stanisława 81
 Henrys Paul 332
 Herba Edward 338
 Hermanowski Dionizy 239
 Hickiewicz Ludwik 226, 228, 275
 Hierowski Stanisław Ludwik 210, 317
 Hildersbelmer Henryk 206
 Hildenreiner Henryk 192
 Hiller Sławomir 344
 Hiller Stanisław 211, 218
 Hingler Emil 74
 Hirowski Władysław 338
 Hiss Zygmunt 81
 Hładyszewski Stefan 206
 Hoblerówna Janina 70, 241
 Hoffman Wilhelm 46, 253
 Hołowka Łukasz 101, 102
 Hołowka Roman 66, 68
 Hołubowicz Izydor 41
 Honheiser Henryk 169, 174
 Honkisz Zygmunt Władysław 307

Horitz Edward 164
 Hornowski Józef Stanisław 145, 146, 289, 307
 Horodyski Wiktor 139
 Horodysko Stanisław 87
 Horowitz Henryk 233
 Hortwig 259
 Hoszowski Wiktor 304, 328
 Hozer Kazimierz 306
 Hryhoryk 66, 67
 Hrymeta Józef 118
 Hubrich Karol 338
 Huńka Stanisław 30, 283
 Huppert Witold 23, 227, 228, 305
 Hutter Władysław 217
 Hutterer Joel 233
 Huyn Karol von 18

 Iwanicki 76, 174
 Iwanowicz Julian 235
 Izidor Roman 284

 Jabłonowski Bolesław 312
 Jabłoński Tadeusz 338
 Jaeschke Augustyn 307, 315
 Jagoszewski Tadeusz 283, 338
Jagóra Maciej J. 182
 Jahl Władysław 41
 Jakliński Leszek 239
 Jakubowski Antoni Władysław 302, 309,
 Jakubowski Marian ks. 118, 236, 343
 Janka 175
 Jankowski Tadeusz 344
 Jankowski Włodzimierz 85, 283
 Januszewski Kazimierz 139
 Januskiewicz Jarosław 317, 327, 334
 Jarnuszkiewicz Czesław 87
 Jarosiewicz Włodzimierz 274
 Jarosz Marian 283
 Jarosz Roman 283
 Jarosz Tadeusz 283
 Jaryna Tadeusz 55
 Jasiński Roman 288, 310
 Jasiński 175, 200
 Jaskułowski Albin 118
 Jastrzębiec-Hierowski Stanisław 210,
 302, 303, 310,
 Jaświecki 221

 Jausa Ferdynand 237
 Jaworski Jan 338
 Jegerowski 175, 200
 Jędrzejewski Władysław 107
 Józków Antoni 175, 188, 189
 Junak Stanisław 284
 Jurasz Antoni 41
 Juśkiewicz Edward 283

 Kaczanowski 110
 Kahan Izidor 233
 Kalina Leon 289, 307
 Kalinowski Karol 69, 115
 Kałkowski Ludwik 154
 Kamiński Antoni 16, 17, 18, 29, 32, 33,
 34, 43, 68
 Karchezy 305
 Karlsbad Izidor 69
 Karpiński 306
 Karwaj Zofia 211, 218
 Kasiński Adam 82
 Kasza Władysław 228, 249, 274, 275,
 283, 302
 Kasztelewicz Józef 313
 Kaszuba Marcin 81
 Katelbach Feliks 344
 Katz Artur 237
 Kawalerski Tadeusz 338
 Kempki 343
 Kepiński 289
 Kiciński Tadeusz Ludwik 306
 Kicka Jan 305
 Kiedrzyński Marian 308
 Kiełbasiewicz 100, 112, 117
 Kierski Tadeusz Władysław 221
 Kindelski Paweł 302
 Kiweluk Iwan 15
 Kleeberg Franciszek 319
 Kleinkopf Marks 315
Klimecki Michał 15, 22, 23
 Klimek Jan 87, 118
 Klink Józef 28, 283
 Kniaziołucki Leon 227, 248, 249
 Knigahoffer 81
 Knihowiecki Czesław 29, 30
 Knobloch Roman 118

Knoll-Kownacki Edmund ps. Konacki 227, 249, 281
 Koch Maksymilian 81
 Kocharński Marian 28
 Koczorowski Gothard 310
 Koeba Stefan 306
 Kohlberger W. 171, 172
 Kohn Henryk 233
 Kolbuszowski-Korab Władysław 85
 Kołłątaj-Strzednicki Jan 305, 314
 Kołodziejowski Wacław 118
 Konopczyński Władysław 97, 331
Konopnicka Maria 30
 Kopeć Ludwik ps. Wiktor 7, 108, 121, 144, 209, 311, 313
 Kopeć Stanisław 174, 189
 Kopf Marian 107
 Kopiahiski Iwan 81
 Korab-Krynicky Tadeusz 309
 Koratnicki Roman 206, 207
 Kordasz Stanisław 283
 Kormanek 305
 Korn Aleksander 17
 Korzeniowski Józef 333
 Koskowski 180
 Kossak Hryhoryj 20
 Kostanecki 97
 Kostynowicz Kazimierz 313
 Koszuliński Erwin 95, 96, 117, 139, 151
 Koszykiewicz 306
 Kosiński Adam 283
 Koterba Marcelli 81, 115
 Kotik Józef 85
 Kotlarczyk Franciszek 283
 Kotowicz Stanisław 284
 Kotowska Felicja Helena 309
 Kowal A. 237
 Kowalczewski Witold 274
 Kowalewska Zofia 70
 Kowalski Jakub 139
 Kowalski Maciej 247
 Kowalski Marian 334
 Kowalski Tadeusz Jan Franciszek 93, 118
 Kowatyk ks. 106
 Kowłycha Włodzimierz 283
 Kozak Witold 95, 117, 139, 285
 Kozdrowicz 211
 Kozerski Erwin 284
 Koziembrodzki Ludwik hr. 41, 312
 Koziół Jakub 200, 211
 Kozłowski Adam 348
Kozłowski Maciej 15, 23
 Kozłowski Walery 118
 Kozłowski Władysław 118
 Krajewski Roman 28, 30
 Krajewski Tadeusz 283
 Kramarz 46
 Kras 76
 Krasicki Stanisław 306
 Krauss Karol 302, 317, 318, 324, 325, 348
 Kreczkowski 66, 68
 Krobicki Stanisław 203, 204
 Kron Aleksander 272
 Krosowski Jan 139
 Królikiewicz Stanisław 104, 196
 Krudowski 293, 305
 Krumholz San Natan 315
 Krupa Osyp 64
 Kryda Marian 283
 Krylak Stanisław 82
 Krynicky Tadeusz 112, 209, 237, 247, 249, 290, 302, 325, 349
 Krysiak 341
Kryska-Karski Tadeusz 32, 107, 114, 183, 186
 Krzanowski Marian 89, 333
 Krzanowski Tadeusz Antoni 260
 Krzemieński Jakub 302
 Kucharski Jakub 108, 284
 Kucio 102
 Kucnio Julian 101, 102
 Kuczma Mikołaj 81
 Kuczyński Rudolf 101
 Kuczyński Stanisław 151
 Kudelski Tadeusz 301, 317, 318, 324
 Kudrewicz Janusz 283
 Kukowski Jan 82
Kukulka Józef 135
 Kułakowski Stanisław 345
 Kułakowski Wojciech 55
 Kuncewicz Stanisław 334

Kupczyński 99
 Kurka Jan Antoni 253
 Kurowski Julian 302
 Kuryłowicz Adam 74, 123, 124, 306
 Kuszyński Rudolf 139
 Kuś Józef 338
 Kuźmiński Stanisław 334
 Kwiatkiewiczówna 211, 218
 Kwieciński Zdzisław Tadeusz 303
 Kycia Marceli 283

 Lachowycz Ewhen 66, 68
 Lammasch 16
 Lang Stanisław 155, 169, 175, 200
 Langner Michał 175, 200, 211
 Lasocki Zygmunt 331
 Laveaux d' Ludwik 17, 18, 32, 33, 34,
 215, 216, 238, 243, 244, 302, 310, 316,
 317, 318, 323, 324, 325, 327, 344, 348
 Lenart Fryderyk 118
 Lenartowicz 344
 Leniecka 139, 180
 Leputa Wacław 327
 Lesiecka 70
 Leszko Walenty 345
 Lewicki [Michał?] 102
 Lewicki Jan 211
 Lewickij Kost' 41, 158, 231, 232, 233
 Leżohubskij Teodozy 73
 Libermann 247
 Lichota Henryk 333
 Linde Mieczysław 327
 Lipiński Czesław 139, 344
 Lipka Antoni 211
 Lisiecka 70
 Liskowacki Włodzimierz 215
 Lis-Kula Leopold 246
 Lisoweckij 76
 Lisowski [Antoni, Stanisław?] 253, 254,
 259, 279, 290, 293, 302, 309
 Listowski Kazimierz 283
 Litwinowicz 291, 301
 Londzin Józef ks. 31
 Lubaczewski Tadeusz 119, 136, 139, 144,
 170
 Luczyński 307

 Lupskiewicz Karol 81
 Łabowicz Tomasz 283
 Łapiński Stanisław Kazimierz Marcin ps.
 Nylski 43, 57, 68, 80, 122, 273, 290,
 302, 309
 Łapuniak Jan 338
 Łazarewicz 110
 Łodziński Marcel 309, 311
 Łodziński Tadeusz ps. Kornin 47, 56, 80,
 101, 103, 261, 264, 280, 302, 313
 Łomnicki Marian 283
 Łomnicki Stefan 283
 Łoziński Edward Józef 170
 Łoziński Michał 41, 73, 188
 Łubieński Mieczysław 254
 Łubkowski Juliusz 175, 177, 200, 211,
 221
 Łukasiewicz 315
 Łukomski Grzegorz 11, 246, 255
 Łupian Edmund 221
 Łyszczarczyk Bolesław 313
 Łyzarecki Grzegorz 134

 Machalski 87, 236
 Maćkowski Bolesław 177
 Magiera Edward Seweryn 175, 200
Majchrowski Jacek M. 122
 Majer Abraham Józef 315
 Majewski Adam 183, 327
 Majewski Romuald 169, 174
 Majewski Stanisław 56, 150, 164, 183,
 187, 261
 Majkowski P. 236
 Majorowicz Feliks 344
 Makowski 187, 315
 Malczewski Tadeusz 211, 218
 Malinowski 164, 288
 Malinowski Kazimierz 118
 Mamiakówna Olga 151
 Mannlicher von Ferdinand Ritter 53
 Marcinek Stanisław 284
 Marciniak Tadeusz 139
 Marcińska 110
 Marczak Michał 338
 Marek Jan 283
 Marks Karol Piotr 132, 144, 170

Marocha Józef 334
 Marszałkówna Joanna 70
 Marszałkówna Romana 70
 Marszałkówna Stefania 70
 Marynowicz Antoni 339
 Marynowicz Mykoła 39, 40, 46, 47, 244, 245
 Massalski Leon 221
 Massalski Tadeusz 221
 Massar Adolf 112, 115, 117, 321
 Maszyński Marcei 338
 Maślanka Jerzy 327
 Matczyński Wiktor 301
 Matkiewicz 327
 Mayer Abraham Józef 315
 Mazanek Kazimierz 305
 Mazanek Ignacy 192
 Mazanowski Józef 117, 139, 174, 188, 189, 190
Mazur Grzegorz 122
 Mazurek 30
 Mazurkiewicz Edward 118, 139
 Mazurkiewicz Franciszek 118
 Mączyński Czesław 17, 18, 31, 33, 34, 38, 43, 45, 49, 53, 63, 64, 74, 78, 91, 97, 100, 111, 123, 125, 126, 129, 134, 140, 141, 147, 152, 158, 167, 176, 177, 179, 183, 187, 194, 196, 199, 205, 207, 212, 213, 214, 215, 216, 222, 225, 230, 237, 240, 244, 245, 246, 247, 251, 261, 272, 273, 277, 279, 282, 289, 290, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 312, 313, 316, 317, 318, 323, 324, 328, 330, 333, 335, 347, 348, 350
 Mejbaum Waclaw 140, 152
 Melina 306
 Meller Otto Józef 239
 Merkun 127
 Męcarski Stefan 306, 347, 350
 Michalski Józef 318
 Miecznik Piotr 333
 Mielnik Jan 339
 Mierzeński Feliks 236
 Mięrowicz Józef 304, 328
 Mikołajewski 327, 335
 Mikołajski Szczepan 41
 Mirecki Stanisław 65
 Mirski-Przyjałkowski Zdzisław 177, 200
 Misch Józef 150, 164, 334
 Miszewski Michał 327
 Miszewski Włodzimierz 335
 Miziów Józef 81
 Młynarczyk Antoni 338
 Mokłowska Janina 180, 247
 Mond Bernard Stanisław 19, 172, 175, 177, 200, 248, 269, 270, 290, 302, 310, 311
 Monderer 345
 Mondziak Franciszek 175, 200, 211
 Moraczewski Jędrzej Edmund 185
 Morawski Antoni 82
 Morawski Jarosław 81
 Morków Piotr 81
 Moskwa Szymon 118, 175, 189
 Moss Edward 350
 Mostowski Szczepan 313
 Mościcki I221
 Mowczan Juliusz 284
 Mozer Franciszek 175, 189
 Mrozowski Emil 81
 Müller Jan 136, 139, 144, 239
 Münnich Tadeusz Stefan 306
 Murya Apolinary 338
 Nałęcz-Skałkowski Iwo 189
 Nawrocki Stanisław 118, 139
 Nazarewicz Tadeusz 333
 Nazaruk Osyp 15
 Nekrasz Władysław 211, 313, 344
 Nettig Roman 283
 Neumann Józef 41
Nicieja Stanisław Sławomir 11, 32, 69, 85, 131, 350
 Nickiewicz 249
 Nieduszyński Tadeusz 139
 Niedźwiecki Walenty 211
 Niepołomski Ignacy 312, 350
 Niewiadomski 237
 Niezabitowski Stanisław 41
 Nikles Mieczysław 283
 Nittman Tadeusz Michał 174, 209, 237, 270

Nokłowska 139
 Noryński Sebastian 118
 Novy Lesław 28, 30, 283, 284
 Nowak Andrzej 217
 Nowak Tytus 239
 Nowakowski Mieczysław 118
 Nowakowski Mychajło 46
 Nowosielecki Tadeusz 117, 139, 262
 Nowosielski Tadeusz 95
 Nowyk Stanisław 307, 321
 Nykiforuk 66, 67
Obfidowicz Karol 335
 Obmiński Stanisław Witold 334
 Oettinger Ludwik 345
 Odzierzyński Roman Władysław 110
 Ohonowski 66, 68
 Olechowski Jan 150
 Olejniczak Adam 118, 139
 Oleszczuk Władysław 338
 Olędzki Bronisław 330
 Olszański 221
 Onačka Hala 76
 Onačka Ola 76
 Oplątka Alojzy 81
 Ostercer 327, 335
 Ostrowski Alfred 249
 Ostrowski Walenty 289
 Ostrowski Stanisław 283, 307
 Ostrowski Władysław 274
 Oziębły Franciszek 74, 123, 124
Paderewski Ignacy Józef 156, 185
 Palcak 237
 Palijew Dmytro 15
 Pamuta Stanisław 118
Partacz Czesław 22
 Paślawski Stefan Wiktor Paweł 183, 338
 Paszkiewicz Marian 287
 Paszkowski-Krok Henryk 227, 249
 Pater Bronisław 283
 Pawlaczek Klemens 284
 Pawlak Grzegorz 22
 Pawłowski Tadeusz 350
 Pączek Franiszek 211
 Perfeckyj Roman 41, 73, 230
 Perkins Charles 322
 Petry Stanisław 106, 154, 155, 235
 Petryckyj Michał 41
 Pfeffer Rudolf 18, 46, 341
 Pfeifer Zdzisław 148, 211, 265
 Piątek Ignacy 139
 Piątkowski 303
 Piepszny Jan 283
 Pieracki Bronisław 16, 32, 33, 43, 150,
 170, 171, 249, 266, 270, 272, 280, 290,
 302, 309, 310, 311, 325
 Pieracki Zygmunt 212
 Pierogowska 256
 Piguleczka-Lenius Rudolf 174, 239, 283
 Pikus 305
 Piłat Tadeusz 41
 Piłsudski Józef 28, 29, 30, 146, 181, 182,
 185, 201, 202, 240, 255, 256, 316
 Piotrowski Stanisław 284, 302
 Pirgo Marian 87
 Pirgo-Helm Adam 128, 264
 Piszek Piotr 148
 Pittner Kazimierz 100, 112, 117
 Pliszewski Tadeusz 87
 Plutecki Adam 154
 Poeche Mieczysław 338
 Poestówna Łucja 241, 256
 Poestówna Maria 241, 256
Polak Bogusław 57, 65
 Pollak Henryk 69, 115
 Pomian-Cieński Michał 148, 223, 248,
 269, 272, 280, 281, 288, 290, 302, 303,
 309, 311, 325, 338
 Pomierny Jan 338
 Poniatowski Juliusz 184, 187
 Popiel Tadeusz 239
 Potoczny Władysław 284
 Presch Władysław 148
 Presz Władysław 211, 236
 Procek Tadeusz 211
 Prochacki Stanisław 211
 Prokieszówna Stefania 164
 Prokop Antoni 85
 Prokopowicz 303
 Prokopowiczówna Zofia 139, 180
 Próchnik Adam 17, 23
 Przepilińska Józefa 274, 283

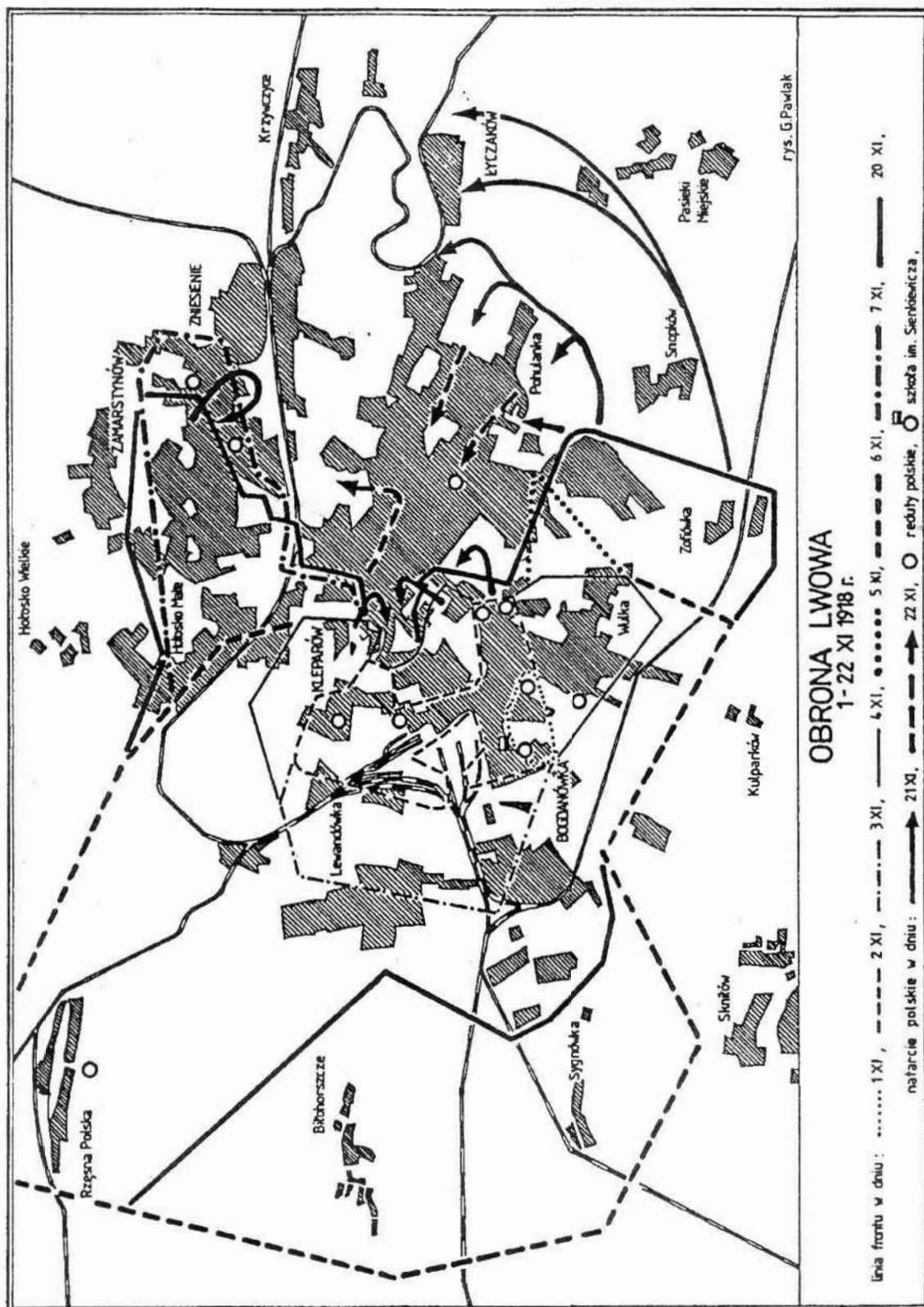
Przyjałkowski Stanisław 345
 Przytocki Antoni 81
 Pstrokoński Stanisław 345
 Puchalski Stanisław 17, 43
 Punem 233
 Putzschogel 239
 Pych Jan 175, 188, 189
 Pyłtyniak Wasyl 81
Raczek 303
 Raczyński 306
 Raczyński Stanisław 283
 Radek Jan 118
 Rady Władysław 312
 Rakisz Mieczysław 241, 221, 247
 Ramuł Leszek Bronisław 334
 Rapacki Alfred 100, 112, 117
 Rappaport Salo 283
 Rechowicz Kzimir ps. Rak 313
 Rechta 302
 Reich Bernard 233
 Reiss Ignacy 122
 Relidzyński Józef 305
 Rembieliński (Rembliński) Jan 344
 Reubenbauer Ludomił 221, 343
 Reut Wiktor 136, 139, 144
 Rittigstein Herman 305
 Rodzynkiewicz 175, 200
 Roehr Ludwik 212
 Rogoziński Roman 79
 Roja Bolesław 16, 87, 114, 182, 184, 201,
 226, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 259,
 260, 277, 279, 280, 286, 290, 293, 301,
 304, 305, 306, 316, 317, 318, 319, 324,
 342, 344
 Romachówna Stefania 256
 Romaniszyn Jan 344
 Rössel Edward 283
 Rossowski Antoni 283
 Rozwadowski Antoni 310, 346
 Rozwadowski Jordan Tadeusz 17, 43, 87,
 89, 135, 181, 182, 183, 255, 293, 317,
 320, 328, 344, 348
 Rozeń Władysław 18
 Różański Józef 175, 283
 Różycki Aleksander 338
 Różycki Władysław 283
 Rudnicki Michał 338
 Rudolf Zygmunt 85
 Rudzki Gustaw 227, 228, 281, 286
 Rutkowski Aleksander 260, 272
 Rutkowski Tadeusz 227
 Rybczański 327
 Rychlewski Kazimierz 189
 Rydel 148
 Rylski Kazimierz 325, 327
 Rywak Stefan 255
 Rzepecki Antoni 155, 170, 171, 275
 Rzeszotarski Bohdan 118
Sabo Hieronim 338
Sakaluk 303
Sapak Fryderyk 345
Sas Świstelnicki Edward 75, 283
Sas-Hoszowski Wiktor 128
Sasorski 183
Sawczyński Henryk 41
Sawicki 305
Sawuła 164
Scaewola-Wieczorkiewicz Wacław 250
Schabowski Jan Longin 118, 151
Schaff Jan Marian 68, 247
Schiffman 256
Schleicher Filip 41
Schleyen Kazimierz 168
Schmid Stanisław 302, 310
Schneider Jan 211
Scholtz Juliusz 193
Schram R.W. 309
Schramm Jan 85, 170, 171
Schulc Tadeusz 334
Schulz Edmund 174
Schwarzenberg-Czerny Jerzy 311, 313
Scinskij Osyp 99
Sefer 335
Seist Franciszek 81
Seltenreich Zygmunt 170, 327, 333
Selzer Jakub 18, 315
Seńkowski Feliks 283
Serbeński Feliks 221
Seyfried Edmund 305
Seyfried Kamil 302

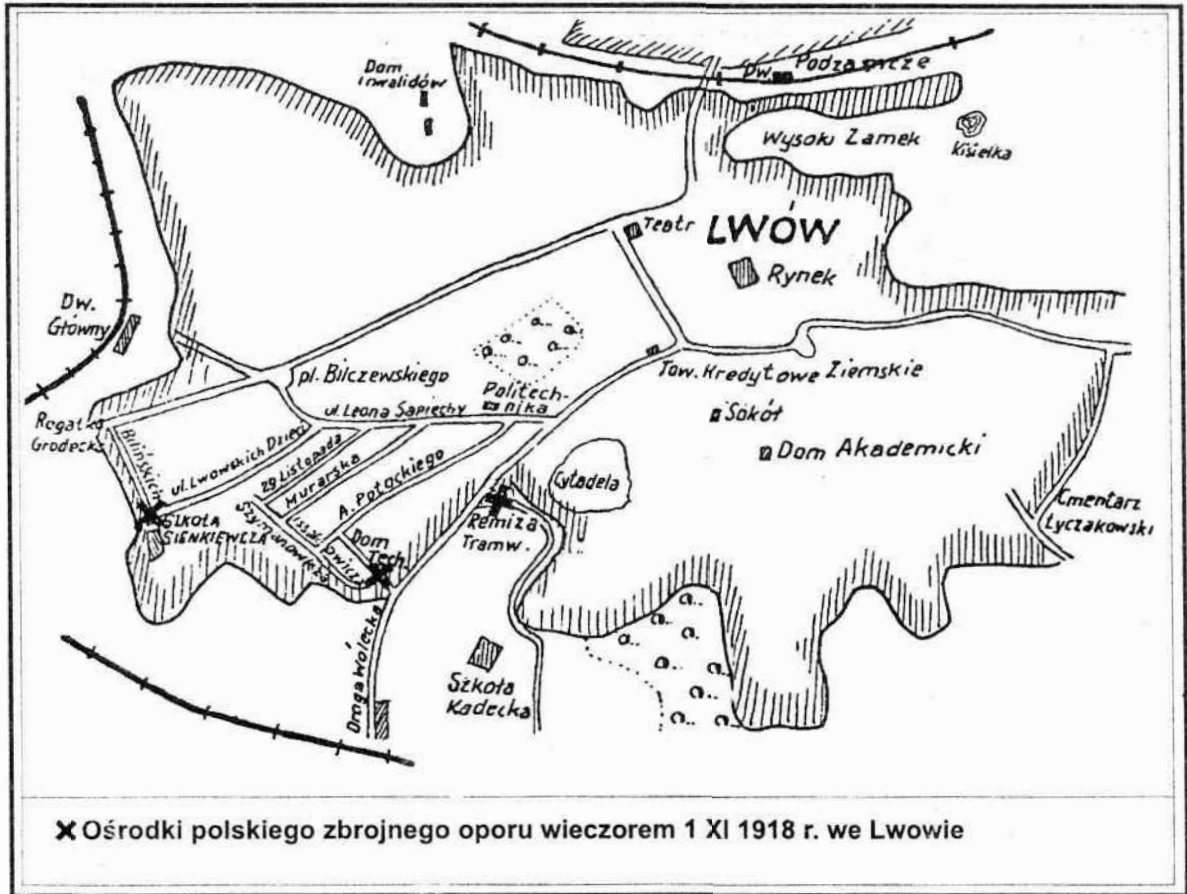
Sękara Franciszek 306
 Sękowski 190
 Sheeybula Stefan 309
 Siarkiewicz Filip 68, 87, 282, 305
 Sichler Maksymilian 338
 Siczyński Omelian 206, 207
 Sieciński Zygmunt 87
 Siedlecki 97
 Sielecki-Selzer Mieczysław 169, 174, 313
 Sieracki Jerzy 81
 Signio Hipolit 212
 Sikora 97
 Sikorski Bronisław 302
 Sikorski Eugeniusz Władysław 16, 17, 97,
 313, 314, 319, 327
 Sikorski Juliusz 239
 Sikorski Walerian 78, 92, 174, 190, 210,
 211, 222, 248, 249, 251, 262, 269, 272,
 280, 281, 290, 310, 311, 325
 Skarbek Aleksander hr. 31, 183, 184
 Skarbek Stanisław hr. 228, 271
 Skarżyński Juliusz 344
 Skawiński 211
 Skąpski Gustaw 283
 Skrot Stanisław 175, 189
 Skrzyński Stanisław 240
 Skurka Mateusz 334
 Sławec Stanisław 334
 Słabicka Maria 199
 Sławski 43
 Smid Jędrzej 230
 Smolarski Władysław 305, 323, 324, 334
 Sobański Władysław 147
 Sobolewski Jan 289
 Sochacki Franciszek 221
 Sochacki Zdzisław 273
 Sochański Bronisław 283
 Sochocka Janina 164
 Sochocka Maria 164
 Sokolnicki Franciszek 287
 Sokołowski Wiesław 150
 Solski Kajetan 81
 Sołdowski Józef 118
 Sołysik Adam 211, 218
 Sopotnicka 81
 Sośniak Antoni 118
 Sośnicki 303
 Spacht 237
 Spalte-Stein Franciszek 309
 Spira Leopold 87
 Srokowski Władysław 211
 Stachiewicz Julian 203
 Stachiewicz Wacław 114, 129
 Stafin 288
 Stahl Leonard 41, 61
 Stanaszko Franciszek 348
 Stankiewicz Józef 211
 Stańkowski Leopold 284
 Starck Edward 151
 Starck Wilhelm Jan 219, 222, 268, 270,
 290, 310, 311
 Stark Edmund 174, 237, 302
 Stasiak Karol 283
 Stasiniewicz Juliusz ps. Kmita 100, 302,
 305
 Staszewski Mieczysław 305
Stawecki P. 43, 57, 172, 203, 225, 250,
 317, 318, 319, 327
 Stefańczyk Wacław 309
 Stefczyk Franciszek 74, 123, 125, 214,
 316
 Stefek Emil 301
 Steinauf Abraham 339
 Steinhof 237
 Stembartówna Jadwiga 211, 218
 Stepan Kamil 122
 Stesłowicz Władysław 41
 Stocki Antoni 283
 Stolarski Błażej 185
 Stolarz Józef 284
 Stonoga Marian 283
 Stożek Ludwik 118
 Stroński Stanisław 97, 341
 Strowski Karol 283
 Stryczykówna 221
 Studziński Jan 188
 Sulimirski Witt 43, 288, 313, 328, 346
 Sułtowski Józef 118
 Susaborski 183
 Swoboda Emil 319
 Syniewska Janina 241, 255
 Szafran Kazimierz 306

Szajewiczówna 239
 Szala Ferdynand 333
 Szaniawski Tadeusz 192
 Szarek Stanisław 28
 Szarski 221
 Szarski Andrzej 239
 Szatkowski Paweł 97, 100, 101
 Szczepański Zygmunt 118
 Szczurkowski Tadeusz 117, 189
 Szczurowski Leon 118, 139
 Szebec Antoni 87
 Szelepin Leon Lesław 239
 Szeptycki Roman Aleksander Andrzej 207
 Szeptycki Stanisław 207, 240
 Szerczyn Roman 239
 Szerszeń Stanisław 338
 Szewski Antoni Matwiej 211
 Szmidt Tadeusz 118
 Szollin Stanisław 283
 Szopiński Jan Marian 221
 Szostak Jan 102, 139
 Szuchewicz Wołodimir 46
 Szumski Jan 301
 Szuster Emil 151, 283
 Szuszkiewicz Jaśko 134
 Szydłowski Sławosz 96, 117, 174, 188, 189
 Szymański Bruno 177, 211, 221
 Szymański Stanisław 118
 Śliwiński Aleksander 237
 Śliwiński Kazimierz 118, 175, 188, 189
 Śmigły-Rydz Edward 182, 184, 185, 186
 Śniadowski-Jastrzębiec Marcei 33, 78, 249, 251, 262, 286, 290, 311, 313, 317, 318, 324, 325, 348
 Świątecki Władysław 306
 Świeżawska Aniela 69
 Świeżawska Maria 69
 Świeżawski Adam 55, 56, 69, 70, 100, 116, 117, 132, 154, 168, 181, 217, 242, 256, 261, 300, 307, 315, 321, 330
 Święcicki 305
 Tabisz Stanisław 104, 350
 Taniakiewicz Kost' 15
 Tanza Wiktor 233
 Tatar-Trześniowski Zdzisław 18, 56, 62, 69, 79, 80, 120, 142, 223, 236, 248, 249, 251, 260, 261, 269, 272, 273, 274, 280, 284, 288, 290, 302, 303, 309, 311, 321, 325, 334, 345
 Tehek Kazimierz 81
 Terlecki Józef 344
 Tertil 72
 Tetmajer 184
 Thugutt Stanisław August 184
 Thullie-Prawdziec Jan 318, 348
 Tkaczuk Bronisław 118
 Tobijczyk Stanisław 344
 Todt Stanisław 81
 Tokarzewski-Karaszewicz Michał 21, 22, 87, 114, 202, 203, 222, 223, 227, 228, 229, 249, 250, 251, 252, 254, 259, 269, 279, 281, 282, 290, 293, 304, 316, 317, 318, 323, 324, 325, 348, 349
 Tomasik Seweryn 139
 Tomaszewski Stanisław 264
 Tomaszewski Teofil 153
 Tomaszewski Zygmunt 333
 Tomicki 200
Tomkowiak Eligiusz 47, 247
 Tomków Stefan 118
 Topolski 304
 Topór-Kisielnicki Zygmunt Włodzimierz 210, 236
 Torosiewiczówna Izabella 274, 307
 Torska 256
 Towarnicki Henryk 310
 Trębicki Henryk 283
 Trutnerówna [Trudniar] Bronisława 139, 145, 180
 Tuczapski Roman 283
 Turczanowicz 186
 Turek Marian 221
 Turzański 306, 308
 Turzański Edward 79
 Turzański Tadeusz 211
 Tylk Wincenty 211
 Tymkówna 221
 Tyński Józef 102
 Tyrz Jan 132

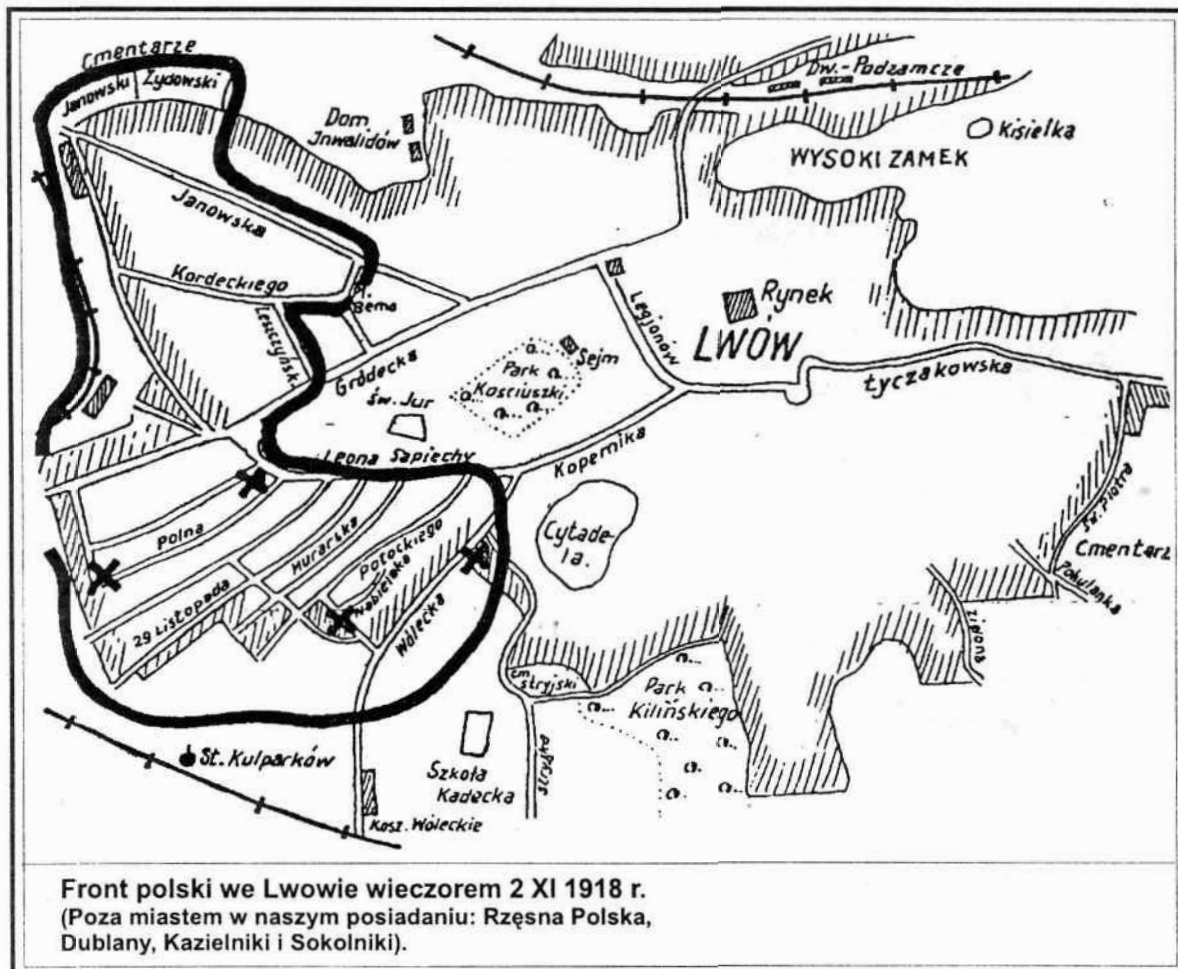
Tytków Antoni 284
 Uciniek Marcin 81
 Urbaniak Zofia 81
 Urbanowicz Władysław 234, 307, 308, 321
 Urbański Mikołaj 283
 Waluszewski Feliks Ludwik 109
 Wałęga Stanisław 199
 Wasawicz Franciszek 107
 Wasawicz Kazimierz 107
 Wasilewski Ludwik 47, 177
 Wasilewski Ryszard 331
 Wasser Ozjasz 100
Wawrzkowicz Eugeniusz 11
 Wawrzyków Stefan 339
Wawrzyński Tadeusz 21
 Wątopek Adolf 192
 Weinberg Ignacy 307
 Weizman Stanisław 345, 348
 Wenzel Tadeusz 175, 200
 Wenzel Włodzimierz 211, 221
Wereszyca Jerzy 78, 316
 Weryński Marian 117
 Wesely Emil 192, 206
 Węgrzynowski Lesław 218, 305,
 Wiczyński Walerian 313
 Widacki Stanisław 170, 171, 313
 Widomski Stanisław ps. Skierski 62, 113
 Wieberg 289
 Wieczorkiewicz-Scaewola Waclaw 290, 323
 Wieleżyński Walerian 283
 Wieniawski 85
 Wierzbicki Józef 118
 Wierzbicki Władysław 118
 Wierzyńska Maria 283
 Wietky Adolf 65
 Więckowski Erwin 305
 Wilczyński Józef 284
 Wilk Andrzej 281
 Willaime 268
 Willman 144
 Wilson Thomas Woodrow 72, 156
 Wincenty Witos 31, 49, 158
 Winter Maria 239
 Wiron Justyn 82
 Wiśniewski Borys 211
 Wiśniewski Teofil 95, 139, 175, 189
 Witoszyński Józef 87
 Witowski [Witowskyj] Dmytro 17, 20, 38, 39, 229, 230, 231, 232, 233
 Wityk Semen 64, 106, 112
 Wiwczar Tadeusz 339
 Woch Jan 139
 Wodziński Tadeusz 103
 Wojakowski 306
 Wojciechowski Jan 81, 241, 284
 Wojciechowski Stanisław 289
 Wolak Mieczysław 154, 155
 Wolak Stanisław 85, 170, 203, 204, 265
 Wolanek Erwin 313
 Wolfarth Juliusz 236, 303
 Wolińska Helena 151
 Wolski Ludwik 118, 151
 Wołoszyński Konrad 178
 Woynicz-Horoszkiewicz 305, 342
 Wójtowicz 237
 Wroczyński Jan 240
 Wrona Wojciech 187, 203, 204, 338
 Wróblewski Ludwik 69, 315
 Wurm San Leon 315
 Wusatowski Tadeusz 82
 Wydrzyński Edward 75, 239, 284
 Wyrwiński Eugeniusz 305,
 Wyrwiwiński 306
 Wysocka 70, 256
 Wysokiński Szczepan 118
 Zabiegły 302
 Zachara Michał 237
 Zachara Stanisław 95, 117, 139
 Zacharjasiewicz Ignacy 115, 131, 142, 153, 167, 180, 217, 234, 241, 255
 Zagórski Stanisław 221, 302
 Zając Stanisław 208, 221
 Zajączkowski Bolesław 117, 139
 Zajączkowski Tytus 175, 317
 Zajchowski Zygmunt 306
 Zakliński Bohdan Ludwik 303
 Zakrzewski Marian 284
 Załęski 303

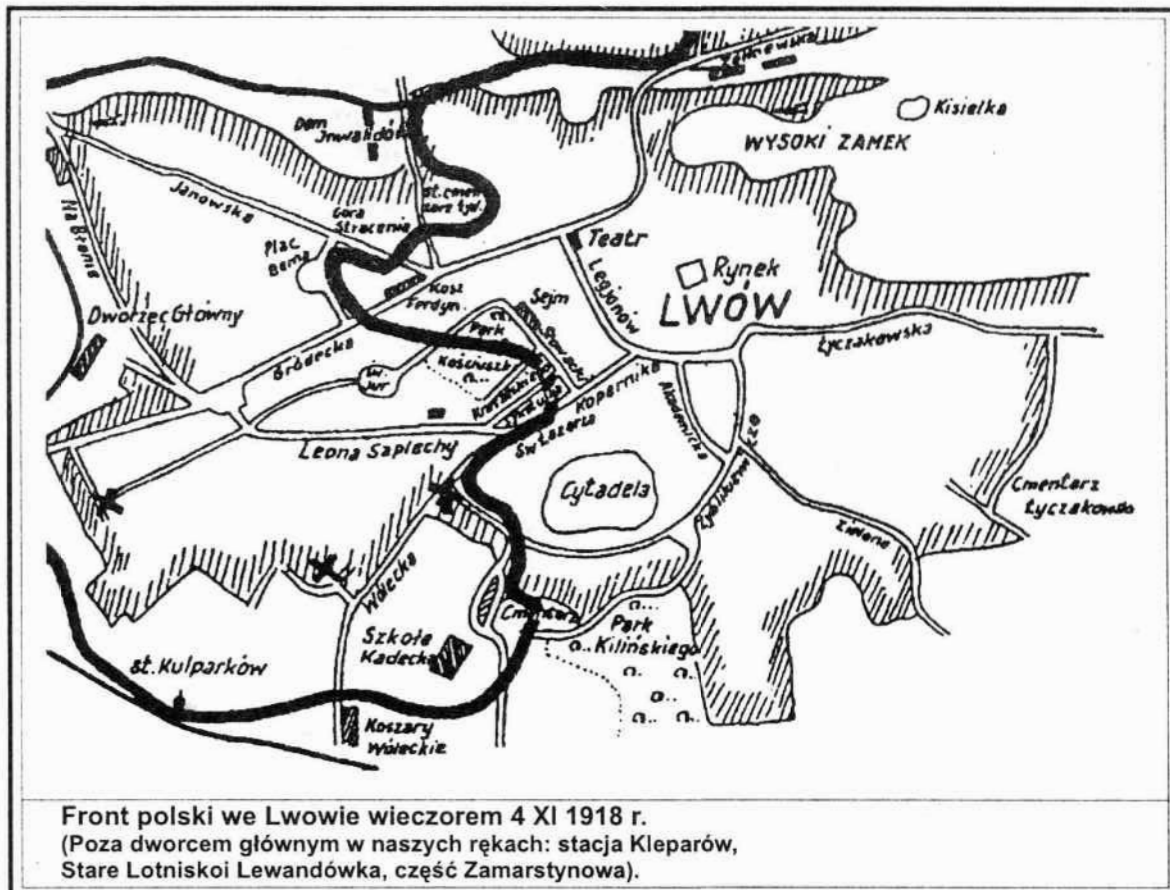
Zamojski Władysław 151
Zamorski-Kordian Józef 305
Zamoyski hr. 135
Zankl Ferdynand 291, 301
Zarakiewicz Konstanty 118
Zarnowski Stanisław 118
Zarudzki Franciszek 327
[Zarugiewicz] Zadunkiewicz Konstanty
151
Zarzycki 185, 186
Zawadzki Emil 284
Zawadzki Józef 118, 139
Zawadzki Oktawian 284
Zawadzki Roman 345
Zawierciek 221
Zbych 32
Zeglein Marcin 81
Zieleniewski Wiktor 302
Zieliński Władysław 118
Ziembicka Wanda 239
Zięmiecki Bronisław 184, 185
Ziemska 70
Znawska Leonia 239
Zuber Kazimierz 239
Zubrzycki Leon 121
Zubrzycki Stanisław 211
Zygmuntowicz Zygmunt 85, 316
Żarnowski Stanisław 130, 131, 139
Żółkiewski Franciszek 211
Żurakowski Stanisław 32, 107, 114, 183,
186
Żurawska Emilia 211, 218
Żurkiewicz M. 237
Żurowska 70
Żurowski Władysław 221
Żymirski Władysław 237

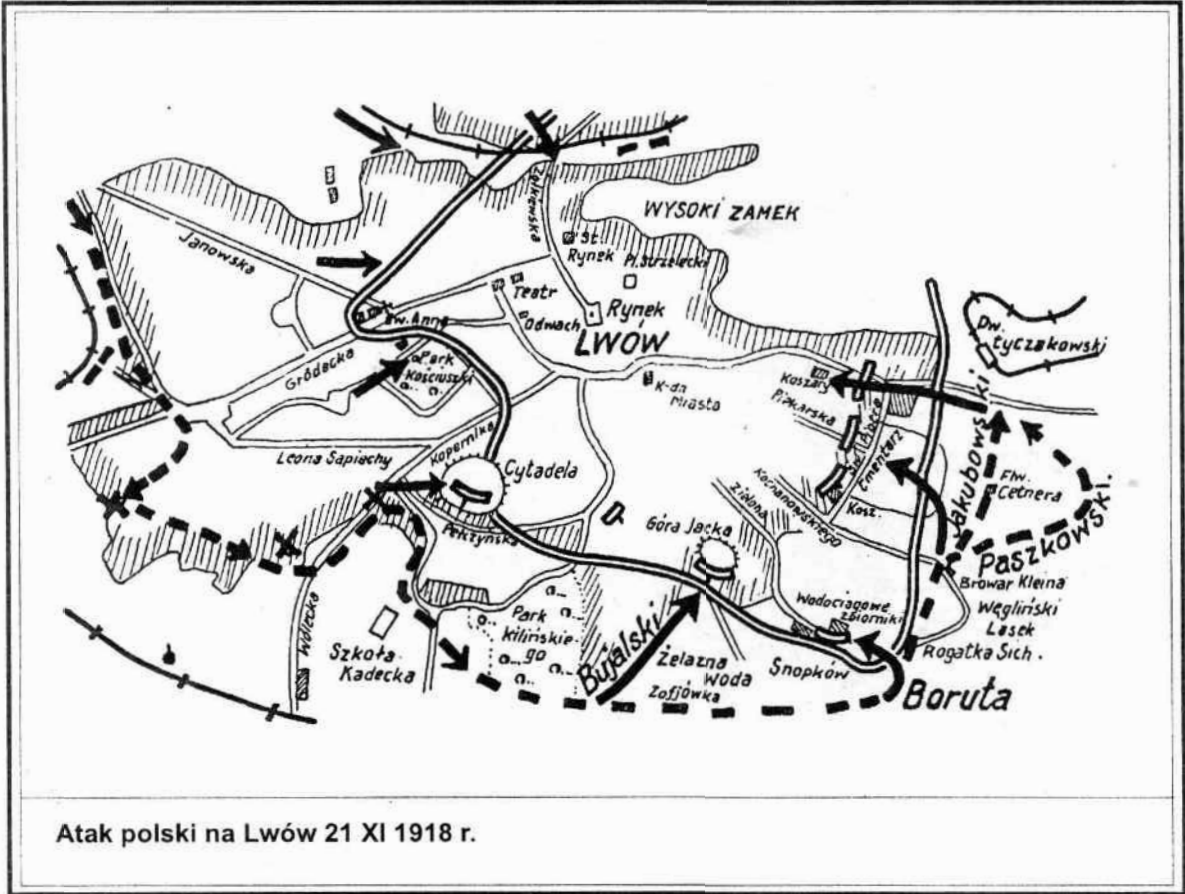

✕ Ośrodki polskiego zbrojnego oporu wieczorem 1 XI 1918 r. we Lwowie

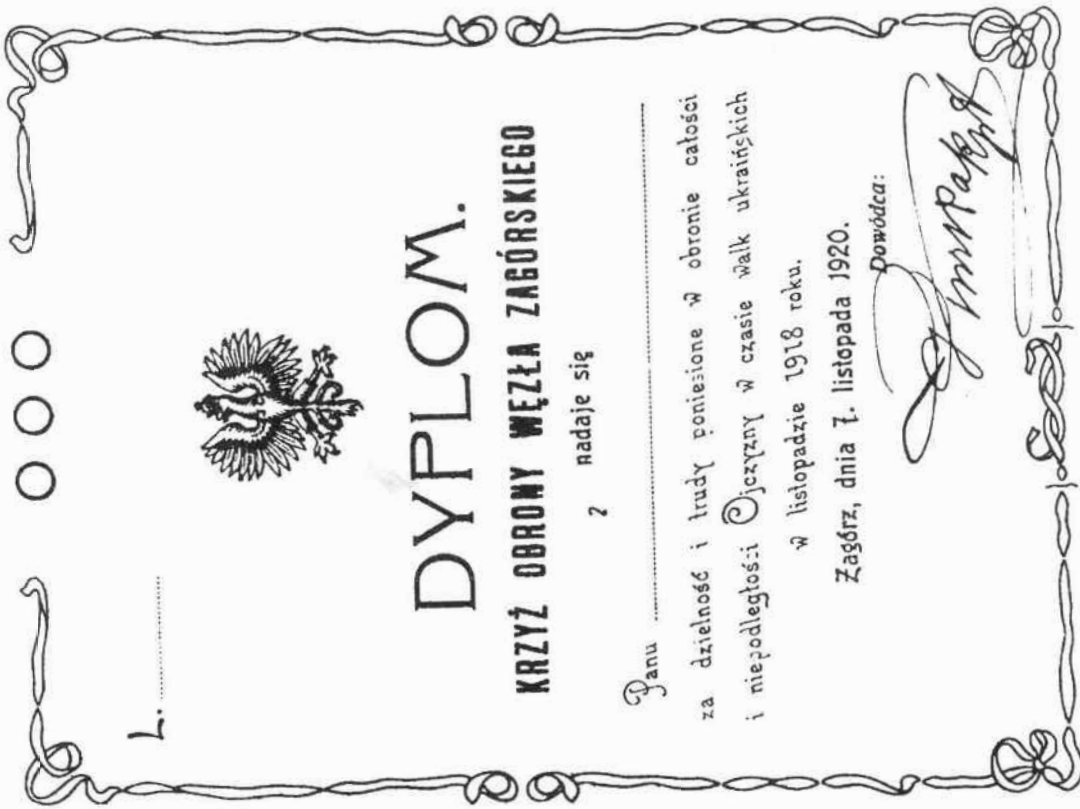

Góra Stracenia

L.

DYPLOM.

KRZYŻ OBRONY WĘŻŁA ZAGÓRSKIEGO

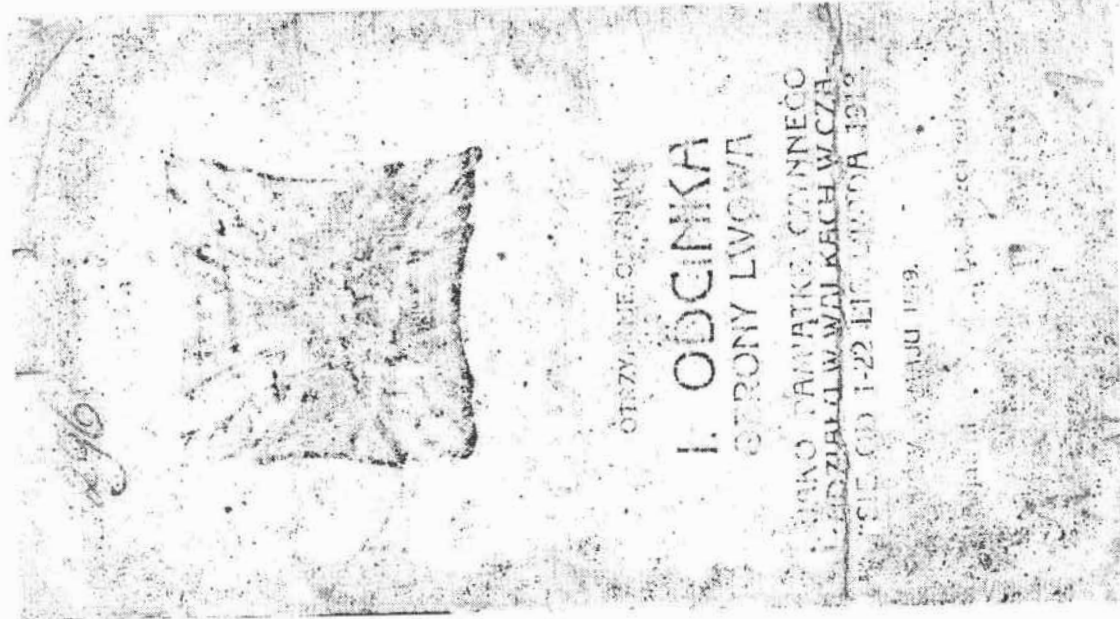
2 nadaje się

Panu
za dzielność i trudy poniesione w obronie całości
i niepodległości Ojczyzny w czasie walk ukraińskich

w listopadzie 1918 roku.

Zagórz, dnia 7. listopada 1920.

Dowódca:

OTRYMAŁ ME. CEJNIK

I. OBCIŃKA

OTRÓNY LWÓWA

WYKONANO ZAMĄTKIEM CEJNNEGO
W. SZYBAŁKI W WILKACH W CZER-
WNIU OD 1-22 LISTOPADA 1918

1919.

